

Natsume Sōseki

A KAPU

Natsume Sōseki

A KAPU

夏目 漱石: 門

Japánból fordította: Kolumbán Mózes^[1]

Szószuke kivitte ülőpárnáját a verandára, kiszemelt magának egy kellemes, napos sarkot, s ott törökülésben elhelyezkedve, olvasni kezdett.

Kis idő múlva azonban félredobta a képes folyóiratot, és kényelmesen végignyúlt a verandán.

Csodaszép őszi nap volt, s a csöndes külvárosi utcán különösen tisztán, élesen visszhangzott a járókelők facipőinek kopogása.

Szószuke kinyújtott karjára fektette fejét, s hunyorogva bámult fel az eszterhéj alól a patyolat tiszta égre, amely a nyomorúságos, szűk verandához képest oly végtelennek látszott.

„Milyen jó is, hogy legalább vasárnaponként kedvemre bámulhatom az eget” – gondolta magában. Néhány pillanatig összehúzott szemöldökkel nézett farkasszemet a ragyogóan izzó napkoronggal, s amikor már belekáprázott a szeme, a másik oldalára fordult. Most szembe került a sódzsival, és azon keresztül jól látta a feleségét, O-Jonét^[2], aki az ebédlőben ült, és ruhát varrt.

– Ugye milyen szép időnk van ma? – szólt be hozzá.

– Nagyon szép – hangzott a szűkszavú válasz.

Szószukének sem volt különösebb közölnivalója, és így a beszélgetés már a kezdetén elakadt. Kis idő múlva az asszony törte meg a csöndet.

– Nem lenne jó, ha egy kicsit sétálni menne?

De már erre Szószuke csak egy alig hallható „ühüm”-mel válaszolt.

Két-három perc múlva, amikor az asszony a sódzsi üveges részéhez hajolt, látta, hogy a férje igen furcsa helyzetben alszik. Ahogy kényelmetlenül begörcbített, erősen felhúzott térddel feküdt, olyan volt, mint egy tengeri rák. Összekulcsolt keze közé szorított sötétbarna fejét két könyökével úgy eltakarta, hogy az arcából semmit se lehetett látni.

– Hát ha ide fekszik ki aludni, ne is csodálkozzék, hogy náthás lesz.

Az asszonynak törőlmetszett tokiói kiejtése volt, amelyet ráadásul még a fővárosi gimnazista bakfisok közt manapság annyira felkapott sajátos hanghordozás is fűszerezett.

Szószuke kinyitotta nagy szemét, és a térde közül sűrűn pislogott a feleségére.

– Nem alszom, nyugodj meg – mondta alig hallhatóan.

Aztán megint csönd lett, amit csak a gumikerekű gyaloghintók csengetése, meg egy-egy távoli kakaskukorékolás szakított meg nagy ritkán.

Szószuke kéjesen tartotta oda a hátát az olcsó, készen vett vászonruhán áthatoló napsugár kellemes melegének. Az utca beszűrődő zaját úgy is hallotta, ha nem figyelt oda. Egyszerre csak mintha valami hirtelen eszébe jutott volna, a sódzsin keresztül átszólt a feleségének.

– O-Jone, hogy is írják a kinrai^[3] szó kin írásjegyét?

O-Jone a kérdésen egyáltalán nem lepődött meg, s még csak nem is tört ki a fiatalasszonyokra jellemző ideges kacagásba.

– Ha nem csalódom ugyanúgy, mint az Oomi^[4] szó ooját.

– Igen, de én az Oomi szó oo írásjegyét sem tudom.

O-Jone erre félig kinyitotta becsukott sódzsit, s a gyékény küszöb fölött kinyújtott hosszú vonalzó végével a veranda padlójára írta a kin jegyét.

– Azt hiszem, így van – mondta; a vonalzót az írásjegy végénél megállította, s egy darabig szótlánul bámult a végtelen magas, tiszta égre.

– A csoda vigye el, hát persze hogy így van – kiáltott fel Szószuke anélkül, hogy a feleségére nézett

volna. Látszott azonban, hogy nem fogja a tréfa, mert a viláért sem nevetett volna.

A feleségét sem érdekelte különösebben a kin írásjegy kérdése, s halkán megjegyezte, mintha csak magában beszélne:

– Igazán szép idő van – majd anélkül, hogy becsukta volna a sódzsit, folytatta a varrást.

Ekkor Szószuke kissé felemelte térde közé szorított fejét:

– Milyen furá dolog is ez az írásjegy – mondotta s most végre a feleségére nézett.

– Miért?

– Miért? Azért, mert bármilyen könnyű írásjegy legyen is, hogy, hogy nem, egyszer csak bizonytalanság fog el, s azon veszem észre magam, hogy nem tudom leírni. Nemrégiben a konnicsi szókön jegyével jártam meg. Képzelheted, milyen szörnyű zavarba jöttem. Már le is írtam, de amint figyelmesebben megnéztem, valahogy az volt az érzésem, hogy eltévesztettem. De amikor még tovább néztem, akkor mégis kezdett jobban hasonlítani ahhoz a bizonyos kon-hoz. Veled sohasem szokott ilyesmi előfordulni?

– Nem.

– Úgy hát csak velem esnék meg?! – kiáltott fel Szószuke fejéhez kapva.

– Ennek valami oka van – mondotta O-Jone.

– Talán az idegkimerülés? – találgatta Szószuke.

– Bizonyosan – hagyta rá a felesége, s fürkészőn nézett férjére.

Szószuke lassan feltápáskodott, átlépett a kézimunkadobozon, a szétszórt cérnávégeken, félrehúzta az ebédlő fuszumáját, s bement a szobába. A déli ablakot a lépcsőház egészen eltakarta, s a verőfényről hirtelen a homályos szobába lépő Szószuke szemében a háttérben levő sódzsi hűvös árnyéknak látszott. Amikor ezt a sódzsit kinyitotta, meredek domboldallal találta magát szemközt.

A domboldal fenyegetően tornyosult a tető fölé, s mivel csaknem horzsolta a veranda párkányát, a reggeli nap, amelynek sugarai különben besütöttek a ház belsejébe, alig tudott, bárcsak rövid időre is, bekukkantani a szobába. A domboldalt fű borította. Mivel a domb tövében nem volt támfal, a házat minden percben földcsuszamlás fenyegette. Csodálatosképpen azonban még a mai napig sem indult meg. A háztulajdonost is bizonyosan ez nyugtatta meg, s bízva a jó szerencsében, úgy hagyta, ahogy volt.

– Valamikor a domboldalon sűrű bambuszbozót zöldellt. Később, amikor a bambuszt letarolták, nem ásták ki tövestül, s a földben maradt sok gyökér még mindig bámulatosan összetartja a meredek oldalt – magyarázta egyszer buzgón a hátsó bejáratnál az öreg zöldségárus, aki már húsz éve ebben a negyedben él.

Szószuke kíváncsian érdeklődött:

– Na, és ha a gyökér a földben maradt, nem hajt ki újból a bambusz?

– Ha egyszer valamit olyan alaposan kiirtanak, mint ezt a bambuszt, abból egykönnyen nem lesz újból bozót; de azért nem kell félni a földcsúszástól; ha én mondom, a hegyoldal keményen tartja magát. – Az öreg olyan nagy hévvel ügyvédeskedett a meredek domboldal védelmében, mintha személyes ügyéről lett volna szó.

Ez a domboldal az ősz beköszöntésével sem ölt színes palástot, csak éppen a buján, összevissza növényes fű és gyom illata gyengül, szuszukinak vagy vadszőlőnek nyomát se lehet látni; ehelyett, a múlt emléke gyanánt, itt-ott egy szál bambusz ágaskodik. Ha valaki olyankor talál kitekinteni az eresz alól, amikor a megsárgult kórókon táncol a napsugár, azt hihetné, hogy igazi, ősziiesen meleg színfoltokban gyönyörködik. De Szószuke, aki korán reggel szokott elmenni hazulról, s csak délután négy óra körül

vetődött haza, nem nagyon ért rá a dombot bámulni, kivált mostanság, hogy a napok olyan rövidek. Csak amikor hazatérve, a homályos mellékhelyiségből kilépett, és a mosdótálba mártogatva kezét, kitekintgetett az eresz alól, jutott eszébe az a néhány szál bambusz is. Ezek egy-egy levéltincessel a végükön bonzokra emlékeztettek. A verőfényes őszi naptól megittasodott bambuszfejek ernyedten kókadtak le, és még csak egyetlen levélke sem rezdült rajtuk.

Szószuke becsukta a sódzsit, visszament az ebédlőbe, s leült az asztal mellé. Az igazat megvallva, ez a szoba az ebédlő nevet csak azzal érdemelte ki, hogy itt fogadták a vendégeket, valójában a dolgozószoba vagy a nappali elnevezés sokkal inkább talált volna rá. A szoba északi oldalán volt a tokonoma, ahol rendeltetésének megfelelően egy furcsa kakemono függött a falon. A kakemono alatt piszkosbarna, otromba virágváza állt. A gerendamezőt sem kép, sem kakemono nem díszítette – mindössze két sárgaréz kampósszeg feje fénylett benne. A szobában még egy üvegajtós könyvszekrény is volt, amiben azonban egyetlenegy valamire való művet nem lehetett volna felfedezni.

Szószuke kihúzta az ezüstözött zárú asztalfiókot, egy darabig kotorászott benne, de anélkül, hogy bármit talált volna, hirtelen becsukta. Azután papírt és írószerszámot vett elő, s levélíráshoz fogott. Miután befejezte a levelet, és borítékba tette, elgondolkozott.

– Mondd csak, Szaekiék a Nakarokubancsó utca hány szám alatt laknak? – kérdezte feleségétől.

– Azt hiszem, huszonöt – s miután Szószuke megcímezte a borítékot, hozzátette: – A levél nem sokat ér, jobban tenné, ha személyesen menne el, és a lelkére beszélne.

– Én bizony elküldöm, ha már megírtam, és ha nem lesz eredménye, még mindig elmehetek. Nem igaz? – makacskodott Szószuke, s mivel nem kapott választ, újból megkérdezte: – Na mit szólsz hozzá?

O-Jone nem akart ellentmondani, s ezért nem vitatkozott tovább.

Szószuke vette a levelet, s a szobából egyenesen a kijárat felé tartott. Amikor O-Jone meghallotta férje távolodó lépteit, felállt s az ebédlő verandáján keresztül ő is a kijáratához sietett.

– Elmegyek egy kicsit sétálni – mondotta Szószuke.

– Jól van, jól, csak menjen – biztatta felesége mosolyogva.

Eltelhetett egy félóra, amikor O-Jone hallotta, hogy a külső rácsos kapu megnyílik. Azonnal abbahagyta a varrást, és az előszobába ment. Bizonyos volt benne, hogy férje tért vissza, de Szószuke helyett Koroku, Szószuke egyetemi hallgató öccse lépett be, diáksapkával a fején.

– Tyű, de meleg van! – szólalt meg a fiatalember, nagyokat fújva, és sietve gombolta ki hosszú, fekete posztó felöltőjét, amely alól bő nadrágja egy arasznyira sem látszott ki.

– Nem csoda! De mondja, hogy is képes ilyen szép időben ebben a vastag kabátban járni?

– Azt hittem, hogy naplemente után hűvös lesz – felelte Koroku, félig-meddig mentegetőzve, s követte sógornőjét az ebédlőbe. Amikor megpillantotta a megkezdett kimonót, megjegyezte: – Szorgalmas, mint mindig – és leült a hibácsi elé, a padlóra.

A sógornője sarokba lökte a varrást, a hibácsihoz lépett, lejjebb eresztette a teafőző vasüstöt, és felélesztette a tüzet.

– Ha teával akar megkínálni, köszönöm szépen, nem kérek – tiltakozott Koroku.

– Nem? – kérdezte O-Jone, iskolás hanglejtéssel, majd nevetve folytatta: – Inkább tésztához volna kedve?

– Hát van?

– Nincs – vallotta be őszintén O-Jone. De aztán mintha valami eszébe jutott volna, hozzátette: –

Várjon csak egy kicsit, lehet, hogy mégis akad valami – s már fel is állt.

Serényen félretolta útjából a szénszerpenyőt, s kinyitott egy szekrénykét. Közben háttal állt Korokunak, akinek a tekintete egy kidudorodáson akadt meg, amelyet az öv csokra a haorin csinált, s amikor látta, hogy a tésztakeresés túl hosszás, így szólt:

– Ugyan, hagyja már azt a tésztát. Inkább azt mondja meg, mivel van ma a bátyám elfoglalva?

– A bátyja? Egy pillanat türelem... – s ezzel tovább motoszkált a szekrénykében, még mindig háttal Korokunak. Végül gyorsan becsapta az ajtót. – Hiába. Úgy látszik, a bátyja mind megette. Csak tudnám, mikor.

– Ez esetben nem marad más hátra, mint hogy meghívjon vacsorára – jegyezte meg tréfásan Koroku.

– Hát persze, én is így gondoltam – sietett a felelettel O-Jone, miközben a falióra pillantott.

Négyre járt. „Négy, öt, hat” – számolta az időt magában.

Koroku tekintetét egy darabig némán szegezte sógornőjére. Az igazat megvallva, nem nagyon lelkesedett azért a vacsoráért. Aztán gyanakodva megkérdezte:

– Mondja csak, a bátyám nem Szaekiékhez ment?

– Mostanában folyton mondogatta, hogy el kellene mennie. De mint nagyon jól tudja, szegény korán reggel elmegy, és késő este tér haza, amikor már olyan fáradt, hogy sokszor még fürdéshez sincs kedve. Ezért nem is visz rá a lélek, hogy még ezzel is kínozzam.

– Nem is vonom kétségbe, a bátyám valóban nagyon elfoglalt ember, de higgye el, annyira izgat ez a huzavona, hogy még tanulni sincs kedvem – fakadt ki Koroku, azzal felkapta a réz szénfogót, és betűket rajzolt vele a hibácsi hamujába.

O-jone egy darabig figyelmesen követte tekintetével a mozgó szénfogó végét, majd vigasztaló hangon mondotta:

– Éppen ma írt levelet nekik.

– Na és mit írt? – kérdezte gyorsan Koroku.

– Az igazat megvallva, nem olvastam, de csak a maga ügyével kapcsolatban írhatott. Különben, nemsokára itthon lesz, kérdezze meg tőle. Meglátja, úgy van, ahogy mondom.

– Hát ha már egyszer levelet írt nekik, feltételezem, hogy az én dolgomat is megemlítette.

– Igazán írt, higgye el s most épen azért ment ki, hogy a levelet postára adja.

Koroku azonban nem volt hajlandó tovább hallgatni sógornője félig kimagyarázkodásnak, félig vigasztalásnak szánt szavait. Bosszankodva gondolta magában: „A bátyám is sokkal jobban tenné – hiszen amúgy is sétálni ment –, ha levél helyett személyesen keresi fel Szaekiéket”. Türelmetlenül felugrott, s átment az ebédlőbe. Kivett a könyvszekrényből egy piros kötésű idegen nyelvű könyvet s lapozgatta.

Ezalatt Szószuke, akit egyáltalán nem izgatott az a bizonyos „ügy”, kényelmesen elsétált a sarki dohányboltig, ahol bélyeget és Sikisima cigarettát vásárolt, majd feladta a levelet. Mivel úgy gondolta, unalmas lenne hazafelé is ugyanazon az úton menni, irányt változtatott. A cigaretta füstje kékesen bodrozott az őszi napfényben. Bandukolás közben arra gondolt, mi is lenne, ha most becsavarogna egy távoli negyed, hogy világosabb képet nyerjen, milyen város is ez a Tokio tulajdonképpen, s majd az így szerzett benyomással – a mai vasárnap emlékével – szépen hazamenne és lefeküdné. Igaz, hogy hosszú évek óta Tokió levegőjét szívja, és nap nap után, hivatalba menet és jövet villamossal kétszer is végigmegy a legforgalmasabb negyedeken, de mindig olyan kimerülten, testileg-lelkileg elcsigázva, hogy ezt a mindennapos útját magába roskadtnak, a legteljesebb közönnyel teszi meg, és főleg az utóbbi időben, még csak tudomást sem vesz arról, hogy egy nagyváros forgatagában él.

Igaz ugyan, hogy mindig úgy el van foglalva, hogy nem is igen ér rá ilyesmivel törődni; de amikor egy-egy nehéz hét után végre elérkezik a várva várt vasárnap, amikor alaposan kipihenheti magát, akkor néha mégis ráébred, micsoda felületes és tulajdonképpen tessék-lássék az életmódja. Így kénytelen volt arra a következtetésre jutni, hogy bár Tokió kellős közepén él, valójában egyáltalán nem ismeri ezt a várost. Valahányszor erre gondolt, mindig különös lehangoltság kerítette hatalmába.

Ilyenkor elment hazulról, és ha a zsebében akadt egy kis pénz, mindig feltette magában, hogy most az egyszer kirúg a hámból. De sohasem volt annyira elégedetlen, hogy mielőtt még tervéhez fogott volna, ne ment volna el a kedve tőle. Így mindig idejében visszariadt. Na meg keresetének megfelelően a pénztárcája sem volt olyan duzzadó, hogy tulajdonosa meggondolatlanságokra vetemedjék. Így hát Szószuke jobbnak látta, hogy hiábavaló tervek helyett inkább zsebre dugott kézzel kényelmesen hazasétál, vagy kénytelen volt beérni azzal, hogy lehangoltságára a következő vasárnapig sétában vagy bazárlátogatásban keressen orvosságot.

„Lesz, ahogy lesz” – gondolta magában ma is, amikor találomra felszállt egy villamosra. Ezen a vasárnapon igazán nagyon szép idő volt, a kocsik mégis félig üresen futottak, úgyhogy szokatlanul kényelmesen lehetett utazni. És az utasok is milyen jámborak voltak, milyen nyugodtan viselkedtek, nem úgy, mint hétköznap. Szószuke leült, és elgondolta, mennyire más minden hét közben, amikor reggelenként a megszokott órákban a Marunoucsi negyed felé tartó villamosra csak elkeseredett közelharc árán tud felszállni és ülőhelyet kapni. Nincs a világon olyan lehangoló, kellemetlen látvány, mint azok az útítársak, akikkel a villamosban hivatalba menet össze kell préselődnie. Akár a plüsspárnás padokon ültek, akár a bőrfogantyúba kapaszkodtak, Szószuke még egyszer sem tapasztalt a részükről a legcsekélyebb jóindulatot sem. Igaz, nem is számított ilyesmire. Automatáknak tekintette őket, akik közé vállával és térdével szorosan beékelődve együtt kellett utaznia a hivataláig, ahol sietve kiszállt.

Most előtte egy öreg néni ült unokájával, egy nyolc év körüli kislánnyal, akinek állandóan a fülébe sugdosott valamit; közvetlenül mellette egy körülbelül harmincéves asszony ült. Külseje után ítélve jó módú kereskedő felesége, aki nyájasan érdeklődött, hogy hívják a kisleányt, meg hány éves?

Ahogy Szószuke elnézte őket, az volt az érzése, hogy egy teljesen más világ veszi körül. A feje fölött a kocsis falát mindenütt bekeretezett reklámok borították, amiket máskor meg se látott. Ezúttal gépiesen elolvasta az elsőt.

Egy szállítási vállalat hirdetése volt, amely kényelmes és jutányos költözködést szavatolt. A

következően egymás alatt három sorban ez volt írva:

AKI TAKARÉKOS,
AKI SZERETI A TISZTASÁGOT,
AKI ÓVAKODIK A TŰZVÉSZTŐL
AZ GÁZKÁLYHÁN FŐZ!

A hirdetésen még kép is volt: gázkályha, amiből lángnyelv nyúlik ki. A harmadik hirdetésen – piros alapon fehér betűkkel ez állt:

„a NAGY OROSZ ÍRÓ,
GRÓF TOLSZTOJ
REMEKMŰVE:
„A TAVALYI HÓ”
ÉS KÖNNYŰ KOMÉDIA
A KOTACU (NAGY) SZÍNHÁZBAN.”

Szószuke mintegy tíz percig szorgalmasan, háromszor is elolvasta az összes reklámokat. Esze ágában sem volt megnézni a színdarabot, se gázkályhát nem óhajtott vásárolni, de magában az a tény, hogy képes teljes lelki nyugalommal ezt a sok hirdetést egytől egyig nemcsak türelmesen végigolvasni, de meg is érteni, annyira, hogy mindegyik világosan megmaradt a fejében, nem kis elégtétellel töltötte el. Az élete olyan hajsza volt, hogy még egy ilyen csekély kikapcsolódásnak is valósággal örült, hiszen hetek óta a vasárnapi sétán kívül soha egy pillanatnyi megállása se volt.

Szószuke a Szurugadai-sita megállónál szállt le. Ahogy leszállt, az első dolog, amin a szeme megakadt, egy feltűnően szép kötésű idegen nyelvű könyv volt. A könyv az utca jobb oldalán levő üzlet kirakatában pompázott. Egy pillanatra megállott a kirakat előtt, és elgyönyörködött a piros és zöld csíkos, díszkötésű könyv címének fényes arany betűiben. Értette, hogy a cím mit jelent, de a kíváncsiság egyáltalán nem ösztökelte, hogy a kezébe vegye, kinyissa s belenézzen. Rég elmúlt az az idő, amikor nem tudott megállni a könyvkereskedés előtt anélkül, hogy be ne menjen az üzletbe. És ha már egyszer bent volt, ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy valamit vásároljon is. Most csupán a kirakat kellős közepén pompázó, díszes kötésű „History of gambling”^[5] című könyv ébresztett fel benne futólag valami újszerű, egzotikus vágyat. De mosolyogva átment az utca túlsó oldalára, ahol egy órásbolt kirakatát kezdte nézegetni. Az egymás mellett sorakozó sok-sok aranyóra és aranylánc pusztán csillogásával és finom kidolgozásával vonta magára a tekintetét, de akkora varázserővel már nem hatott rá, hogy vásárlásra ösztönözze. De mégiscsak gondosan megnézegette a selyemzsinórra akasztott árjelző céduláscskákat, s ahogy összehasonlította az árakat, meglepődött, milyen olcsók az aranyórák.

Az ernyőüzlet előtt is megállt. A külföldi rövidárubolt kirakatában a selyemkalapok mellé felakasztott nyakkendők keltették fel érdeklődését. Mivel ezek sokkal szebbek voltak, mint az övé, kísértésbe jött, hogy megkérdezze az árakat.

A keze már a kilincsen volt. De amikor arra gondolt, milyen butaság olyan hamar nyakkendőt cserélni, elment a kedve, hogy fölösleges kiadásba verje magát. Hirtelen megfordult és tovább ment. Még egy szövetáru üzlet előtt is jócskán ácsorgott, és közben megtanult egy csomó új szövetnevet,

amikről idáig még csak nem is hallott. Ezután a „Kiótoi Nőigallér-újdonságok” – kirakatát bámulta olyan közletről, hogy kalapkarimája az üveget súrolta, s nem győzött eleget gyönyörködni a nagy gonddal hímzett női félgallérokban. Ahogy nézte, arra gondolt, hogy az egyik elegáns gallér igen jól állna a feleségének, s azon tűnődött, ne lepje-e meg vele, de a következő pillanatban rájött, hogy ez a nemes gesztus, ami öt-hat évvel ezelőtt nagyon is helyénvaló lett volna, ma már egyáltalán nem időszerű. Ezzel aztán mintha egyszerre elfűjták volna ajándékozó kedvének jóleső hangulatát.

Szószuke kesernyésen mosolygott, otthagya a csábító kirakatot és tovább ment. Egy darabig nagyon rossz hangulatban volt. Nem érdekelték sem a járókelők, sem az üzletek. De aztán egy nagy sarki újságbolt ismét felkeltette érdeklődését, és kíváncsian olvasta a homlokzatra kifüggesztett hirdetések, amelyek óriás betűkkel ajánlották a legfrissebb sütetű könyv-újdonságokat. A hirdetések egy részét papírra írták, majd hosszú, keskeny, létraszerű lemezekre ragasztották, míg a többit egyenesen festett deszkára mázolták, ahol rikító, tarka mintáknak látszottak. Szószuke egyet se hagyott olvasatlanul. Néhány íróról és műveikről már az újságokban is olvasott, de a legtöbb teljesen új volt számára.

Ahogy az újságboltot elhagyta, és befordult a sarkon, egy harminc év körüli, magas, kalapos férfira lett figyelmes, aki a fal tövében, kényelmesen maga alá húzott lábbal ült, és miközben egy léggömböt igyekezett felfújni, folyton kiabálta: „Jöjjetek és vegyetek, gyermekeknek öröme.”

Szószuke csak elbámult, amikor a felfújó léggömb szeme láttára egyre inkább daruma alakot öltött, sőt a megfelelő helyen már ott is volt tussal kifestve a szeme, szája.

Ez még semmi, hanem ha egyszer felfűjték, úgy maradt, és bárhová helyezték, tenyérre vagy ujjhegyre, szépen egyenesen csücsült, majd amikor hátsó felébe egy fogpiszkálószerű vékony pálcikát dugtak, egyszeribe összement. De a forgalmas utca rengeteg járókelője közül még csak egyetlenegy kíváncsi sem akadt, aki megállt volna, hogy megnézzé a léggömböt.

A magas, kalapos férfi azonban angyali türelemmel ült a zajos utcáson, mint akit nem érdekel egyéb a világon, mint a daruma, amelyet újból és újból felfűjt, s közben folyton kiabálta: „Jöjjetek és vegyetek, gyermekeknek öröme.”

Szószuke előkotorászott egy szent és öt rint, megvett egy léggömböt, kiengedte belőle a levegőt, és betette tamotójába. Szeretett volna megnyiratkozni egy tiszta borbélynál, csak hogy olyant sehol sem talált, s mivel már a nap is lemenőben volt, jobbnak látta, ha villamosra ül és hazamegy.

Mire megérkezett a végállomásra, s átadta jegyét a kalauznak, az ég ragyogása már kialvófélben volt, s a nyirkos utcára eső árnyékok szemmel láthatóan megnőttek.

Leszálláskor, amint a hideg vaskorlátba kapaszkodott, fázósan megborzongott. A többi utas, aki vele együtt szállt le, gyorsan elszéledt, ki erre, ki arra, mintha valamennyinek sürgős, halaszthatatlan dolga lenne. Az utca két oldalán sorakozó házak tetejéről ezüstszerű füst kígyózott az alkonyatba egyre inkább beleolvadó ég felé.

Szószuke is szapora léptekkel indult meg a nem messze sötétlő lombos fák irányába. Amikor arra gondolt, hogy vége van már ennek a vasárnapnak is, a hiábavalóság mélabús érzése markolt lelkébe. Sajnos, holnap ismét kezdődik a megállás nélküli robot. Amennyire sajnálta ezt a gyorsan elsuhanó kellemes napot, éppolyan irtózással gondolt következő hatnapi elfoglaltságára, aminek oly kevés köze a szellemi munkához. És ahogy hazafelé tartott a sötétedő utcán, megjelent előtte a nagy, hodályszerű, rosszul világított, rideg iroda, a szomszéd asztaloknál ülő munkatársak arca, meg a főnöke, ahogy oda szokott neki szólani:

„Na mondja már Nonaka^[6] szan.”

Az „Uokacu” halüzet után vagy öt-hat házzal, egy, se utcának, se útnak nevezhető szakaszhoz ért, amely magas domb tövében végződött. Kétfelől négy-öt egyforma bérház emelkedett.

Az egyik telken, amelyet gyér cryptomeria-élősvény vett körül, egészen a legutóbbi időkig egy roskadozó öreg ház állott, amiben valamikor állítólag egy kenin lakott. A dombtetőn lakó Szakai szan megvásárolta a telket, egykettőre kiirtatta a cryptomeria-sövényt, lebontatta a miscanthus tetős düledező házat, és nemsokára új épület emelkedett a helyén.

Az a ház, amelyikben Szószuke lakott, a félreeső utca végén, baloldalt a legutolsó volt. Mivel közvetlenül a sziklás domboldalnak támaszkodott, meglehetősen barátságatlan és árnyékos volt.

Cserében azonban a főutcától elég távol esett, és ezért aránylag csöndes hely volt, ami döntő módon befolyásolta Szószukét és feleségét, hogy itt vegyenek ki lakást.

Szószuke ennek az értékes, minden hét napban csak egyszer előforduló vasárnapnak az alkonyán hazamenet elhatározta, hogy sürgősen megfürdik, utána pedig, ha ideje lesz rá, még meg is nyiratkozik, s akkor aztán nyugodtan megvacsorázik.

Ilyen gondolatok közben nyitotta ki a rácsos kaput. A konyha felől edényzörgés ütötte meg a fülét. Amikor be akart lépni a szobába, váratlanul Koroku getájába botlott bele. Lehajolt, hogy félretegye, de abban a pillanatban Koroku lépett ki a szobából, a konyhából pedig O-Jone kiáltott:

– Ki az? A bátyja jött meg?...

Szószuke odaszólt öccsének:

– Mi az, hát mégis eljöttél? – s azzal bement az ebédlőbe. Se a postáról jövet, amíg a Kanda negyedben sétált, sem azután, hogy a villamosról leszállva hazafelé tartott, a Koroku névnek még csak a ko jegye sem villant át az agyán. Ezért amikor az öccsére nézett, egy kis lelkiismeret-furdalást is érzett, mint aki valami rosszat csinált.

– O-Jone, O-Jone! – hívta be feleségét a konyhából.

O-Jone nagyon el volt foglalva; bejött ugyan, de nyitva hagyta a konyha ajtaját, s megállt az ebédlő küszöbén.

– Itt van Koroku, illenék valami vacsorafélével megkínálni – rendelkezett a férje.

– Természetesen. Mindjárt kész lesz – mondotta O-Jone, s azzal indult is kifelé, de aztán megint visszafordult. – Koroku szan, kérem, legyen szíves, csukja be az ebédlőben az ablaktáblát, és gyújtsa meg a lámpát. Mi most Kijóval nem hagyhatjuk ott egy pillanatra se a konyhát.

– Igen – felelte készségesen Koroku, és már indult is. A konyhából kihallatszott, hogy Kijo valamit szaporán vagdal. A lefolyóba loccsantott víz zuhogva folyt le.

– Nagyságos asszony, hát ezt hová tegyem? – kérdezte a szolgáló.

– Nővérem, mondja csak, hol találom meg az ollót, hogy a lámpabelet levágjam – kiáltott ki Koroku Kijónak.

Úgy látszik, valami már fel is forrt, mert a hicsirinre kiömlő forró lé nagyokat sistergett.

Szószuke az ebédlőben csöndben melegítette átázott kezét a hibácsi felett. A sötétségben csupáncsak a hamuból itt-ott előtűnő parázs vörös szeme izzott. A dombtetőről zongoraszó hallatszott be. A háziúr lánya játszott. Szószuke, mintha valami elfelejtett dolog jutott volna eszébe, kisietett a verandára, hogy kinyissa az amadót. Az ég egyenletesen mély fekete posztóján szürke pettyként elütő bambuszokrok fölött csak két csillag hunyorgott. A zongora mintha közvetlenül a bokrok mögött szólt volna.

Mire Szószuke és Koroku, kezükben törülközővel visszatértek a fürdőből, az ebédlő közepén készen várta őket a szépen megterített téglalap alakú asztal, rajta az O-Jone készítette ételek. A hibácsi parazsa sötétebben izzott, és a lámpa fényesebben világított, mint amikor elmentek.

Szószuke az asztal előtt levő ülőpárnát közelebb húzta, s maga alá húzott lábakkal kényelmesen elhelyezkedett rajta. O-Jone átvette tőle a törülközőt és a szappant s megkérdezte:

– Jó volt a fürdő?

Szószuke válaszképpen csak hümmögött. Ennek az oka nem annyira az udvariasság hiánya, mint inkább a meleg fürdőt követő jóleső lustaság volt.

– Remek volt! – igyekezett helyreütni a dolgot Koroku, és O-Jonéra nézett.

– De rém sokan voltak – morfondírozott Szószuke erőtlen hangon, s rákönyökölt az asztal szélére.

Rendszerint estefelé járt fürdőbe, közvetlenül hivatal után. Ez éppen a vacsora előtti időre esett, amikor a legtöbben vannak. Így az utóbbi két-három hónapban, amióta korán sötétedik, még egyszer sem volt szerencséje, hogy napvilágnál lássa, milyen vízben is fürdőzik. Fel is tette magában, hogy vagy három-négy napig a fürdő felé se néz, de erre mégsem került sor. Valahányszor közeledett a vasárnap, mindig elhatározta, hogy most aztán korán reggel felkel, s rögtön a fürdőbe siet, hogy végre tiszta vízbe dughassa fejét. De amikor elérkezett a várva várt nap, mindig meggondolta a dolgot: „Tán csak nem fogom elszalasztani ezt a ritka alkalmat, amikor alaposan kialudhatom magam.” S addig lustálkodott az ágyban, míg az idő könyörtelenül elszaladt. „át ez bizony elég bosszantó, de nem baj, a legközelebbi vasárnap mindenképpen elmegyek.”

És ez így ment vasárnapról vasárnapra. Hiába – a szokás hatalma!

– De szeretnék egyszer már reggel menni a fürdőbe! – mondta Szószuke.

– Igen, ha nem lenne olyan álomszuszék, és vasárnaponként, amikor ezt megtehetné, nem aludna mindig délig! – kötődött tréfásan O-Jone.

Koroku közben meg volt győződve, hogy bátyjánál ez születési hiba. Bár neki is éppen elég fáradságos diákélete volt, mégsem tudta felfogni, hogy Szószuke miért is csinál olyan nagy dolgot a vasárnapból. Furcsállta, hogy bátyja a hat hosszú hétköznapon át tartó kimerítő munka után csak ettől az egyetlen naptól vár felüdülést, és ehhez a rövid huszonnégy órához olyan nagy reményt fűz.

„Szószuke – fejtegette magában Koroku – ezen a napon olyan sok mindent szeretne csinálni, de örülhet, ha az eltervezett tíz dologból bár kettőt-hármat meg tud valósítani. Sőt, közben rájön, hogy kár az elpazarolt időért, s jobb, ha abbahagyja az egészet. Ilyenkor ölbe tett kézzel álmodozik, és mire észbe kapna – sajnos, vége a szép vasárnapnak.” Szószuke, aki még a saját kedvenc szórakozására is csak nagy nehezen szánta rá magát, nem azért nem tett semmit az öccse érdekében, mert nem akart, hanem egész egyszerűen azért, mert nem érzett magában elegendő lelkiert hozzá. Ez természetesen Koroku szemszögéből nézve, teljesen elfogadhatatlan volt. Ő szentül meg volt győződve, hogy bátyja önző alak, aki ha egy kis szabad ideje akad, a feleségével csavarog. Amellett érzéketlen, taplószívű ember, akinek esze ágában sincs, hogy vele törődjék, vagy bármiben is segítségére legyen.

El kell ismerni azonban, hogy Korokunak csak újabban volt ilyen lesújtó véleménye Szószukéről, pontosabban azóta, amióta Szaekiékkel tárgyalni kezdtek. Koroku azt hitte, hogy ha bátyja akart volna valamit tenni érdekében, egy-két nap alatt elintézhette volna azóta, hogy megkérte rá. De amikor látta, hogy Szószuke csak húzza-halasztja a dolgot, s még annyit sem képes megtenni, hogy elmenjen Szaekiékhez, elégedetlenkedett, annál is inkább, mivel amúgy is lobbanékony, indulatos természetű

fiatalember volt.

Ma azonban, amikor olyan hosszú idő után ismét találkozott bátyjával, bár mindketten eltekintettek a szokásos udvarias üdvözlési formáktól, Koroku mégis melegséget érzett maga felé sugározni, s ezért nem is hozakodott elő azzal, amiért tulajdonképpen jött, hanem elment vele a fürdőbe, ahol meghittent elcsevegtek.

Egészen jó hangulatban ültek asztalhoz.

O-Jone is közvetlenül, minden ceremónia nélkül elfoglalta helyét az asztal végén. Szószuke és Koroku gyors egymásutánban lehajtott vagy három pohár szakét.

Már éppen hozzá akartak fogni a vacsorához, amikor Szószuke egyszerre csak hangosan felnevetett:

– Nézzétek csak, micsoda jópofa figurát hoztam – s azzal kimonója ujjából elővette az utcasarkon vásárolt játékszert, felfújta, amekkorára csak tudta, egy csészefedőre állította, s lelkesen kezdte magyarázni a daruma különleges tulajdonságait. O-Jone és Koroku érdeklődéssel nézte a könnyen lebegő gömböt. Egyszer Koroku rátalált fújni, mire a daruma az asztalról a tatamira pottyant, de még ott is „egyenesen állt”, s a világért sem fordult volna fel.

– Látjátok?! – kérdezte lelkendezve Szószuke.

O-Jone nem is lett volna igazi asszony, ha megállta volna hangos nevetés nélkül, de közben nem feledkezett meg háziasszonyi kötelességéről sem, és levette a fazék fedőjét, s kezdte tálalni a rizst.

– Látja, milyen könnyelmű ember ez a maga bátyja – mondotta tálalás közben, félig-meddig mentegetőző hangon Korokunak.

Szószuke elvette O-Jonétól a feléje nyújtott csészét, és anélkül hogy egy szóval is tiltakozott volna a „könnyelmű ember” elnevezés ellen, vacsorához látott. Koroku is illedelmesen kezébe vette az evőpálcikákat.

Igaz, hogy a darumáról többet nem esett szó, de ez a kedélyes csevegés, ami ezzel kapcsolatosan megindult, a vacsora végéig tartott.

Akkor Koroku más hangot ütött meg:

– Most jut eszembe, hallották, milyen borzasztó dolog történt Itó szannal?

Amikor Szószuke öt-hat nappal ezelőtt olvasta az Itó herceg meggyilkolásáról szóló rendkívüli kiadást, rögtön bevitte az újságot O-Jonéhoz, aki éppen a konyhában foglalatoskodott.

– „Rémes! Képzelve, meggyilkolták Itó herceget” – s azzal a kezében tartott újságot O-Jone kötélyére tette, és indulatosan visszament dolgozószobájába. Az a hang, ahogy ezt a hírt közölte a feleségével, arra engedett következtetni, hogy a „rémes” esemény egyáltalán nem hozta ki sodrából. Később O-Jone meg is jegyezte félig-meddig tréfásan:

– Maga is olyan hangon újságolta ezt a megrendítő eseményt, mintha valami kellemes hírt közölt volna.

Az újságok mindennap legkevesebb öt-hat hasábos cikkekben részletezték Itó herceg meggyilkolásának a körülményeit, de Szószuke úgy tett, mintha nem is érdekelne, és nem is olvasott újságot. Esténként, amikor Szószuke hazatért, O-Jone vacsora közben sohasem mulasztotta el megkérdezni:

– Van valami újság Itó szan ügyében? – Mire férje csak annyit szokott mondani:

– Ühüm, van bizony, éppen elég – úgyhogy ha O-Jone nem szedi ki a férje zsebéből az összehajtogatott friss lapot, az aznapi izgalmas tudósításokat is elmulasztotta volna.

Ez azután odavezetett, hogy bár Itó herceg az esti beszélgetések céljára igen alkalmas téma lett

volna, amikor O-Jone látta, hogy férjét nem érdeklí, inkább lemondott róla. Így ez a mindenkit izgalomban tartó szenzáció, a rendkívüli kiadás napjától egészen ma estig, amikor Koroku felhozta, a Szószuke házaspárból nem váltott ki különösebb érdeklődést.

– Mondja csak, hogyan is történt az a gyilkosság? – kérdezte O-Jone Korokutól, ugyanúgy, mint ahogy megkérdezte Szószukét is, amikor a rendkívüli kiadást elolvasta.

– Pisztollyal – válaszolt Koroku.

– Igen, igen, de miért?

Koroku erre olyan arcot vágott, mint akinek halvány sejtelme sincs róla. Szószuke a maga módján csöndesen megjegyezte:

– Így volt ez megírva – s élvezettel tovább szűrölte a teát. De O-Jone, aki úgy látszik, ezzel a magyarázattal nem elégedett meg, tovább kérdezett:

– Na, és miért kellett Mandzsúriába mennie?

– Valóban, miért is? – csodálkozott Szószuke is, aki most már, hogy a hasát jól megtöltötte, teljesen kibékült a világgal.

– Azt mondják, valamilyen titkos megbízatása volt Oroszországban – mondta Koroku komolyan.

– Igazán, – kiáltott fel O-Jone. – Azért mégiscsak borzasztó! Ilyen kegyetlenül meggyilkolni!

– Ha egy magamfajta tintanyaló írnokocskát egyszerűen lepuffantanak, hát ez bizony elég szomorú dolog, de ha egy olyan nagy úr, mint Itó szan, elmegy Harbinba, s ott merényletet követnek el ellene, az egyenesen szerencse – mondta Szószuke, aki ebben a kérdésben most nyilvánított első ízben érdemleges véleményt.

– Na ne mondja. És ugyan bizony miért? – kérdezte O-Jone.

– Nagyon egyszerű. Itó szan a gyilkosság következtében belekerül a történelembe, mint nevezetes ember, míg ha csak úgy egyszerűen, magától meghal, sohase részesült volna ebben a megtiszteltetésben.

– Hát ebben van valami – mondotta Koroku kissé meglepődve. Látszott rajta, hogy eltűnődik a hallottakon, majd hozzátette: – Hát igen... Mandzsúria, Harbin, meg a többi veszedelmes hely... valóságos tűzfészek.

– Úgy van. És valóságos gyülekezés hely, ahol mindenféle kétes alak megfordul – tette hozzá Szószuke.

O-Jone ránézett férjére, s arcán furcsa kifejezés jelent meg. Szószuke ezt észre is vette s rászólt:

– Jól tennéd, ha elvitelnéd már az asztalt. – Azzal lehajolt, a tatamiról felvette a darumát, és mutatójja begyén elkezdte parádéztatni.

– Hát nem furcsa?! Nem győzők eleget csodálkozni, hogy is képes ez a kis figura ilyen remekül egyensúlyozni – kiáltott fel elragadtatva.

Kijo bejött a konyhából, s kivitte az asztalt az üres tányérokkal és csészékkel, O-Jone pedig átment a szomszéd szobába, hogy friss teát töltsön a kannába. A testvérek magukra maradtak.

– Na, így már sokkal kellemesebb. Étkezés után ez a sok mosatlan edény nem valami gusztusos – jegyezte meg Szószuke.

A konyhában Kijo mindegyre nagyokat vihogott.

– Ugyan bizony min mulat olyan jól Kijo? – kérdezte O-Jone a sódzsin keresztül.

Kijo valamit mormogott, és utána még hangosabban nevetett. A fivérek szótlánul ültek, és fél füllel a szolgáló vihogását hallgatták. Kis idő múlva O-Jone ismét bejött, kezében tésztástalat és teáscsészékkel megrakott tálcát hozott. A hasas, glyciniafürtökkel díszített teáskannából a jókora

csészéket megtöltötte olcsó teával, amelynek sem a gyomorra, sem az agyra nincs hatása, s a két férfi elé tette.

– Ugyan bizony min nevet annyit az a fruska? – kérdezte férje, de közben ahelyett, hogy O-Jone felé nézett volna, inkább a tésztástálat bámulta.

– Magán. Tudja milyen komikus volt, ahogy azt a babát az ujja begyén táncoltatta, s hogy egyáltalán játékszert vásárolt, amikor nincs is gyermek a házban.

Szószuke, mint aki jóformán oda sem figyel, erre csak hümmögött, de kis idő múlva csendesen, mintegy kóstolgatva a szavak ízét, elérzékenyült hangon hozzátette:

– Pedig egyszer nekünk is volt kis gyermekünk. Nem igaz? – s közben nedvesen csillogó szemét O-Jonéra emelte.

O-Jonénak erre egy szava sem volt. Később Korokuhoz fordult:

– Nem kóstolja meg a tésztámat?

– Dehogynem – felelte sógora. De O-Jone ezt már nem is hallotta, felállt s átment a másik szobába.

A fivérek megint magukra maradtak.

Bár a domboldalra épült városnegyednek ez a félreeső része mindössze húsz percnnyire esett a villamos végállomásától, alig szállt le az este, szokatlan csönd ereszkedett a környékre, amit csak nagy ritkán vert fel a vékony talpú geták élesen visszhangzó kopogása. Az éjszaka egyre hűvösebb lett. Szószuke fázósan dugta kezét a kimonó alá.

– Napközben még jó meleg van, de ahogy beesteledik, mindjárt lehül az idő. Hát nálatok bevezették-e már a gőzfűtést? – kérdezte öccsét.

– Még mindig nem, s amíg nem hül le még jobban az idő, nem is fűtenek, nemhogy gőzzel, de mással sem.

– Igazán? Hát akkor éppen eleget fagyoskodhattok.

– Eh! Törődöm is én azzal. Olyan mindegy, hogy hideg van-e vagy sem – fakadt ki Koroku, de mindjárt zavarba jött, és elhallgatott, mint aki nem meri kimondani, ami a szívéen van. Aztán mégis megemberelte magát, és merészen folytatta:

– Bátyó, mondja már, mi is van azzal a Szaeki ügyel. A felesége említette az előbb, hogy írt nekik.

– Hát igen, írtam s remélem, hogy két-három napon belül válaszolnak is. Akkor majd csak csinállok valamit, lehet, hogy felkeresem őket.

Korokunak ahogy sem tetszett az az anygali nyugalom, ahogyan a bátyja erről a kérdésről beszélt. De különben Szószuke hangjában bosszantási szándéknak még csak az árnyékát sem lehetett felfedezni; sem abból, amit mondott, arra következtetni, hogy önző módon csak a saját érdekeire gondol. Ezért Korokunak nem volt bátorsága, hogy hevesebben rátámadjon, és halkán csak annyit jegyzett meg:

– De a mai napig hagyta a dolgot a maga menetére. Nem igaz?

– Hm. Sajnos, ez a valóság. A levelet is csak ma írtam meg végre nagy nehezen. De mit csináljak? Tudod, újabban ez az idegkimerültség... – Szószuke nagyon komolyan beszélt. Koroku keserűen felnevetett.

– Ha az ügy reménytelen, azt hiszem, legjobb lesz félbehagynom a tanulást, és mielőbb útra kelni Mandzsúriába vagy Koreába.

– Mandzsúriába vagy Koreába? Mondhatom, bátor fickó vagy. Hiszen nem te mondtad az imént, hogy veszedelmes tűzfészek?

Ezzel a tárgyalás holtpontra jutott anélkül, hogy bármiben is megegyeztek volna.

– Ugyan menj már, ne idegesítsd magad. Majd csak lesz valahogy. Mindenesetre, ahogy választ kapok, azonnal értesítelek, s akkor újból megbeszéljük a dolgot – vigasztalta Szószuke az öccsét.

Koroku, távozása előtt benézett a másik szobába. O-Jone a hosszú hibácsi mellett ült, és szórakozottan bámult maga elé.

– Viszontlátásra, néne – köszönt el sógornőjétől.

– Mi az, már elmegy? – kérdezte O-Jone, majd felkelt és kijött az ebédlőbe.

Szaekiék válasza, amiért Koroku annyit izgult, harmadnapra megérkezett, úgy, ahogy Szószuke megjósolta.

A feltűnően rövid, néhány soros értesítés, amit nagynénje saját kezűleg írt, bár kényelmesen ráfért volna egy levelezőlapra is, három szen-es bélyeggel bérmentesített borítékban érkezett.

Amikor Szószuke hazajött a hivatalból, fáradt mozdulatokkal vetette le szűk ujjú munkaruháját, és felvette a házi kimonót. Alig ült le a hibácsi mellé, amikor tekintete a szekrénykére esett, amelynek fiókjából kikandikált a mintegy szándékosan hanyagul bedugott boríték vége. Hörpintett egyet a teából, amit éppen akkor töltött ki neki O-Jone, és türelmetlenül felszakította borítékot.

– Ejnye! Jaszu szan Kobéba utazott – szolt oda a feleségének a levél olvasása közben.

– Mikor? – kérdezte O-Jone, s közben a rizses csészét férje elé tette.

– Hogy mikor, azt nem írja, csak annyit ír, hogy nemsokára visszajön Tokióba.

– Nemsokára. Hát persze. Ugye, ezt a nagynéni írja?

Szószuke O-Jone kérdését válasz nélkül hagyta. Az elolvasott levelet összehajtotta és elhajította, majd idegesen dörzsölgette borostás állát.

O-Jone rögtön felvette az eldobott levelet, de nem olvasta el, térdére tette, s a férjére nézett.

– Nemsokára visszatér Tokióba, és azután? – kérdezte.

– Amikor megjön, beszélek vele.

– Nemsokára, nemsokára. Hát ez elég pontatlanul hangzik. És nem írta meg világosan, hogy mikor?

– Egy szóval sem.

O-Jone a biztonság kedvéért végre mégiscsak kinyitotta a levelet, elolvasta s azután megint összehajtotta.

– Kérem csak azt a borítékot – s a férje felé nyújtotta kezét.

Szószuke felemelte a közte és a hibácsi közt levő kék borítékot, és odaadta feleségének. O-Jone belefűjt, hogy szétnyíljék, beletette a levelet, s kiment a konyhába.

Szószukét aztán többet nem is érdekelte a levél. Inkább az foglalkoztatta, amit a hivatalban egyik kollégájától hallott, aki aznap látta a Tokióba érkező Kitchener angol tábornokot. Szószuke csodálkozott, miért is van az, hogy az ilyen emberek, akárhová mennek, mindenütt feltűnést keltenek. Arra a megállapításra jutott, hogy ez bizonyosan vele született tehetség. Amikor arra gondolt, hogy milyen kutyának való élete volt neki eddig, és még milyen jövőt tartogathat számára a végzet, és összehasonlította magát a Kitchenerekkel, szinte nem is tudta elhinni, hogy ilyen óriási különbség mellett ő is, meg azok is, ugyanazon emberiséghez tartozhatnak. Mialatt efféléket forgatott a fejében, szorgalmasan fűjta a füstöt.

Kint az est beálltával erős szél kerekedett, amely messziről nekiszaladva nagy zúgással ostromolta a házat, és amikor egyszer-egyszer váratlanul elállt, a hirtelen támadt kísérteties csönd még csak nyomasztóbban hatott. Szószuke karba tett kezekkel ült, s a két szélroham közötti szünetben nyugtalanul neszelt, arra gondolva, hogy minden percben megszólalhat a félrevert harang tűzvész hirdető kongása. Kis idő múlva kinézett a konyhába. O-Jone felszította tüzet, hogy az előkészített halszeleteket megsüsse. Kijo a lefolyó fölé hajolva mosta a hal mellé szükséges zöldséget. A két asszony némán végezte dolgát. Szószuke félig kinyitotta a sódzsit, egy darabig hallgatta a roston sülő halról lecsurgó zsíros lé sercegését, majd szó nélkül megfordult, behúzta a sódzsit, és visszaült előbbi helyére.

Vacsora után a házastársak a hibácsi két oldalán egymással szemben ültek.

– Hát ez a Szaeki-ügy éppen elég kellemetlen – törte meg O-Jone a csöndet.

– Mit csináljak? Meg kell várni, míg Jaszu szan visszatér Kobéból.

– Na és nem lenne jó, ha addig is elmenne nagynénjéhez, és beszélne vele?

– Nincs kizárva. De hátha közben valamit megtudunk. Addig legszívesebben félreteszem ezt az egész dolgot.

– De Koroku tüzed okád, s kell ez nekünk? – figyelmeztette O-Jone mosolyogva a férjét.

Szószuke lekicsinylően biggyesztette ajkát, s a fogpiszkálót a kimonó hajtókája szúrta.

Másnap Szaekiék válaszát eljuttatta Korokuhoz, s a végére, szokása szerint, odavetett néhány szót, aminek az volt az értelme, hogy most már valahogy csak elintéződik a dolog. Ezzel aztán megnyugodott, s úgy érezte, hogy egyelőre letette válláról az ezzel az üggyel kapcsolatos terhet. Úgy vélte, jobbat nem tehet, mint hogy addig is, amíg az események, a maguk módján haladva, közvetlen közelébe nem nyomulnak, amikor már kénytelen tudomást venni róluk, nem törődik semmivel. Jár csak tovább nyugodtan a hivatalba, s közben olyan arcot vág, mint akinek a világon semmi gondja nincsen. Így is csinált.

A hivatalból mindig későn került haza, s terhére esett utána ismét kimozdulni a házból. Látogatók nem jártak hozzájuk. Kijóra sem volt szükségük, s ezért legtöbbször már tíz óra előtt aludni küldték. Vacsora után a házastársak kettesben közrevették a hibácsit, s egy-egy órácskát elbeszélgettek. Beszélgetésük a mindennapi életüket közvetlenül érintő problémákra szorítkozott, de azért eddig még nem fordult elő, hogy a háztartási gondok is – például hogy a rizsboltos számláját harmincadikán miből fizetik ki – szőnyegre kerültek volna. Természetesen nem vitatkoztak regényről vagy szépirodalmi kérdésekről.

A férfi- és női szív közé szivárványhidat építő ékes szavak sem hangzottak el. Annak ellenére, hogy még nem voltak öregek, a szép szavak tavasza már elmúlt, s ahogy a napok teltek, társalgásuk is egyre szürkébb hétköznapi zsugorodott össze.

De hogyan is lehetne másképpen két átlagember esetében, akik semmiféle rendkívüli, ragyogó tulajdonsággal nem rendelkeztek, és akiknek egybekelése semmivel sem jelentett többet, mint a szokványos férfi-női kapcsolat formai szentesítését.

De O-Jonét, nő létére, tudat alatt mégis nyugtalanította a kérdés, és egyszer-kétszer figyelmeztette is rá férjét:

– Vajon Jaszu szan még nem jött meg? Nem ártana, ha a jövő vasárnap elmenne Bancsóba s megérdeklődné.

– Hm, hát ami azt illeti, elmehetek – ígérgette erre Szószuke, de mire eljött az a bizonyos vasárnap, úgy tett, mintha tökéletesen megfeledkezett volna róla. O-Jone ezt jól látta, de eszébe se jutott, hogy ezért szemrehányást tegyen férjének. Ha jó idő volt, megkérdezte:

– Nem menne el egy kicsit sétálni? – Ha pedig esett az eső, vagy fújt a szél, csak annyit mondott: – Milyen jó, hogy ma vasárnap van, s nem kell kimenni ilyen időben.

Szerencsére Koroku azóta egyszer sem kereste fel őket. Ez a tulajdonképpen rendszerető és érzékeny fiatalember ha egyszer valamit a fejébe vett, állhatatosan kitartott mellette, s mindent elkövetett, hogy azt végbe is vigye. Ebben a tekintetben természete megegyezett a diákkori, fiatal Szószukééval. Másfelől azonban, ha véletlenül megváltoztatta álláspontját, úgy annak, amire tegnap még esküdött, ma teljesen hátat fordított, s azt olyan arccal csinálta, mintha ez a világon a legtermészetesebb dolog lenne.

Így Koroku egészen olyan volt, mint annak idején a fiatal Szószuke. Ezenkívül aránylag tisztán látta dolgokat, s mindig azon volt, hogy egyrészt a szürke okoskodást érzellemmel színezzék, másrészt pedig a túlaradó érzelmeket az ésszerűség partjai közé szorítsa. Nem tűrte, hogy a dolgok ne a megfelelő logikai rendszerbe illeszkedjenek be, s ha egyszer beilleszkedtek, addig nem volt nyugta, míg elgondolásait az alkotás lázában valóra nem váltotta. Ezenfelül telítve volt életerővel, és mindenbe, amihez csak fogott, sok ifjú lendületet vitt bele.

Szószukénak, valahányszor Korokura nézett, mindig az volt a benyomása, hogy a saját ifjúkori énjét látja újból életre kelve. Ez a benyomás időnként szinte elviselhetetlen volt, máskor meg keserű érzést ébresztett fel benne. Ilyenkor nem tudott szabadulni attól a gondolattól, vajon a gondviselés nem azért állítja-e Korokut elébe, hogy minél gyakrabban felidézze fiatalkori önféjűségének és elbizakodottságának keserű emlékeit.

Nagyon megrémült és feltámadt benne a kízó kétely: „Vajon Korokunak is ugyanaz a sors lesz az osztályrésze, mint nekem?” És ez a kétség mint nehéz kő nyomta a szívét. Időnként a gondterheltséget mély szomorúság váltotta fel. A mai napig azonban nemcsak hogy szemrehányást nem tett öccsének, de még a jövőjére nézve sem adott tanácsot.

Egyébként is a vele való érintkezést a közönyösség, a meghittség teljes hiánya jellemezte.

Azok után a botrányos események után, amelyek vele történtek, és a jelenlegi helyzetében – hiszen annyira félrecsúszott az élete – igazán nem is volt könnyű megütnie az idősebb testvérhez illő hangot.

Szószuke és Koroku között még volt két fiúgyerek, de mindkettő korán meghalt. Így elég nagy, tíz év korkülönbség választotta el őket. Ezenkívül Szószuke bizonyos körülmények miatt Kiótóban folytatta egyetemi tanulmányait. Így az az időszak, amit a két fivér a szülői házban együtt töltött, Koroku tizenkét-tizenhárom éves koráig tartott. Szószuke máig is jól emlékszik a dacos, rakoncátlan, elkényeztetett kis Korokura. Azonban az időben még élt az édesapjuk, nem voltak megélhetési gondjaik, saját riksával rendelkeztek, s a kuli velük egy házban, a padlásszobában lakott, és általában elég nagy lábon éltek. Ennek a riksakulinak volt egy fiacskája, aki vagy három évvel lehetett kisebb Korokunál. A két gyerek állandóan együtt játszott. Egy verőfényes nyári napon Koroku és pajtása egy hosszú rúd végére kötött üres tésztás zacskóval tücsök vadászatot rendezett a nagy datolyafa tövében. Szószuke a verandáról nézte őket, s lekiáltott a kuli fiacskájának:

– Hé, Kembo! Nem gondolod, hogy ha még sokáig süti a nap azt a buksi fejedet, napszúrást kapsz? Nesze, tedd fel ezt.

S azzal ledobta neki Koroku ócska szalmakalapját. Amikor Koroku látta, hogy saját tulajdonát az ő engedélye nélkül másnak adják oda, rettenetesen dühbe gurult, villámgyorsan kikapta Kembo kezéből a szalmakalapot, földhöz csapta, és messziről nekiszaladva, ráugrott s addig toporzékolt rajta, míg a gyűrött, viseltes kalap szétment. Szószuke úgy, ahogy volt, mezítláb, leszaladt s alaposan megmosta Koroku fejét. Azóta Szószuke ha az öccsére gondolt, mindig azt a haszontalan kis ördögfiókat látta maga előtt.

Szószuke másodéves egyetemista volt, amikor ki kellett maradnia az egyetemről, s amellet Tokióba, szülei házába sem térhetett vissza. Ekkor Kiótóból egyenesen Hirosimába ment, s félévi ott-tartózkodás után táviratot kapott, hogy az édesapja meghalt. Édesanyjukat már régebben, hat évvel azelőtt elvesztették, s így Szószuke tizenhat éves öccsével, meg apja huszonöt-huszonhat éves ágyasával maradt.

Szószuke a Szaekiéktől kapott táviratra hosszú távollét után megérkezett Tokióba, s a temetés után mindjárt hozzálátott a családi ügyek rendezéséhez. Amikor megvizsgálta anyagi helyzetüket, rájött,

hogy az apja után maradt vagyon várakozáson alul kevés volt, ellenben az adósság, amire pedig egyáltalán nem számított, elég tetemes összeget tett ki. Hát ez éppen elég kellemetlen meglepetés volt számára. Nagybátyjával meghányták-vetették a dolgokat, és arra a következtetésre jutottak, hogy nem marad más hátra, mint eladni házukat. Ezenkívül elhatározták, hogy az ágyast megfelelő végkielégítéssel elbocsátják. Szaekiék megígérték, hogy Korokut egyelőre magukhoz veszik, és gondoskodnak róla. Mivel azonban a házat nem tudták azonnal eladni, Szószuke kénytelen volt nagybátyjához fordulni, hogy anyagilag segítse ki, s ezáltal a helyzet átmenetileg megoldást nyert.

A nagybácsi, ez a minden hájjal megkent, vállalkozó szellemű üzletember az égvilágon mindenbe belefogott, de semmihez se volt szerencséje. Szószuke jól emlékezett, hogy még annak idején, amikor otthon lakott, többször is igyekezett bevonni az apját valamilyen üzletbe, és mesés nyereséggel kecsegtető szavaival többnyire sikerült is rávenni, hogy betársuljon. Ami apját illeti, nincs kizárva, hogy benne is volt bizonyos fokú pénzsóvárság, annyi azonban bizonyos, hogy elég csinos összegeket fektetett be Szaeki vállalkozásaiba.

Abban az időben, amikor Szószuke apja meghalt, Szaeki anyagi helyzete pontosan olyan volt, mint azelőtt, mivel azonban az édesapjával szemben bizonyos kötelezettségei voltak, ezenkívül pedig úgy látszik olyan ember volt, aki, ha az érdeke megkívánta, még bőkezű is tudott lenni, készségesen vállalkozott Szószuke anyagi ügyeinek a rendezésére. Cserében csak azt kívánta, hogy Szószuke a ház eladásában adjon neki teljesen szabad kezet. Ez más szóval azt jelentette, hogy azért a hirtelenében előteremtett összegért, amivel Szószukét pillanatnyi anyagi zavarából kiségitette, szabadon rendelkezessék a házzal és a telekkel.

– Én amondó vagyok, hogy ha elsietjük a dolgot, és anélkül bonyolítjuk le a vásárt, hogy jól ismernők a vevőt, csak veszíthetünk az üzleten – próbálta meggyőzni Szószukét.

A berendezési tárgyakat és bútorokat alaposan szemügyre vették, s miután kiválogatták a javát, az értéktelenebb tárgyakat egyre-másra elkótyavetyélték. Mindössze öt-hat kakemonót és egy tucatnyi értékes műtárgyat tartottak meg. Ezekről az volt nagybátyja véleménye, hogy ha nem akarják áron alul elvesztegetni, műértőkhöz kell fordulniuk. Szószuke egyetértett ezzel, s megkérte nagybátyját, hogy addig, amíg értékesíthetik, vegye át megőrzésre a műtárgyakat.

A sokféle levonás után megmaradt össze csupán kétezer jent tett ki. Szószuke arra gondolt, hogy ennek az összegnek egy részét Koroku további iskoláztatására félre kellene tenni. De nyugtalanította, hátha nem lesz mindig olyan rendezett körülmények közt, mint most, s eljőhet az idő, amikor csak nehezen tudná az öccsének elküldeni havonta a szükséges pénzt, s ezért, bármennyire is nehezére esett, megkérte a nagybátyját, vegye át tőle ennek az összegnek felét, és fordítsa Koroku neveltetésére, ahogy éppen jónak látja. Ha már az ő pályafutása derékba tört, legalább az öccse vigye valamire.

– Ha az ezer jent elfogy, lesz rá gondom, hogy valahonnan előteremtsem a tanulásodhoz szükséges pénzt. – Ezzel a nem valami szilárd alapokra épített biztatással vett búcsút Korokutól, amikor visszautazott Hirosimába.

Eltelt egy fél év, amikor Szószuke a nagybátyjától levelet kapott, amiben azt írta, hogy legyen egészen nyugodt, mert végre sikerült eladni a házat. De hogy mennyiért, arról egy szó nem sok, annyit sem írt. Szószuke erre nézve sürgős értesítést kért, de csak két hét múlva érkezett válasz, amiben ez állt:

„A ház eladásából befolyt összeg bőven fedezte a tartozásokat, úgy, hogy ebben a tekintetben egyáltalán ne legyenek aggodalmaid.”

Szószukét „egyáltalán” nem elégítette ki ez a válasz, s mivel a levélben még az is állt, hogy „a további részleteket, amikor találkozunk, személyesen stb., stb.”, arra gondolt, hogy azonnal Tokióba utazik. Először azonban szerette volna tudni, mit szól hozzá felesége, s ezért mindent elmondott neki.

– Jól van, jól, de mit tehetünk? Hiszen maga is jól tudja, hogy nem mehet el – mondotta O-Jone szánakozva és szokott, finom mosolyával.

Erre Szószuke, olyan férjhez illően, akit felesége első ízben bírált meg, egy ideig karba tett kézzel gondolkozott, de amikor rájött, hogy bármihez is fog, semmi, de semmi nem húzza ki szorult helyzetéből, lemondóan legyintett.

Meg volt a keze kötve. Nem maradt más hátra, mint a levelezés. Írt is vagy háromszor-négyszer a nagybátyjának, de az eredmény mindig egy és ugyanazon mondat állandó ismétlése volt:

„Majd amikor találkozunk, mindent megbeszélünk.”

– Most már aztán igazán nem tudom, hogy mitévő legyek – fortyant fel Szószuke, s tanácstalanul nézett O-Jonéra. Három hónap múlva alkalom kínálkozott volna, hogy végre oly hosszú idő után újra O-Jonéval együtt Tokióba utazzék, de az utolsó pillanatban megbetegedett. Azt hitték, hogy meghült. Néhány napi fekvés után azonban kiderült, hogy hastífusza van. Több mint hatvan napig nyomta az ágyat, s amikor felkelt, annyira le volt gyengülve, hogy még egy hónapig alig tudott bejárni a hivatalba.

Végre egészségileg teljesen helyrejött. Ekkor Hirosimából Fukuokába kellett költöznie. Arra számított, hogy a költözés előtt jó alkalom nyílik egy tokiói útra, de közbejött körülmények megakadályozták terve megvalósításában úgy, hogy végül is megadta magát sorsának, s lemondóan ült fel a fővárossal ellenkező irányban robogó vonatra. Ekkor már a tokiói háztartás felszámolásakor magával vitt pénz is fogytán volt. A közel kétéves fukuokai tartózkodás állandó küszködést jelentett a nyomorral, a megélhetési gondokkal.

Keservesen gondolt vissza a kiótói szép időkre, amikor mint egyetemi hallgató, hol rendkívüli tandíj címen, hol egyéb ürüggyel annyi pénzt kért az apjától, amennyit csak akart. Az így kapott pénzt természetesen saját kedvteléseire fordíthatta. Amikor ezeket az emlékeket felidézte, s önkéntelenül összehasonlítást tett a múlt és jelen között, fájdalmasan érezte a sors vasmarkának kérlelhetetlen szorítását.

Egy nap, visszatekintve ifjúsága észrevétlenül elsuhant tavaszára, feltette magának a kérdést: „Vajon nem akkor éltem-e a boldogság tetőfokán?”

Most ébredt igazán rá az élet rideg valóságára, és riadt tekintete előtt első ízben ereszkedett le az a sűrű, szürke ködfátyol, amely a láthatárt teljesen elzárta, s bármennyire erőlködött, képtelenvolt meglátni, mi van mögötte.

Egyszer nagyon elszontyolodva fordult a feleségéhez:

– O-Jone, éppen eleget hagytuk ezt a dolgot a maga menetére, mit szólsz hozzá, nem lenne jó, ha még egyszer megpróbálnám felvenni a kapcsolatot Szaekiékkel?

O-Jone nem is próbált ellentmondani, csak lehajtotta a fejét, és csüggedten mondta:

– Nem látom sok értelmét. Hiszen magának nincs hitele a nagybátyjánál.

– Lehet, hogy ő nem bízik bennem, de tény, hogy én sem bízom benne egy fikarcnyit sem – mondotta Szószuke kissé fölényesen, de amikor látta, hogy O-Jone mennyire le van törve, az ő hetvenkedése is lekonyult.

Az effajta bárbeszéd kezdetben havonta kétszer-háromszor is megismétlődött. Később a Szaeki ügy két hónapban legfeljebb egyszer került szőnyegre, aztán még ritkábban – három hónaponként. Egy ilyen

alkalommal Szószuke kifakadt:

– Nem lenne egy szavam se, ha Korokunak juttatna valamit. Egyébképpen, amikor Tokióba megyek, okvetlen felkeresem, s beszélek vele. Nem igaz, O-Jone? Jó lesz így?

– De igen, azt hiszem így jó lesz – felelte O-Jone.

És mégis úgy látszott, mintha Szószuke az egész Szaeki ügyről megfeledkezett volna. Valószínűleg azt gondolta, hogy már csak a saját múltjára való tekintettel sem alázza meg magát annyira, hogy a nagybátyjától kis szívességeket kunyeráljon. Ezért leveleiben soha, még csak egy szóval sem említette ezt az ügyet.

Korokutól időnként érkezett egy-egy szűkszavú levél, s az is, amit írt, többnyire üres formáság volt.

Szószuke az öccsét még most is olyan kis haszontalan, magának való, önző gyermeknek képzelte, mint amilyennek apjuk halála alkalmával látta, s ezért még a gondolat is távol állt tőle, hogy megbízottjaként, az ő nevében tárgyaljon a nagybátyjáékkal.

A házastársak egyébképpen, mint akik a derűs napfényt nélkülöző rideg világban élnek, fázósan bújnak össze, hogy így egymást melegítve, valahogy elviseljék az életet. Tudták nagyon jól, hogy csak egymásra támaszkodhatnak.

A vigasztalanság óráiban O-Jone mindig csak azt hajtogatta:

– Nekünk már mindegy, úgy sincs kiút.

Szószuke próbálta vigasztalni:

– Csak még egy kis türelem.

Mindketten a lemondás és a türelem malomkövei közt őrlődtek, a jobb jövő kilátásának leghalványabb reménye nélkül. A múlttól nemigen esett szó közöttük, sőt mintha összebeszéltek volna, egyenesen kerülték.

– Meglátja, hogy nemsokára minden jóra fordul, hiszen az nem lehet, hogy nekünk folyton csak rosszban legyen részünk.

Ezúttal O-Jone próbálta vigasztalni férjét. Szószukénak ilyenkor az volt az érzése, hogy az ő tiszta szívű felesége szájából a sors méregbe mártott nyelve csúfolkodik, és feleletképpen csak keserűen mosolygott. De ha felesége ezt nem értette meg, és mondta tovább a magáét, gúnyosan vetette oda:

– Ugyan, mintha mi azok közé tartoznánk, akik jogot formálhatnak arra, hogy valaha is valamilyen jóban legyen részünk?

Erre aztán O-Jone elhallgatott. Ilyenkor a házastársak ismét némán ültek egymással szemben, s hirtelen visszazuhantak a múlt sötét vermébe, amit önkezüikkel ástak maguknak. Tudatában voltak annak, hogy eljátszott életükért ők maguk a hibásak, s ezért beletörődtek, hogy azt az utat, amelyiken egymás kezét fogva haladnak, semmiféle ragyogó kilátás fénye nem világítja meg, és csak éppen arra vigyáztak, nehogy menet közben egymás kezét el találják engedni.

A nagybácsira bízott telek és ház eladásához sem fűztek már nagy reményt. Szószuke időnként úgy tett, mintha valami remek ötlete támadna:

– Én mondom, hogy ha a vásárt azzal a házzal meg a telekkel nem siették volna el, ma kétszer annyit lehetne keresni, mint amennyit annak idején a nagybácsi kapott. Hát nem bosszantó?!

Az ilyen kifakadásokra O-Jone csak szomorkásan mosolygott:

– Megint az a telek? Mindig azon jár az esze! És különben is, nem mondta meg a nagybátyjának, hogy azért bízta rá az ügyet, hogy a legjobb belátása szerint intézkedjék?

– Hát persze, persze. Mit tehettem akkor egyebet? Ha akkor nem ezt csináltam volna, nem jutottam volna pénzhez – magyarázkodott Szószuke.

– Éppen azért – mondotta O-Jone. – Hátha a nagybácsi úgy értette, hogy a kapott pénzért cserébe a telket és a házat átengedi neki.

Erre Szószuke magában azt gondolta: „Hát ami azt illeti, ez könnyen lehetséges, hiszen a nagybácsi semmit sem csinál számítás nélkül.” De persze ezt így nem mondotta ki, sőt mintha tiltakozna ez ellen a feltevés ellen:

– De ha így értette, ugye hogy nem volt igaza? – Ezzel aztán megint napirendre tértek a Szaeki ügy fölött, amely egyre inkább háttérbe szorult.

Így telt el a kölcsönös ragaszkodás által meghitté varázsolt, derűsnek azonban egyáltalán nem mondható légkörben házasságuk első két éve, amikor Szószuke váratlanul összetalálkozott egyik volt osztálytársával, Szugiharával, akihez annak idején az iskolában igen meleg barátság fűzte. Szugihara, miután befejezte tanulmányait, és sikeresen letette a felsőfokú közigazgatási tisztviselői állásra képesítő vizsgát, kinevezést kapott valamelyik minisztériumba, és most Tokióból hivatalos kiküldetésben utazott Fukuokába és Szagába. Szószuke a helyi lapokból pontosan értesült Szugihara érkezésének napjáról, azt is tudta, hogy hova szállt meg, de esze ágában sem volt, hogy felkeresse. Nagyon szégyellte volna, hogy ő, a holt vágányra került, bukott egzisztencia, szemlesütve álljon sikerekben gazdag hajdani pajtása elé. Egyébként is meg volt az oka, hogy kerülje a vele való találkozást.

A véletlen kiszámíthatatlan alakulása folytán azonban Szugihara valahogy megtudta, hogy régi iskolapajtása ebben a városban tengődik, s mivel nagyon szeretett volna találkozni vele, Szószuke nem térhetett ki előle. A találkozás eredményeképpen Szugihara elintézte, hogy Szószukét Fukuokából Tokióba helyezték. Amikor Szószuke megkapta Szugihara levelét, amelyben értesítette, hogy az ügy el van intézve, letette az evőpálcikákat:

– O-Jone, végre Tokióba mehetünk! – kiáltott fel.

– Jaj, de remek! – örvendezett O-Jone.

Tokióba való érkezésük után az első két-három hét villámgyorsan elszaladt. A háztartás gondjai, az új, szokatlan feladatok, az efféle változással járó nyugtalanság sodra, az őket körülvevő nagyváros éjjel-nappal, megállás nélkül hullámozó forgataga elkábította őket. Még idejük sem volt, hogy helyzetüket nyugodtan átgondolják. Igaz, hogy a megfelelő ítélőképesség is hiányzott ahhoz, hogy a megoldásra váró kérdésekhez szerencsés kézzel tudtak volna hozzájárulni.

Amikor az éjszakai vonattal megérkeztek a Sinbasi pályaudvarra, és Szószuke hosszú idő után ismét viszontlátta a nagybácsiékat, az volt a benyomása – lehet, hogy a megvilágítás volt az oka –, mintha a Szaeki házaspár arca nem nagyon ragyogna az örömtől. A vonat, nem tudni miért, szokatlanul nagy, félórás késéssel futott be, és a hosszú várakozásba belefáradt öregeken látszott, hogy ezért is Szószukét hibáztatják.

– Ó, Szó szan, hogy maga mennyire megvénült, mióta nem láttam! – Ezekkel a szavakkal üdvözölte a néni Szószukét. Szószuke bemutatta O-Jonét a Szaeki házaspárnak:

– Úgy, hát ő az a?... – kérdezte a néni, de zavarba jött, és kérdően nézett Szószukéra.

O-Jone némán, lesütött szemmel állt az öregek előtt, mint akinek megfogott a szava, és nem volt képes egy üdvözlő szót sem szólani. Természetesen Koroku is eljött a nagybácsiékkal a fiatal pár fogadására. Amikor Szószuke megpillantotta öccsét, meglepődött, hogy mekkorát nőtt, magasságban már el is hagyta őt. Koroku egyébként elvégezte a középiskolát, s most kellett volna megkezdenie egyetemi tanulmányait. Amikor Szószuke hozzá lépett, nem üdvözölte „kedves bátyám” megszólítással, hanem csak ügyetlenül meghajolt előtte.

Szószuke és O-Jone körülbelül egy hétig szállodában laktak, majd jelenlegi lakásukba költöztek. Ebben az időben Szaekiék sok szívességet tettek nekik.

– Ha megelégednek használt holmival, nem is kell edényfélét és konyhafelszerelést vásárolniuk – mondották és összeszedtek annyit, amennyi három-négy személynek elegendő volt, s megajándékozták vele a fiatal párt. Ezenkívül kijelentették:

– Mivel újonnan rendezkednek be, bizonyosan nagyon sok kiadásuk van – s azzal Szószuke markába nyomtak hatvan jent.

Az új lakásban ezzel-azzal annyira el voltak foglalva, hogy észre se vették, és máris eltelt egy fél hónap, de a ház kérdését – ami pedig annyira foglalkoztatta őket, amíg vidéken laktak – Szószuke még csak meg sem említette nagybátyja előtt. Egyszer O-Jone megkérdezte:

– Beszél már nagybátyjával abban az ügyben?

Szószuke úgy tett, mintha csak most jutna eszébe:

– Ejnye, még nem kerítettem sort rá.

– Furcsa. Pedig mennyire a szívén viselte – jegyezte meg halkán O-Jone.

– Ez igaz, de kérdem én: volt idáig egy pillanatnyi időm, hogy nyugodtan megtárgyalhassam az ügyet? – mentegetőzött Szószuke.

Megint eltelt vagy tíz nap, amikor Szószuke hozta fel a ház kérdését.

– O-Jone, még mindig nem beszéltem arról a dologról. Tudja a csoda, nekem ez olyan kínos, nem is tudom, hogy kezdjek hozzá.

– Ha olyan kínos, minek erőltetni a dolgot?

– Úgy gondolod, hogy ne erőltessem? – fordította meg a kérdést Szószuke.

– Hát ez igazán a maga dolga. Nekem teljesen mindegy! – felelte O-Jone.

– Azt hiszem, nem lenne szerencsés ezzel a kérdéssel csak úgy egyszerre előhozakodni. Inkább megvárom a kedvező alkalmat, ami bizonyára hamarosan adódik – mondotta Szószuke.

Ezalatt Koroku kényelmesen élt a nagybácsi házában, ahol semmiben sem szenvedett hiányt. Ha a vizsgája sikerül, és beiratkozik az egyetemre, bent kell laknia. Erről úgy látszik, már tárgyalt is a nagybácsival. Koroku egyébképpen Tokióban frissen letelepedett bátyjával távolról sem tudott olyan bizalmasan elbeszélgetni a saját ügyeiről, mint nagybátyjával. Ennek valószínűleg az volt az oka, hogy Szószukétől még semmiféle anyagi támogatást sem kapott. Az unokafivérét, Jaszunoszukét, akivel mindvégig igen jó viszonyban volt, s akihez máig is meleg barátság fűzte, inkább érezte testvérének, mint Szószukét.

Szószuke lassan-lassan kimaradt Szaekiéktől. Ha el is ment hozzájuk néha, annak is többnyire udvariassági látogatás jellege volt, amelyik után mindig lehangoltan bandukolt hazafelé. Ez idővel oda vezetett, hogy az időjárásra vonatkozó szokásos bevezető szavak után már kedve lett volna visszafordulni, és szinte elviselhetetlenül fárasztó volt számára az ilyenkor kötelező félórányi üres fecsegés. Akárhogy is erőlködtek, a társalgásra végtelen unalom és kényszeredettség nyomta rá a bélyegét.

A nagynénje hiába próbálta marasztalni.

– Ne siessen, hát nem érzi jól magát nálunk?

Szószukénak ilyenkor még ellenszenvesebbnek tűnt az ottani légkör.

– Mégiscsak szép maguktól, hogy gondoskodnak Korokuról – mondta és még ő volt az, aki meghajolt és köszönetet mondott.

De öccse jövőbeli taníttatási költségeit, vagy a telek és a ház sorsát, aminek az eladásával ő maga

bízta meg távolléte alatt nagybátyját, még csak megemlíteni is irtózott. És ha néha, bár nem szívesen, felkereste nagybátyját, ezt nem azért tette, mivel kötelességének érezte, hogy ápolja a rokonságot, hanem csak azért, mert lelke mélyén mindig ott bujkált a reménység, hogy egyszer alkalomadtán hátha mégis végére járhat ennek a dolognak.

A nagynéje egyszer meg is kérdezte férjétől:

– Nem találja, hogy ez a Szó szan egészen megváltozott?

Mire az így felelt:

– De igen. Ennek az a magyarázata, hogy ha valakivel ilyesmi megesik, mint ami vele, azt nem egykönnyen heveri ki. – Ezzel a nagybácsi az inga, a bűn és bűnhődés kérlelhetetlen törvényeire célzott.

A nagynéni helyeselt:

– Tökéletesen igaz. Hát ez elég borzasztó. Régebben nem volt ilyen szuszimuszi, álmos képű. Ellenkezőleg, eleven, fürge gyermek volt, sőt néha még túl pajzán. Az utóbbi két-három év alatt olyan koravén lett, hogy rá se lehet ismerni. Tudja, hogy vénebbet mutat, mint maga?

– Ez mégiscsak túlzás – felelte a nagybácsi.

– Nem, nem! – erősítette a néni. – A haja és az arca még hagyján, de egészben véve nagyon megrokkant.

Azóta, hogy Szószukék Tokióba költöztek, az ilyen eszmecsere az öregek közt nem tartozott a ritkaságok közé. Igaz ugyan, hogy valahányszor Szószuke felkereste őket, valóban olyannak mutatkozott, mint amilyenek ők látták.

Ami O-Jonét illeti, a megérkezésüket követő első bemutatkozó látogatás után többet sem lépte át az öreg házaspár küszöbét.

Szaekiék meg voltak győződve, hogy akkor illendően fogadták, és búcsúzaskor kedvesen megkérdezték:

– Ugye máskor is eljön?

Mire O-Jone lehajtotta fejét, és röviden csak annyit felelt:

– Köszönöm. – Újabb látogatásra azonban eddig még nem került sor.

Szószuke ugyan biztatta:

– Mégis, nem kellene eljönnöd még egyszer?

O-Jone erre nagyon furcsa képet vágott, s röviden csak annyit mondott:

– Elmehetek, de...

Szószuke aztán nem is erőltette többet a látogatást.

Így telt el egy év, amikor a nagybácsi, akiről a felesége azt mondta, hogy fiatalabbat mutat, mint Szószuke, egyszer csak váratlanul meghalt. Súlyos agyhártyagyulladásban betegedett meg, amiről kezdetben, két-három napig azt hitték, hogy csak egyszerű nátha. Egyszer munka közben kezet akart mosni, és éppen vizet merített a hisakuval, hirtelen eszméletlenül esett össze, s egy nap sem telt el, és jobblétre szenderült.

– O-Jone, a nagybácsi meghalt, anélkül hogy beszéltem volna vele arról a kérdéstről – mondta panaszosan Szószuke.

– Hogyhogy? Hát még mindig szándékában volt beszélni róla? Micsoda türelem! – csodálkozott O-Jone.

Megint eltelt egy év. A nagybácsi fia, Jaszunoszuke elvégezte az egyetemet, s Koroku is már másodéves egyetemi hallgató volt. Közben a nagynéni Jaszunoszukeval a Nakarokubancsóba

költözött.

A következő nyári szünidő egy részét – több mint egy hónapot – Koroku Bosu tengeri fürdőn töltötte. Szeptember elején fogta magát, s Hatából kiindulva átvágta a félszigetet, majd a Kazusza tengerpart mentén, kilencvenkilenc mérföldes gyaloglás után Csusiba érkezett, ahonnan aztán visszatért a fővárosba. Két-három nap múlva, egy nyár végi forró, napsütéses délután, felkereste Szószukét.

Szerecsenfeketére lesült arca, különös fényben égő szeme olyan idegenül hatott, hogy alig lehetett ráismerni. Benyitott az árnyékos ebédlőbe, s a bátyja megérkezését várva, kissé leheveredett. Amikor a belépő Szószukét megpillantotta, gyorsan talpra ugrott.

– Bátyó, fontos megbeszélnivalóm lenne – mondotta üdvözlét helyett.

Szószuke nyilvánvalóan meglepődött, s anélkül, hogy európai szabású ruháját levette volna – ami pedig nagyon kényelmetlen lehetett ebben a füllesztő melegben –, figyelmesen végighallgatta az öccsét.

Koroku elbeszéléséből aztán kiderült, hogy három nappal azelőtt, még azon este, amikor visszaérkezett Kazuszából, a nagynénje közölte vele, hogy nagyon sajnálja, de az iskoláztatással járó költségeket csak ennek az évnek a végéig tudja fedezni. Azóta, hogy Szaekiék Korokut, édesapja halála után, magukhoz vették, taníttatták, rendes ruhában járatták, megfelelő zsebpénzzel látták el, úgyhogy semmiben sem szenvedett hiányt. Egyszóval úgy nevelték, hogy még az apja életében sem volt jobb dolga. Tandíj-gondja sem volt sohase. Éppen azért, amikor a nagynénje tudatta vele, hogy ezután leveszi róla a kezét, annyira meglepődött, hogy szólni se tudott.

A nagynénin látszott, hogy sajnálja a dolgot, ha mindjárt ki is fejtette nagy részletességgel több mint egy órán át, hogy mi is akadályozza őket abban, hogy Korokut ezután is anyagi segítségben részesítsék. Felhozta férje halálát, hivatkozott az anyagi helyzetükben ennek következtében beállott változásra, beszélt Jaszunoszuke egyetemi tanulmányainak befejezéséről és házassági terveiről stb., stb.

„Nagyon szerettem volna, ha legalább addig tudtuk volna segíteni, amíg elvégzi az egyetemet, s ezért mostanáig minden tőlem telhetőt megtettem!” – idézte Koroku nagynénje szavait.

Korokunak hirtelen eszébe jutott, hogy amikor a bátyja annak idején az apjuk temetésére Tokióba érkezett, és a családi ügyeket rendezte, elutazása előtt közölte vele, hogy a taníttatásához szükséges pénzt a nagybátyjánál hagyta.

Amikor azonban efelől érdeklődött, a nagynéni csodálkozó arcot vágott.

– Hát igen, Szó szan csakugyan hagyott itt valamilyen pénzt, de abból már nem maradt semmi. Még az uram életében elfogyott – volt a magyarázat.

Mivel Korokunak sohasem jutott eszébe megkérdezni Szószukétól, mekkora is volt a nagybátyjára bízott összeg, és hány év kiadását kellett volna fedeznie, a nagynénje állítását egy szóval sem tudta cáfolni.

– Különben is maga nem áll egyedül, ott a bátyja. Nagyon jó lenne, ha vele is megtárgyalná ezt a kérdést. A magam részéről ígérem, hogy amikor találkozom vele, részletesen elmondok neki mindent. Csakhogy az utóbbi időben Szó szan nemigen mutatkozik nálunk, én sem írtam már rég neki, s így nem volt alkalmam, hogy a maga ügyét megbeszéljem vele – mondotta befejezésül a nagynéni.

Szószuke figyelmesen hallgatta végig az öccse hosszadalmas beszámolóját, s a végén csak annyit mondott:

– Hát ez bizony elég kellemetlen.

Régebben ez az eset bizonyosan kihozta volna a sodrából, és tüstént rohant volna a nagynénjéhez tisztázni a kérdést, de most még csak meg se lepődött, hogy Koroku, aki ez idáig, legalábbis látszólag, közömbösen vette, hogy nem törődik vele, hirtelen így megváltozott.

Szószuke hosszasan nézett öccse után, akin látszott, hogy nehéz szívvel távozik tőle, s aztán, mintha nem is ő maga, hanem valaki más lenne az oka, hogy ennek a fiatalembernek is megsemmisülés fenyegeti szépen eltervezett jövőjét, megállott a homályos előszoba küszöbén, és a kapu rácsán keresztül a lemenő nap búcsúzó sugaraiban gyönyörködött.

Szószuke aznap este a ház mögött terebélyesedő banánfáról két nagy levelet szakított, leterítette a verandára, és O-Jonéval elhelyezkedett rajta. Miután ott hűsöltek, meghányták-vetették Koroku dolgát.

– Talán csak nem úgy gondolja a nagynéni, hogy a jövőben teljesen magának kell gondoskodnia Korokuról? – kérdezte O-Jone.

– Amíg nem találkozom és nem beszélek vele, nem tudhatom, mi a szándéka.

– Persze, persze – helyeselt O-Jone, s a sötétben csattogtatva legyezte magát az ucsivával.

Szószuke csak hallgatott, s előrenyújtott nyakkal bámulta az eresz és a sziklás domboldal közötti résben látható sötét ég keskeny szalagját.

Egy darabig mély csönd vette körül őket, amelyet O-Jone tört meg:

– Hát ez rettenetes lenne!

– De hiszen én nem vagyok abban a helyzetben, hogy az egyetemen taníttassam öcsémet, amíg végez – méltatlankodott Szószuke, világosan utalva a helyzet képtelenségére.

Azzal másra fordították a beszédet, s Korokuról és a nagynéniről nem esett több szó. Néhány nap múlva, egy szombat délután Szószuke a hivatalból egyenesen Bancsóba ment, ahol a nagynénje lakott.

– Nahát, milyen ritka vendég! – csapta össze kezét a nagynéni, aki rendkívül szívélyesen fogadta Szószukét. Most Szószuke is leküzdötte tartózkodását, s az utóbbi négy-öt évben felgyült és ki nem mondott kérdéseket végre mind feltette. A nagynéni természetesen nem térhetett ki teljesen a magyarázat elől, amelyből a következők derültek ki.

Arra már nem emlékszik tisztán, hogy annak idején a ház eladásából mennyi pénz is folyt be, csak annyit tud, hogy amikor a férje a Szószukénak szorult helyzetében előlegezett összeget levonta belőle, négyezerháromszáz-négyezeröttszáz jen körül maradhatott. A nagybácsi úgy vélte, hogy mivel Szószuke felajánlotta neki a házat, a megmaradt pénzt minden további nélkül a maga tulajdonának tekintheti. Ennek ellenére, minthogy nem szerette volna, ha azt mondják róla, hogy az unokaöccsei házának eladásán keres, ezt a pénzt úgy tekintette és úgy is kezelte, mint a Koroku nevére nála letétbe helyezett vagyont. Különben is Szószuke, azok után, amit elkövetett, érdemtelené vált az örökségre, és abból egy monra sem támaszthatott igényt.

– Szó szan, ne haragudjon, én csak a nagybátyja szavait idézem – folytatta a nagynéni.

Szószuke némán hallgatta.

Sajnos azonban a nagybácsi addig nem nyugodott, amíg a Koroku vagyónaként kezelt összeggel a Kanda negyed egyik forgalmas főutcáján nem vásárolt egy házat, amely azonban, még mielőtt biztosíthatta volna, földig leégett. Minthogy mindez már kezdettől fogva Koroku tudta nélkül történt, a nagybácsi tanácsosabbnak látta, ha végképpen elhallgatja előtte az egész dolgot.

– Hát ez bizony Szó szannak kellemetlen, de sajnos, a történeteken már nem lehet változtatni. Ezért a legjobb lesz, ha belenyugszik a sors rendelésébe. Meg vagyok győződve, hogy ha a nagybátyja élne, minden másképp lenne. Hiszen egyedül csak Koroku helyzete megoldatlan. De sajnos, szegény

férjem már nincs. Ami a jelent illeti, higgye el, ha anyagilag jobban állnánk, így vagy úgy visszatértenénk Korokunak a leégett ház értékét, vagy mindent elkövetnénk, hogy legalább addig segítsük, amíg végez – mondotta a nagynéni, s aztán a család magánügyeire tért át, s ennek során bizalmasan elárulta Szószukénak, hogy milyen vállalkozásba is fogott Jaszunoszuke.

Jaszunoszuke, a nagybácsiék egyetlen fia, az idén végezte el az egyetemet. Mint egyedüli gyermek nagyon gondos családi nevelésben részesült, s iskolatársain kívül mással nem is érintkezett. Ezért a világi dolgok tekintetében meglehetősen járatlan volt. Ehhez a járatlanságához azonban bizonyos fokú gyakorlati érzék társult. Így lépett ki az életbe. Műegyetemet végzett a gépészmérnöki szakon, s bár abban az időben a nagy vállalkozási láz már lankadó félben volt, biztosra vette, hogy Japán számos iparvállalata egyikében vagy másikában számára is akad majd egy megfelelő állás. Úgy látszott azonban, hogy az apjától örökölt üzérkedő hajlam mégiscsak ott bujkált valahol benne is, bár egyelőre úgy látta, hogy még nem jött el az alkalmas pillanat, hogy saját vállalata élére álljon. Ezért amikor a véletlen összehozta egy volt egyetemi kollégájával – aki Cukisima közelében egy nem valami nagy, de teljesen az ő tulajdonát képező gyárat építtetett, amit egyes-egyedül ő vezetett – az az ötlete támadt, hogy valamelyes tőkével betársul a vállalatba, s azt a jövőben közösen vezetik.

Körülbelül ezeket mondotta el a nagynéni Szószukénak, és még hozzátette:

– Természetesen, ami kevés értékünk volt, azt mind ide fektettük be, úgy, hogy most már egy árva monunk se maradt. Akik nem ismernek közelebbről, s csak azt látják, hogy ketten vagyunk, és házuk is van, joggal mondhatnák: „Bezzeg, milyen jó dolguk van.” A minap például Hara néni is azt mondotta, amikor itt járt: „Mondhatom, nincs még egy asszony a világon, akinek olyan jól menne sora, mint neked: akármikor jövök hozzátok, mindig valami haszontalansággal töltöd az időt.” Pedig higgye el, nem éppen így áll a dolog. Sőt!

Szószuke csak hallgatta-hallgatta a nagynéni magyarázkodásait, s annyira meglepődött, hogy nem is tudta, mit feleljen rá!

„Ez bizonyosan az idegkimerültség miatt van, s azt mutatja, hogy már nem vagyok képes olyan gyorsan és világosan határozni, mint régen” – döbönt rá magában.

Úgy látszik, hogy a nagynéni élt a gyanúperrel, hogy Szószuke nem hiszi el neki, amit most mondott, s ezért még azt is elárulta, hogy Jaszunoszuke mekkora tőkét fektetett bele ebbe a vállalkozásba. Ez az összeg hozzávetőleg ötezer jenre rúgott. Ennélfogva Jaszunoszuke jelenleg csupán csekély fizetéséből s a befektetett ötezer jen után járó osztalékból kénytelen megélni.

– Ami meg az osztalékot illeti – folytatta a nagynéni –, egyelőre nem is sejtem, hogyan is fog kialakulni. Ha minden jól megy, tíz, esetleg tizenöt százalék, de ha valami hiba csúszik a számításba, ami nincs kizárva, minden elúszik, s maradunk a semmivel.

Szószuke a nagynénje magatartásában nem tudott a legcsekélyebb ellentmondást se felfedezni, s bár magában nagyon tanácstalan volt, úgy érezte, mégiscsak furcsa lenne, ha ő most úgy távoznék, hogy Koroku jövőjéről még csak egy szó se essék.

Ezért elhatározta, hogy a ház ügyét nem firtatja tovább, s inkább az annak idején a Koroku taníttatására szánt és a nagybácsinál letétbe helyezett ezer jen felől érdeklődött.

– Szó szan, ezt már aztán az utolsó jenig Korokura költöttük: hogy egyebet ne mondjak, csak azóta, hogy beiratkozott az egyetemre, hétszáz jen körüli összeget fordítottunk a taníttatására.

Szószuke felhasználta az alkalmat, s egyúttal megérdeklődte, vajon mi is van azokkal a képekkel és értéktárgyakkal, amelyeket annak idején a nagybátyjának adott át megőrzés végett.

A nagynénje erre így válaszolt:

– Hát azokkal alaposan megjártuk.

De amikor Szószuke elképedését látta, megkérdezte:

– Szó szan, hogyan, hát csakugyan nem tudná, hogy mi történt ezekkel a dolgokkal?

Szószuke tagadóan rázta fejét.

– Ejnye-ejnye, úgy látszik, nagybátyja elfeledte részletesen tájékoztatni – s azzal körülményesen elmesélte az egész történetet.

Amikor Szószuke visszautazott Hirosimába, a nagybácsi rögtön érintkezésbe lépett egy Szanada nevű barátjával, és megbízta, hogy adja el Szószuke nála hagyott műtárgyait. Szanada nagy kép- és műtárgy-szakértő hírében állott, aki állandóan ezeknek az adásvételével és közvetítésével foglalkozott és mindenüvé bejáratos volt. Most is készségesen vállalta a nagybácsitól kapott megbízást, s azt állítva, hogy több érdeklődő is akad, aki ezt vagy azt szeretné megvásárolni, csak éppen meg kellene mutatni, fogta magát és elvitte az egészet; azóta se hozta vissza őket. Amikor sürgették, mindig csak azzal a kifogással élt, hogy az illető, akinek vásárlási szándéka volt, még nem küldte vissza. Végül aztán teljesen nyoma veszett, valószínűleg eladta, s amit kapott, egyszerűen zsebre vágta.

– Egy bjóbu azért mégis maradt. A minapi költözködés alkalmával fedezte fel Jaszu: „Nini, a Szó szan paravánja, mondta, na, ahogy alkalom kerül rá, vissza is adjuk.”

Ahogy a nagynéni ezeket elmondta, látszott rajta, hogy nem tulajdonít nagy fontosságot Szószuke műtárgyainak. Ami pedig Szószukét illeti, sokat ő sem törődhetett velük, ha olyan hosszú ideig még csak nem is érdeklődött felőlük. Ezért amikor látta, hogy jószívű nagynénjét nem bántja az eset, még csak nem is vette rossz néven tőle.

– Szó szan, mi úgysem vesszük itt semmi hasznát annak a paravánnak, mi lenne, ha elvinné – szólt váratlanul nagynénje. – Úgy hallottam, hogy mostanában az efféléknek felment az ára.

Ezt hallva, Szószukének valóban nagy kedve támadt, hogy hazavigye a megmaradt bjóbut.

Amikor a lomtárból kihozták, és egy jól megvilágított helyre állították, mindjárt ráismert: egy kétszárnyú, összehajtható paraván volt. Alul virágok – hagi, kikjó, kuzu, szuszuki, ominaes-i voltak ráfestve sűrű összevisszaságban, fölöttük ezüstösen csillogó gömbölyű telihold. A hold és a virágok közti szabad helyen ferde sorokban egy versike volt ráírva:

*Ösvény vezet a réten át
Őszi égről néz rá a hold,
Réten ring a harangvirág,
Ezerfényű égi virág:
Talán a hold csillaga volt.*

S utána a „kucsi” jelzés.

Szószuke letérdepelt, és elnézte a paravánra festett képet – a telihold időtől megfeketedett ezüsttányérjától egészen a kuzunak a nagy szélfúvásban kifordult, szikkadt színű leveléig s onnan a nagy, cinóbervörös körig, melyben cikornyás betűkkel Hóicu^[7] aláírása volt, s ahogy mindezt hosszasan elnézegette, ellenállhatatlanul megrohanták a régi emlékek, abból az időből, amikor még apja élt.

Igen, az édesapja minden újévkor kihozta ezt a bjóbut a kurából, felállította az előszobában, s eléje tett egy piros szantálfából készült, négyszögletű névjegyálcát az újévi üdvözlések számára. Abban az

időben a vendégszoba tokonomájában a világot sem mulasztották volna el felakasztani a két tigris ábrázoló kakemonót, mivel azt tartották, hogy szerencsét hoz a házra.

Szószuke jól emlékszik, amint az apja azt mondta:

– Ezeket a képeket nem Ganku, hanem Gantai festette.

Arra is emlékszik, hogy az egyikre tus ömlött, ami a hegyi patak vizét lefetyelő tigris orra hegyén fekete pettyet hagyott. Az édesapját sokat foglalkoztatta ez a tusfolt, s valahányszor ránézett, mindig felhívta rá a Szószuke figyelmét.

– Emlékszel, hogy te csináltad ezt a pacát? Igen, igen, ez is egyike a te „hőstetteidnek” haszontalan kis kölyök korodból!

S ilyenkor valamilyen lehetetlen fintort vágott, amiről nem lehetett tudni, hogy nevetést vagy bosszankodást akar-e kifejezni.

Szószuke mozdulatlanul, meghatódva térdepelt sokáig a bjóbu előtt, s közben visszagondolt a Tokióban eltöltött régi időkre.

– Néni, hálásan köszönöm a bjóbut, s ha lehet, még most mindjárt magammal vinném.

– Természetesen, rendelkezék vele, de ha akarja, haza küldhetem a cseléddel – mondta nyájasan nagynénje.

Szószuke illő módon megköszönte nagynénje ajánlatát, s azzal, mint aki jól végezte dolgát, hazament...

Vacsora után a házaspár, fehér fürdőköpenybe burkolózva leült a sötét verandára, s mialatt a hús esti levegőt élvezték, Szószuke elmesélte O-Jonénak a paraván történetét.

– Jaszu szannal nem találkozott? – kérdezte O-Jone.

– Jaszu szan szombaton is, akárcsak máskor, csak késő este jön haza az üzemből.

– Hát ez elég fárasztó lehet – jegyezte meg O-Jone, aki a nagybácsi és nagynéni eljárását egy szóval sem bírálta.

– Na és Korokuval mi lesz? – kérdezte Szószuke.

– Valóban mi is lesz? – ismételte O-Jone.

– Az igazat megvallva, nekünk lenne mit mondani, de ha erre kerül a sor, annak csak per lehet a vége, mivel azonban aligha tudnánk felmutatni döntő bizonyítékokat, a pereskedésnek nem sok értelmét látom – szögezte le Szószuke az esetleges per esélyére vonatkozó véleményét.

O-Jone ezt csak helyeselni tudta:

– Én is azt mondom, nem érdemes belemenni egy kilátástalan perbe.

Szószuke fanyarul mosolygott.

– Ha jól meggondolom, mindennek az az oka, hogy nem tudtam Tokióba jönni, amikor kellett.

– S amikor eljött, akkor már késő volt. Nem lehetett semmit sem csinálni.

Mialatt beszélgettek, kíváncsian nézegették az eresz alatt előtűnő keskeny égsávot, s találgatták, vajon milyen idő lesz másnap, majd bebújtak a szúnyogháló alá.

A következő vasárnap Szószuke magához hívatta az öccsét, és elmondott neki mindent, amit a nagynénjétől hallott.

– Nénénk valószínűleg azért nem beszélte meg veled behatóan ezt a kérdést, mivel jól tudta, milyen lobbanékony természetű vagy, de az is lehet, hogy még mindig gyermekszámba vesz... Ezt magam sem tudnám megmondani, de mindenesetre a helyzet úgy áll, ahogy én most elmondtam.

Korokut azonban a részletes magyarázat nem elégítette ki, és bosszús arcot vágva, sötétben nézett Szószukéra. A végén csak annyit mondott:

– Hát így állunk?

– Nincs mit tenni. Egyébképpen, én nem tudom elhinni, hogy akár néni, akár Jaszu szan rosszindulattal lennének hozzánk.

– Hát persze, ehhez kétség se fér – felelte Koroku mogorván.

– Akkor hát szerinted mindennek én vagyok az oka, ugye? – csattant fel Szószuke. – Persze hogy is lehetne másképpen? Ezelőtt is és most is, mindig és mindenben én, egyedül csak én vagyok a hibás...

Szószuke cigarettára gyújtott, leheveredett s többet egy szót sem szólt. Korokunak sem volt több mondanivalója, és némán nézegette az ebédlő egyik sarkában felállított Hóicu-féle kétszárnyú bjóbut.

– Emlékszel még erre a bjóbura? – törte meg végül Szószuke a csöndet.

– Hát persze hogy emlékszem.

– Tegnapelőtt küldték haza Szaekiék. Mindabból, ami apánké volt, csak ez az egy maradt meg. Ha úgy gondolsz, hogy segíthet abban, hogy tandíjad ki tud fizetni, gondolkodás nélkül neked adom, bár nehezen hiszem, hogy ezzel az ócska, kopott paravánnal elvégezheted az egyetemet – mondotta Szószuke, majd keserűen mosolyogva, mintegy vallomásszerűen folytatta: – Tiszta örültség ezt a műtárgyat ilyen melegben tartani, de mit csináljak, ha egyszer nincs rá lehetőségem, hogy megfelelő helyet biztosítsak neki.

Bár Korokunak mindig rosszul esett, amikor látta, hogy a bátyja milyen közömbös hozzá, mennyire nem törődik vele, s lelkileg milyen távol áll tőle, mégsem tudott összeveszni vele még olyankor se, amikor pedig lett volna rá bőven oka. Most is olyan hangot ütött meg, mint akinek a haragja hirtelen elpárolgott.

– Füttyülök a paravánra, csak azt tudnám, mi lesz ezután velem.

– Azt én is szeretném tudni. Mindenesetre ez az éved biztosítva van, és amíg eltelik, van idő gondolkozni, s majd csak kisütök valamit. Igen, igen, addig töröm a fejemet – nyugtatta meg Szószuke öccsét.

Koroku ki nem állhatta bátyja fellengzős természetét. Hiábavaló volt minden igyekezete, hogy megmagyarázza neki jelenlegi helyzetét, próbálta megértetni vele, hogy még ha tovább járna is az egyetemre, képtelen lenne nyugodtan tanulni. Rosszallását fejezte ki, hogy a bátyja még csak egy lépést se tesz, legalább az ügy előzetes kivizsgálására irányuló bírói eljárás megindítására. Szószuke azonban hajthatatlan maradt, nem változtatta meg álláspontját, és amikor látta, hogy öccse durcáskodik és ideges, azt mondta:

– Hát ha te ennyire erőszakoskodsz, nincs más hátra, mint hogy engedjek, menj a magad útján. Tőlem akár abba is hagyhatod az egyetemet, hiszen neked több eszed van, mint nekem, és jobban tudod, hogy mit kell tenned.

Ezzel a beszélgetés elakadt, s Koroku visszament hongói szállására.

Szószuke megfürdött, s vacsora után O-Jonéval elmentek a közeli ennicsibe^[8], ahol két kisebb cserép virágot vásároltak és hazamentek.

– Milyen jó lenne, ha kitennék a friss harmatra – mondta O-Jone, és kinyitották a domb lábánál levő amadót, s a két cserép virágot szépen letették egymás mellé a kert végében.

Amikor a szúnyogháló alá bújtak, O-Jone megkérdezte:

– Hogyan is áll most Koroku szan ügye?

– Sehogy. Még mindig a régiben – felelte Szószuke.

Néhány perc múlva mind a ketten mélyen aludtak.

Másnap reggel ismét megkezdte az irodai munkát, és egy pillanatnyi ideje se jutott arra, hogy

Korokura gondoljon. Amikor pedig hazament, s végre lett volna egy kis szabad ideje, bár ez az ügy most már tisztán állt előtte, mégsem tudta rászánni magát, hogy bátran szembenézzen vele. A hajtakaró alatt megbújó agyacskája ilyen nagy megerőltetésre már képtelen volt.

Valamikor nagyon szerette a számtant, s ha arra gondolt, hogy volt türelme addig törni a fejét, amíg a legbonyolultabb feladat is világosan kirajzolódott előtte, komolyan megijedt annak a nagy változásnak láttán, ami ezen a téren korához képest olyan hirtelen beállt. Azért mégse telt el egy nap se anélkül, hogy az öccseképe, még ha elmosódottan is, legalább egyszer meg ne jelent volna előtte, s ilyenkor aztán futólag rádöbbsen arra, hogy mégiscsak foglalkoznia kellene ennek a fiúnak a sorsával. Ilyenkor azonban rendszerint azzal altatta el lelkiismeretét, hogy „eh, minek sietni, ráérek arra még”. De azért egész nap nyomta valami a szívét.

Egy szép, csillagos szeptember végi estén aztán, váratlanul, mintha az égből pottyant volna le, beállított Jaszunoszuke. Szószuke és O-Jone nagyon meglepődtek a ritka vendég érkezésén, s a látogatás okát találgatva, arra gondoltak, hogy ez csakis Korokuval lehet kapcsolatban. Így is volt. A napokban ugyanis Koroku meglepetésszerűen felkereste Jaszunoszukét cukisimai vállalatában:

– A bátyám részletesen elmondta, milyen bonyodalmak támadtak a taníttatásom körül. Mondhatom, elég szomorú, hogy annyi évi tanulás után most megakadok, és nem tudom befejezni az egyetemet. Mit csináljak, hogy tovább tanulhassak? Nem lehetne valahonnan kölcsönt szerezni? Hajlandó vagyok bármire, nincs az a munka, amit nem vállalnék, hogy a kölcsönvett pénzt visszatérítsem.

S amikor Jaszunoszuke erre azt felelte, hogy majd megbeszéli az ügyet Szó szannal is, Koroku hevesen félbeszakította:

– Ugyan, az én bátyám nem az az ember, akivel bármit is komolyan meg lehetne beszélni. Hiszen ő maga sem végezte el az egyetemet, és egész természetesnek találja, hogy másból is félbemaradt egzisztencia legyen. Ha jól megnézzük az én szerencsétlenségemnek az okát, kiderül, hogy ő a felelős a történetekért. Ez azonban őt teljesen hidegen hagyja, és még a kicsi ujját se mozgatja, hogy hibáját helyrehozza. Ezért senki másra nem számíthatok, mint rád. Lehet, nevetségesnek találsz, hogy miután édesanyád kereken elutasított, most hozzád jövök kunyerálni, de meg vagyok győződve, hogy nálad több megértésre találok.

Miután ezeket elmondotta, tovább is ott maradt, s úgy látszott, hogy egyhamar nincs is szándékában elmenni.

– A helyzet egyáltalában nem úgy áll, mint ahogy te mondod – felelte Jaszunoszuke. – Szó szant is erősen foglalkoztatja a te sorsod, és én meg vagyok győződve, hogy hamarosan fel fog keresni, hogy beszéljen velem a te ügyedben.

Jaszunoszuke így próbált lelket önteni Korokuba, majd azt mondta, hogy menjen csak nyugodtan haza. Koroku, mielőtt elment volna, előhúzott a kimonó ujjából egy egész garmada papírt: – A hiányzások igazolására szükségesek, légy szíves, írd alá, s nyomd rá a bélyegződet. Addig, míg el nem válik, hogy az egyetemen maradhatok-e, vagy nem, képtelen vagyok tanulni, s teljesen fölöslegesnek tartom, hogy mindennap bejárjak az előadásokra...

Miután Jaszunoszuke mindezt elmondotta, bár még egy órát sem ült, nagy elfoglaltságára hivatkozva, sürgősen eltávozott, anélkül, hogy Korokuval kapcsolatosan valamilyen konkrét megállapodásra került volna a sor. Azzal váltak el, hogy majd egyszer az egész család összeül, amikor nyugodtan megbeszélnek mindent. Ha a szükség úgy kívánja, Koroku is jelen lehet ezen a megbeszélésen.

Amikor magukra maradtak, O-Jone megkérdezte férjét:

– Na, mit szól hozzá?

Szószuke az öve mögé dugta kezét, és rándított egyet a vállán:

– Bár én lennék a Koroku helyében. Érdekes, míg én attól félek, nehogy a fiú az én sorsomra jusson, ő úgyszólván semmibe vesz engem. Szinte irigylem őt, mennyire nem fél semmitől!

Itt a beszélgetés megszakadt.

O-Jone leszedte a teáscsészéket, kivitte a konyhába, aztán hamarosan megvetette az ágyakat, és lefeküdtek.

Amíg aludtak, a végtelen tejút ragyogott felettük a tiszta égen.

A következő héten se Koroku nem jelentkezett, se Szaekiéktől nem érkezett újabb hír. Szószukéék házában az élet ismét visszatért megszokott eseménytelen medrébe. A házaspár korán kelt, amikor a harmatcseppek gyémántja még ragyogott a fűszálakon, s élvezték az eresz alól a kellemes reggeli napsütést. Esténként a füsttől megfeketedett bambusz-lámpaernyő alatt ültek, árnyékuk hosszan elnyúlt a földön. Ilyenkor gyakran szakadt meg a beszélgetés, amikor nagyokat hallgattak, és csak a falióra meghitt ketyegése hallatszott.

De azért Koroku ügyét nem vették le a napirendről, s a beszélgetés mindegyre erre tért vissza. Amennyiben Korokunak mégis kedve lenne folytatni tanulmányait – és ez lenne a természetes –, vagy ha ennek az ellenkezője történne, így is, úgy is ki kell költöznie az egyetemi intézetből, s ez esetben vagy visszamegy Szaekiékhez, vagy Szószukééknál lakik – harmadik eset nem lehetséges. Nem kétséges, hogy Szaekiék, ha megkérik őket, megszánják a fiút, és a történetek ellenére is, legalább ideiglenesen befogadják, de amennyiben valamilyen mesterségre szánná el magát, az illendőség úgy kívánja, hogy a mesterének járó tandíjat és valamelyes zsebpénzt Szószuke vállalja magára. Ezt pedig az ő költségvetése nem bírná. Amikor O-Jonéval együtt alaposan, tételről tételre átnézték a havi bevételt és kiadásokat, egyöntetűen állapították meg:

– Teljességgel lehetetlen.

– Szó sem lehet róla.

Ez a beszélgetés az ebédlőben zajlott le. Az ebédlőből közvetlenül nyílt a konyha s a konyhából jobbra a cselédszoba, balra pedig a kisszoba. Mivel a családtagok száma nagyon kevés volt – a szolgálóval együtt három –, ezzel a kisszobával nemigen volt mit kezdeni. A szoba keletre nyíló ablaka mellett állt O-Jone tükrös asztala. Szószuke reggelenként, amikor felkelt és megmosakodott, itt szokott felöltözködni.

– Nem lenne jobb, ha ezt a kisszobát kiüríteném, a Korokut oda vennénk? – hozakodott elő egyszer O-Jone.

O-Jone arra gondolt, hogy ha ők Korokunak lakást és élelmet adnának, ezzel részükről eleget tennének kötelezettségüknek. Szaekiék pedig minden hónapban segítenék egy bizonyos összeggel, s így Korokunak teljesebnék a vágya, és elvégezhetné az egyetemet.

– Ami a ruházkodást illeti, mit gondol, ha Jaszu szan és a maga viseltes ruháit rendbe hozatnánk és rászabatnánk, nem oldja meg ezt a problémát? – tette fel a kérdést rövid gondolkodás után.

Az igazat megvallva, Szószuke fejében is motoszkált valami efféle gondolat, csak hogy O-Jonéra való tekintettel hallgatott róla. Most azonban, hogy a feleségétől jött ez a javaslat, nem maradt más hátra, mint elfogadni.

Szószuke rögtön meg is írta öccsének, hogy mit terveznek. „...és ha neked nincs kifogásod, úgy én még egyszer elmegyek Szaekiékhez és megpróbálom elintézni a dolgot.”

Koroku még aznap este megkapta a levelet. Ahogy elolvasta, kapta esernyőjét, és a zuhogó esőben

rohant Szószukéhez. Olyan boldog volt, mintha taníttatása kérdése máris meg lett volna oldva.

– Látja? Nénénk csak azért beszélt úgy, mivel látta, hogy maga egyáltalán nem törődik velem. Akkor én azt mondtam neki: „Ha bátyám jobb anyagi körülmények közt élne, bizonyára már tett volna valamit érdekemben, és ha mégsem tett semmit, ez azért volt, ahogy azt maga is jól tudja, mert nincs lehetősége. Most azonban, hogy a maga részéről jön ez a javaslat, sem Jaszu szan, sem pedig a nagynéném nem utasíthatják el. Most már nem kell izgulni, minden rendbe jön. Én garantálom a sikert.

S miután közölte, hogy elfogadja javaslatukat, mit sem törődve a még mindig szakadó esővel, visszament Hongóba. De harmadnap megint eljött megérdeklődni, hogy Szószuke járt-e már Szaekiéknél. Újabb három nap elteltével egyenesen a nagynénihez ment, és amikor kérdésére azt a választ kapta, hogy a bátyja még nem járt ott, ismét felkereste O-Jonét, s megkérte, próbálja rábeszélni Szószukét, hogy mielőbb intézkedjék ügyében.

Szószuke folyton csak azt hajtogatta: „elmegyek, elmegyek”, amíg egyszer csak beköszöntött az ősz. Egy szép meleg, verőfényes vasárnap délután aztán, amikor már maga is belátta, hogy éppen eleget halogatta ezt a dolgot, fogta magát s levélben írta meg Szaekiéknak, hogy mi a tervük. Hamarosan meg is jött a válasz, amiben a néni közölte, hogy Jaszunoszuke Kóbéba utazott.

Valamivel két óra után lehetett, amikor Szaeki néni bekopogott Szószukéékhoz. Aznap az ég kivételesen már kora reggel óta borús volt, s a hirtelen északira forduló szél alaposan lehűtötte a levegőt. A néni fázósan tartotta kezét a bambuszráccsal fedett kerek parázstartó fölé.

– O-Jone, ez a szoba nyáron kellemesen hűvös lehet, de attól tartok, hogy ezután már túl hideg.

A néni kemény szálú, göndör haját gondosan marumagéba fonta, és a háori gömbölyű szalagját, régi divat szerint a keblén csomóba kötötte. A jó szakét nem vetette meg, s vacsora után rendszeresen élt vele, s az is lehet, hogy ettől volt olyan jó színe. Ezenkívül szépen nekigömbölyödött, úgyhogy koránál jóval fiatalabbat mutatott. O-Jone a nagynéni látogatása után nem mulasztotta el megjegyezni Szószukénak:

– Milyen fiatalos még mindig a nénje.

– Nem csoda. Még ne is legyen fiatal, amikor csak egyetlen gyermeket szült.

Ez O-Jone előtt is elfogadható magyarázat volt. Titokban beosont a kisszobába, és sokáig nézegette magát a tükörben. Az volt a benyomása, mintha az arca egyre beesettebb lenne. O-Jonénak semmi sem okozott olyan rossz érzést, mint amikor gyermekekre gondolt. Hátul, ahol a háztulajdonos lakott, a dombtetőn, egy egész csapat gyermek volt, és valahányszor kimentek a kertbe hintázni vagy szembekötősdit játszani, s vidám zshivajgásuk ide hallatszott, mindig lehangoltság és szomorúság költözött szívébe. Ezzel szemben itt van a nagynéni, aki bár csupán egy fiúgyermeket hozott a világra, de azt tisztességesen felnevelte, megérte, hogy kitűnően elvégezte az egyetemet, diplomás ember lett belőle, és most, ha férjét el is veszítette, duplatokás ábrázatáról mégis sugárzik a megelégedettség és a jólét.

– Édesanyám veszedelmesen meghízott – aggódott folyton Jaszunoszuke –, s ha nem vigyáz, még gutaütést kap.

O-Jone meg volt győződve, hogy anya és fia nagyon-nagyon szeretik egymást.

– És Jaszu szan hogy van? – érdeklődött O-Jone.

– Csak tegnapelőtt este jött haza. Ezért késett a válasszal is, amiért elnézésüket kérjük.

És mivel tovább nem beszélt a bizonyos „válaszról”, megint csak Jaszunoszuke-ra terelődött a beszéd.

– Igaz, hogy szerencsésen elvégezte az egyetemet, de félek, a neheze még ezután jön. Aggódom is éppen eleget. Nem mondom, szeptember óta a cukisimai gyárnál jól elhelyezkedett, és úgy hiszem, hogy ha komolyan utánanézi a dolgoknak, év végéig a megfelelő eredmény sem marad el. De még nagyon fiatal, s nem tudni, hogy később nem változik-e meg a természete.

O-Jone szerepe ebben a „párbeszédben” csupán egy-egy közbevetett „Remek!”, „Nagyszerű!”, „Milyen szerencse!” felkiáltásra korlátozódott.

– Kóbéba is üzleti ügyben kellett leutaznia – folytatta a nagynéni. – Képzeld, nyersolajmotort vagy valami effélét akar felszerelni a halászhajókra.

O-Jone semmit sem értett az egészből, de azért nem győzte hajtogatni: „Hát persze”, „Természetesen”.

A néni pedig csak mondta tovább a magáét.

– Persze, nekem sejtelmem sem volt, hogy mi lehet az, amíg Jaszunoszuke meg nem magyarázta. Akkor kezdett derengeni valami, de az igazat megvallva, még most se tudom, hogy tulajdonképpen mi is az a nyersolajmotor – mondta és hangosan elnevette magát. – Bizonyosan egy olyan masina,

amiben nyersolaj ég, s ezáltal hajtja a hajót. Érdeklődésemre a fiam elmondotta, hogy ez egy szerfölött hasznos szerelék. Tudja, ha ezt a gépet alkalmazzák, feleslegessé válik az evező, és amelletts sokkal gyorsabban megy a hajó, s könnyűszerrel ki lehet menni a tengerre öt vagy tíz ri távolságra is. Na, és tudja, milyen nagy szám jönne ki, ha az összes halászhajókat összeszámlálnánk Japánban? Elképzelheti, ha mindegyik halászhajó ezt a motort használná, micsoda hatalmas jövedelmet jelentene; úgy, hogy érthető, ha Jaszunoszukét mostanság csak ez a gondolat foglalkoztatja. A minap nevetve jegyezte meg: „Hát a szép jövedelem nem megvetendő, de ha közben meg talállok hűlni: az az enyém lesz.”

Nénike folyton csak a halászhajókról és Jaszunoszukéről beszélt. Látszott rajta, hogy ez nagy élvezetet okoz neki. Koroku dolgáról azonban még csak egy árva szóval sem emlékezett meg. Szószuke pedig, akinek egyébképpen már rég itthon kellett volna lennie, még mindig késett.

Szószuke aznap, a hivatalból hazafelé jövet, Szurugadaiban olyan képpel szállt le a villamosról, mint aki citromba harapott. A villamosmegállótól mintegy 100-200 méterre egy fogorvosi tábla előtt megállott, és befordult a kapun.

Három-négy nappal ezelőtt vacsora közben valamit mondott O-Jonénak s közben véletlenül ráharapott az egyik első fogára s érezte, hogy fáj. Amikor megtapogatta az ujjával fájós fogát, mintha egy kicsit mozogna is. Azóta ha forró tehát ivott, mindig belenyilallott, s a hideg levegőre is nagyon érzékeny volt. Ma reggel fogmosás közben nagyon vigyázott, nehogy a fogkefe fájós fogához érjen, utána meg a tükör elé állt, és belenézett a szájába. Két zápfoga, amelyeket még Hirosimában tömtek be ezüstamalgámmal, hidegen csillogott hátul. Elöl az egyik metszőfoga a többihez képest feltűnően rövid volt, mintha le lett volna reszelve belőle.

Mialatt európai szabású ruháját felvette, beszólt feleségének:

– O-Jone, úgy látom, hogy a fogammal nagyon vacakul állok. Nézd csak meg. Majdnem mindegyik lóg, pedig alig érek hozzá – s azzal az egyik alsó metszőfogát két ujjá közé fogta, és megmutatta, hogy inog.

O-Jone jóízűt nevetett:

– Bizonyosan a vénségtől van – s közben egy fehér gallért erősített az ingére.

Aznap délután Szószuke végre rászánta magát, hogy fogorvoshoz menjen. A várószobában egy nagy asztal körül három-négy várakozó páciens mélyen lehorgasztott fejjel gubbasztott a plüsshuzatú székeken. Mind nők voltak. A megnyugtató teaszínű gázkályhában még nem fűtöttek. Szószuke egy nagy álló tükörben elnézte a visszatükröződő fal fehér színét. Amíg várt, hogy rákerüljön a sor, unalmában felvett néhány képes folyóiratot, amelyek halomban heverték előtte az asztalon. Mindjárt látta, hogy nőknek írt lapok voltak. Miután megnézte a címlapokon mosolygó női arcképeket, érdeklődése az egyik „Siker” című folyóirat felé fordult. A lap „A siker titka” cím alatt több cikket is közölt, amelyek úgy követték egymást, mint valami paragrafusok. A többek közt a következőket olvasta: „Mindig csak előre, kitartóan előre”, majd pedig: „De nem elég csak előre menni, hanem mindenekelőtt szilárd alapokról kell kiindulni”. Letette a képeslapot. „A siker!” – semmi sem állt messzebb tőle! A mai napig sejtelve sem volt, hogy egy ilyen című lap is létezik a világon. A kíváncsiságtól sarkallva ismét a félretett lap után nyúlt, kinyitotta, s amint belenézett, egy szögletes betűkkel írt négysoros versre lett figyelmes, amely klasszikus kínai versformában volt írva:

Szélüzte felhő kék mezőn

Sápadtan lebeg, mint a füst.

*Hegycsúcsra száll kelet felől
a hold, köntöse színezüst.*

Szószuke sohasem rajongott különösen sem a kínai költeményekért, sem pedig a japán utákért, de most ez a két sor mégis nagyon mély hatást tett rá. Miért? Nem azért, mintha a vers valami nagyon ügyes lett volna, vagy tartalma különösen értelmes, de arra gondolt, hogy ha valakinek a lelkét olyan hangulat tölti el, mint amilyen az ebben a költeményben megénekelte festői tájból árad, az bizonyosan nagyszerű lehet. És ahogy erre gondolt, egyszerre meghatódott. Kíváncsiságból elolvasta a vershez írt bevezetést is, de nem lett sokkal okosabb tőle. Ez a négy sor még sokáig nem ment ki a fejéből, azután sem, hogy letette a folyóiratot. Sajnos, az elmúlt négy-öt esztendőben úgy alakult az élete, hogy egyáltalán nem volt lehetősége ilyen szép tájakban gyönyörködni.

Ekkor kinyílt a szemközt levő ajtó, s egy fiatal, diákképű asszisztens a kezében tartott céduláról „Nonaka urat” szólította be.

A várószobánál kétszer is tágasabb rendelőt úgy építették, hogy a lehető legtöbb napfényt kapja. Kétoldalt négy fogorvosi szék volt, mindegyik mellett fehér köpenyes orvosok, akik a betegeket kezelték. Szószukét a bejáratától legtávolabb eső székhez vezették, s miután felszólították, hogy üljön bele, valami lépcső formára hágott, s belevetette magát az lésebe. Az ifjú asszisztens a lábát térdtől felfelé gondosan letakarta csíkos vászonnal. A széket hátra engedték, s ő kényelmes fekvő helyzetbe került. Ekkor rájött, hogy a foga távolról sem fáj annyira, mint azelőtt, s ugyanakkor úgy találta, hogy vállának, derekának nagyon is jólesik ez a kellemes elernyedés. Csak felfelé tudott nézni, és sokáig elmerülten szemlélte a mennyezetről lelógó gázvezetéket, de közben az is megfordult a fejében, hogy vajon ilyen luxusberendezés és felszerelés mellett nem lesz-e borsosabb a kezelési díj, mint amire idejövét számított.

Ekkor egy kövér orvos lépett hozzá, akinek a feje pufók arcához képest túl kicsire volt szabva. Túlzott udvariassággal köszönt, amire Szószuke a magas székből ügyetlenül bólogatott. A kövér ember megkérdezte, hogy van, mi a panasz, majd kitátotta a száját, belenézett, s miután fájós fogát óvatosan megmozgatta, kijelentette:

– Hát ez bizony alaposan meglazult, és nem is fog többé olyan szilárdan állni, mint azelőtt. A belseje teljesen odvas.

Ez a kijelentés olyan lehangolóan hatott Szószukéra, mint a borongós őszi napsütés. Szerette volna megtudni, hogy is fordulhat elő ilyesmi az ő korában, de zavarában csak annyit kérdezett:

– Na és nem lehet kikezelni?

– Sajnos, ezt a fogat már nem lehet kikezelni. Legjobb, ha rászánja magát és kihúztatja. Pillanatnyilag azonban az a teendő, hogy megszüntessük a fájdalmat. Az imént azt mondtam, hogy a foga odvas. Lehet, hogy nem értette meg: ez azt jelenti, hogy a fog belül teljesen el van romolva.

– Igazán? – csodálkozott Szószuke, s rábízta a kövér emberre, hogy járjon el belátása szerint.

Erre a fogorvos megindította a fűrőgépet, és lefűrt egészen a fog gyökeréig, majd egy hosszú, vékony tűformát dugott be, s amikor kivette, megszagolta a végét. Végül kihúzott valamit, ami finom vékony cérnához hasonlított, s megmutatta Szószukénak.

– Ennyit tudtam az idegből kivenni. – Aztán orvosságot tett a fogba, és valamivel betömte a lyukat.

– Holnap is jöjjön el, kérem – figyelmeztette Szószukét.

Szószuke kiszállt a székből, s amikor ismét egyenesen állt, tekintete a mennyezetről az ablakon keresztül a kertre esett, ahol egy körülbelül ötlábnyi hosszú kádba ültetett díszfenyőre lett figyelmes,

amint éppen a szalmapapucsban csoszogó kertész a tövét gyékénnyel gondosan körülcsavarta. „Úgy látszik, hogy akadnak még emberek, akiknek arra is van idejük, hogy a hideg évszak közeledtével, amikor a harmat lassanként zúzmarává fagy, kertjükben megtegyék a szükséges előkészületeket” – gondolta magában irigykedve.

Elmenet a házi gyógyszerertárból kapott egy port, azzal az utasítással, hogy langyos vízben oldja fel, és százszoros hígításban, naponta öblögessen vagy tízszer. Amikor végre közölték, hogy mivel tartozik, kellemes meglepetésben volt része: sokkal kevesebbet kellett fizetnie, mint amennyire lelkileg felkészült. Így már aztán nem jelent különösebb nehézséget az se, ha – mint mondták – még négy-ötször el is kell jönnie kezelésre. Közben, mialatt a cipőjét felhúzta, észrevette, hogy a talpa ki van szakadva.

Amikor hazaért, a felesége közölte, hogy nagynénje abban a percben ment el.

– Igazán? Itt volt? – csodálkozott Szószuke, és bosszúsan cserélte át európai ruháját kimonóra, majd szokása szerint a hibácsi elé ült.

O-Jone egy csomóba összenyalábolta ingét, nadrágját és harisnyáját, és bevitte a kisszobába. Ezalatt Szószuke kényelmesen rágyújtott, s amikor hallotta, hogy O-Jone a szemben levő szobában a ruhát keféli, átszólt:

– O-Jone, mondd csak, miket mesélt Szaeki néni?

A fogfájás enyhülni kezdett, majd az a kellemetlen fázós érzés, amely úgy rohanta meg, mintha az ősz intézett volna támadást ellene, lassanként elmúlt. Akkor kivette zsebéből a gyógyszerertárból kapott port, s O-Jonéval elkészítette a langyos oldatot, úgy, ahogy előírták, majd kiállott a verandára, és szorgalmasan öblögetett.

– Alaposan megrövidültek a napok – szólt be öblögetés közben.

Nemsokára besötétedett. Az utca, melynek csöndjét még napközben is ritkán verte fel egy-egy jármű zörgése, most egészen elnémult.

A házaspár, mint rendszeren, most is a lámpa köré telepedett le. Számukra az egész nagy világból csak az a kis zúg volt megvilágítva, ahol ültek. És ebben a kis zugban Szószuke számára nem létezett más, mint O-Jone, s O-Jone számára más, mint Szószuke. És közben tökéletesen megfeledeztek az egész sötétségben maradt társadalomról, ahová lámpájuk fénye nem hatolt el. Így töltötték kettesben az estéket, s közben felelevenítették a múlt egyes mozzanatait.

Pillanatnyilag azzal voltak elfoglalva, hogy egy Jorokunbu konzerves dobozból – amit Jaszunoszuke Kóbéból hozott ajándékba – az apró, cérnabogokhoz hasonló tengeri káposztát valahogy kirázogassák, s közben Szaekiék válaszát is megbeszélték.

– Na, és olyan nehezükre esnék megadni azt a havi segélyt, ami Koroku taníttatását biztosítaná, meg egy kevés zsebpénzt?

Szerintük ez teljesen ki van zárva: „Akárhogy is számítjuk, a kettő együtt felmegy vagy tíz jenre, amit a jelenlegi körülmények közt nem tudunk havonta adni”, mondták.

– De hiszen ennek az évnek a végéig húsz jent adnak minden hónapban, úgyhogy furcsa részükről ilyesmit állítani!

– Furcsa, nem furcsa, de így van. Tudod-e, hogy Jaszu szan mit mondott? „Még egy-két hónapig valahogy rendezzük a dolgot, de addig találjatok ki valamit, s intézzétek ti tovább.”

– Hát valóban nem lennének abban a helyzetben, hogy Korokut is segítsék?

– Hát én azt honnan tudjam? Mindenesetre a néni azt mondta, hogy nem tehetnek semmit.

– Na, és ha a halászhajókkal jó üzletet csinálnak, az se változtat a dolgon?

– Nem valószínű – mondta O-Jone, és csöndesen nevetett.

Szósuke erre még mintha mondani akart volna valamit, de aztán mégis meggondolta, s nem szólt egy szót se. Ezzel a beszélgetés egyelőre véget ért. De kis idő múlva Szósuke megint megszólalt:

– Mindenesetre más választásunk nincs, mint hogy Korokut magunkhoz vegyük. A többit majd meglátjuk. Egyelőre folytatja a tanulást. Nem igaz?

– Úgy van – felelte O-Jone.

Szósuke azonban ezt már nem is hallotta, mert hirtelen bement dolgozószobájába. Amikor egy óra múlva O-Jone kinyitotta a fuszumát, és benézett, látta, hogy a férje az asztal mellett ül, és valamit olvas.

– Még mindig dolgozik? Ideje lenne lefeküdni.

Szósuke feléje fordult:

– Igazad van, már megyek is.

S azzal vetkőzni kezdett. Mialatt dereka köré csavarta hálókimonója tarka övét, odaszólt O-Jonénak:

– Képzeld, ma este a Rongóból^[9] olvastam. Nem is tudom, mikor járt utoljára a kezemben.

És amikor O-Jone megkérdezte, hogy talált-e benne valami érdekeset, azt felelte:

– Semmit az égvilágon. – Aztán egyébről kezdett beszélni. – Azt hiszem, a fogam a korom miatt lazult meg, s félek, nem is lehet már segíteni rajta.

S azzal dióbarna hajjal övezett fejét a párnára fektette.

Végül is abban egyeztek meg, hogy amint a körülmények megengedik, Koroku otthagyja az intézetet, és hozzájuk költözik.

O-Jone sajnálkozó pillantást vetett a kisszobában levő, szederfából készült toalettasztalkára és a tükörrre.

– Amikor Koroku ide költözik, igazán nem tudom, hol találok más helyet ennek a tükörnek – mondta panaszkodva Szószukénak.

Valóban, ha Koroku elfoglalja ezt a szobát, O-Jonénak nem lesz öltözőszobája. Szószukénak hamarjában semmi megoldás nem jutott eszébe, és zavarában kancsalul pislogott a tükör ablak felőli széle felé, amelyben váratlanul megpillantotta O-Jone gallérral keretezett arcélét. Megijedt, hogy milyen betegesen halvány.

– Mondd, mi van veled, hogy ilyen rossz színben vagy? – kérdezte nyugtalanul, s tekintetét a tükörről az igazi O-Jonéra fordította, az asszony haja fésületlenül lógott, s gallérja hátul piszkosforma volt.

O-Jone csak annyit válaszolt:

– Valószínű, a hideg miatt – s azzal kinyitotta a falba épített fülke ajtaját, amiben alul egy régi, ütött-kopott szatyor s felül egy kínai táska meg két-három vesszőkosár volt. – Sejtelmem sincs, hova tegyem ezeket a holmikat.

– át akkor hagyd ott, ahol vannak.

Így tehát Koroku költözködése mindkettőjüknek elég gondot okozott. Ezért, bár már ebben a dologban megegyeztek, a világeért sem sürgették volna Korokut. Minden egyes napi késedelem újabb megkönnyebbülést jelentett számukra. Ami Korokut illeti, hát neki is éppolyan kínos volt ez a költözködés, s ezért elhatározta, hogy amíg csak lehet, az intézetben marad, ahol kényelmesebben élt, s ezért a költözést húzta-halasztotta egyik napról a másikra. Arra azonban természeténél fogva képtelen volt, hogy bátyjához hasonlóan ölbe tett kézzel, nyugodtan bevárja, míg valami történik.

Időközben lehullott a dér, s a ház mögötti lombfosztott banánfa a hidegtől valósággal összezsugorodott. A dombtetőről, a háziúr kertjéből a hijodori éles füttye mindegyre behallatszott. Esténként a ház előtt gyors léptekkel siető szójababsütemény-árus csalogató trombitájának recsegő hangja összevegyült az Emodzsi templomból idehallatszó mokugjo száraz kopogásával. A napok állandóan rövidültek.

Közben O-Jone arca még halványabb lett. Többször is előfordult, hogy amikor Szószuke a hivatalból hazajött, O-Jone a kisszobában hevert. Megkérdezte, mi baja van, mire O-Jone mindig csak azt válaszolta, hogy nem érzi jól magát, s ezért egy kicsit ledőlt. Ilyenkor Szószuke azt tanácsolta, jó lenne, ha orvoshoz menne. O-Jone azonban hallani sem akart erről. Azzal ütötte el, hogy fölösleges orvoshoz menni, hiszen nincs semmi baja.

Szószuke kezdett komolyan aggódni. A hivatalban is folyton O-Jonéra gondolt, és többször is rajtakapta magát, hogy emiatt dolgozni sem tud úgy, ahogy kellene.

Egyszer hazafelé jövet, amint a villamosban ült, a térdére csapott, s amikor hazaért, szokatlanul jó hangulatban nyitotta ki a rácsos kaput, s jókedvűen megkérdezte O-Jonét:

– Na hogy vagyunk ma?

O-Jone most is, mint mindig, felnyalábolta férje ruháját és harisnyáját, s bevitte a kisszobába. Szószuke utána kiáltott: – O-Jone, mondd csak, nem vagy te véletlenül másállapotban? – s még

nevetett is hozzá.

O-Jone semmit sem válaszolt, csak lehajtotta fejét, és szorgalmasan kezdte kefélni férje kabátját. Amikor már rég megszűnt a kefe ritmikus, súroló nesze, és O-Jone még mindig nem jött ki, Szószuke utána ment. A félhomályba merült szobácskában O-Jone magába roskadtan kuporgott a nagy álló tükör előtt.

– Rögtön jövök – mondta és felegyenesedett. Fátyolozott hangján érezni lehetett, hogy pityergett.

Aznap este, miközben a hibácsi mellett ültek, s kezüket a parázs fölött melegítették, Szószuke megszólalt:

– Na mi újság a nagy világban? – s hangjában rég nem hallott jókedv zamatja érzett, mire O-Jone előtt egyszerre csak a régi, házasság előtti, kedvesen udvarló Szószuke és saját mosolygó arca jelent meg.

– Nem mennénk ki mi is egy kicsit szórakozni? – folytatta Szószuke. – Az utóbbi időben úgyszólván ki sem mozdultunk hazulról. Egészen be vagyunk savanyodva.

Egy darabig azon tanakodtak, hogy a következő vasárnap hová is menjenek, mit is nézzenek meg. Majd szóba jött a tavaszi ruházkodás kérdése. Ezzel kapcsolatosan Szószuke elmesélt egy mulatságos históriát, ami egy bizonyos Takagi nevű kollégájával esett meg.

– Az úgy volt – mondta –, hogy amikor az ipsét a felesége váltig unszolta, hogy vegyen neki egy vattázott selyemruhát, kijött a béketűrésből: „Mit gondolsz, én azért gürcölök, hogy te cifrázkodhass?” De az asszony nem hagyta magát: „Hát valamit csak kell magamra vegyek, amikor hideg van, s ki akarok menni!” Mire a férj: „Tudod mit, ha fázol, terítsd magadra a paplant, s a fejedet meg bugyoláld be szépen az ágytakaróval! Egyelőre jobb tanácsot nem adhatok.”

Ahogy ezt Szószuke komikusan előadta, még O-Jonét is sikerült megnevetetnie. Hát hogyne nevetett volna, amikor látta, hogy férje milyen kedves és derűs. Egy pillanatra úgy érezte, mintha a régi elszállt boldog idő tért volna vissza újból. Szószuke elgondolkozva folytatta:

– Nem tudom, hogy a Takagi felesége mit szolt e paplanviselethez, nem is nagyon érdekel, de ami engem illet, nagyon szeretnék már egy új felöltőt csináltatni. Tudod, mikor jutott az eszembe? Amikor a minap a fogorvosnál jártamban megláttam, hogy a kertész milyen nagy gonddal göngyölte be a törpe díszfenyő tövét.

– Szeretne egy új felöltőt? – kérdezte O-Jone.

– Igen.

O-Jone férjére nézett, és lassan mondta:

– Hát akkor csináltasson. Havi részletre – de hangjából mintha enyhe neheztelés csendült volna ki.

– De nem. Mégsem csináltatok – felelte gyorsan Szószuke, s lemondóan sóhajtott. Aztán kis idő múlva megkérdezte: – Egyébként nem tudod, Koroku mikor szándékozik végre ide költözni?

– Egyáltalán nem úgy mutatkozik, mint akinek nagyon sürgős lenne – felelte O-Jone.

O-Jonénak kezdettől fogva az volt az érzése, hogy Koroku ki nem állhatja őt. De mivel a férje öccséről volt szó, a maga részéről mindent elkövetett, hogy a kedvébe járjon, és kedves legyen hozzá. Talán éppen ennek következtében újabban – a múlttól eltérően – mintha végre kialakult volna köztük a rokoni kapcsolatnak az a foka, ami általában sógor és sógornó között lenni szokott; mégis túlzott aggodalmában Koroku vonakodásának az okát egyedül csak magában látta.

– Lehet, hogy öccsének nincs ínyére, hogy az intézetet egy ilyen kicsi szobával cserélje fel, mint amilyen a miénk, de az sincs kizárva, hogy az ide költözködés neki is éppen olyan kínos, mint amennyire kényelmetlen nekünk.

– Ami engem illet, amennyiben Koroku mégsem jönne ide, megkockáztatnám a felöltő csináltatását, de azért... – jelentette ki Szószuke férfihoz illő nyíltsággal.

Ez a kijelentés láthatólag nem nyerte meg O-Jone tetszését, és férjét feleletre sem méltatta. Hegyes állát gallérjába fúrta, és tűnődve hallgatott. Kis idő múlva felnézett és megkérdezte:

– Mit gondol, Koroku még mindig olyan nagyon utál engem?

Azután, hogy Tokióba költöztek, O-Jone gyakran tett fel ilyen kérdéseket Szószukénak, aki minden egyes alkalommal igyekezett eloszlatni kételyeit. Mivel egy idő óta ilyesmivel nem állott elő, férje is teljesen megfeledkezett róla. Most, hogy újból felszínre került, mérgesen ráripakodott O-Jonéra:

– Mi az, megint rád jött a hisztéria? Hát nem mindegy neked, hogy Koroku mit gondol rólad? Még ha rólam lenne szó...

– Ezt írja a Rongo? – ugratta O-Jone a férjét.

– Ühüm – dünnyögte Szószuke. – Ez is benne van. – És a vita abbamaradt.

Másnap reggel Szószuke arra ébredt, hogy a bádogtetőt őszi eső paskolja. O-Jone, ruhája ujját feltűrve, az ágy fejéhez lépett.

– Ideje lenne már felkelni – mondogatta többször is, de Szószuke az esőcseppek ütemes kopogását hallva, legszívesebben még egy darabig a meleg paplan alatt maradt volna.

Amikor azonban látta, hogy felesége, bár szemmel láthatóan gyöngélkedik, mégis ilyen korán felkelt, elszégyellte magát.

– Rögtön – mormogta és már ki is ugrott az ágyból. Kinézett az ablakon, de a sűrű eső teljesen elzárta a kilátást. A bambusznád sudár szálai a dombtetőn időnként meg-megrázták sörényüket, hogy leperegjen róluk az eső. Szószuke irtózáttal gondolt arra, hogy most ki kell mennie az ólomszürke égből kegyetlenül zuhogó, hideg esőbe, s ehhez csak a forró miso levesből és rizsből lehetett erőt meríteni.

– Most aztán tudom, hogy a cipőm is alaposan beázik. De rossz, hogy nincs legalább két pár lábbelím – mormogta magában, de más híján kénytelen volt a lyukas talpú cipőt felhúzni. Nem feledkezett meg arról sem, hogy nadrágját gondosan, legalább egy hüvelyknyire feltűrje.

Amikor délután hazament, látta, hogy O-Jone a pléh mosdótalat, benne néhány ronggyal bevitte a kisszobába, s letette az álló tükör elé a padlóra. A mennyezeten, pontosan a mosdótál fölött egy nagy sötét folt látszott, amelyből szabályos időközben egy-egy kövér vízcsepp hullott alá.

– Na, nem elég, hogy a cipőmbe befolyik a víz, most még a mennyezet is beázott – morogta Szószuke, és keserűen mosolygott. O-Jone estére begyújtott a kotacuba, hogy megszáráítsa Szószuke csíkos harisnyáját és szövetnadrágját.

Másnap is éppúgy zuhogott az eső, s a házaspár változatlan formában megismételte mindazt, amit az előző napon csinált. Harmadnap sem akart kiderülni. Negyednapra virradólag Szószuke kinézett az ablakon, összevonta szemöldökét, s mérgesen csettintett a nyelvével.

– Hát már sohasem áll el ez az eső?! A cipőm úgy tönkreázott, hogy a legjobb akarattal sem lehet többet felhúzni.

– És milyen kellemetlen, hogy a kisszobába befolyik az eső.

Meghányták-vetették a dolgot, s végül is abban egyeztek meg, hogy megkérik a háztulajdonost, mihelyt szép idő lesz, javíttassa meg a tett. A cipőre nézve azonban nem sikerült semmiféle megnyugtató megoldást találni. Szószuke végül is kénytelen volt felhúzni, úgy, ahogy volt, összevissza repedezve, s elment a hivatalba.

Szerencsére dél felé az idő kitisztult. A kerítésen a verebek megint vidáman csiripeltek – igazi

verőfényes vénasszonyok nyara...

Amikor Szószuke hazajött a hivatalból, O-Jone váratlanul megkérdezte:

– Mondja csak, mi lenne, ha eladnánk azt a paravánt? – A Hóicu-féle bjóbu ott állt a dolgozószoba egyik sarkában, ahova Szószuke letette, amikor Szaekiéktől visszakapta. Bár csak kétszárnyas volt, a szoba méreteihez képest kissé túl nagy helyet foglalt el. Ha dél felé fordították, félig elzárta a bejáratot, míg keletnek fordítva teljesen elvette a világosságot. Maradna még egy fal, de ha oda teszik, egészen eltorlaszolja a tokonomát.

– Hát ez mégiscsak bosszantó, hogy amikor végre valahogy hozzájutok az egyetlen emléktárgyhoz, ami apámtól maradt, kiderül, hogy mindenütt csak láb alatt van – fakadt ki többször is panaszosan Szószuke.

Ilyenkor O-Jone mindig újból megbámulta az elmosódott szélű, gömbölyű képű ezüstholdat és a miscanthust, amely alig ütött el a selyemszövet alapszínétől, s nagyon csodálkozott azon, hogy akadnak emberek, akik nagy becsben tartanak egy ilyen ócska holmit. Ezt azonban csak magában gondolta, férjének szégyellte nyíltan megmondani. Egy alkalommal mégis megkérdezte:

– Mondja meg nekem, de őszintén, ez a kép csakugyan szép?

Akkor aztán Szószuke megmagyarázta, hogy mit is jelent Hóicu neve. Ez a magyarázat azonban valójában csak annak az elisméltése volt, amit valamikor az apjától hallott, amire még homályosan emlékezett. Ami pedig a kép igazi értékét vagy Hóicu élettörténetének részleteit illeti, arról Szószukénak magának is nagyon hiányos elképzelései voltak.

És mégis, azzal, amit mondott, O-Jonét egy szokatlan lépésre készítette. Az elmúlt héten a férjével folytatott beszélgetés után ugyanis olyan ötlete támadt, amire ha rágondolt, önkéntelenül mosolyra derült.

Az eső elállt, és a hirtelen kisütő nap sugarai fényesen megvilágították az ebédlő sódzsiját. O-Jone magára kapott egy különös színű anyagot, ami egyben sál és vállkendő gyanánt szolgált, s elment hazulról.

Alighogy elhaladt néhány háztömb előtt, a villamosvonal felé kanyarodott, és addig ment, amíg a fűszerbolt és a pék közé beékelte zsibárusbolthoz ért.

Eszébe jutott, hogy egyszer régen itt vásárolta az összehajtható lábú asztalkát, és Szószuke is innen vette azt a vízmelegítő üstöt, amelyik most a hibácsin áll. Egy darabig ruhaujjába dugott kézzel álldogált az üzlet előtt.

A kirakatban több, jó állapotban levő vasüst volt sorjában kirakva. Ezek mellett – valószínűleg a hideg évszakra való tekintettel – a nagyszámú hibácsi vontá magára a figyelmet, de ritkaságszámba menő vagy valamire való értékes dísz tárgy egy sem volt, hacsak nem a kirakat kellős közepén felfüggesztett, ismeretlen fajtájú óriás teknősbéka páncélja, amelynek az aljáról egy farkszerű, egészen megsárgult hosszú himbálózott. Ezenkívül még két, tökéletlenül száradt piros szantálfából készült összevissza görbült teásállvány is volt kitéve. O-Jone azonban ezt jóformán nem is látta. Miután meggyőződött, hogy sem kakemono, sem bjóbu nincs a kirakatban, benyitott az üzletbe.

Mondani se kell, hogy O-Jonét az a szándék vezette ide, hogy ha lehet, eladja azt az „ócska” paravánt, amit a férje Szaekiéktől visszakapott.

Mivel azelőtt Hirosimában már bizonyos gyakorlatra tett szert ilyen téren, és más asszonyoktól eltérően minden nehézség és szégyenkezés nélkül bonyolította le efféle ügyeket, most is határozottan tudott tárgyalni a boltossal – egy ötven év körüli, barna, ványadt arcú férfival, aki szokatlanul széles csontkeretes pápaszemmel az orrán újságot olvasott, miközben kezét egy erősen felpattogzott

zománcú bronz-hibácsi fölött felváltva melegítette. Miután O-Jone elmondotta, hogy miért jött, szórakozottan vetette oda:

– Na jó, elmegyek és megnézem.

Látszott, hogy nem érdeklí valami különösen a dolog. O-Jone nagy csalódást érzett. Igaz, hogy nem is fűzött valami túl nagy reményt az egész vállalkozáshoz, de azért rosszul esett, hogy ilyen félvállról veszik ajánlatát. Megkérte a boltost, most mindjárt menjen el vele, hogy megmutassa az „árut”.

– Jó, elmegyek, csak egy kicsit később. Most nem tudok, mert egyedül vagyok. Az inas elment, de mindjárt visszajön.

Ez után a nem sokkal biztató kijelentés után O-Jone hazament. Meg volt győződve, hogy a zсібárus látogatására nem nagyon számíthat. Mint rendesen, most is egyedül fogyasztotta el egyszerűebédjét, majd meghagyta Kijónak, hogy szedje le az asztalt, amikor egész váratlanul valaki harsány hangon bebocsátást kért. A kapuban a zсібárus állt. O-Jone bevezette a szalonba, és megmutatta a paravánt.

– Hát igen – mormogta a kereskedő, s megsimogatta a kép hátát és keretét. – Ha mindenképpen el akarja adni... – megállt, majd rövid gondolkozás után folytatta – adok érte hat jent.

Látszott rajta, hogy már szinte meg is bánta, hogy ennyit is ígért. O-Jone egészen elfogadhatónak találta az ajánlatot, de aztán arra gondolt, hogy ha a képet eladja Szószuke tudta nélkül, ez önkényeskedésnek tűnne. Ezenkívül a kép történetére való tekintettel sem merte egyedül lebonyolítani a vásárt. Ezért a zсібárusnak azt mondta, hogy mielőtt döntene, megtárgyalja a dolgot a férjével is. A kereskedő az ajtóból még visszaszólt.

– A nagyságos asszony kedvéért még megtoldom egy jennel. Remélem, ennyiért ideadja.

De O-Jone határozottan rázta a fejét.

– Ugyan hová gondol? Egy Hóicu képért? – de közben magában drukkolt, hogy a zсібárus meggondolja. Az azonban csak közömbösen felelt:

– Hóicu? Hát nem tudja, hogy Hóicunak manapság már nincs is olyan keletje – majd miután vizsla szemmel kémlelte O-Jone arcát, hozzátette: – No jó, beszélje meg csak a dolgot a férjével – s azzal már indult is.

O-Jone részletesen beszámolt férjének a vállalkozásáról, majd naivan megkérdezte:

– Vagy talán még sem kellene eladni?

Szószukét az utóbbi időben egyre inkább anyagi természetű, a megélhetéssel szorosan összefüggő kérdések foglalkoztatták. Az a szűkös, krajcáros egzisztencia, amelyben tengődött, idővel megtanította, hogy ha valamiben hiányt szenved, arról ne is vegyen tudomást, s az életet úgy vegye, ahogy van. A havi fixen kívül sohasem jutott semmi egyéb alkalmi keresethez, ami lehetővé tette volna, hogy néha-néha egy kicsit felszabaduljanak az állandó anyagi gondoktól.

Amikor értesült a történekről, nagyon csodálkozott, hogy a felesége milyen ügyes, de ugyanakkor egyáltalán nem volt meggyőződve arról, hogy valóban szükség volt-e erre a lépésre. Meg is kérdezte O-Jonét, hogy mi a terve, mire az volt a válasz, ha kapnának érte tíz jent, abból mindjárt rendelhetnének neki egy pár cipőt, s ráadásul még egy meiszenre is telnék belőle.

Szószuke magában erre csak helyeselni tudott, de amikor gondolatban a mérleg egyik serpenyőjére rátette a szüleitől maradt Hóicu bjóbut, a másakra meg a pár cipőt és a meiszent, a cserét mégiscsak furcsának, sőt egyenesen nevetségesnek találta.

– Ami azt illeti, ha el akarod adni, hát eladhatod, hisz úgyis csak láb alatt van, de jelzem, hogy a cipővásárlás nem is olyan sürgős. Nem mondom, ha ez az esőzés még sokáig tartana, a lyukas cipőm egy cseppet sem örülne, de úgy látszik, most végre jó idő lesz.

– Jó, jó, de mit csinál, ha megint esni kezd?

Szószuke természetesen nem kezeskedhetett O-Jonénak azért, hogy a jó idő örökké tart. O-Jone viszont nem akarta rábeszélni urát az eladásra, amíg a bejósolt eső meg nem ered.

Egy darabig bámultak egymásra, majd mind a ketten elkacagták magukat.

– Túl kevésnek találja a hat jent? – kérdezte O-Jone.

– Hát persze – bólintott Szószuke, aki most, hogy felesége felhívta rá a figyelmét, maga is kevesellte a felajánlott vételárat, viszont ha ő tárgyalt volna a zsibárussal, bizonyosra vehető, hogy belement volna az eladásba ezért az összegért is.

Hirtelen eszébe jutott, mintha azt olvasta volna az újságban, hogy mostanában a régi könyveknek és képeknek szépen felment az ára.

„Hej, ha legalább egy értékes kakemonóm lenne!” – gondolta magában, de mindjárt belátta, hogy ez is csak elérhetetlen vágy, és lemondóan sóhajtott.

– Tudod, a vásár függ a vevőtől, de függ az eladótól is – kezdte magyarázni. – Ha például egy ilyen kis bjóbu az én tulajdonomat képezi, lehet akármilyen híres műalkotás, ki van zárva, hogy megfelelő áron tudjam értékesíteni. De azért, nem gondolod, hogy hét-nyolc jen ezért a paravánért mégiscsak túl kevés?

Ahogy ezt Szószuke elmondta, azt a benyomást keltette, hogy bár a bjóbuért száll síkra, a zsibárus eljárását is igazolni próbálja. O-Jonét nagyon elkedvetlenítette Szószuke állásfoglalása. A paravánról egyelőre nem esett több szó.

Másnap a hivatalban Szószuke elmesélte kollégáinak a paraván körüli bonyodalmakat. A kollégák, mintha csak összebeszéltek volna, egyöntetűen úgy vélekedtek, hogy a zsibárus ajánlata nem volt komoly, de azért egy sem akadt, aki ajánlkozott volna, hogy segít a paravánt megfelelő áron eladni, s így elkerülni, hogy becsapják és nevetség tárgyává tegyék.

Szószukénak nem volt más választása, mint vagy eladni a paravánt a zsibárusnak, vagy pedig szépen visszavinni az ebédlőbe, örökös akadálnak. Végül is úgy döntött, hogy semmint potom áron eladja, inkább legyen csak láb alatt.

Alighogy ez az elhatározása megszületett, megérkezett a zsibárus, és tizenöt jent ígért a képért. A házaspár összenézett, mosolygott, s azt mondta, hogy nem olyan sürgős, még várhatnak. Néhány nap múlva a zsibárus megint eljött, de ők a képet megint nem voltak hajlandók eladni. O-Jone valóságos élvezettel utasította vissza az öregúr ajánlatait. Negyedszer már nem egyedül jött, hanem egy ismeretlen férfi kíséretében. Megnézték a képet, félrevonultak, összesúgtak-búgtak, és harmincöt jent ígértek. A házaspár is összesúgott-búgott, s végül is belement a vásárba.

Az Emmjo templom udvarát díszítő cryptomeria lombja lángvörös színt öltött. Csodaszép idő volt. Az ég peremén, amelyet a szél tisztára söpört, a láthatárt lezáró hegyek meredek vonulata halványan rajzolódott ki. A rohanó év kérlelhetetlenül kergette maga előtt a Szószuke házaspárt egyre hidegebb és hidegebb napok felé. Reggelenként az elmaradhatatlan nattoárus rekedtes hangja Szószukét a zúsmarával fedett háztetőkre emlékeztette. „Újból itt van a tél” – gondolta magában, és sehogy sem ízlett, hogy a meleg ágyból felkeljen.

O-Jone a konyhában tett-vett, s közben egyre sápítozott:

– Jaj, csak ezt a telet is megúsznánk valahogy anélkül, hogy a vízcsap befagyna!

Év végétől tavaszig folyton ettől rettegett. Esténként a házaspár fázósan bújt össze a kotacu mellett, s közben sajnálkozva gondoltak vissza a Hirosimában és Fukuokában eltöltött kellemes, enyhe telekre.

– Na, most mi is pont úgy élünk, akárcsak Honda szanék – mondta O-Jone nevetve.

Honda szanék – nyugalmazott öreg házaspár – szintén Szakai bérlői voltak, és ugyanebben a házban laktak, elől. Egy fiatal szolgálót tartottak, s csöndben, visszavonultan éldegéltek. Sokszor napokig a legkisebb életjelt se adták magukról. O-Jone, amikor egyedül dolgozott valamin az ebédlőben, nagy ritkán hallotta, amint valaki kiáltotta: „Apa!” – az öreg Hondáné szólította férjét. Amikor a két asszony véletlenül összetalálkozott a kapuban, udvariasan köszöntek s hívogatták egymást egy kis tereferére, de mivel erre még egyikük részéről sem került sor, nem sokat tudtak a Honda házaspárról. Annyit hallottak, hogy van egy fiuk, aki a koreai kormányzásban egészen szép állást tölt be, s aki – ahogy az öregeket kiszolgáló boltostól értesültek – minden hónapban annyi pénzt küld a szüleinek, hogy abból gond nélkül élhetnek.

– Vajon az öreg most is szórakozik törpefáival?

– Gondolom, már abba hagyta, hiszen az idő már nagyon lehült. Ott sorakoznak cserepekben, a veranda alatt.

Ezután az elülső ház lakóiról a házigazdára terelődött a beszélgetés. A házaspár úgy látta, hogy Szakaiék házában, ellentétben Hondáékkal, csak úgy lüktet az élet. Amióta beköszöntött a tél, a kert teljesen kihalt, s a dombtető már nem visszhangzott a gyermekek lármájától, bent a házban ellenben minden este szólt a zongora, s a szolgálok harsány kacagása a konyhából időnként a Szószukéék ebédlőjébe is betört.

– Vajon mivel is foglalkozik ez az ember? – kérdezte Szószukétól O-Jone, ki tudja, már hányadszor.

– Semmivel az égvilágon. Jól él és szórakozik.

– Teheti, hiszen háza meg telke van szép számban – ismételte el erre O-Jone a maga megszokott feleletét.

Szószuke aztán tovább nem is firtatta a háziúr dolgát. Amióta a körülmények arra kényszerítették, hogy egyetemi tanulmányait abba hagyja, valahányszor olyan emberrel találkozott, akinek jól ment dolga – s ezt még fitogtatta is –, kellemetlen érzése támadt, ami idővel ellenszenvvé változott. Később azonban – egy-két év elteltével – teljesen közömbössé vált, és többé nem izgatta a közte és mások közt létező egyenlőtlenség.

Lassanként arra a meggyőződésre jutott, hogy az ő egyéni sorsa, meg a többi emberé, külön-külön, már kezdettől fogva egymástól teljesen független, és őt másokhoz, azonkívül, hogy egy levegőt

szívnek, semmiféle közös érdek sem fűzi.

Szakaira vonatkozóan is csak azért tette fel a kérdést: „Vajon mivel is foglalkozik ez az ember?”, mert hirtelenében nem volt más mondanivalója. Különben is sajnálta volna a fáradságot, hogy behatóbban kérdezősködjék felőle.

O-Jone sem szokott Szakai szannal kapcsolatosan különösebben közlékeny lenni, de ma este valami különös csoda folytán megoldódott a nyelve, s elmondta, hogy a háziúr már a negyvenet tapossa, se szakálla, se bajusza, hogy a zongorán a nagyobbik leánya játszik, aki tizenkét-tizenhárom éves lehet, továbbá, hogy amikor a szomszéd gyerekek odajönnek játszani, nem engedik meg, hogy a hintára felüljenek.

– S ugyan bizony miért nem engedik meg szegény gyermekeknek, hogy hintázzanak?

– Bizonyosan fősvénységből. Félnek, hogy elkoptatják a hintát.

Szószuke erre elkacagta magát. Eszébe jutott, hogy amikor Szakainak panaszkodott, hogy a tetőn befolyik az eső, rögtön elküldte a cserepezőt; aztán meg a bedőlt kerítést is készségesen, szó nélkül megcsináltatta, ami egyáltalán nem vall fősvénységre.

Azon az éjszakán Szószuke nem álmodott sem Honda szan törpefáival, sem Szakai szan kerti hintájával. Fél tizenegy felé lefeküdt, s mint általában az olyan emberek, akik a nap ezernyi apró gondjaiba belefáradnak, hamarosan harsogva horkolt.

O-Jone ellenben, aki az utóbbi időben makacs fejfájástól szenvedett, nagyon rosszul aludt. Mindegyre kinyitotta szemét, és szétnézett a halványan megvilágított szobában. A Szószuke házaspárnak ugyanis az volt a szokása, hogy este lefekvéskor az egészen kicsire lecsavart mécsesest égve hagyta. O-Jone nyugtalanul igazított egyet párnáján, majd addig forgolódott, amíg egészen hasra feküdt, s két könyökére támaszkodva, egy darabig elnézte, hogyan alszik a férje. Azután óvatosan felkelt, a fekhelye végére terített ruháját hálóinge fölé vette, s a mécsessel kezében Szószuke fölé hajolt s költögette:

– Hé! Ébredjen! Ébredjen!

Szószuke meg se moccant. Ekkor már a horkolást a mélyen alvók jellegzetes, nyugodt szuszogása váltotta fel.

O-Jone felegyenesedett, s kezében a mécsessel átment az ebédlőbe. A fiókos szekrény fémkarikái tompán csillantak meg a félhomályban. Lassan átment a szobán, és benyitott a konyhába, amelyet a füst egészen feketére festett. Csak az alsó sódzsi papírhuzata derengett még valamennyire világos foltként.

Egy darabig tétovázva állt a kihült konyha közepén, majd óvatosan, zajtalanul félrehúzta a jobb kézt nyíló cselédfülke ajtaját, s tenyerét a mécses elé tartva bevilágított. A szolgáló a kopott, színehagyott takaró alatt összegombolyodva aludt, akárcsak egy pele. Azután a kisszobába kukkantott be. Az éjfélti órákban az elhagyatott rideg helyiségből csak a kísértetiesen csillogó álló tükör nézett vele farkasszemet.

Miután körüljárta az egész házat, és meggyőződött, hogy minden rendben van, aggodalomra semmi oka, visszafeküdt. Behunyta a szemét, és hamarosan elaludt.

De néhány pillanat múlva ismét felrettent. Az volt az érzése, mintha egészen közel nehéz zuhanást hallott volna. Felemelte fejét a párnáról, feszülten hallgatózott, s közben azon törte a fejét, hogy mi is történhetett. Az volt a benyomása, hogy valami nagy, súlyos tárgy hengeredett le a ház mögött levő dombról a veranda alá. És ennek közvetlenül a felébredés előtt kellett történnie, de semmi esetre sem álmodta. Ahogy mindezt elgondolta, nagyon megrémült. Rángatni kezdte alvó férje hálóruháját, és

most már erélyesen költögette.

Szószuke nagyon mélyen aludt, és amikor felébredt, csodálkozva bámult O-Jonéra, aki még mindig cibálta a hálóruháját, s közben egyre szólongatta:

– Keljen fel már, legyen szíves.

Szószuke álmosan dűnnyögött. – Jó... jó. Mindjárt. – S azzal felült az ágyban. O-Jone suttogva elmondta, mit hallott az imént.

– Csak egyszer hallatszott az a zuhanás?

– Igen, és csak most, az előbb. – Elhallgattak s figyelték, mi történik kint, de bármennyire is hegyezték a fülüket, az éjszaka mély csendjét semmiféle zaj sem verte fel többé.

– Brr, de hideg van – mondta Szószuke, s azzal vékony hálóruhája fölé kapta a haorit, kisietett a verandára, félrehúzta az egyik redőnyt, s kinézett. Semmi különöset nem látott. A koromsötétségből beáramló hideg levegőzuhanytól fázósan összeborzongott. Sietve becsukta a redőnyt, ráfordította reteszt, visszament a szobába, és gyorsan a takaró alá bújt.

– Semmi különöset nem vettem észre, bizonyosan csak álmodtad az egészet – mondta s közben kényelmesen elnyújtózott.

– Szó sincs róla – tiltakozott O-Jone –, ez nem álom volt. Határozottan emlékszem, hogy valami nagyot zuhant a fejem felett. – Szószuke a paplan alól félig kidugta a fejét, és O-Jone felé fordította:

– O-Jone, nem tudom, mi van veled. Úgy látszik, az idegeid túl vannak feszítve. Sohasem alszod ki magad. Valami jó altató kellene, hogy az agyad pihenni tudjon.

A falióra kettőt ütött. Egyikük sem szólt többet, s ahogy némán feküdtek az ágyban, az volt az érzésük, mintha az éjszaka csendje még fokozódott volna.

De az álom már kiment szemükből, s nem tudtak egyhamar elaludni.

– De jó magának, hogy olyan nyugodt természete van – szólalt meg O-Jone kis idő múlva –, ahogy leteszi a fejét, tíz perc se telik bele, s úgy alszik, mint a bunda. Látszik, hogy nincs semmi gondja.

– Hát aludni... alszom, az igaz, de nem azért, mert nincs semmi gondom. Estére úgy kifáradok, mint a kutya, és még jól se aludjak?! – méltatlankodott Szószuke, de még jóformán be se fejezte a mondanivalóját, már megint elaludt.

O-Jone azonban, akárcsak az imént, álmatlanul forgott tovább is az ágyban. Nemsokára fülsiketítő dörömböléssel egy szekér haladt el a ház előtt. Mostanában egyre gyakrabban fordult elő, hogy kora hajnalban szekérsörgés veri fel álmából. Emiatt eleget is bosszankodott, s feltételezte, hogy az a bizonyos szekér, amelyik minden hajnalban csaknem hajszálpontossággal ugyanabban az időben, ugyanazon a helyen elrobog, bizonyosan tejet szállít, s nagyon sietős az útja. Közben lassan ki is virradt, s amint a szomszédok kezdtek mozgolódni, jönni-menni, O-Jone is lassanként megnyugodott. Valahol nem messze egy kakas élesen el-elkukorékolta magát. Kis idő múlva valaki sietős léptekkel ment el a ház előtt. Fapapucs hangosan csattogott a kövezeten.

Kijo is felkelt, kinyitotta a cselédszoba ajtaját, először a mellékhelyiségbe ment, majd halkán benyitott az ebédlőbe, hogy megnézzze, hány óra. A tokonomán tompa fényvel égő mécsesben már fogytán volt az olaj. A rövid bél nem is érte el. A nyápic lángocska utolsó lobbant, s a sötétségben maradt szobába csak a Kijo kezében levő gyertya imbolygó fénye szűrődött be a fuszuma hasadékain át.

– Maga az, Kijo? – kiáltott ki O-Jone.

Kijo rögtön öltözködéshez látott. Félóra múlva O-Jone is felkelt. Egy újabb félóra elteltével Szószukén volt a felkelés sora. Máskor O-Jone mindig pontosan bejött s ébresztgette:

– Ideje lenne már felkelni.

Vasárnaponként vagy a ritka ünnepeken ez így módosult:

– Legyen szíves, keljen már fel.

Ma azonban Szószukénak eszébe jutott az éjszakai izgalom, s nem várta meg, míg O-Jone felkölti, hanem magától ugrott ki az ágyból. Első dolga volt, hogy a domboldalra nyíló redőnyt kinyissa. Ahogy felnézett, maga előtt látta a kora reggeli fagyos levegőben mozdulatlanra dermedt bambuszcsérjét. A dombtetőt a kelő nap sugarai megaranyozták. Melegétől a zúzmarára kezdett már felengedni. A lejtő legmeredekebb részét gyéren borító fű kiszáradt, sőt foltonként egészen kiveszett, s a vörös agyag csupaszon maradt. Lejjebb, a domboldalt vastagon borító fehér zúzmarában hosszú, barázdaszerű vonal sötétlett, amely pontosan Szószukéval szemben egyenes vonalban egészen a verandáig húzódott. Amikor ezt látta, hirtelen arra gondolt, vajon nem egy nagy kutya gurult-e le a domboldalon.

„De mégsem – okoskodott tovább –, nincs akkora kutya, amelyik olyan nagy zajt tudott volna csapni.”

Kiment az előszobába, felhúzta fapapucsát, és lesietett a kertbe. A veranda végén levő árnyékszék jókora kiugrást képezett. Ezért a domb alatt húzódó, amúgy is elég szűk út, amely pontosan ezen a helyen ráadásul még élesen el is kanyarodott, egy körülbelül kétméteres szakaszon még inkább összeszűkül. O-Jonét nagyon bosszantotta ez a kényelmetlen sikátor, s valahányszor a takarítók jöttek, mindig panaszosan sóhajtott fel:

– De jó volna, ha valamivel tágasabb lenne ez a hely!

Amiért aztán Szószuke ki is kacagta.

A sikátor túlsó végétől keskeny ösvény vezetett egyenesen a konyháig. Régebben itt cryptomeriából élő sövény volt, tele száraz ággal, ami a telket a szomszéd kertjétől elválasztotta. Nemrég a háztulajdonos a hiányos, csupa rés cryptomeria lombot letaroltatta, s az innenső oldalon bogos, durva deszkából új palánkot emeltetett, amely egészen a konyha bejáratáig húzódott. Ez a hely alig kapott napfényt, s ezenkívül a csatornából is ide ömlött az esővíz. Amikor beköszöntött a meleg évszak, az utat teljesen benőtte a piros virágú sukaidó, úgyhogy buja, egymásba kapaszkodó, sűrű leveleitől alig lehetett járni. Ide költözködésük első évében Szószuke és O-Jone nagyon meglepődött a sok szép piros virág láttán.

A sukaidót bizonyára nagyon régen ültették ide, s azóta a gyökere állandóan terjed a föld alatt, s bár az öreg háznak már nyoma sincs, a virág minden évben régi pompájában nyílik.

– O-Jone nem győzött gyönyörködni benne:

– Ó milyen szép! – kiáltott fel elragadtatva.

Amikor Szószuke ehhez a zúzmarával belepett kanyarulathoz ért, amely napot soha sem látott, s a keskeny ösvény szélén egy sötét folt vont a magára a figyelmét. Megállott a nyirkos, hideget lehelő árnyékos kanyarban. Lába előtt egy aranyozott mintákkal díszített, fekete csiszolt lakk doboz hevert. A doboz maga rendesen volt a földre téve, mintha valaki szándékosan hozta volna ide. A fedelét azonban két-három lépésnyire a kerítés tövében felfordulva találta. A belsejét bevonó vastag papír cifra mintáit messziről lehetett látni. A doboz tartalma – levelek és mindenféle okmányok – köröskörül, szanaszét szórva hevert. Egy nagyobb összegyűrt, felkunkorodott szélű irat mintegy szándékosan ki volt terítve – lehetett vagy két lábnyi. Szószuke odament, s amikor megnézte, mi van az összegyűrt papír alatt, arca önkéntelenül keserű mosolyra torzult. Úgy látszik, valakinek nagyon sürgősen kellett...

Szószuke fogta magát, s a kiszórt iratokat összeszedte, és úgy, ahogy voltak, zúzmarásan és sárosan visszatette a dobozba, s a konyha bejáratához vitte. Kinyitotta a rácsos sódzsit, s a dobozt benyújtotta szolgálónak.

– Kijo, tegye ezt le a konyhába.

A szolgálónő meglepődve vette át a dobozt. Látszott rajta, hogy nagyon furcsának találja a dolgot. O-Jone éppen az ebédlőben a port törülgette. Szószuke, kimonó ujjába dugott kezekkel alaposan átvizsgálta a kapu és a lakásbejárat környékét, de semmi különöset nem talált. Azután bement az ebédlőbe, leült a hibácsi mellé, és bekiáltotta O-Jonét.

O-Jone be is jött mindjárt, de közben szemrehányóan kérdezte:

– Na, alighogy kibújt az ágyból, máris elkódorgott. Ugyan bizony hol volt?

Szószuke titokzatos arcot vágott:

– Na, úgy látszik, hogy az a nagy zsuppanás, amit az éjszaka hallottál, s ami olyan közelinek tűnt, mintha a párnád alól jött volna, mégsem volt álom. Tolvaj járt a házban. Igen, igen, a tolvaj dőngetett, amikor Szakai szanéktól a domboldaon a mi kertünkbe ugrott. Az imént hátramentem, és szétnéztem a kertben, ahol ezt a dobozt találtam. Az a sok levél és mindenféle egyéb irat, ami benne volt, ott hevert szanaszét kiszórva. És képzelj, a tolvaj ráadásul még oda is rondított.

Szószuke a dobozból előkotort néhány levelet, s O-Jone elé tartotta. Valamennyin Szakai címe volt olvasható.

O-Jone valósággal elzsibbadt az ijedségtől.

– Vajon Szakai szanon kívül nem raboltak ki még mást is? – kérdezte.

– Nincs kizárva – felelte Szószuke karba tett kézzel.

A rendkívüli esemény nem vette el étvágyukat, s nemsokára leültek reggelizni, de étkezés közben is az éjszakai betörésről beszélgettek. O-Jone azzal kérkedett, milyen megbízható füle és jól működő agya van, mire Szószuke kijelentette:

– Tiszta szerencse, hogy én ezekkel a remek tulajdonságokkal nem rendelkezem.

– Könnyű ezt mondani, de tegyük fel, hogy a tolvaj Szakai szan helyett minket tisztel meg látogatásával, és mi, magához hasonlóan, mind úgy aludtunk volna, mint akit agyonütöttek; mi lett volna?! – torkolta le O-Jone az urát.

De Szószuke nem hagyta magát:

– Ugyan menj, miért törnének be hozzánk?! Attól ugyan nyugodtan alhatunk.

A konyhából mintegy végszóra Kijo nyitott be:

– De lopták volna csak el a nagyságos úr új felöltőjét, tudom másképpen beszélne. Áldott szerencse, hogy nem hozzánk, hanem Szakai szanhoz törtek be. – Ennek az őszinte örömmegnyilvánulásnak a hallatára a házaspár valósággal zavarba jött.

Miután megreggeliztek, s megnézték az órát, látták, hogy a hivatalba menésig még elég sok idő van.

– Elképzelem, hogy Szakaiéknál most milyen izgalom lehet – mondotta Szószuke, s elhatározta, hogy ő maga viszi az ellopott holmikát vissza. Ahogy jobban megvizsgálta a dobozt, látta, hogy a fekete lakk alapon az igénytelen aranyozott mintázat csupa stilizált, hullámos vonalú teknősbéka-pikkelyből áll, úgyhogy nem lehet valami nagy értéke. O-Jone elővette tafota furosikiját, s belecsomagolta a dobozt; és mivel a furosiki túl kicsi volt, a szemben levő csücsköket középen két külön bogba kötötte. Amikor készen volt, úgy nézett ki, mint egy ajándéknak szánt, tésztával megtöltött csomag.

Ha valaki az ebédlőből felnézett a dombtetőre, azt hihette volna, hogy Szakaiék háza nagyon közel

van, de kerülő úton az utca felől bizony elég hosszú, körülményes utat kellett megtenni: előbb hatvan méternyi kapaszkodás a hegyoldalon, majd visszakanyarodva megint ugyanannyit menni ellenkező irányban. Amikor Szószuke ezt az utat megtette, egy pázsittal borított, kőalapba ágyazott csinos vasrács-kerítéshez ért, amely a Szakai ház bejáratához vezetett. A ház nagyon csendes volt – semmi nesz nem hallatszott ki. Szószuke megállott a csiszolt, homályos üvegajtó előtt, és többször is megnyomta a csengőt. Valószínűleg azonban a csengő nem működött, mivel senki sem jött ki. Szószuke egy darabig tanácstalanul várt, majd a hátsó bejáratához ment, amelynek szárnyas sódzsija felül homályos üvegből volt. A konyhából edénycsörömpölés hallatszott. Szószuke benyitott, s jó reggelt köszönt a gázkályha előtt a deszkapadlón kuporgó szolgálónak.

– Azt hiszem, ez a doboz a Szakai szané. Ma reggel a lakásom mögött találtam ledobva. Felvettem s ide hoztam – mondta és megmutatta a dobozt.

– Jól tette. Ez igazán nagyon szép magától – mondotta a szolgáló mintegy köszönésképpen, s mindjárt át is vette a dobozt. Kihívta a szobalányt, suttogva elmondotta, miről van szó, és átnyújtotta a dobozt. A szobalány elvette, egy pillanatig Szószukéra bámult, s aztán visszasietett a szobába.

Alighogy elment, két kislány szaladt ki a konyhába. Az egyik tizenkét-tizenhárom év körüli, kerek képű, nagy szemű, a másik nála jóval kisebb – valószínűleg a húgocskája. Mindkettőnek egyforma szalag volt a hajába fonva. Fejecskéjüket összedugva, fürkésző pillantást vetettek Szószukéra, majd összesúgtak:

– Bizonyosan a tolvaj.

Szószuke úgy gondolta, hogy ha már átadta a dobozt, megtette a magáét, és mehet is. Az, hogy bent mit mondanak, egyáltalán nem érdekelte. De mielőtt elment, még egyszer megkérdezte a szolgától:

– A doboz csakugyan a gazdájáé? Igen?

A lány erre zavarba jött, hirtelen nem tudta, mit is feleljen, és éppen ki akart fakadni, amikor a szobalány visszajött.

– Szíveskedjék befáradni – mondta és udvariasan meghajolt.

Ekkor meg Szószuke jött zavarba, s meg se mozdult. A szobalány egy ideig várt, majd finoman megismételte a meghívást, mire Szószuke zavara még csak fokozódott, úgyhogy már valósággal kellemetlenül érezte magát.

Szerencsére közben a háziúr személyesen jött ki elébe.

Szakai szan olyan volt, mint amilyennek elképzelte: pirospozsgás, pufók arcáról a jólét csak úgy sugárzott. Viszont O-Jone leírása, miszerint a háziúr borotvált képű lenne, nem fedte teljesen a valóságot, ugyanis az orra alatt egy picit, gondosan nyírt bajuszka sötétlett. Borotvált álla acélkékesen csillogott.

– Ó, ez igazán szép magától, hogy annyit fáradozott – hálálkodott udvariasan, miközben hunyorító szeme körül apró ráncok képződtek. Mintás jőnezawai szövetből készült nadrágjában letérdelt a konyha deszkapadlójára, s megkérte Szószukét, mondjon el mindent részletesen. Ahogy beszélt, maga volt a megtestesült nyugalom.

Szószuke nagy vonalakban vázolta az éjszakai és kora reggeli eseményeket, majd vette magának a bátorságot, és megkérdezte, hogy a talált dobozon kívül loptak-e el még egyebet is. Erre a háziúr közölte, hogy ellopták aranyóráját is, ami ki volt téve az asztalra. Szószukénak az volt a benyomása, hogy ez őt egy cseppet sem bántja. Mintha nem is az ő órájáról lenne szó. Az óránál sokkal inkább érdekelte, mit gondol Szószuke, hogy a tolvajnak csakugyan az volt-e a szándéka, hogy a domboldalon leereszkedve hátul meneküljön el, vagy csak véletlenségből csúszott el az oldalon s

lezuhant. Ezt persze Szószuke sem tudta eldönteni.

Közben a szobalány teát és cigarettát hozott, és így Szószuke még mindig nem tudott elmenni. A figyelmes házigazda még ülőpárnát is hozatott ki, s addig unszolta Szószukét, amíg leült. Akkor aztán elmondta, hogy kora reggel már ott járt egy detektív, akinek az volt a véleménye, hogy a tolvaj bizonyosan még tegnap szürkületkor lopózkodott be a házba, és valahol megbújt. Lehet, hogy éppen az elég félreeső szerszámkamrában. Az éj beálltával aztán behatolt a konyhába, gyertyát gyújtott, s azt egy fazék fenekére állítva, beosont az ebédlőbe. Mivel a közbeeső szobában Szakai felesége aludt a gyermekekkel, a külső folyosón át közelítette meg a házigazda dolgozószobáját. Itt hozzáfogott „operálni”, de közben a piciny, néhány napos fiúcska felébredt – valószínűleg eljött a szopás ideje –, és sírva fakadt, mire a tolvaj kinyitotta dolgozószoba ablakredőnyét, és a kerten át kereket oldott.

– Ha a kutyám itt lett volna, tudom másképpen alakul a helyzet – fűzte hozzá sajnálkozó hangon a házigazda –, szerencsétlenségünkre azonban négy-öt nappal ezelőtt annyira megbetegedett, hogy el kellett küldenem az állatkórházba.

– Hát ez igazán nagyon kellemetlen – mondotta Szószuke.

A háziúr most a kutyájáról áradozott. Sorra vette minden egyes jeles tulajdonságát, kitért fajtájára, majd a kutyáról áttért a vadászatokra, amelyeken részt szokott venni.

– Mert jó dolog is a vadászat! Mostanában, amióta baj van az idegeimmel, a vadászat mindig megnyugtat. Igaz ugyan, hogy ősszel, egészen a tél beálltáig, sokat jártam szalonkázni, s ilyenkor derékig gázoltam az elárasztott rizsföldeken, sokszor két-három órát is, ami nem hiszem, hogy jót tenne az egészségemnek.

Úgy látszik, hogy Szakai szan korlátlanul rendelkezett az idejével, és ki tudja, meddig folyt volna a szó belőle, ha Szószuke, aki már tükön ült, és csak egy-egy ritka „nahát!”, „igazán?” közbeszólással vett részt a társalgásban, hirtelen fel nem ugrik:

– Sajnos, nekem ilyenkor hivatalba kell mennem – szakította félbe a háziúr csevegését.

Erre Szakai szan is észbe kapott, és sűrűn kérte a bocsánatot, amiért egy ilyen foglalt embernek az idejét olyan sokáig igénybe vette, majd hozzátette:

– Lehet, hogy a detektív megint eljön, hogy helyszíni szemlét tartson. Ez esetben, kérem szépen, legyen segítségemre. Egyébképpen nagyon örültem, legyen máskor is szerencsém. Mostanában elég sok szabad időm van, úgyhogy ha nem leszek alkalmatlan, a napokban meglátogatom. Miután a házigazda udvarias szavak kíséretében elbúcsúzott, Szószuke lóhalálában hazasietett. Már több mint egy félórája el kellett volna indulnia a hivatalba.

– Na mi történt? – kérdezte izgatottan O-Jone, aki már a kapuban várta.

– De jó dolga is van ennek a Szakai szannak. Szinte hihetetlen, milyen kényelmesen él az olyan ember, akinek pénze van – mondta Szószuke, mialatt ledobálta magáról a kimonót, s felvette európai szabású ruháját.

– Koroku szan, mit gondol, az ebédlővel kezdjük-e, vagy inkább a másik szobával? – kérdezte O-Jone a sógorát, aki négy vagy öt nappal azelőtt végre hozzájuk költözött, s most a sódzsik papírhuzatának kicserélésében segédkezett.

Egyszer régen, amikor még a nagybátyjánál lakott, neki is, meg Jaszunoszukének is saját maguknak kellett kicserélniük szobájukban az állítható falak papírhuzatát. Ekkor csirizt készített egy tányérban, megtanulta kezelni a kenő lapocot. Ment is minden, mint a karikacsapás. A baj csak azután kezdődött, miután a ragasztás már jól megszáradt, s a végső műveletre került volna a sor, ami abból állott, hogy a tolófalakat visszategyék a helyükre. Ekkor ugyanis rájöttek, hogy nem tudják beilleszteni a padló megfelelő vályújába, mivel a papírt megfordítva ragasztották fel. Egy másik alkalommal, amikor a nagynéni utasítására Jaszunoszukéval ki kellett cserélniük a sódzsi papírját, fogták magukat, s először a kereteket a vízcsapnál alaposan megmosták. Ennek aztán az lett a vége, hogy a deszka száradáskor, legnagyobb bosszúságukra, összevissza görbült.

– Néném, az új papír felragasztása a sódzsira nagyon kényes munka, s ha nem akarunk felsülni, igen óvatosaknak kell lennünk. Főleg arra kell vigyázzunk, nehogy megmossuk a kereteket, mert abból csak baj származik – figyelmeztette Koroku sógornőjét, s azzal az ebédlő verandájától kiindulva nagy zajjal kezdte letépdetni a régi papírt. A verandát jobbról a Korokunak átengedett kisszoba, balról pedig az erősen előugró bejárat határolta. Szemben egy magas fal zárta el a kilátást. Ez a fal és a veranda egy kis négyszögű területet fogott közre, ahol nyáron dúsan nyílt a pillangóvirág, s a házaspár reggelenként elgyönyörködött a harmatban fűdő virágszőnyegben. Ezenkívül a fal tövében bambuszt ültettek, amelynek karcsú törzsére szulákat futtattak fel, s amikor reggel felkeltek, első dolguk az volt, hogy együtt megszámlálják, hány új virág nyílt ki az éjjel. De jött az ősz s utána a tél, elhervadtak a virágok, kiszáradt a fű, és valahányszor a sivár pusztává változott kertecskére tévedt tekintetük, megsajdult a szívük.

Koroku, háttal a zúzmarával borított négyszögű kertecskének, szorgalmasan tépte a sódzsikról a papírt. Az időnként meg-megerősödő, hűvös szél dühösen rohamozta kopaszra nyírt fejét és tarkóját. Ilyenkor nagyon szeretett volna a huzatos verandáról a kisszobába bemenekülni. Miután letépte a papírt, vette a vederben megnedvesített és jól kicsavart rongyot, s hidegtől kivörösödött kézzel némán, kitartóan törülgette a sódzsi-kereteket.

– Nem fázik? Igazán nagyon sajnálom, hogy ilyen kellemetlen, szeles időt fogtunk ki, s ráadásul még esőre is van kilátás – mondta kedveskedve O-Jone, miközben egy vaslábasba lassan forró vizet csurgatott, hogy a tegnap készített csirizt feloldja.

Az igazat megvallva, Koroku magában mélyen lenézte az efféle munkát, és kivált most, hogy kényszerűségből ilyen helyzetbe került, egyenesen személyes sértésnek tekintette, hogy a törlőronggyal a kezében itt kell állnia.

Igaz, annak idején, amikor a nagybácsiékkal lakott, szintén kellett ilyesmit csinálnia, de akkor azzal vigasztalta magát, hogy csak szórakozás az egész, s így a papírragasztás művelete nemhogy kellemetlen lett volna, ellenkezőleg, még most is mint valami érdekes szórakozásra úgy emlékszik rá vissza. Most pedig az volt az érzése, hogy megszokott környezetéből erőszakkal kitepték, s mint egyébre alkalmatlant, erre az alantas munkára fogják.

Amikor mindezt végiggondolta, a verandán fűtyörésző hideg szél még jobban idegesítette.

Ezért nem is talált megfelelő szavakat, amivel sógornője kedvességét viszonozhatta volna. Hogy,

hogy ne, éppen a pillanatban eszébe jutott, hogy egyik jogász ismerőse, akivel együtt lakott az intézetben, nemrég séta közben betért a Siszeidóba, és megengedhette magának azt a fényűzést, hogy egy hármás csomagolású szappanért és egy doboz fogporért csaknem öt jent fizessen. Amikor visszagondolt erre, nagyon igazságtalannak találta, hogy csak egyedül ő az a szerencsétlen flótás, aki ilyen koldus életre van kárhóztatva. Igaz viszont, az is elég szánalmas, ahogy a bátyjáék élnek, és beletörődnek abba, hogy az egész életük ilyen nyomorúságban teljen el. Hiszen még azt sem engedhették meg maguknak, hogy a sódzsi beborításához rendes, vastag papirost vásároljanak. Korokunak erről a csupa megalkuvás életformáról nagyon lesújtó véleménye volt.

– Az ilyen papír nagyon könnyen elszakad – jelentette ki, s azzal a tekercs végét egy lábnyira feszesen kihúzta, a nap felé tartotta, s két-háromszor erőteljesen megrántotta, hogy az csak úgy ropogott.

– Gondolja? De erre egyáltalán nem kerül sor, hiszen nálunk nincsenek gyermekek – mondta csöndesen O-Jone, miközben a csirizbe mártott ecsettel szorgalmasan kenegette a sódzsi keretét.

Aztán a teljes hosszában jól kisimított papírt két végénél fogva kifeszítették, ügyelve arra, hogy közben meg ne lazuljon, és ne vessen ráncot. Eközben Koroku arcán világosan látszott, hogy elege van ebből a munkából, O-Jone ezért lelkiismeret-furdalást érzett, s hogy hamarabb meglegyenek, fogta magát, és a borotvával egyszerűen levagdosta a kiálló végeket, aminek aztán meg is volt a gyümölcse: a kész sódzsikon itt is, ott is csúnya fodrozások, gyűrődések mutatkoztak. O-Jone elszontyolodva nézegette a tobukuróhoz támasztott, újrahunzott sódzsit, és magában azt gondolta: „Ó, ha Koroku helyett az uram segítene ebben a munkában!”

– Hát nem mondom, van egypár gyűrődés rajta – jegyezte meg halkan.

– Mit csináljak, ha egyszer ilyen ügyetlen vagyok?!

– Ami azt illeti, a bátyja sem sokkal ügyesebb, s hozzá még lomha is, mint egy lajhár.

Koroku erre nem szólt semmit.

Kijo behozott a konyhából egy vízzel teli csészét, átnyújtotta Korokunak, aki a tobukuróhoz támasztott sódzsikat bőségesen bepermetezte, hogy a papiros csuromvizes lett. Mire a második sódzsi újrahunzásával készen lettek, az előbb bepermetezett darab nagyjából meg is száradt, s a redők csaknem teljesen kisimultak rajta. Amikor a harmadikkal végeztek, Koroku elkezdett panaszkodni, hogy elfáradt, és fáj a dereka. Valójában azonban szegény sógornője, O-Jone volt az, akit már reggel óta szakadatlanul kínozott a fejfájás.

– Csak még egyet húzzunk át – kérlelte a sógorát –, hogy legalább az ebédlő legyen kész, s akkor aztán majd megpihenünk.

Mire az ebédlővel végeztek, dél is lett. Ebédhez ültek. O-Jone az utóbbi négy-öt napon, amióta Koroku oda költözött, vele ebédelt kettesben. Azelőtt, a férjhezmenetele óta eltelt hosszú évek alatt, még egyetlenegyszer sem fordult elő, hogy Szószuke távollétében valaki mással ült volna asztalhoz, és most, hogy a párolgó tálon túl fiatal legény-sógorát látta magával szemben, nagyon furcsának találta a helyzetet.

Mialatt szájuk az evéssel volt elfoglalva, némán bámultak egymásra. Amíg a szolgáló körülöttük sürgött-forgott, vagy kinn a konyhában tett-vett, még volt, ahogy volt, de amikor közeli jelenlétét semmi sem árulta el, kimondhatatlan zavarban voltak. A kettőjük közti korkülönbség és hozzá még a kölcsönös bizalmatlanság egyáltalán nem segítette elő olyan meleg, romantikus légkör kialakulását, amelyben egy fiatal nő és egy fiatal férfi a kezdeti feszélyezettség után egymáshoz közeledhetett volna.

O-Jone titokban attól tartott, hogy ez a kellemetlen érzés, amely mindannyiszor erőt vett rajta, amikor az ebédnél Korokuval szemben ült, soha nem múlik el. Koroku pedig, aki nem is sejtette, hogy ideköltözése következtében ilyen kínos helyzetbe is kerülhet, még O-Jonénál is elfogódottabb volt.

De hát nem volt mit tenni, és O-Jone az ebéd alatt folyton azon igyekezett, hogy a kínos csöndet beszélgetéssel töltsse ki. Korokuban azonban ekkor még sem megértés, sem elegendő tapintat nem volt, hogy sógornője igyekezetét kellőképpen tudta volna értékelni, s ahhoz alkalmazkodni.

– Koroku szan, az intézetben jó volt az étel? – kérdezte O-Jone minden bevezetés nélkül.

Erre a kérdésre Koroku most nem tudott olyan egyenesen felelni, mint amikor az intézetből látogatóba jött bátyjához. Kitérő választ adott.

– Igazán nem is tudom, hogy mit mondjak. Megjárta.

Ebből a hangból O-Jone arra következtetett, hogy talán a sógora nincs megelégedve a fogadtatással. És valóban, a hosszú, kínos beszédszünetekben ilyesmi meg is fordult Koroku fejében.

Aznap O-Jonének borzasztóan fájt a feje, s ezért különösen nehezebbre esett, hogy mindenáron kedvesnek mutakozzon. Különben is minden erre irányuló igyekezete kárba vészett, ami még csak fokozta rossz hangulatát. Így hát az ebéd alatt még annyit sem beszélgettek, mint a sódzsi áthúzása közben. Ebéd után a papírcserélés valamivel jobban haladt, lehet azért, mert már belejöttek, lélekben viszont még távolabb kerültek egymástól, mint délelőtt. A dermesztő hideg csak fokozta nyomott hangulatukat. Amikor felkeltek az asztal mellől, az ég lassanként kiderült, és úgy tűnt, hogy amilyen mértékben világosodott, egyre inkább távolodott, és amikor az irdatlan magasságban egészen halványkék lett, hirtelen valahonnan sötét felhők kerekedtek, és teljesen eltakarták a napot.

O-Jone és Koroku felváltva mentek a hibácsihoz kézmelegíteni.

– Igaz, hogy bátyám fizetését az új évben felemelik? – kérdezte váratlanul Koroku sógornőjétől.

O-Jone, aki akkor éppen egy papírdarabot vett fel a gyékényről, hogy csirizes ujjait megtörölje, meglepődve nézett Korokura.

– Hát ezt honnan veszi?

– Az újságból. Azt írják, hogy jövő évtől kezdve az állami tisztviselők fizetését felemelik.

O-Jonének ez a hír teljesen új volt, s amikor Koroku részletesen megmagyarázta, hogy miről van szó, nem győzött eléggé helyeselni.

– Nem is lenne rossz, hiszen ezt a drágaságot már igazán nem lehet kibírni. Hogy ne mondjak egyebet, a hal ára csak amióta Tokióba költöztünk, kétszeresére emelkedett.

Korokunak eddig halvány sejtelve se volt a halárakról, s most, hogy O-Jone felhívta rá a figyelmet, valóban nagyon drágának találta. Mivel ezzel a témával sikerült Koroku érdeklődését valamennyire felkelteni, a beszélgetés meglepően simán haladt. O-Jone elmondta, amit nemrég Szószukétól hallott, hogy régen milyen olcsó is volt az élet, akkoriban, amikor a háziúr 18-20 éves lehetett.

– Egy adag hajdina metélt mindössze egy rinbe került, egy teljes menü pedig tizenkét szen és öt rinbe. Másodosztályú marhahúsból egy adagra való négy szen, a roastbeefnek való hús hat szen. A kabaréba a belépti díj három-négy szen. Ha egy diák hét jent kapott hazulról egy hónapban, abból tisztességesen meg tudott élni, de tíz jentől aztán már igazán úri módon élt.

– Egész bizonyos, hogy ha abban az időben élnénk, Koroku szan is könnyűszerrel elvégezhethné az egyetemet – szögezte le végül O-Jone.

– És milyen jó dolga lenne a bátyámnak is – felelte erre Koroku.

Mire a sódzsik áthúzásával végeztek, három óra is elmúlt. Mivel Szószukét minden percben várni

lehetett, a vacsora készítéséhez is hozzá kellett fogni. Ezért úgy gondolták, mára elé volt a dologból, s félretették a csirizt meg az ollót.

Koroku nagyot nyújtózkodott, s összeszorított öklével néhányszor a homlokára ütött.

– Köszönöm az értékes segítséget. Bizonyosan jól kifáradt – mondta kedvesen O-Jone.

Koroku valamit falni szeretett volna, s kért abból a tésztából, amit Szakai a megtalált dobozért köszönet fejében küldött. O-Jone elő is vette a szekrényből, s míg sógora falatozott, teát hozott be.

– Mondja csak, annak a Szakai úrnak van-e egyetemi végzettsége? – kérdezte Koroku.

– Gondolom, hogy van.

Koroku megitta teáját, és cigarettára gyújtott, majd kis idő múlva megkérdezte:

– A bátyám magának csakugyan nem szólt semmit a fizetésemelésről?

– Nem, igazán nem említette – felelte O-Jone.

– Jaj de szeretném, ha nekem is olyan jó természetem lenne. Neki minden jó úgy, ahogy van; sohasem panaszkodik semmiről.

O-Jone erre nem szólt semmit. Koroku felkelt az asztal mellől, bement a kisszobába, de néhány pillanat múlva újból megjelent a hibácsival.

– Kialudt a tűz – mondta.

Mialatt Koroku kegyelemkenyéren élt a bátyja házában, egy percig sem szűnt meg vakon bízni Jaszunoszuke szavában, aki azzal biztatta, hogy mihelyt vállalata egy kicsit fellendül, keres valami megoldást számára is. Egyelőre azonban az egyetemen írásban bejelentette, hogy tanulmányait megszakítja.

A megtalált doboz jóvoltából Szakai és Szószuke közt nem remélt jó viszony fejlődött ki. Kapcsolatuk eddig arra korlátozódott, hogy Szószuke minden hónapban rendszeresen elküldte Kijót a házbérrel Szakaihoz, aki azt annak rendje-módja szerint nyugtázta. Természetesen így semmiféle jószomszédi viszony nem alakult ki köztük. Mintha a dombtetőn lakó Szakai nem is honfitársa, hanem külföldi lett volna.

Aznap, amikor Szószuke a dobozt visszavitte – mintahogy azt a háziúr előre jelezte –, a délutáni órákban eljött a detektív, és helyszíni szemlét tartott Szószuke lakása mögött, a lejtőn és a domboldalon. Szakai is vele volt, s így O-Jonénak alkalma volt végre szemtől szembe meglátni a háziurat, akit eddig csak hírből ismert. Mondani se kell mennyire elcsodálkozott, amikor látta, hogy bajusza van, pedig ő teljesen sima arcúnak képzelte el. Ezenkívül az is meglepte, milyen udvariasan beszél vele, amire egyáltalán nem számított. Amikor a férje visszajött a kertből, mindjárt megjegyezte:

– Érdekes, Szakai szannak bajusza is van!

Két nap múlva bekopogott a háziúr szolgálója, s köszönő névjegy kíséretében egy nagy doboz finom édességet hozott.

– A gazdám hálásan köszöni a minap tett jó szolgálatát, s azt üzeni, hogy hamarosan személyesen is felkeresi – mondotta s azzal már el is köszönt.

Este Szószuke kinyitotta dobozt, s miközben a finom to-manjuval tömte magát, kijelentette:

– Nehezen tudom elhinni, hogy az az ember, aki nem sajnál ilyen fejedelmi ajándékot küldeni, fősvény ember lenne, s bizonyosan az is csak mese, hogy a szomszéd gyerekeket nem engedi hintázni.

– Persze hogy az – bólintott O-Jone, aki most szintén sietett védelmébe venni Szakai szant.

És így Szakai és a Szószuke házaspár viszonya a betörés után barátságosabbá vált, de sem Szószuke, sem O-Jone fejében nem fordult meg még a gondolata sem annak, hogy ez a viszony még ennél szorosabbra is válhatnék. Közös érdekkapcsolatról természetesen aligha lehetne szó köztük, de ők még ahhoz is túl gyávák voltak, hogy a szomszédságból önként adódó jó viszonyt ápolják és elmélyítsék.

Így hát, ha a dolgokat a maguk menetére hagyták volna, valószínűleg nem sok kellett volna ahhoz, hogy Szakai és Szószuke viszonya ismét a régi legyen, s lelkileg épp annyira eltávolodjanak egymástól, mint amennyire külön, idegenül állt a két ház – egyik a dombtetőn, a másik a domb tövében.

De telt-múlt az idő, s a harmadik nap estefelé Szakai váratlanul beállított Szószukéékhoz. Hódprém galléros, jó meleg télikabát volt rajta. Szószukéék nem voltak hozzászokva esti vendégek fogadásához, s ezért meglepődtek, sőt egy kissé zavarba is jöttek, de azért udvariasan bevezették a háziurat az ebédlőbe. Szakai mindjárt a beszélgetés kezdetén meleg szavakkal mondott köszönetet azért a szolgálatért, amit Szószuke a minap tett neki.

– Mondhatom, nagy szerencsém van! Képzeljék el, a másik ellopott holmi is megkerült – mondta s közben fehér selyemövéből összegöngyölt láncot húzott elő, amelynek végén dupla fedelű aranyóra volt.

– Higgyék el, csupáncsak azért jelentettem a rendőrségen, hogy a törvénynek eleget tegyek, valójában nem nagyon izgatott ennek az ócska órának elvesztése. Már le is mondtam róla, amikor tegnap váratlanul kaptam egy kis csomagot. Feladó nem volt rajta, s amikor kinyitottam, legnagyobb

meglepetésemre az elveszett órát láttam viszont.

– Bizonyosan maga a tolvaj küldte vissza – folytatta nevetve Szakai. – Valószínűleg rájött, hogy nem kap sok pénzt érte, s ezért jobbnak látta, ha visszaküldi. Mindenesetre elég különös.

Rövid gondolkozás után így folytatta:

– Az igazat megvallva, számomra az egészből a doboz volt a legfontosabb. Tudják, még a nagyanyám kapta ajándékba annak idején, amikor még az udvarnál szolgált, úgyhogy értékes családi emlékszámba megy.

Szakai azon az estén több mint két óra hosszat csevegett, s mind Szószuke, aki időnként buzgón helyeselt, mind pedig O-Jone, aki a másik szobából hallgatta a társalgást, kénytelen volt elismerni, hogy a háziúr kiapadhatatlan a témákban.

– Bizonyosan kiterjedt ismeretsége van – mondotta O-Jone elismerően.

– Igen, mert van rá ideje bőven – vélekedett Szószuke.

Másnap Szószuke, a hivatalból hazafelé jövet, amint leszállt a villamosról s a közeli zsibárusbolt előtt haladt el, az üzletben Szakai hódprém galléros, ismerős alakját pillantotta meg. A háziúr félig az utca felé fordulva élénken beszélgetett a zsibáruszal, aki óriási, csontkeretes pápaszemén keresztül figyelmesen nézett fel rá. „Minek zavarjam Szakait?” – gondolta Szószuke, és köszönés nélkül tovább akart menni, de amikor éppen az üzlet elé ért, Szakai véletlenül kinézett az utcára.

– Á, jó napot, hazafelé, hazafelé? – szólította meg Szószukét barátságos, közvetlen hangon.

Szószuke úgy gondolta, hogy most már udvariatlanság lenne részéről csak úgy továbbmenni, s ezért lelassította lépteit, és megemelte kalapját.

Ekkor Szakai, aki úgy látszik, elvégezte dolgát, kisietett a boltból.

– Vásárolt valamit? – kérdezte Szószuke.

– Nem én, semmit – felelte a háziúr, és Szószukéhez csatlakozott. Együtt mentek hazafelé. Alig tettek néhány lépést, amikor Szakai kifakadt: – De ravasz róka ez a vén ember. Erőnek-erejével rám akart tukmálni egy Kazan utánzatot. Meg is kapta tőlem a magáét.

Szószuke rájött, hogy a háziúr, mint a legtöbb olyan ember, akinek sok felesleges ideje van, szenvedélyes műgyűjtő, s arra gondolt, milyen jó lett volna, ha azt a Hóicu bjóbut, amit a minap eladott, legelőször vele nézette volna meg.

– De ugye, az öreg nagy képszakértő? Nem igaz?

– Szakértő?!... Ugyan! – Annyit ért a képekhez, mint a ló az ábécéhez. Hisz csak meg kell nézni a boltját. Még egy valamirevaló műtárgy sincs benne. De mit is lehet várni egy volt rongyszedőtől?

Szakai nagyon jól ismerte a zsibárus boltját. Ha igaz, amit az öreg zöldségkereskedő mesél, Szakai ősei a sógunátus korában valamilyen arisztokratafélék voltak, s a környéken a legrégebb nemesi családnak számítottak. Hogy aztán a sógunátus bukása után a Szakai család visszavonult-e Szunpuba, s később visszatért, vagy talán vissza se vonult egyáltalán, azt Szakai most nem tudná megmondani, mert bár hallott valamit erről, de kiment az eszéből.

– Nagy csirkefogó volt az már kölyökkorában is. Egy vagányokból összeverődött bandát vezetett, folytonos verekedéseivel a környék réme volt – idézte fel Szakai a zsibáruszal kapcsolatos gyermekkori emlékeit, s amikor Szószuke megkérdezte:

– De hát volt mersze, hogy azt a Kazan utánzatot éppen a maga nyakába akarja varrni?

Szakai csak nevetett:

– Tudja, én valamikor sokat támogattam ezt az embert. Még akkor, amikor élt az apja. Ezt a támogatást azzal viszonzotta, hogy időnként egy-egy különleges dolgot szerzett nekem. Csakhogy az

értelem nem veti fel, s amellet szörnyen kapzsi, mondhatom, nagyon nehéz pasas. Erről nemrég is alkalmam volt meggyőződni, amikor egy Hóicu Bjóbut vettem tőle.

Szószuke meglepődve figyelt fel, de mivel nem akart Szakai szavába vágni, hát inkább hallgatott. Szakai ekkor elmesélte, hogy a zсібárus az elért sikerektől vérszemet kapva, folyton a nyakára járt, s mindenféle régi könyveket meg képeket ajánlgatott, amikhez nem is értett. Az is vele fordult elő, hogy egy Osakában gyártott porcelán dísz tárgyat, amiről azt hitte, hogy valódi antik koreai keramika, nagy örvendezve helyezte el a kirakatba. – Én azonban egy konyhaasztalon és egy új vasfazékon kívül semmit, de semmit nem vásároltam tőle.

Közben felértek a dombtetőre, ahonnan Szakai útja jobbra vezetett, míg Szószukének a túlsó oldalon kellett leereszkednie. Szószuke ugyan egy darabig még szívesen elkísérte volna a házigazdát, hogy a paraván sorsáról többet is halljon, de aztán úgy gondolta, mégiscsak feltűnő lenne, hogy akkorát kerül, s ezért letett erről a tervéről. Mielőtt elváltak volna, megkérdezte.

– Megengedi, hogy a napokban tiszteletemet tegyem?

Mire Szakai udvariasan így felelt:

– Legyen szerencsém.

Aznap derült, szélmentes idő volt. O-Jone attól tartva, hogy ha folyton csak bent ül a szobában, és semmit se csinál, bizonyosan dideregni fog. Szószuke távollétében a hordozható kotacut beállította az ebédlő kellős közepébe, a férje ruháját ráterítette, hogy mire hazajön Szószuke, melegedjék meg. A tél beállta óta aznap történt meg először, hogy a kotacut napközben is használta. Estéknént természetesen már jó ideje, hogy szabályosan begyűjtják, de mindig csak a kisszobában.

– Hogy jutott eszedbe, hogy ezt a kotacut behozd az ebédlőbe? – kérdezte Szószuke csodálkozva.

– Gondoltam, úgysem jönnek vendégek, hát jó lesz itt. Különben is a kisszobában most Koroku lakik, úgyhogy oda amúgy sem tehettem volna be.

Szószuke akkor eszmélt rá, hogy az öccse nála lakik, és mialatt az inge fölé meleg szövetből készült kimonót vett, és megkötötte övét, bosszúsan fakadt ki:

– Ez a szoba valóságos jégverem. Kotacu nélkül nem is tudom, hogyan bíránk ki.

A kisszoba, ahol most Koroku lakott, bár a gyékények egy kicsit már kopottak voltak benne, de déli és keleti fekvésű lévén, az egész ház legmelegebb szobája volt.

Közben O-Jone behozta a forró teát, s töltött férjének egy csészével. Szószuke ivott néhány kortyot, majd megkérdezte:

– Koroku nincsen itthon?

Koroku otthon volt, de a kisszobából a legcsekélyebb nesz sem szűrődött ki, amiből arra lehetett volna következtetni, hogy valaki tartózkodik benne. O-Jone már felállt, hogy meghívja a sógorát, de Szószuke intett, hogy csak maradjon, nem akar ő semmit sem Korokuval, s azzal a kotacu vattázott takarója alá bújt, és kényelmesen elnyújtózott. Az ebédlőben, amelynek ablaka a hegyoldalra nyílt, már sötétedni kezdett. Szószuke kezét feje alá tette, semmire se gondolt, csak bámult a szűk falak közé zárt sötétségbe. Az időnként behallatszó edénycsörömpölés olyan messziről, idegenül hangzott, mintha azt nem is a konyhában foglalatoskodó O-Jone és Kijo csinálná, hanem ki tudja, melyik szomszédja, akivel neki semmi kapcsolata nincs.

Időközben a szobában teljesen besötétedett. Az egyedüli halványan csillogó világos foltot csak a fehér sódzsi képezte. Szószuke még mindig mozdulatlanul feküdt, s még arra is lusta volt, hogy lámpát kérjen.

Amikor aztán mégis felkelt, és vacsorához ültek, Koroku is előjött a kisszobából, és leült bátyjával

szemben. O-Jone ekkor mentegetőzni kezdett, hogy a sok dolog miatt elfeledte lehúzni a másik szoba tábláit, s azzal felkelt és kiment. Szószuke éppen figyelmeztetni akarta öccsét, hogy jó lenne, ha esténként meggyújtaná a lámpákat, behúzná a táblákat, hogy így nagyon elfoglalt sógornőjének segítségére legyen. De aztán eszébe jutott, hogy nem lenne ildomos, ha most mindjárt a költözés után ilyen kellemetlen dolgokat mondana, s ezért inkább hallgatott.

A vacsorával vártak, míg O-Jone visszajön az ebédlőből. Szószuke is csak akkor szánta rá magát, hogy elmesélje a nap eseményeit. Elmondta, hogy a hivatalból hazajövet a zsibárus boltja előtt találkozott Szakaival, továbbá hogy a háziúr a nagy pápaszemes kereskedőtől egy Hóicu-féle bjóbut vásárolt.

– Igazán? – kiáltott fel O-Jone, és csodálkozva nézett férjére. – Hát ez érdekes! Megesküdnék, hogy csak az lehetett.

Koroku kezdetben nem vett részt a társalgásban, de ahogy figyelmesen hallgatta a bátyja és sógornője beszélgetését, lassanként megértette, miről is volt szó.

– Na és mennyit adott érte? – kérdezte kíváncsian.

A házastársak erre csak összenéztek.

Amikor az étkezést befejezték, Koroku rögtön bement a kisszobába, Szószuke meg visszafeküdt a kotacura. Kis idő múlva O-Jone is bement, hogy a lábát megmelegítse. Beszélgetés közben megegyeztek abban, hogy jó lenne, ha a jövő szombaton vagy vasárnapon elmennének Szakaihoz, és meglekintenek a bjóbut.

De amikor elérkezett az a bizonyos vasárnap, Szószuke megint nem tudott lemondani arról, hogy egyszer egy héten alaposan kialudja magát, s így elmúlt a fél nap, anélkül hogy bármit is csinált volna.

O-Jonének sem volt kedve semmihez, arról panaszkodott, hogy nehéz a feje, és egész délelőtt a hibácsira támaszkodva gubbasztott.

Szószuke arra gondolt, hogy ha a kisszoba szabad lenne, a feleségének már reggeltől kezdve lenne hová behúzódnia. Azzal, hogy Korokut betették oda, tulajdonképpen megfosztották O-Jonét az egyetlen meghitt zugtól, ahol nyugodtan érezhette magát.

Amikor mindezt végiggondolta, egy kis lelkiismeret-furdalást érzett, s azt javasolta O-Jonének, hogy ha nem érzi jól magát, tegyék be az ágyat az ebédlőbe, s feküdjön le, O-Jone azonban hallani sem akart erről. Mindegyre azt hajtogatta, hogy ezzel csak fölösleges felfordulást csinálna a házban.

– Hát akkor nem lenne jó megint behozni a kotacut? Nekem is jólesne egy kis meleg. – És addig unszolta O-Jonét, míg valahogy rászánta magát, és Kijóval bevitette az ebédlőbe a kotacut és a takarókat.

Másnap reggel Koroku korábban kelt fel, mint bátyja, és mindjárt el is ment valahová, úgyhogy egész délelőtt nem lehetett látni.

Szószuke még csak meg se kérdezte O-Jonét, hol, merre járt az öccse. Az utóbbi időben nem szívesen hozta szóba Korokut, nehogy O-Jonét vele kapcsolatosan véleménynyilvánításra készítse. Úgy látta, hogy jobb így, mert hiszen ha O-Jone rosszat mondana öccséről, neki kötelessége lett volna ezért rendreutasítani vagy megvigasztalni. Már dél felé járt az idő, de O-Jone még mindig nem kelt fel.

Szószuke azt gondolta magában, jobb is, ha minél többet pihen, ez csak használ az egészségének. Ezért nesztelenül kilopózott a konyhába, szólt Kijónak, hogy egy kicsit felmegy Szakaiékhoz, s azzal a hétköznapi kimonója fölé egy rövid köpönyeget kapott, és kiment a házból. Abban a pillanatban,

ahogy a sötét, rideg szobából kilépett az utcára, egyszerre felvillanyozódott, és amint a süvítő, hideg széllel szembe ment, izmai jólesően feszültek meg.

A téli hangulat egyre inkább hatalmába kerítette, míg végül is egész testében kellemes érzés áradt szét. Eszébe jutott, mennyire egészségtelen, hogy O-Jone folyton otthon ül, és még akkor sem megy ki sétálni, amikor jó idő van.

Amikor a Szakaiék udvarába ért, a főbejáratot a hátsó bejárattól elválasztó élő sövényen feltűnt egy élénk vörös volt, ami élesen elütött a téli táj színszegény egyhangúságától.

Kíváncsian ment arrafelé. Egy babahálóing volt. Ahogy a vékony bambuszpálcikát áthúzta az ingujjon, és amilyen elmésen beállította a galagonyaágak közé, hogy le ne essék, látni lehetett, hogy egy nagyobbacska lányka babázott itt.

Szószuke, akinek nem adatott meg, hogy akárcsak egy pirinkó gyermeket felneveljen, megállt és egy darabig elgyönyörködött, hogy az a kicsi piros hálóingecske milyen nagy szakértelemmel volt kiterítve száradni. Erről a babaruháról eszébe jutott, hogy húsz évvel ezelőtt, amikor még élt a húga, a szülei egy piros vászonnal behúzott lépcsőzetes állványra milyen szépen kirakták a babákat; az öt játék-muzsikust, a csíkos, cifra mintás mézeskalács bábukat, s melléje az édes, de erős fehér szakét.

Szakai otthon volt, de mivel éppen ebédelt, kiüzent Szószukénak, hogy várjon egy kicsit. Szószuke kelletlenül foglalt helyet egy széken. A szomszéd szobából üde gyermekhangok ütötték meg a fülét. Bizonyosan a babaruhát szárító leányka is ott hancúrozott a többiekkel. Amikor a szolgáló tehát hozott neki, s nyitva hagyta a fuszumát, már két pár tágra nyitott, kíváncsi szem bámult ki Szószukéra, amikor pedig néhány perc múlva a szolgáló a hibácsit hozta ki, az előbbi két gyermek mögött még egy harmadik is ólálkodott. Úgy látszik, erősen fúrta az oldalukat, hogy ki is lehet az a bácsi a konyhában, mert ahányszor kinyílt a fuszuma, mindig egy újabb gyermek nézett farkasszemet Szószukéval, akinek a végén sejtelve sem volt, hányan is lehettek. Aztán amikor a szolgáló jövemenése véget ért, a karakamit valaki óvatosan egy hüvelyknyire félrehúzta, s az így támadt résen egy ragyogó, szénfekete szem kukucskált be. Szószukét nagyon kezdte mulattatni a dolog, de nem szólt semmit, csak a mutatójával intett, hogy jöjjön be, mire a karakami hirtelen becsapódott, s a túlsó szobában vagy három-négy gyermek harsány kacagásba tört ki. Ezután nemsokára egy csengő gyermekhang szólalt meg:

– Né szan^[10], játsszunk megint obaszan gokkót^[11]!

Egy másik hang, valószínűleg az idősebb nővér, így felelt:

– Rendben van, csak hogy ma európai obaszan gokkót játszunk. Toszaku szan lesz az apa, vagyis „papa”, Jukiko pedig az anya, vagyis „mama”. Megértettétek?

Valaki közbeszólt:

– De furcsán is hangzik „mama”! – Mire vidám kacagás volt a válasz.

– Én meg nagyanyó leszek, mint mindig. De nekem is kellene egy európai elnevezés. Hogy szólítják a nagyanyót európai nyelven? – kérdezte egy másik kislány.

– Nagymamának? Ez maradjon csak japánul – vélte a nénje.

Ezután egy darabig elbűvölően udvariaskodtak egymással:

– Szíves elnézését kérem!

– Honnan tetszett jönni?

Közben egyikük remekül utánozta a telefon berregését. Szószuke mindezt nagyon kedvesnek és mulatságosnak találta.

A belső szoba felől lépések közeledtek. A házigazda jött, de ahogy a szomszéd szobába ért,

ráripakodott a gyermekekre:

– Mit csaptok ekkora ricsajt? Nem látjátok, hogy vendégem van? Hordjátok el tüstént magatokat!

Menjetek máshová játszani!

Mire egy akadozó kölyökhang visszanyelvelt:

– Hodis ne. Én csat attol medet, ha aputa vesz netem ed igazi nad lovat.

A tiltakozó hang gazdája, a selypítésből ítélve még nagyon kicsi fiúcska lehetett, akitől az apai parancs megszegésének indokolása elég szép teljesítmény volt. Ezt a jelenetet Szószuke különösképpen élvezte.

A háziúr sűrűn kérte bocsánatát, hogy olyan sok ideig megvárakoztatta.

Közben a gyermekek eltűntek a szomszéd szobából.

– Meglepő, hogy ezek a gyermekek milyen élénkek – mondta Szószuke, aki ezzel a kijelentésével csak annak adott kifejezést, amit valóban érzett is, de a házigazdán látszott, hogy ő ezt csak afféle kedveskedő bóknak veszi, s mentegetőzve felelt:

– Sajnos, amint ön is látja, fenekestül felforgatják a házat – és nem győzött eleget panaszkodni Szószukénak, hogy mennyi baj is van ezekkel a haszontalan gyermekekkel.

Egyebek közt elmesélte, hogy egyszer fogták magukat, és egy remekbe készült kínai virágkosarat csupa mulatságból megraktak jól széndarabokkal, s rátették a tokonomára, máskor meg azt a rossz tréfát találták ki, hogy az ő féltett lakkcipőjét teletöltötték vízzel, s aranyhalakat tettek bele. Ezt bizony Szószuke is eléggé furcsállta.

Szakai azután arról siránkozott, hogy ennek a sok kislánynak mennyi ruhát kell csináltatnia. Olyan gyorsan fejlődnek, hogy amikor elutazik, és néhány heti távollét után hazajön, meglepetéssel látja, hogy legalább egy hüvelyknyit nőttek, úgyhogy mindig az az érzése, hogy mindenáron utol akarják őt érni, arról nem is szólva, hogy nemsokára férjhez kell adnia őket, és nem elég, hogy a kiházásítás gondjaiba beleöszül, de amellet bizonyosan anyagilag is tönkremegy.

Mindez a sok panasz azonban a gyermektelen Szószukéból nem váltott ki részvétet. Ellenkezőleg. Az a körülmény, hogy a házigazdán – bár nem győzött panaszkodni, hogy a gyermekei mennyi gondot, bajt okoznak – egyáltalán nem látszott, hogy ezt különösképpen a lelkére venné, csak irigységet váltott ki belőle.

Végre Szószuke is szóhoz jutott. Meg is ragadta az alkalmat, s megkérdezte Szakait, nem mutatná-e meg azt a bizonyos paravánt. Szakai készségesen bólintott, már tapsolt is, és az elősiető szolgálónak kiadta a parancsot, hogy a kamrából hozzák be, majd Szószukéhez fordult:

– Tegnapelőttig itt állt, de mivel ezek a haszontalan kölykök félig kíváncsiságból, félig rosszaságból, állandóan körülötte sündörögtek, és mindenféle csínyen törték fejüket, attól félttem, még meg találják rongálni, s ezért sürgősen biztosabb helyre menekítettem.

Amikor Szószuke ezt hallotta, rájött, hogy ő most mekkora alkalmatlanságot okozott, pedig tulajdonképpen nem is érdekelte olyan nagyon az a bjobu, s azzal, hogy most megtudja, hogy ez a jelenleg más tulajdonát képező műtárgy valamikor az övé volt-e vagy sem, a helyzeten semmit, de semmit nem változtat.

A paravánt azonban kívánsága szerint azonnal kivették a kamrából, a belső termeken át becipeltek, és elébe állították. Semmi kétség; ugyanaz a paraván, amelyik nem is olyan régen még ebédlőjükben állt. Szószuke arca azonban erre a felfedezésre nem árult el semmiféle különösebb izgalmat. Mindenesetre ahogy most maga előtt látta a paravánt, a finom színárnyalatú tatamik, a mennyezet nemes rostú tája, a tokonomát díszítő kecses nipppek s a gazdag mintázatú fuszumák keretében, és arra

gondolt, hogy a két szolgáltató milyen óvatosan hozta be a kamrából, megesküdtök volt, hogy legalább tízszer értékesebb, mint akkor, amikor az ő tulajdonát képezte. Egy darabig nem tudta, mit is mondjon, csak közömbösen hordozta végig tekintetét az ismerős, semmi újat nem mondó képen.

A házigazda Szószuke hallgatását félremagyarázta. Meg volt győződve, hogy igazi műértővel áll szemben. Fürgően felugrott, két szélénél fogva megragadta a paravánt, és Szószukével szembeállította. Amikor látta, hogy a vendége még mindig nem hajlandó véleményt nyilvánítani, határozottan jelentette ki:

– A kép valódiságához semmi kétség sem fér. Nagyon jól ismerem az eredetét.

Mire Szószuke csak annyit kérdezett:

– Igazán?

Szakai most Szószuke mögé került, s ujjával mutogatva, felhívta figyelmét a kép érdekes részleteire. Közben lelkesen magyarázott. Egyebek közt hangoztatta, hogy mivel a festőművész daimjó családból származik, nem fukarkodott a legjobb minőségű anyaggal, s éppen ez képezi alkotásai legjellemzőbb vonását. Az igaz, hogy ez meg is látszik a csodálatos frissességgel megőrzött színeken. Ez a körülmény Szószukénak új volt, egyébképpen a házigazda fejtegetései nagyrészt már ismert dolgokat tartalmaztak.

Szószuke kivárta a kedvező pillanatot, udvariasan köszönetet mondott és leült. A házigazda is helyet foglalt a párnáján, és a paravánra írt költemény témájáról és stílusáról kezdett beszélni. Szószuke megállapította, hogy Szakai nagyon járatos a kalligráfia és a haiku kérdéseiben, s nagyon csodálkozott, honnan van ideje ezt a töméntelen sok ismeretet a fejében elraktározni. Mindenesetre el kellett ismernie, hogy nagy műveltségű, mindenhez értő emberrel van dolga, aki előtt egy kicsit szégyellte is saját tudatlanságát. Nagy figyelemmel hallgatta a házigazda minden egyes szavát, és vigyázott, hogy minél kevesebbet beszéljen.

Szakai hamarosan rájött, hogy vendége ismeretei ezen a téren milyen szegényesek s ezért a beszélgetést újból visszaterelte a képekre, és előzékenyen felajánlotta, hogy ha óhajtja, megmutatja a tulajdonát képező néhány szerény festményalbumot és kakemonót. Sajnos, ezt a lekötelező ajánlatot Szószuke kénytelen volt visszautasítani. Ahelyett sűrű bocsánatkérés közepette megkérte a házigazdát, mondaná meg, mibe is került neki ez a paraván.

– Ó, mondhatom potom áron vásároltam. Mindössze nyolcvan jent adtam érte – válaszolta Szakai készségesen.

Szószuke, ahogy így a házigazdával szemben ült, azon töprengett, mi is lenne jobb? Bevallani szépen, hogy milyen kapcsolata van neki ezzel a képpel, vagy inkább hallgassa el az egészet? Egyszerre csak ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy őszintén tárjon fel mindent. Úgy is tett. Elmondta részletesen a paraván történetét elejétől végéig.

A házigazda türelmesen végighallgatta, csupán néha-néha vetett közbe egy-egy csodálkozó „Ejhá”-t, meg „Nahát”-ot. A végén aztán megjegyezte:

– Így hát nem azért akarta megnézni a képet, mert különösképpen érdekelné a festészet? – s hangosan nevetett, mint akit ez a félreértés nagyon mulattat.

De aztán mindjárt megjegyezte, hogy így tudva a dolgot, jobb lett volna, ha a képet megfelelő áron közvetlenül Szószukétól veszi meg és nagyon... nagyon sajnálja, hogy nem így történt. Végül pedig a zsibárust arcátlanak, szédelőnek nevezte.

Ettől kezdve Szószuke és Szakai közt bizalmas, meghitt viszony alakult ki.

Szaeki nagynéni és Jaszunoszuke már régóta nem lépték át Szószuke küszöbét. Szószukénak pedig sem ideje, sem kedve nem volt, hogy a kódzsimacsiba járogasson. Bár rokonok voltak, mégis úgy eltávolodtak egymástól, mintha nem is ugyanaz a nap sütött volna házukra. Egyedül Koroku ment el néha-néha hozzájuk egy kis beszélgetésre. Úgy látszik, ő sem látta sok értelmét a sűrű látogatásoknak. Egyébként hazajövet nem nagyon volt hajlandó O-Jonéval közölni, hogy mi újság a Szaeki házban. A sógornője persze meg volt győződve, hogy ebben feltétlenül szándékosság van, de mivel őt Szaekiék különben sem érdekelték túlságosan, csak örült, hogy minél kevesebbet hall róluk.

Időnként azonban a Koroku és Szószuke beszélgetéséből mégis megtudott egyet s mást.

Körülbelül egy héttel azelőtt Koroku elmondta a bátyjának hogy Jaszunoszuke most azon fáradozik, hogy valami új találmányt vezessen be. Ha jól értette, olyan gépről van szó, amelynek a segítségével tisztán, olvashatóan lehet nyomtatni, anélkül hogy nyomdafestékre lenne szükség. Mivel ez a téma egyáltalán nem érdekelte O-Jonét – különben sem igen értette miről van szó –, szokása szerint most is csak némán hallgatta a férfiak beszélgetését. Ellenben Szószukénak az oldalát fúrta a kíváncsiság, és megkérdezte öccsét, hogyan is képzelik el a nyomdafesték nélküli nyomtatást.

Természetesen Koroku, akinek nem voltak ilyen természetű szakismeretei, nem tudott erre pontos feleletet adni, és csak a Jaszunoszukétól hallottakat ismételte el, természetesen amilyen mértékben képes volt fejben tartani.

Ezt az új nyomdatechnikai eljárást nemrég vezették be Angliában, s tulajdonképpen a villamosáram egyik különleges alkalmazásán alapszik. Az áramforrás egyik sarkát összekötik a kiszedett betűkkel, a másik sarkát pedig a nyomtatandó papírral. Ha már most a papírt rászorítják a betűkre – Koroku szerint már kész is a nyomás. A betűk színe a szokásos fekete, de különleges eljárással piros vagy kék betűs szöveget is lehet nyomtatni. Színes nyomás esetén ez az eljárás igen előnyösnek mutatkozik még abból a szempontból is, hogy a színes tinta száradásához szükséges időt teljesen meg lehet takarítani. Mivel a nyomdafestékre és tekercsekre nem lesz többé szükség, a nyomtatási költségek is lényegesen csökkennek. Ha mindezekhez hozzávesszük, hogy az új technika bevezetésével az eddigi munkaidő körülbelül huszonöt százalékkal megrövidül, elmondhatjuk, hogy a legszebb kilátásokkal kecsegtető vállalkozásról van szó.

Kiderült, hogy Jaszunoszuke úgy beszélt, mint akinek már a kezében vannak a vállalkozás ragyogó eredményei, s ahogy csillogó szemmel ecsetelte a „legszebb kilátásokkal kecsegtető jövőt”, szavaiból kiértézt, hogy már látja is saját magát, mint „befutott” embert.

Szószuke a tőle megszokott nyugalommal, meglehetősen egykedvűen hallgatta végig öccse beszámolóját, anélkül hogy valamilyen érdemleges megjegyzést fűzött volna hozzá.

Mindaz, amit az öccsétől erről a találmányról hallott, igaz is lehet, meg nem is. Ő mindenesetre addig, amíg nem látja, hogy válik be a gyakorlatban, nem nyilatkozik sem mellette, sem ellene.

– Na és az a másik találmány a hajóval? Feladta? – kérdezte O-Jone, aki eddig hallgatott.

– Feladni éppen nem adta fel, de mivel eléggé költséges mulatság, bár kényelmes megoldás, mégsem akadt rá vállalkozó – felelte Koroku, aki úgy látszik, ebben is Jaszunoszuke álláspontját képviselte.

Egy darabig még tárgyalták az ügyet, míg végül Szószuke kijelentette:

– Utóvégre akármilyen vállalkozásról is legyen szó, nem lehet arra számítani, hogy minden rögtön simán menjen.

Mire a felesége megjegyezte:

– A legjobb, ha valakinek sok pénze van, s vígan éli világát, anélkül hogy dolgoznia kellene, mint ahogy azt például Szakai, a háziúr teszi.

Koroku elköszönt, és a szobájába ment. A Szószuke házaspár csak ilyen alkalommal hallott Szaekiékről, különben hetek-hónapok teltek el anélkül, hogy a két család bármit is tudott volna egymásról.

Egyszer O-Jone megkérdezte férjétől:

– Mondja, amikor Koroku meglátogatja Jaszunoszukét, vajon szokott-e tőle zsebpénzt kapni?

Szószukét, aki eddig nem nagyon törődött az öccse dolgaival, ez a nem várt kérdés meglepte.

– Miért kérded?

O-Jone kissé habozott, majd így felelt:

– Miért? Azért, mert az utóbbi időben, amikor hazajön, gyakran érzik rajta, hogy ivott.

– Nincs kizárva, hogy Jaszunoszuke kárpótlásul, amiért olyan áhítattal hallgatja a találmányairól meg a csodálatos pénzszerzési lehetőségekről tartott előadásait, meg-megvendégeli az öcsköst – mondta Szószuke nevetve. Aztán többet nem is beszéltek erről.

Harmadnap este, amikor már későre járt az idő, és vacsorázni szerettek volna, Koroku még mindig nem érkezett meg. Kis idő múlva Szószuke kijelentette, hogy ő éhes, és egy percig sem hajlandó tovább várni. O-Jone eleget kérte, legyen egy kis türelemmel, és menjen inkább fürdeni, talán közben itt is lesz Koroku. Szószuke azonban rá se hederített, hanem egyedül ült vacsorához. Erre O-Jone kertelés nélkül nekiszegezte a kérdést:

– Nem gondolja, hogy jó lenne figyelmeztetni Korokut, hogy hagyjon fel az ivással?

– Hát csakugyan annyit iszik, hogy szükség van a beavatkozásomra? – kérdezte Szószuke elképedve.

O-Jone erre azt felelte, hogy a helyzet nem éppen annyira súlyos, de többször is előfordult már, hogy Koroku – még napközben is, amikor azt hiszi, hogy senki nincs otthon – kigyúlt arccal, becsípve állít haza, ami bizony eléggé aggasztó. Szószuke nem bolygatta tovább az ügyet, de magában ő is feltette a kérdést, vajon Koroku nem kért-e valakitől kölcsönt, vagy esetleg nem szerzett-e más módon pénzt italra, amit pedig tudomása szerint addig nem is kedvelt különösképpen.

Közben telt-múlt az idő. Ez az év is már a végéhez közeledett. Az éjszaka uralma a világ felett kétszer akkora lett, mint a nappalé. A szél mindennap fűjt. Szüntelen, egyhangú zúgása búskomor hangulatot váltott ki az emberekből.

Koroku képtelen volt napokon át a kissozába zárkózva élni. Minél inkább próbált nyugodtan, higgadtan gondolkozni, annál sivárabbnak látta az életét, s végül is nem bírta tovább egy helyben ülni. Néha arra is gondolt, hogy bemegy az ebédlőbe, és elbeszélget sógornőjével, de ez még elviselhetetlenebbnek tűnt. Amikor már nem bírta tovább, elment hazulról, és egymás után felkereste barátait. Ezek kezdetben a régi megszokott szívélyességgel fogadták, és mulatságos diákhistóriákkal szórakoztatták. Amikor azonban kifogytak az anekdotákból, és Koroku még mindig jövőgetett hozzájuk, az a vélemény alakult ki, hogy csak azért látogatja folyton őket, mert nincs mit csináljon, unja magát, s azonkívül nagyon szeret pletykálni. Ezért néha úgy tettek, mintha a másnapi lecke tanulásával, vizsgára való készüléssel lennének elfoglalva. Korokunak nagyon rosszul esett, hogy barátai úgy néznek rá, mint valami könnyelmű, lusta fickóra, de nem tudott sehogy sem nyugodtan otthon ülni, bármit is olvasni vagy tanulni.

Így hát Koroku, részben belső, lelki forrongása, részben pedig külső akadályok miatt képtelen volt

megszerezni azokat az ismereteket, vagy eleget tenni azoknak a kötelezettségeknek, amelyek minden vele egykorú fiatal embernek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy valamire vihesse.

Néha azonban a hideg esőben bőrig ázott, vagy a hóolvadáskor valóságos pocsolyává vált utcán összesározta a harisnyáját. Ilyenkor meg kellett szárítani ruháját, megtisztítani a sártól harisnyáját, úgyhogy kénytelen volt naphosszat otthon kuksolni. Ezeken a napokon szinte belebetegedett az unalomba, s néha kikecmergett a kisszobából, a hibácsi mellé ült, és lustán szürcsölgette teáját. Ha ilyenkor O-Jone is ott volt, nem kerülhette el, hogy néhány banális szót ne váltson vele.

Egyszer O-Jone megkérdezte:

– Koroku szan, mondja csak, szereti a szakét? – Máskor meg: – Nemsokára itt az újév. Hány csésze zónit számít elfogyasztani?

És mivel az efféle „beszélgetések” újra meg újra megisméltődtek, O-Jone és Koroku közt egyre bizalmasabb viszony alakult ki, úgyhogy a végén Koroku megkérte sógornőjét:

– Néném, elfeslett a ruhám, nem varrná meg?

O-Jone a sógora mintás haoriját kézbe vette, s mialatt a kibomlott varrást megigazította, Koroku szépen leült melléje, és némán bámulta sógornője ügyesen mozgó ujjait. Amikor O-Jone férje jelenlétében varrt, rendszerint csöndben végezte dolgát, de most Korokuval szemben nem tehette meg, hogy olyan figyelmetlen legyen. Ezért erőt vett magán, s igyekezett valamit mondani. A beszélgetés tárgya többnyire ugyanaz volt: az állandó gond, mi lesz Korokuval. Koroku nem is igen tudott egyébről beszélni, mindegyre csak erre tért vissza.

– Ugyan, ugyan, Koroku szan, hiszen maga még fiatal, legyen türelme kivárni a dolgokat. Hamarosan eldől, hogy mi lesz magával. Ne legyen pesszimista. Nem elég, ha a bátyja az.

O-Jone két ízben is megpróbálta vigasztalni a sógorát. Harmadszor még hozzátette:

– Na, és Jaszu szan annak idején nem vállalt kötelezettséget, hogy gondoskodik magáról?

Mire Koroku bizonytalan hangon felelt:

– Nem mondom, ha a Jaszu szan terve úgy beválna, mint ahogy ő mondja, nem lenne semmi baj, de ha alaposan elgondolkozom a dolgon, kezdek rájönni, hogy valami még sincs rendjén. Úgy látom például, hogy azzal a halászhajó berendezéssel sem keres valami fényesen.

O-Jone elnézte a sógorát, akinek az arcáról csüggedtség és kiábrándultság rítt le. Ha összehasonlította ezt az elszontyolodott fiatalembert azzal a Korokuval, aki időnként becsípve szokott hazaállítani, s olyankor „emberevő” képéről világosan le lehetett olvasni, hogy valami nagyon feldühítette, nagyon megsajnálta, de ugyanakkor egy kicsit nevetségesnek is találta.

– Csak lenne a bátyjának úgy pénze, mint ahogyan nincs, feltétlenül tenne valamit magáért, de így... – és ez O-Jone részéről nem csupán egyszerű, udvarias szólam volt, hanem együttérzését is kifejezte.

Aznap este Koroku fázós testét felöltőjébe burkolta, s elment hazulról. Nyolc óra lehetett, amikor hazajött. Egyenesen a házaspár elé lépett, a kabátja ujjából elővett egy fehér papírba csomagolt, keskeny, hosszúkás dobozt:

– Szaekiéktől hazafelé jövet eszembe jutott, milyen jó lenne ebben a hidegben egy kis forró szobagakit enni, s mindjárt meg is vettem a hozzávalót. – O-Jone vizet tett oda főni, Koroku pedig szorgalmasan kezdte reszelni a mártáshoz a kacouszeletet. Közben elmondta bátyjáéknak a Szaekiékkel kapcsolatos legfrissebb hírt: Jaszunoszuke esküvőjét tavaszra halasztották. A leánykérés még akkor megtörtént, amikor Jaszunoszuke elvégezte egyetemi tanulmányait. Mire Koroku visszatért Bosinból, és nagynénje közölte vele, hogy a jövő évtől kezdve többé nem gondoskodnak a taníttatásáról, a házasság előkészítésére irányuló tárgyalások már meglehetősen előrehaladtak.

Hivatalos értesítés hiányában azonban Szószukének sejtelve sem volt, hogy megkötötték-e a házassági szerződést. Azokból a hírekből következően, amelyek a Szaekiékhez el-eljáró Korokun keresztül néha eljutottak hozzá, úgy gondolta, hogy a jegyesek még ebben az évben megtartják az esküvőt. Ezenkívül Koroku közvetítésével azt is megtudta, hogy a menyasszony apja egy kereskedelmi társaság alkalmazottja, elég tehetős ember, hogy a lány előkelő leányiskolába járt, továbbá számos fivére és nővére van. Egyébként a menyasszonyt csak Koroku ismerte, de ő is csak fénykép után.

– Aztán legalább jóképű? – kérdezte O-Jone.

– Elég csinos – felelte Koroku.

Amíg a szobagaki elkészült, azt találgatták, vajon miért is nem tartják meg az esküvőt újév előtt. O-Jone ezt rossz jelnek tekintette, míg Szószuke szerint csak azért halasztották el, mivel igen közel van az év vége, és így nincs már idő az előkészületekre. Koroku a halasztás okát az asszonyi hiúságban látta:

– Én azt hiszem, hogy inkább anyagi háttere van a dolognak. A menyasszony szülei nagy lábon élnek, előkelő házat visznek, hát a nagynéni sem akar alulmaradni.

O-Jone gyengélkedése még az őszi derekán kezdődött, amikor a momidzsi^[12] fonnyadó, sötétpiros levele ráncosan összepödrödött. Egyébként is a Kiótóban töltött időt leszámítva sem Hirosimában, sem Fukuokában nem örvendett a legjobb egészségnek, s ebben a tekintetben a Tokióba költözködés sem jelentett kedvező fordulatot. A kezdetben jelentkező rosszulleteit azonban nem vette elég komolyan, és annak tulajdonította, hogy szülővárosa ivóvíze nem tesz jót szervezetének.

Egy idő óta állapotában fokozatos javulás állt be, és az utolsó évben a nyugtalanító rosszulletek száma lényegesen csökkent. Így tehát Szószuke nyugodtan járt hivatalba, s távollétében O-Jone is kielégítően végezte a házi munkát. Ezért az őszi vége felé, amikor a vékony zúzmaratakarón végigseprő csípős szél csontig átjárja az embert, bár egészségi állapota megint rosszabbra fordult, nem vette komolyan, és eleinte még Szószukénak sem szólt róla. A férje azonban észrevette, hogy szenved, s nyomatékosan figyelmeztette, hogy haladéktalanul menjen orvoshoz. O-Jone ezt a tanácsot azonban egyszerűen elengedte a füle mellett.

Koroku költözködése éppen erre az időre esett. Szószuke, aki aggodalommal figyelte O-Jone állapotát, és mint férj nagyon jól ismerte lelki alkatát, egyáltalán nem tartotta kívánatosnak, hogy a háznépe megszorodjék, és így a háztartás gondjai súlyosbodjanak. Az adott körülmények közt azonban nem maradt más hátra, mint az eseményeket a maguk menetére hagyni. Megelégedett annyival, hogy futólag megjegyyezze:

– Jó lenne, ha minél nyugodtabban rendeznéd be az életedet – bár jól tudta, hogy ezt a tanácsot O-Jone aligha tudja betartani. O-Jone ajka mosolyra nyílt, s csak annyit felelt:

– Jól van, jól, maga csak ne izgassa magát. – E válasz hallatára Szószuke nyugtalansága még csak fokozódott.

Csodálatos módon azonban azóta, hogy Koroku hozzájuk költözött, bármilyen furcsán is hangzik, O-Jone közérzete egészen megjavult. Úgy látszik, hogy a megnövekedett felelősség megkettőzhette lelkierejét, s minden várakozás ellenére még az eddiginél is jobban gondját viselte férjének és Korokunak. A sógora természetesen semmit se vett észre. Szószuke azonban jól látta, hogy felesége a szokottnál többet törődik a háztartással, s már magáért ezért az odaadó munkáért is nagyon hálás volt O-Jonénak. Ugyanakkor nagyon aggódott, nehogy ez az idegfeszítő munka idővel megártson egészségének.

Sajnos, rossz előérzete december harmadikán hirtelen szomorú valósággá vált, és Szószukénak a rémülettől valósággal megbénultan kellett látnia, hogy a balsejtelve piciny szikrája hatalmas lángoszloppá lobbant.

Ezen a napon a komor szürke eget már kora reggel sűrű fellegek borították, s az emberekre dermesztő hideg nehezedett. O-Jone, aki már az elmúlt éjjel sem tudott aludni, fájó fejjel, elkínzott arccal jött-ment a házban, és megadással végezte dolgát. Valahányszor felállt vagy hirtelen mozdulatot tett, mindig élesen belenyilallott az agyába. De ezt még inkább elviselte – valószínűleg azért, mert a külvilág változatos ingerei valamennyire lekötötték –, mint azt a kibírhatatlan, tompa fejfájást, ami még akkor is kínozta, ha mozdulatlanul feküdt. Mindamellettt türelmesen várt, amíg férje hivatalba indul, amikor szokása szerint kikísérte, és közben azzal vigasztalta magát, hogy máskor is volt ilyen rosszullete, s valahogy csak elmúlik ez is. Miután Szószuke elment, és O-Jone kötelességének egy részét teljesítette, kissé megkönnyebbült, de a borús idő egyre nyomasztóbban nehezedett rá. Ha az égre nézett, úgy érezte, mintha egész teste jéggé fagyana, ha pedig a szobába

bezárkózott, az volt a benyomása, mintha a hideg a sódzsi homályos papírján keresztül akadálytalanul oda is követné. A feje mintha tűzben égne, egyre forróbb és forróbb lett. Nem volt mit tenni, előszedte a reggel bevetett ágyneműt, leterítette az ebédlőben, s lefeküdt. Minthogy azonban fejfájása így is tűrhetetlen volt, kiszólt Kijónak, hogy hozzon egy vízbe mártott törülközőt, s tegye homlokára. Mivel azonban a borogatás azonnal átmelegedett, az ágy fejéhez egy tál vizet tetetett, s a törülközőt időnként megmártotta benne.

Így próbálgatta hűsíteni forró homlokát egészen délig, de teljesen eredménytelenül. Annyi ereje se volt, hogy Koroku kedvéért felkeljen, és vele megebédeljen. Ezért meghagyta Kijónak, hogy terítse meg az asztalt, s hívja sógorát ebédelni. Ő maga ágyban maradt, s Kijóval odahozatta férje puha párnáját, és kicserélte saját kemény párnájával. Szegény asszony annyira szenvedett a nagy fejfájástól, hogy már azt se bánta, ha tönkremegy a hajviselete.

Koroku kijött a kishabóból, óvatosan megnyitotta a fuszumát, és megnézte, mit csinál sógornője. Amikor látta, hogy O-Jone félig a tokonoma felé fordulva, behunyt szemmel fekszik, azt hitte elaludt, és csendesen becsukta a fuszumát. Egyedül ült az asztalhoz, s nagy kanálzörgéssel nekilátott, hogy a teát összekeverje a rizzsel.

Két óra felé O-Jone nagy nehezen elszenderedett. Amikor felébredt, érezte, hogy a homlokáról a borogatás lecsúszott a szemére, és már egészen meleg és száraz. A fejfájása valamennyit enyhült, viszont vállától a hátgerincéig egy új, hasogató fájdalmat érzett. Arra gondolt, ha nem eszik valamit, még jobban legyengül, s ezért valahogy feltápáskodott, s ha későn is, megebédelt.

– Hogy érzi magát? – érdeklődött többször is Kijo, miközben felszolgáltatta az ételt.

– Most sokkal jobban – felelte O-Jone.

Ebéd után Kijóval eltetette az ágyneműt, s a hibácsira támaszkodva várta férjét. Szószuke a rendes időben haza is jött. Elmondta, hogy a Kanda utcában az üzletek már zászlódíszot öltöttek, jelezve, hogy az év végi vásár megkezdődött, a vásártéren pedig a zenekar részére piros és fehér vászonsátrat állítottak fel, hogy muzsikával csalogassák oda a vásárlókat.

– Micsoda jövés-menés! Igazán érdemes lenne megnézni. Villamossal egykettőre odaérnénk – unszolta a feleségét, s közben két tenyerével dörzsölte a hidegtől sötétpirosra csípett arcát.

Amikor O-Jone látta, hogy férje olyan gyöngéd hozzá, nem volt szíve elpanaszolni, hogy milyen rosszul érzi magát. Valójában most nem is szenvedett annyira. Így hát olyan arccal, mintha semmi sem történt volna, a megszokott módon most is segített férjének ruhát váltani, majd szépen összeszedte a hivatalban viselt, európai ruháját. Közben be is esteledett. Kilenc óra felé azonban váratlanul kijelentette, hogy nem érzi jól magát, s ezért nem várja meg Szószukét a lefekvéssel. Mivel eddig a pillanatig a legjobb hangulatban csevegtek, Szószuke igen meglepődött, de miután O-Jone sietett biztosítani, hogy semmi különösebb baja nincs, valahogy megnyugodott. Közben O-Jone behívta Kijót, előkészítette az ágyat és lefeküdt.

Szószuke egyedül maradt a csöndes éjszakában, amelyet a gömbölyű lámpabelű mécses szelíden világított meg, s vagy húsz percig hallgatta a füléhez közel levő vízmelegítő üst duruzsolását. Egy darabig az a hír motoszkált fejében, hogy rendelet jött, miszerint az új évben felemelik a tisztviselők fizetését. De utána mindjárt az is eszébe jutott, hogy ugyanakkor valamit rebesgetnek a tisztviselő karban várható előzetes átszervezésről, sőt esetleg nagyarányú leépítésről. Szószuke attól tartott, nehogy őt is áthelyezzék valahová, és elgondolta, milyen kár, hogy Sugihara, akinek Tokióba való helyezését köszönheti, már nem osztályvezető a minisztériumban. Amióta Tokióban teljesített szolgálatot, csodálatos módon egyszer sem volt beteg, és így még egyetlenegy napot nem hiányzott

hivatalából.

Igaz ugyan, hogy egyetemi tanulmányai megszakítása óta úgyszólván semmit sem olvasott, és képzettsége sok tekintetben az átlagon aluli, de azért szolgálatát fennakadás nélkül el tudta látni.

Miután így mindent összevetve, alaposan átgondolta helyzetét, arra a megállapításra jutott, hogy nem fenyegeti semmiféle veszedelem, s megkönnyebbülten kezdett dobolni ujja hegyével a vízmelegítő üst peremén.

– Kérem, jöjjön be egy pillanatra – szólt ki O-Jone szenvedő hangon.

Szószuke gépiesen felugrott, és besietett az ebédlőbe. O-Jone a fájdalomtól összehúzott szemöldökkel, derékig kitakarózva, félig felülve feküdt az ágyban, s jobb kezével erősen szorította bal vállát. Szószuke is önkéntelenül odatette a kezét, s az O-Jone keze fölött kiálló csontos részt keményen nyomkodni kezdte.

– Valamivel hátrább – szólt O-Jone könyörgő hangon.

Szószuke csak többszöri próbálgatás után talált a fájdalmas pontra. A tarkó és a váll között, a hátgerinc közelében, egy kőkemény duzzanatot tapintott ki. O-Jone arra kérte, hogy azt nyomogassa olyan erősen, ahogy csak bírja. Szószuke homlokán kiütött a veríték, mégsem tudta a fájdalmas helyet úgy nyomkodni, hogy O-Jone meg lett volna elégedve. Akkor hirtelen eszébe jutott a „hajaucsi kata”^[13] régi kifejezés. Kisgyermek korában mesélte nagyapja, hogy egyszer, réges-régen, egy futárt lovaglás közben ért utol a hajaucsi kata betegség, mire egykettőre leugrott a lóról, villámgyorsan előrántotta kis kozukáját, belesúrta vállába, vért csapolt belőle, s így szabadult meg a biztos haláltól. Ahogy ez a régi történet tisztán, élesen kirajzolódott emlékezeté vásznán, arra gondolt, vajon O-Jonénak most nem ugyanaz-e a baja. Azt azonban sehogy sem tudta eldönteni, hogy ha most egy késsel ő is megsúrja felesége vállát, azzal jót tenne-e vagy rosszat.

O-Jonénak a vér most hirtelen a fejébe tódult, és füle hegyéig kipirult. Amikor Szószuke megkérdezte, forró-e a feje, panaszosan igent intett. Szószuke kikiáltott Kijónak, hogy azonnal töltsen meg a jeges zacskót hideg vízzel, s hozza be. Sajnos azonban jeges zacskó nem volt a háznál, s így Kijo, akárcsak reggel, most is csak mosdótálban megnedvesített törülközőt hozott be.

Mialatt Kijo O-Jone homlokát borogatta, Szószuke még mindig teljes erővel nyomkodta vállát. Időnként megkérdezte, könnyebben érzi-e magát, O-Jone alig hallhatóan válaszolta, hogy még mindig fáj. Szószuke most már erősen nyugtalankodott. Hirtelen arra gondolt, hogy legjobb lenne, ha maga rohanna el orvosért, de O-Jone állapota annyira izgatta, hogy egy pillanatra sem tudott elmozdulni mellőle.

– Kijo, szaladj gyorsan a városba, vedd el a jeges zacskót, s hívd meg orvost. Még nincsen olyan késő, nem hinném, hogy lefeküdt volna.

Kijo azonnal felugrott, s az ebédlőbe ment, hogy megnézzék az órát.

– Negyed tíz – mondta s már indult a konyha felé, de míg nagy zakatolás közben kereste a getáját, szerencsére megérkezett Koroku is. Szokása szerint, anélkül hogy bement volna bátyjához, egyenesen a szobájába tartott. Szószuke utána kiáltott. Koroku erre megállt az ebédlőben, egy darabig tétovázott, de amikor Szószuke egymás után kétszer is szólította, kénytelen volt valami válaszfélét mormogni, s az ebédlőbe menni. A szeme körül különös pír égett, ami elárulta, hogy most is a szake hatása alatt áll. Amikor meglátta a helyzetet, meghökkent.

– Mi történt? – kérdezte hirtelen kijózanodva.

Szószuke most öccsét kérte arra, amivel az imént Kijót bízta meg. Koroku le sem vetette felöltőjét, máris indult. Közben visszaszólt:

– Bátyám, akármennyire sietek, amíg orvost találok, időbe kerül. Inkább Szaekiéktől telefonálok egy orvosnak, s megkérem, hogy jöjjön ide minél gyorsabban.

– Igazad van – helyeselt Szószuke –, tégy így.

Szószuke Koroku visszaérkezéséig Kijóval állandóan cseréltette a hideg vizet a mosdótálban, s ő maga teljes erejéből nyomogatta O-Jone vállát. Képtelen volt tétlenül nézni felesége szenvedését. Ehhez az izgalmas várakozáshoz fogható rossz érzést el se tudott eddig képzelni. Folyton csak azon járt az esze, vajon mikor jön az orvos. Állandóan fülelt kifelé, és a legkisebb neszre is izgatottan figyelt.

Amikor az orvos végre megérkezett, Szószukénak úgy tetszett, mint ha az éjszaka sötétjét a virradat világossága váltotta volna fel. Az orvos a gyógyítást mesterségszerűen végző, idősebb férfi volt, akin a legcsekélyebb izgalom sem mutatkozott. A hóna alatt aktatáskával, angyali nyugalommal, lassú, kimért mozdulatokkal látott hozzá a beteg megvizsgálásához, mintha csak egy könnyű lefolyású, idült betegségről lenne szó. Ahogy Szószuke elnézte a „doktor bácsi” nyugodt, derűs ábrázatát, úgy érezte, hogy feldúlt idegei is fokozatosan lecsillapodnak.

Az orvos a fájdalmas helyre mustártapaszt, a lábakra meleg borogatást, a fejre jeges tömlő alkalmazását írta elő – mint sürgős teendőket –, majd saját maga helyezte el a mustártapaszt a váll és a tarkó közötti tájékra. A meleg borogatásról Szószuke és Kijo közösen gondoskodtak. Végül Szószuke egy törülközőt tett O-Jone homlokára, s erre helyezte el óvatosan a jéggel telt tömlőt. Amíg mindezt elvégezték, eltelhetett egy óra. Az orvos azt mondta, hogy megvárja, hogyan alakul a beteg állapota és leült az ágy fejéhez. A két férfi néha egy-egy udvarias szót váltott, többnyire azonban némán ült és figyelte O-Jone állapotát.

Az éjszaka csöndjét semmi sem zavarta meg.

– Alaposan lehült az idő – jegyezte meg az orvos.

Szószuke attól tartva, hogy túlságosan igénybe veszi az orvos idejét, és mivel O-Jone állapota a jelek szerint sokat javult, biztosította, hogy előírásait pontosan betartja, úgyhogy most már nyugodtan távozhatik. Az orvos felállt:

– Most már nincs mitől félni. Az orvosságot egyszerre kell beadni, még ma este. Gondolom, utána a beteg majd jól alszik – utasította Szószukét s azzal el is távozott.

Koroku is vele ment, hogy megcsináltassa a felírt gyógyszert.

Miután magukra maradtak, O-Jone felnézett az ágy fejénél ülő Szószukéra és megkérdezte:

– Hány óra lehet?

Az arca egészen más volt, mint az este: a vér teljesen kifutott belőle, s a lámpa fényében halálsápadt, zölde színben játszott. Szószuke azt hitte, hogy ez csak az arcát keretező, rendetlenül leomló, sötét, fekete hajfonat miatt van, és megpróbálta elrendezni legalább az oldalsó fürtöket. Közben megkérdezte:

– Jobban érzed magad egy kicsit?

– Igen, sokkal könnyebben vagyok – felelte O-Jone, és szokása szerint megpróbált mosolyogni.

Szegény asszony, még a fájdalom perceiben sem feledkezett meg arról, hogy férje előtt mosolygó arcot mutasson. Az ebédlőből a Kijó hangos horkolása hallatszott.

– Mondja meg Kijónak, hogy feküdjék le rendesen – kérte O-Jone férjét.

Mire Koroku visszajött a gyógyszerrel, és O-Jonénak az orvos által előírt módon beadták, már tizenkettő felé járt. Utána még húsz perc telhetett el, mire a beteg elaludt.

– Azt hiszem, most már sokkal könnyebben van – szólt Szószuke, és hosszasan elnézte felesége

megnyugodott arcát. Koroku is figyelte egy darabig sógornőjét, aztán bólintott:

– Igen, én is így látom, hogy most már túl van a veszélyen.

Erre levették a jégtömlőt a beteg homlokáról. Koroku szobájába ment. Szószuke a szokott módon megvetette ágyát O-Jone mellé és lefeküdt.

Öt-hat óra múlva a hideg téli éjszaka csillogó kristálytűvel átszótt zúzmaralepellel borította be a földet, majd sietve tovasuhant, nehogy a közeledő pitymallat utolérje. Nemsokára a felhőtlen, halványkék égen megkezdte pályáját a felkelő nap. O-Jone még mindig mélyen aludt.

Mire Szószuke elfogyasztotta reggelire a vízben főtt szárított rizst, már indulnia is kellett a hivatalba. O-Jone azonban még mindig nem ébredt fel. Szószuke föléje hajolt, és egy darabig hallgatta az alvó mély, egyenletes lélegzését, s közben azon töprengett, bemenjen-e a hivatalba vagy ne.

Délelőtt Szószuke a hivatalában megpróbált dolgozni, mint rendesen, de lelki szemei előtt egyre a tegnapi este és az éjjel történetek kavarogtak, s mivel O-Jone állapota nagyon aggasztotta, természetesen a munka sem ment úgy, ahogy kellett volna. Olykor még durva számítási hibát is ejtett. Délig valahogy csak eltelt az idő. Ekkor elfogyott a türelme, s elhatározta, hogy hazamegy. A villamoson csupa megnyugtató dologra gondolt. „O-Jone már bizonyosan felébredt, s miután jól kialudta magát, a közérzete kitűnő, s valószínű, hogy újabb rohamtól nem kell tartania.” Ebben az időben szokatlanul kevés utas volt, úgyhogy figyelmét egyáltalán nem kötötte le a külvilág, és szabadon mérlegelhetette a képzeletében felvonultatott számtalan lehetőséget. Időközben a villamos megérkezett a végállomásra.

Amikor a kapuhoz ért, feltűnt, hogy a házban olyan nagy a csönd, mintha teljesen lakatlan lenne. Kinyitotta a rácsos kaput, lehúzta cipőjét, s felment az előszobába, anélkül hogy bárki is elébe jött volna. Szokásától eltérően nem a verandán át került be az ebédlőbe, hanem kinyitotta a fuszumát, és egyenesen ment be. O-Jone most is úgy aludt, mint amikor a reggel elment. Az ágy fejénél levő cinóbervörös, lakkozott tálcán a gyógyszeres tasak és a félig kiivott pohár víz is pontosan úgy állt, mint reggel. O-Jone feje ugyanúgy a tokonoma felé fordult. Csak a bal arca látszott és valami a nyakából, a mustártapasz nyomával. Most is éppolyan mélyen aludt, akár csak reggel, s az alig hallható lélegzésen kívül semmi sem jelezte, hogy az étellel kapcsolata lenne. Végeredményben az a kép, amelyet ma reggel elinduláskor az agyába zárt, és magával vitt a hivatalba, semmit, de semmit sem változott. Szószuke úgy, ahogy volt, felöltöben, O-Jone fölé hajolt, és egy darabig szorongva hallgatta a lélegzését. Úgy látta, hogy felesége egykönnyen nem ébred fel. Ujjain kiszámította, hogy az orvosság bevétele óta hány óra telt el, s az arcára a nyugtalanság árnyéka borult. A tegnapi napig az volt a baj, hogy felesége nem tudott aludni, most meg attól kellett tartania, vajon a sokáig tartó mély alvás nem valami kóros állapot-e. Kezét a takaróra tette, és két-háromszor gyöngéden megrázta az alvó vállát. O-Jonénak a puha párnán szétterülő haja meg-megremegett, de ébredésnek semmi jelét nem mutatta. Szószuke magára hagyta feleségét, s az ebédlőn keresztül kisietett a konyhába. A vízcsap mellett egy kis csöbörben áztak a mosatlan teáscsészék és rizses kannák. Benézett a cselédszobába, ahol Kijo a kis megterített asztal előtt a rizses dobozra támaszkodva ült, és jóízűen aludt. Innen a kisszobához ment, félig kinyitotta az ajtót, és bedugta fejét. Koroku is aludt a fejére húzott takaró alatt. Szószuke ekkor ruhát váltott, utcai ruháját segítség nélkül összeszedte és elrakta. Azután a hibácsiban felélesztette a tüzet, vizet tett főni, s miután két-három percig a hibácsira támaszkodva gondolkozott, hogy mitévő is legyen, hirtelen kiszaladt, és felköltötte Korokut, utána meg Kijót. Mindketten ijedten ugrottak fel. Szószuke megkérdezte Korokutól, hogyan viselkedett a beteg a délelőtti folyamán. Koroku csak annyit tudott, hogy O-Jone fél tizenegyig mélyen aludt. Ekkor ő is nagyon elálmosodott, evett valamit és lefeküdt.

– Kérlek, menj el azonnal az orvoshoz, és mondd meg neki, hogy O-Jone azóta, hogy tegnapi este bevette az orvosságot, egyfolytában alszik, s kérdezd meg, hogy ez nem baj-e.

– Jó! – felelt Koroku röviden és elsietett.

Szószuke visszament az ebédlőbe, hosszasan elnézte az alvó O-Jone arcát, és karba tett kézzel tépelődött:

„Mi lenne jobb? Hagyjam, hogy aludjék tovább? De hátha ezzel rosszat teszek? Vagy próbáljam meg felébreszteni? De vajon ezzel nem ártok-e neki?”

Koroku hamarosan visszatért azzal, hogy az orvos éppen betegekhez indult, s amikor leírta neki O-Jone állapotát, megígérte, hogy mihamarabb néhány sürgős beteget meglátogatta, utána rögtön jön.

– Na és addig, amíg az orvos megérkezik, ne csináljunk semmit, hagyjuk, hogy aludjék? – kérdezte Szószuke.

Mire Koroku azt felelte, hogy az orvos erre nézve semmiféle utasítást nem adott. Szószukénak nem volt mit tennie, mint ismét visszaülni az ágy fejéhez és várni. Az volt az érzése, hogy az orvos meg az öccse is túlságosan közömbösen veszik O-Jone betegségét. Eszébe jutott az is, hogy tegnap este amikor ő olyan nagy gonddal ápolta O-Jonét, Koroku becsípve jött haza. Erre még inkább elkedvetlenedett. Arra gondolt, hogy először O-Jone hívta fel a figyelmét öccse viselkedésére, és amikor utána nézett, rájött, hogy bizony Koroku magatartása nem a legkifogástalanabb, sőt néha nagyon könnyelmű. Ezért feltette magában, hogy alkalomadtán alaposan megmossa a fejét. De mivel O-Jonénak nagyon kellemetlen lett volna, hogy ők ketten összerúgják a port, inkább letett erről a szándékáról.

„Ha jól meggondolom, addig kellene a fiút elővennem, míg O-Jone alszik. Most akármilyen gorombaságokat vágunk egymás fejéhez, nem kell tartani, hogy O-Jone idegeire megy.”

Amikor gondolatait eddig fűzte, tekintete ismét rátévedt az önkívületben fekvő O-Jone arcára, s a nyugtalanságtól sarkallva megint arra gondolt, hogy mégiscsak fel kellene ébresztenie. De nem érzett erőt magában, hogy ezt a szándékát végre is hajtsa. És amíg habozott, hogy mit is tegyen, megérkezett az orvos. Hóna alatt az elmaradhatatlan táskával, nyugodtan cigarettázva, sűrű bólogatás és helyeslő hümmögés közben hallgatta végig Szószukét.

– Na, hadd lássuk a beteget – szólt végül, s azzal O-Jone ágyához lépett.

És mintha nem is egy rendkívüli esetről lenne szó, a megszokott, lusta mozdulattal megvizsgálta a beteg pulzusát, s közben hosszasan nézte az óráját. Utána fekete hallgatócsövét O-Jone szívtájékára helyezte, s fontoskodva csúsztatta ide-oda. Végül elővett egy tükröt, amelynek a közepén lyuk volt, s megkérte Szószukét, hogy gyújtson gyertyát. Mivel a háznál nem volt gyertya, Szószuke szólt Kijónak, hogy gyújtson lámpát. Az orvos a mélyen alvó O-Jone szemhéját két ujjával szétnyitotta, s a tükör segítségével a fényt a szempillák mögé vetítette. Ezzel be is fejezte a vizsgálatot.

– Úgy látom, hogy a gyógyszer „egy kicsit” erős volt – mondta mintegy következtetésképpen, Szószuke felé fordulva, s minthogy észrevette, hogy Szószuke szemében különös fény lobban fel, sietett magyarázattal szolgálni: – De biztosítom, aggodalomra egyáltalán nincs ok. Tudja, ilyen esetben a legkisebb ártalom is azonnal zavart okozna a szív vagy az idegrendszer működésében. Én azonban a vizsgálat alkalmával ezeknek a szerveknek a működésében a legcsekélyebb rendellenességet sem észleltem.

Ezzel aztán sikerült Szószukét valahogy megnyugtatni. Az orvos még kitért arra is, hogy az általa felírt altatószer aránylag nemrég van forgalomban, és bár elméletben sokkal kisebb ártalmas mellékhatása van, mint a többi, hasonló céllal alkalmazott gyógyszernek, mégis, hatásfoka a beteg szervezetétől függően igen eltérő lehet.

Amikor Szószuke kikísérte az orvost, megkérdezte:

– Tessék mondani, nem lesz abból baj, hogy addig engedjük aludni, míg magától felébred?

Az orvos azt felelte, hogy ha csak valami előre nem látott különös körülmény nem indokolja, fölöslegesnek látja, hogy felébredszék.

Amikor az orvos elment, Szószuke hirtelen rájött, hogy nagyon éhes. Bement az ebédlőbe, s látta, hogy az üstben a víz javában forr. Behívta Kijót, hogy terítsen. A szolgáló erre zavarba jött, és

kelletlenül motyogta, hogy még nincsen készen az étel. Valóban, a vacsora ideje még messze volt. Szószuke maga alá húzott lábakkal kényelmesen elhelyezkedett a hibácsi mellé, jóízűen elköltött négy csésze, forró vízzel leöntött főtt rizst, ecetes retekسالátával, amit Kijo hirtelenében összecsapott.

Félóra múlva O-Jone egyszerre csak magától felébredt.

Szószuke már rég nem vágatott haját, és így eszébe jutott, hogy jó lenne, ha az újév tiszteletére rendbe hozatná a fejét, és elment a borbélyhoz. Itt is meglátszott, hogy közeledik az újév, mert rengeteg vendég volt. Az üzlet csak úgy visszhangzott az ollók vidám csattogásától.

Kinézett az ablakon, és úgy tetszett, mintha most látná először az utcán fel-alá rohanó tömeget. Az volt az érzése, hogy az emberek azért sietnek annyira, mivel már elégük van a hideg télből, és szeretnék minél előbb elérni a tavaszt, ha csak egy nappal is hamarább, és mintha a dobhártyáját ostromló ollócsattogás is ennek a lázas sietségnek lenne a visszhangja.

Ahogy a meleg kályha mellett szívta cigarettáját, úgy érezte, hogy a nagyvilág forgataga, ha akarja, ha nem, magával sodorja az újév küszöbe felé. Bár ehhez az új évhez sem fűzött semmi reményt, a környezet ellenállhatatlan hatása alatt mégis valamilyen különös, lázas várakozás izgalmában égett.

O-Jone állapota annyira javult, hogy Szószuke nyugodtabban ment el hazulról, mint azelőtt, s a hivatalban sem aggódott olyan sokat, hogy vajon mi van otthon feleségével.

Bár a tehetősebb házakhoz képest náluk szerényebb keretek közt folytak az újévi előkészületek, O-Jone most is, akárcsak más években, nagy buzgalommal fogott hozzájuk. Amikor Szószuke – aki feltette, hogy az idén a szokottnál is egyszerűbben, minél kevesebb felhajtással ünneplik meg az újévet – látta, hogy O-Jone mennyire lelkesedik, mintha valósággal újjászületett volna, megkönnyebbülten lélegzett fel.

A fenyegető szerencsétlenség vihara pillanatnyilag elvonult felettük. A lelke mélyén azonban homályos ködként ott lebegett állandóan valamilyen határozatlan sejtelem, hogy a borzalom, nem tudni mikor, milyen formában, de egyszer mégis lesújt családjára. És most, az óév utolsó napjaiban, amikor látta, hogy az embereket a pillanatnyi élvezeten kívül nem érdekli semmi más, ez az alaktalan, sötétségben leskelődő félelemérzés még jobban elhatalmasodott rajta. Ilyenkor látni sem akarta az embereket, s legszívesebben elbújt volna...

Végre Szószukéra került a sor.

Amikor a hidegen csillogó tükörben megpillantotta a képmását, meglepődve bámult magára. Nyakától lefelé teljesen beburkolta a fehér lepedő, s ruhájának sem a színe, sem a csíkos mintája nem látszott. A tükörben látta azt a kalitkát is, amelyben a borbély kedvenc madara vékony rudakon élénken illegett-billegett.

Amikor olajtól illatos fejjel, a borbély tisztelettudó köszönése kíséretében távozott, borongós hangulata ellenére is egy kis felfrissülést érzett. A hűvös decemberi levegőn ruganyosan lépkedett, s most már örült, hogy O-Jone tanácsát követve, levágatta haját. Úgy találta, hogy utána valósággal lelkileg is megújult.

Hazafelé menet eszébe jutott, hogy a vízdíj ügyében beszélnie kellene Szakaiival, és ezért arrafelé vette útját. Amikor a szolgáló kijött elébe, hogy megmutassa, merre menjen, Szószuke azt hitte, hogy a háziúr most is a nappaliban fogadja. Ezúttal azonban a nappalin át az ebédlő felé vezették. Az ebédlőbe nyíló fuszuma vagy két lábnyira szét volt húzva s azon keresztül három-négy ember – felnőtt és gyermek – hangos nevetése hallatszott. Úgy látszik, Szakai házában most is jókedv uralkodott. A házigazda egy szép, fényes zománcú hosszú hibácsi mellett ült, szemben a belépő Szószukéval, míg felesége valamivel távolabb, a verandára vezető sódzsi előtt ült, arccal ugyancsak Szószuke felé. A házigazda mögött a falon keskeny, hosszú, fekete keretbe illesztett falióra ketygett. Az órától balra alacsony szekrényke volt látható, melynek ajtaján versidézetek, művészi berakások és

szétszedett legyezőlemezek díszítették.

A Szakai házaspáron kívül Szószuke még két leányt látott, akik egyforma, szűk ujjú kabátkába öltöztetve, szorosán egymáshoz simulva ültek. A nagyobbik 12-13, a kisebbik pedig 10 éves lehetett. A két gyermek tágra nyílt szemmel bámult a fuszuma mögül váratlanul előbukkanó Szószukéra. Szemükben és szájuk körül az alig elszállt jóízű kacagás friss nyoma látszott. Amikor Szószuke jobban körülnézett, észrevette, hogy a szobában a szülőkön és a gyermekeken kívül a bejárat közvetlen közelében egy furá külsejű ember ül szerényen meghúzódva. Hamarosan rájött, hogy az imént hallott csengő kacagást a különös külsejű ember és a Szakai házaspár között folyó párbeszéd váltotta ki. Az ismeretlen férfinak vörösbe játszó szakállá olyan érdes volt, mint ha homokkal lett volna behintve, s az egészségtől szinte kicsattanó arcán meglátszott, hogy azt a nap égette soha ki nem fakuló sötétpirosra. Porcelán gombos, fehér vászoninget viselt, házi szövésű, durva anyagból készült, vattázott kabátja gallérjáról hosszú zsinór lógott le, ami feltehetőleg a pénzes zacskójához tartozott. Mindezekből arra lehetett következtetni, hogy az ajtó mellett meghúzódó ember messziről jött hegyi lakó, aki Tokióban vagy más nagyvárosban csak nagyon ritkán szokott megfordulni. A hideg idő ellenére a hegyi lakó ruhája alól néha kilátszott a térde. Beszélgetés közben színehagyott, kék tokurai vastag pamutöve mögül elő-előrántotta kendőjét, és buzgón törülgette orrát.

– Úgy nézze meg ezt az embert, mint aki egyenesen Kai tartományból jött fel Tokióba, egy nagy batyu áruval a hátán – mutatta be Szakai az idegent Szószukénak. A hegyi lakó ekkor Szószuke felé fordult:

– Remélem uram, ön is vásárol tőlem valamit.

Szószuke csak most látta, hogy a padló mindenféle selyem-, pamut-, gyolcs- és éponge-anyaggal van leterítve. Szószukét nagyon meglepte, hogy ez a furcsa külsejű és beszédű ember ilyen pompás áruval járja az országot. A háziasszony elmondta, hogy ez a szövetárus olyan faluban él, amelyiknek látatalaján nem terem meg sem a rizs, sem a köles, s ezért a lakosok kénytelenek selyemhernyó-tenyésztéssel foglalkozni. Elég nyomorúságos fészek lehet. Falióra csupán egyetlen házban van, s felsőbb iskolába mindössze három gyermeket adtak tanulni.

– Ő az egyedüli írni-olvasni tudó ember az egész faluban – mondta Szakai felesége nevetve.

– Úgy van, nagyságos asszony, rajtam kívül egy lélek sincs, aki írni, olvasni vagy számolni tudna. Igazán mondom, szörnyen koldus egy hely az – bizonykodott fontoskodó képpel a hegyi lakó.

A házaló ezután újabb árut teregetett ki Szakai és felesége elé, s mindegyre unszolta őket:

– Ezt igazán tessék megvenni – és ha erre az volt az ellenvetés, hogy igen drága, engedjen valamit belőle – sopánkodásban tört ki:

– Dehogysis drága. – Vagy: – Könyörgök, ne alkudjanak, vásárolják meg ezen az áron. – Vagy pedig: – Emelje csak meg, milyen súlya van. – S mindezt olyan furcsa tájszólásban, hogy mindnyájan ellenállhatatlan nevetésre fakadtak. Úgy látszik, hogy a háziaknak nem volt egyéb dolguk, mert félig komolyan, félig szórakozásból, képesek voltak vég nélkül alkudozni a batyus emberrel.

– Mondja csak, amikor így a batyujával nyakába veszi a világot, mit csinál, ha eljön az étkezés ideje? – kérdezte Szakainé.

– Bizony, ha megéhezem, muszáj valamit falnom.

– Na és hol étkezik?

– Hogy hol étkezem? Természetesen a teaházban.

A háziasszony jóízűen nevetett, s tovább faggatta:

– Miféle teaházban? – Mire a házaló azt felelte:

– Ahol jól lehet enni. Valahányszor Tokióba érkezem, ahol, mondhatom, nagyon ízletesen főznek, olyan étvágyam van, hogy ha egyszer asztalhoz ülök, csak győzze a vendéglős az ételeket hordani. Tudják, képes vagyok mindháromszor olyan alaposan enni, hogy a vendéglős nem győz csodálkozni.

Mindezt olyan jóízűen adta elő, hogy hallgatói gurultak a nevetéstől.

Végül is Szakai felesége egy-egy ruhára való fehér éponge- és fehér tüllanyagot vásárolt. Amikor Szószuke látta, hogy ezek itt télvíz idején a jövő nyárra tüllanyagot vásárolnak, arra gondolt, milyen nagy dolog is az, ha valakinek olyan sok a pénze.

A házigazda most Szószukét biztatta:

– Na, gondolja meg. Itt a jó alkalom. Vásároljon maga is valamit. Például önagyságának egy jó háziruhára valót.

Szakai felesége is igyekezett meggyőzni, hogy ne szalassza el az alkalmat, mert ilyenkor sokkal jutányosabb áron lehet vásárolni.

– S akkor fizeti, amikor tudja. Mi jótállunk magáért – tette hozzá.

Szószuke végül is belement, hogy O-Jonénak egy tan meiszent vegyen. A házigazda addig alkudozott, míg a házaló három jenért odaadta.

– Tiszta ráfizetés. Meg is siratom – kiáltott fel panaszos hangon a hegyi lakó, mire ismét harsány nevetés volt a válasz.

A házaló országjáró útjára mindenhová magával viszi zamatos tájszólását. Addig-addig kopogtat az ismerős házak kapuin, míg a batyuja mind könnyebb és könnyebb lesz, úgyhogy a végén csak a sötétkék furosikival és az azt átkötő madzaggal marad. És mivel addigra a régi kalendárium szerint az újév is éppen beköszönt, sietve hazatér, hogy a tavasz érkezését a hegyek közt ünnepelje. Ezután megint felrak annyi árut, amennyit csak elbír a hátán, s újból elindul szerencsét próbálni. Miután a furosiki tartalmát pénzzé tette – április vagy május elejére, amikor a selyemhernyókkal a legtöbb baj van, ismét visszatér a Fudzsi lávával borított lejtőjén meglapuló kicsi, koldus faluba.

– Már négy-öt éve jár hozzánk, de most is olyan, mint amikor először láttuk, semmit sem változott – jegyezte meg Szakai felesége.

– Mondhatom, igazán érdekes fickó – toldta meg a háziúr. – Gondolja csak el, hogy ma, a gyors változások korában, amikor ha csak három napig nem megyünk ki a városba, máris olyan átalakulások mennek végbe, hogy még a saját utcánkra sem ismerünk rá, vagy ha egy nap nem olvasunk újságot, s máris megesik, hogy nem veszünk tudomást az új villamosjáratról, vannak emberek, akik bár minden évben kétszer is megjárják Tokiót, mégis érintetlenül megőrzik hegyvidéki sajátosságaikat. Hát nem csodálatos?

Szószuke rokonszenvvel nézegette a házaló külsejét, viselkedését, ruházkodását, és élvezettel hallgatta zamatos beszédét.

Nemsokára elköszönt, és hazafelé indult. Útközben a köpönyege alatt vitt, gondosan összefogott meiszent folyton egyik kezéből a másikba tette, s közben nem ment ki a fejéből az a különös ember, akitől olyan olcsón, potom három jenért vásárolta. Most is maga előtt látta vattával bélelt, durva szövetből készült csíkos ruháját, és pomádét soha nem látott, közepén gondosan kétfelé fésült érdes sörtehaját.

Otthon azalatt O-Jone végre megvarrta Szószuke újévi haoriját, és vasalás helyett a párnája alá dugta s ráült.

Szószuke elmesélte, hogy Szakainál egy Kai tartományból Tokióba feljött házalóval találkozott. A találkozás körülményeit olyan színesen adta elő, hogy O-Jone többször is hangos kacagásba tört ki.

Amikor a férje megmutatta az ajándék meiszent, nem győzött eleget gyönyörködni a mintájában meg a szövésében, s közben egyre hajtogatta, hogy milyen olcsó. A meiszent valóban kiváló minőségű volt.

– Hogy is tudja ilyen olcsón árulni, anélkül hogy ráfizetne? – kérdezte csodálkozva.

– Ebből is láthatjuk, hogy a közvetítő kereskedők milyen sokat keresnek rajta – vont le Szószuke az önként adódó következtetést.

A házaspár azután arról beszélgetett, hogy milyen jómódban is élnek Szakaiék, milyen sok pénzüik van, hogy a zsibárus mennyit keresett a nekik eladott paravánon, majd megállapították, hogy a háziúrék – éppen azért, mert felesleges pénzüik van – a házalótól potom áron vásárolhatnak olyan árut, amire pillanatnyilag nincs is szükségük. Végül szóba került, hogy ebben a tehetős családban mindig milyen derűs hangulat uralkodik. Ekkor Szószuke egészen megváltozott hangon, hirtelen odavetette:

– Ez nemcsak a pénztől van. Gondolj arra a sok, édes gyermekre. Hiszen a gyermek még a legszegényebb családba is derűt hoz.

Szószuke szavai O-Jone fülében különös keserűséggel csengtek, s emlékeztették vigasztalan családi életükre s annak gyökereire, amiért jórészt saját magát okolhatta. A kezében tartott anyagot önkéntelenül térdére ejtette, és a férjére nézett. Szószuke azonban jólesően gondolt arra, milyen jó, hogy a Szakaiéktól hozott ruhának való megnyerte felesége tetszését, és ezzel most hosszú idő óta ismét sikerült neki örömet szereznie, hogy O-Jone mozdulatát nem is vette észre. Az asszony egy darabig Szószuke arcát fürkészte, de egyelőre nem szólt semmit. Magában elhatározta, hogy mondanivalóját estére, lefekvés utánra halasztja.

A házaspár aznap is, akárcsak máskor, tíz óra után feküdt le. O-Jone felhasználta azt az időt, míg férje ébren van, s megkérdezte:

– Az imént az mondta, ugye, hogy gyermek nélkül nagyon sivár az életünk?

Szószuke emlékezett, hogy mondott valami effélet, de csak úgy általánosságban, s egyáltalán nem volt szándékában, hogy ezzel a saját helyzetükre célozva O-Jonénak szemrehányást tegyen. Ezért nagyon meglepődött, hogy ilyen éles formában vonja kérdőre.

– De hiszen én amikor ezt mondtam, nem magunkra gondoltam – felelte mintegy mentegetőzve.

O-Jone egy ideig nem szólt semmit, majd kissé más formában megint feltette az előbbi kérdést.

– Igen, de amikor azt mondta, bizonyosan arra gondolt, hogy a mi házunkban örömtelen, sivár az élet.

Szószukénak az volt az első gondolata, hogy erre csak egy „úgy van”-nal felelhet, de O-Jone állapotára való tekintettel nem merte nyíltan kijelenteni. Ellenkezőleg, hogy a betegségéből alig felgyógyult O-Jonét megnyugtassa, jobbnak látta, ha inkább tréfával üti el a dolgot, s ezért nevetve felelte:

– át tudod, ami azt illeti, azt éppen nem állíthatnám, hogy a ház sivár, annál inkább, mivel... mivel...

Szeretett volna szavaival minél könnyebb hangot megütni, de a mondanivalója itt megfeneklett, és nem jutott eszébe egyetlenegy új, szellemes fordulat, vagy találó kifejezés sem.

Végül is, jobb hiányában kibökte: – Nincs semmi baj. Ne izgasd magadat fölöslegesen.

O-Jone nem szólt semmit, és Szószuke közömbös tárgyira terelte a beszélgetést:

– Tegnap is tűz volt a városban...

De O-Jone kissé szomorkás, bocsánatkérő hangon sietve közbevágott:

– Nagyon sajnálom magát – s ismét elhallgatott.

A kis éjjeli mécses most is ott világított a tokonomán. Mivel O-Jone a világosságnak háttal feküdt,

Szószuke nem láthatta arcát, de úgy tetszett, mintha sírna. Eddig a pillanatig hátán fekve bámulta a mennyezetet. Most hirtelen a felesége felé fordult s hosszasan, figyelmesen nézte a félhomályba beleolvadó sápadt arcot. O-Jone meg a félhomályból figyelte észrevétlenül férjét. Elsőnek az asszony törte meg a csöndet:

– Már rég elhatároztam, hogy őszintén elmondok mindent, és bocsánatot kérek magától, de sohase volt hozzá elég erőm, s ezért mindig csak halogattam, halogattam – mondta el-elakadó hangon.

Szószuke nem tudta elgondolni, hogy mi ütött a feleségébe. Először azt hitte, hogy hátha megint rájött a hisztéria, de mivel erről sem volt egészen meggyőződve, csak hallgatott és várt.

O-Jone szenvedő hangon folytatta:

– Nekem már többé sohasem lehet gyermekem – s a szava zokogásba fült.

Szószuke ennek a lesújtó önvallomásnak a hallatára nem is talált vigasztaló szavakat, s kínos zavarában csak azt érezte, hogy szenvedő felesége iránti szánalma egyre jobban betölti a lelkét.

– Nem lesz gyermek? Anélkül is megleszünk. Nézd meg, ahol olyan sok gyermek van, mint például Szakai szanéknál, mennyi baj van velük. Még rágondolni is rossz. Valóságos óvoda!

– Igen, igen, de annak maga sem örülne, ha bebizonyosodnék, hogy nekünk soha, de soha sem lehet egy se.

– Na de hiszen ez még egyáltalán nincs bebizonyítva. Nem gondolod, hogy azért még nekünk is lehet gyerekünk?

O-Jone újból zokogásban tört ki.

Szószuke most már végképpen nem tudta, mitévő legyen, s úgy gondolta, legjobb lesz, ha nyugodtan kivárja, míg a felesége idegrohama elmúlik.

Így is tett, majd türelmesen meghallgatta O-Jone vallomását.

Bár Szószuke és O-Jone házassága, egyetértés tekintetében az átlagnál boldogabb volt, gyermekáldás dolgában azonban nem volt szerencsésük. Ha O-Jone egyszer sem lett volna állapotos, könnyebben beletörődtek volna a változhatatlanba, de az, hogy fogamzás után a fejlődő magzatot idő előtt elveszítette, végtelenül bántotta és elkeserítette őket.

Első terhessége arra az időre esett, amikor Kiótóból Hirosimába költöztek, és a legnagyobb nélkülözések közt éltek. Amikor a fogamzás bizonyossá vált, O-Jone a számára teljesen új teherpróba előbb szorongással és örömmel vegyes napokat élt át. Közben a jövőről ábrándozott, amelyet hol félelmetesnek, hol meg ragyogóan biztónak látott. Szószuke, aki felesége állapotában a saját láthatatlan és megfoghatatlan, gyöngéd szerelmének megtestesülését látta, nagyon boldog volt és türelmetlenül számolgatta ujjain, még hány hét is van addig a napig, amikor a szeme előtt fickándozik az a kis poronty, akibe ő lehelt életet. Nagy csalódásukra azonban jóval idő előtt, még az ötödik hónapban váratlanul elveszítette O-Jone a magzatot.

Szószuke O-Jone sápadt, beesett arcát látva arra gondolt, hogy a vetélést bizonyosan a nehéz életkörülmények okozták, hiszen hónapról hónapra nyomorúságosabban éltek. Nagyon fájt mindkettőjüknek, hogy szerelmük gyümölcsének a szegénység miatt kellett elpusztulnia, és az annyira óhajtott gyermeket még sokáig kell nélkülözniük. O-Jone folyton sírt.

Alighogy Fukuokába költöztek, O-Jone ismét kívánni kezdte a savanyú ételeket. Mivel azt hallotta, hogy akinek egyszer vetélése volt, könnyen hajlamossá válik arra, nagyon vigyázott magára. Bár a terhesség lefolyása teljesen normális volt, ez a gyermek is egy hónappal idő előtt jött a világra anélkül, hogy ennek a legcsekélyebb okát tudták volna adni. A gyermek láttán a bába csak csóválta a fejét, s azt tanácsolta, hogy meg kellene mutatni az orvosnak. Az orvos megvizsgálta, s mivel a

csecsemőt fejletlennek találta, azt tanácsolta, hogy éjjel-nappal egyenletes, meleg hőmérsékletről gondoskodjanak. Szószukénak azonban nem volt könnyű a mesterséges hőmérséklet előállításához szükséges kályhát beszereznie. Ennek ellenére a házaspár mindent elkövetett, amit anyagi helyzetük megengedett, hogy kis gyermeküket életben tartsák. De minden igyekezetük hiábavalónak bizonyult. Az imádott poronty – hős a hósukból, vér a vérükből – egyhetes korában megszűnt élni.

O-Jone zokogva szorította keblére a piciny, kihűlt tetemet, s panaszosan kiáltott fel:

– Mit csináljak?!

Szószuke ezt az újabb sorscsapást is férfiasan viselte el. Mialatt a gyermek holttestét örök nyugalomra helyezték a fekete föld ölébe, egyetlenegy zokszó sem hagyta el ajkát.

Ezután a közötte és a felesége között lebegő sötét árnyék egyre inkább távolodott, míg egyszer csak végleg eltűnt.

Végül emlékülükbe idézték a harmadik szerencsétlen esetet is. Tokióba költözésük első évében O-Jone megint teherbe esett. Ebben az időben nagyon lesoványodott, és annyira legyengült, hogy mind a ketten megijedtek. Az izgalmas hónapok azonban baj nélkül teltek el, egyik a másik után. Már az ötödik hónap is eljött, amikor O-Jonéval véletlen baleset történt. Akkor a házban még nem volt vízvezeték, úgyhogy a szolgálónak minden reggel és minden este az udvaron levő kútról kellett vizet hoznia. A nagymosást is ott végezte el. Egyszer, amikor a szolgáló kint porolt, O-Jone valamilyen sürgős utasítást akart neki adni, gyorsan kiszaladt, s ahogy a kút lefolyó árján át akart lépni, a zöld mohával benőtt nedves deszkaburkolaton megcsúszott és elesett. O-Jone meg volt győződve, hogy ebből ismét baj származik, s hogy az ok ne tudódjék ki, a balesetet elhallgatta Szószuke előtt. Ahogy azonban telt az idő és látta, hogy az esésnek nincs semmiféle káros következménye, lassanként megnyugodott, és végül bevallotta férjének, hogy mi történt vele. Szószuke egy szóval sem tett szemrehányást feleségének, csak szelíden figyelmeztette:

– Vigyázz jobban magadra, nehogy valami baj legyen.

Közeledett a szülés ideje. Szószukénak az utolsó napig hivatalba kellett járnia, de ott is állandóan O-Jonéra gondolt. Valahányszor hazament, izgalomtól dobogó szívvel állt meg a rácsos kapu előtt.

„Hátha megszületett, amíg én nem voltam otthon”. És mivel nem hallotta a hön óhajtott gyereksírást, nyugtalanító gondolatok rohanták meg.

„Vajon nem történt-e valami baj?” Ilyenkor szemrehányást tett magának hanyagságáért, és hanyatt-homlok rohant be a lakásba.

Szerencsére a szülésre éjszaka került a sor, amikor Szószuke otthon volt, és O-Jone gondját viselhette. A bába is idejében megérkezett, s a vattától kezdve mindent előkészítettek. A szülés várakozáson felül könnyen folyt le. A legdrágább kincs, a féltett gyermek azonban még csak egyetlenegyszer sem lélegzett a mulandó világ levegőjéből. A bába felkapta a csecsemőt, és egy vékony üvegcső segítségével kitartóan fújta a levegőt szájába, de minden eredmény nélkül. Az újszülött élettelen húsdarab maradt. A boldogtalan szülők elnézték a picurka arcon a szemet, az orrot és a szájacskát, s úgy tetszett, hogy nagyon hasonlít rájuk. Az annyira várt gyermeksírást végképp elmaradt. A bába, amikor O-Jonét a szülés előtt egy héttel meglátogatta, és a magzat szívhangjait is gondosan meghallgatta, biztosította őket, hogy minden a legnagyobb rendben van, a magzatnak semmi baja. A szülésznő állításában nem lehetett kételkedni, mivel ha ez nem felelt volna meg a valóságnak, akkor a fejlődésében megállott magzat valószínűleg idő előtt kilökődött volna, vagy ha nem, az anya szervezete nem maradt volna oly hosszú ideig közömbös. Szószuke kitartóan utánajárt a dolognak, és megtudta – ami nagyon megdöbbenetete –, hogy a magzat a szülés megindulásáig egészséges volt, de a

köldökzsínór a nyaka köré csavarodott. Ilyen rendellenesség esetén a bába ügyességén fordul meg minden. Ha kellő gyakorlattal rendelkezik, miközben világra segíti a magzatot, idejében le tudja fejteni nyakáról a rácsavarodott köldökzsínórt. Az a bába, akit Szószuke hívott, éppen elég idős volt, hogy az ilyesmiben tapasztalata legyen, de mivel ebben az esetben a köldökzsínór nem egyszer, hanem kétszeresen csavarodott a magzat vékony nyaka köré, képtelen volt a szűk medencecsatornában a szükséges életmentő műveletet elvégezni. A köldökzsínór olyan szorosan feszült rá a gégére, hogy az újszülött holtan jött a világra.

Természetesen a bába is hibás volt, de kétségtelen, hogy a felelősség leginkább O-Jonét terhelte, mivel a köldökzsínór csavarodásában a terhesség ötödik hónapjában szenvedett balesetnek minden bizonnyal szerepe volt. Amikor mindezt megmagyarázták a szülési fájdalmaktól kimerült O-Jonénak, az csak némán bólogatott, beesett szeme elhomályosult, s hosszú szempillái szaporán remegtek. Szószuke gyöngéd szavakkal vigasztalgatta, miközben zsebkendőjével letörülte a sápadt arcon lepergő könnyeket...

Ilyen szerencsétlen volt a Szószuke házaspár gyermekdolgában, és miután ezzel kapcsolatosan annyi keserű megpróbáltatáson ment át, gyermekekről még beszélni sem szerettek. Az a komor, sötét árnyék azonban, amit a múlt fájó emlékei vetettek életükre, nem szállt el egyhamar. Még ha olykor hangosan nevettek is, lelkük mélyén annak is borongós, tompa visszhangja támadt. Éppen ezért O-Jonénak esze ágában sem volt, hogy a szomorú múltat férje előtt még egyszer felelevenítse, de Szószuke sem érezte szükségét.

O-Jone most elhangzott vallomása nem fedte egészen a valóságot. Amikor a harmadik gyermekét is elvesztette, és férjétől megtudta az okát, kegyetlen anyának hitte magát. Bár meg volt győződve arról, hogy tettét nem tudatosan követte el, mégis, ha sokat gondolkozott, egyre inkább úgy látta magát, mint aki a sötétből a világosság felé vezető úton lesbe áll, hogy elrabolja gyermeke életét, amelyet ő maga adott neki. Amikor magában így magyarázta a történeteket, úgy érezte, hogy szörnyű bűnt követett el, és szinte elviselhetetlen lelkiismeret-furdalás gyötörte. És ami még rosszabb – nem volt senkije a világon, akivel szenvedését megoszthatta volna, hiszen még férjének sem panaszolta el, hogy mi bántja.

Mint minden gyermekágyas asszony, szülés után három hétig ágyban feküdt. És bár ez a három hét testileg tökéletes pihenést jelentett, lelkileg azonban rettenetes türelempróba volt.

Közben Szószuke az elhunyt gyermeknek piciny koporsót készített, és titokban eltemette, majd emléktáblácskát csináltatott, s fekete lakkal ráíratta a halál után adott nevet.^[14]

Így annak, akit ez az emléktáblácska megörökített, volt halál utáni neve, még mielőtt életében nevet kaphatott volna.

Szószuke az emléktáblácskát kezdetben az ebédlőben helyezte el a szekrény fölött, s amikor a hivatalból hazajött, sohasem mulasztotta el, hogy tömjénes gyertyácskát gyújtson előtte. A gyertya illatát néha megérezte a kisszobában fekvő O-Jone is, akinek érzékszervei ezekben a napokban nagyon kifinomodtak. Néhány nap múlva Szószuke levette az emléktáblácskát, és a fiókos szekrénybe rejtette, ahol Fukuokában meghalt gyermekük, valamint Tokióban elhunyt édesapja emléktáblácskáit külön-külön, gondosan vászonba burkolva őrizte. Amikor tokiói házukat felszámolták, Szószuke az ősök emléktáblácskáit mind magával vitte, de később a hányattatás éveiben, amikor állandóan ide-oda költözködtek, egy templomba helyezte el, kivéve édesapjáét, amelyet kegyelettel őrzött az egyik utazótáskában.

O-Jone a fekvőhelyéről mindent látott és hallott, amit Szószuke csinált. Ahogy a hátán fekve

bámulva a mennyezetet, gondolatban az inga láthatatlan fonálát addig szőtte, míg a két emléktáblácskát egymással összekötötte, majd valahol a messzeségben, kezdetben teljesen alaktalan, majd árnyszerűen imbolygó, halott gyermeke köré tekeredett. Akkor a hirosimai, a fukuokai és a tokiói gyászos emlékek világában meglátta a kérlelhetetlen végzet rendelését és saját magát, amint ennek a súlya alatt tehetetlenül vergődik, arra kárhóztatva, hogy ismételen ugyanannak a tragikus eseménynek legyen áldozata. Amikor rádöbbsent erre, egyszerre csak valahonnan, egészen közelről, egy átkot szóró hang riasztotta fel. Az alatt a három hét alatt, amit az ágyban kellett eltöltenie, hogy testileg megerősödjék, fülét szüntelenül ez az átkozódó hang ostromolta. Így a pihenés O-Jone számára olyan kínszenvedést jelentett, amihez foghatót el sem tudott volna képzelni.

Több mint fél hónapot töltött el teljes mozdulatlanságban, s ezalatt többnyire üresen bámult a semmibe. A hosszadalmas fekvés vége felé már türelme is elfogyott, s mindjárt másnap, hogy a fogadott ápolónő elment, titokban felkelt. Alig vonszolta magát. Céltalanul ödöngött a házban. De hiába. A szívét lidércnyomásként szorongató nyugtalanságtól sehogy se tudott szabadulni. Míg elgyengült izmait erőszakkal sikerült mozgásra bírni, szellemi működése sehogy sem akart megindulni. Elcsüggedve bújt vissza takarója alá, és úgy próbált menekülni a gyötrő képek elől, hogy szemét szorosán behunyta.

Az előírt nyugalmi időszak lejártával azonban O-Jone egészségi állapota rohamosan helyrejött.

Eltette az ágyneműt, szép rendet csinált a lakásban. Megnézte magát a tükörben, és úgy látta, hogy a szeme most már egészen másképpen csillog. Éppen a ruhaváltás ideje volt, és amikor levetette magáról az oly hosszú ideje hordott, vattázott nehéz ruhát, bőrén a tisztaság felüdítő érzése áradt szét.

A tavasz és a nyár találkozása alkalmából pazar, színpompás ruhába öltözött japán táj szépsége a búskomor O-Jone kedélyére is hatással volt. Ez a hatás azonban főleg abban nyilvánult meg, hogy a ragyogóan tűző nap a múlt tavában elsüllyedt fájó emlékeket újból élesen megvilágította. O-Jonét ezeknek láttán ellenállhatatlan kíváncsiság kezdte kínozni, hogy megtudja, mit rejt magában a jövő.

Egy verőfényes, csodaszép reggelen, alighogy hivatalba induló férjét szokása szerint kikísérte, ő is kiment a városba. Az asszonyok akkor kezdtek napernyővel járni az utcán. Ahogy gyors léptekkel haladt a napos oldalon, érezte, hogy halántékát hamarosan finom izzadságcseppek verik ki. Képzeteiben újból és újból átélte azt a pillanatot, amikor a ruhaváltás alkalmával kihúzta a szekrény felső fiókját, és keresés közben váratlanul az oda eldugott új emléktáblácskára bukkant.

Nemsokára ahhoz a házhoz ért, amelyben a jövőmondó lakott. Rövid habozás után benyitott. O-Jone, akárcsak sokan mások a művelt körökből, gyermekkorától hitt bizonyos babonákban, de ezt, mint ahogy más civilizált emberekkel is megesik, csupáncsak időtöltésnek, szórakozásnak tekintette.

Ezért elég különös volt, hogy most ettől eltérően járt el. Ugyanis a fiatalasszony a legkomolyabb arccal s a legőszintébb szándékkal ült le a jós elé, hogy megtudja, az ég részesíti-e őt abban a kegyben, hogy a jövőben még gyermeket szülhessen, és azt fel is nevelhesse. A jós azok közé a tucat-jövőmondók közé tartozott, akik valamelyik forgalmas utcán felütik tanyájukat, s egy-két szenért a járóelőknek szerencsét mondanak. Miután O-Jone előadta kíváncságát, a jós gondosan sorjába rakta jövőmondó kockáit, ujjai közt forgatva, lassan számlálta a jósló pálcikákat, fontoskodva simogatta szakállát, és úgy tett, mintha valamin erősen törné a fejét, majd szúrós szemét O-Jonéra emelte, és a lehető legnyugodtabb hangon kimondta az ítéletet:

– Magának nem lehet gyermeke.

O-Jone egy darabig bénultan hallgatott, aztán lassan felemelte fejét, és elhaló hangon megkérdezte:

– És miért nem?

Azt hitte, hogy a jós gondolkodni fog, mit is feleljen. De az csak egy lesújtó tekintetet vetett rá, s határozott hangon válaszolt:

– Valaki ellen súlyosan vétkezett, és ezért átok fogja, hogy ne legyen gyermeke.

O-Jonét ez a kijelentés szíven találta. Megsemmisülten, lehorgasztott fővel tért haza, s egész este kerülte férje tekintetét.

Ez a jóslat volt az oka, amiért O-Jone eddig nem merte bevallani, hogy mit mondott a jövőmondó.

Amikor ezen a csendes estén az egyre sűrűsödő sötétséggel reménytelenül küzdő, bágyadt lámpafény mellett végre ezt is megmondta, Szószuke neheztelően jegyezte meg:

– Képzelem, milyen idegállapotban lehettél, hogy képes voltál ilyen hülyeségre, s még ráadásul fizettél is, hogy meghallgass egy csomó ostobaságot. És még ne is bosszankodjam? Ugye, máskor is elmégy ahhoz a szédelőhöz?

– Jaj, dehogyis megyek, hiszen olyan rettenetes volt.

– Na, ne is menj. Elég szamár voltál, hogy egyáltalán betetted a lábad ilyen helyre – oktatta Szószuke feleségét, erőszakolt fölényességgel, majd hamarosan elaludt.

Szószi és O-Jone igazán nagyon szép egyetértésben éltek. Több mint hatéves házasságuk alatt – ami elég hosszú idő – még egy fél napig sem voltak haragban, és nem emlékeztek arra, hogy valaha is civakodtak volna, vagy olyan szavakat vagdostak volna egymás fejébe, amiért bármelyiküknek is pirulnia kellene. Mindig együtt mentek vásárolni a ruhásboltba és a rizskereskedésbe, de ettől eltekintve, nagyon ritkán mutatkoztak olyan helyeken, ahol emberekkel kellett érintkezniük. Mindennapi szükségleteik beszerzésén túlmenően az emberek egyáltalán nem érdekelték őket – mintha nem is léteznének. Számukra az egyetlen szükségletet kettőjük együttléte képezte, ami egyúttal teljesen ki is elégítette őket. Bár a fővárosban éltek, gondolkozásmódjukban semmiben sem különböztek a teljes elszigeteltségben élő hegyi lakóktól. Ennek aztán az volt a természetes következménye, hogy életük a lehető legegységesebb mederben folyt le. Igaz, hogy így a bonyolult társadalmi étellel járó kellemetlenségeket sikerült kikerülniük, de egyúttal az ezzel járó színes élményekhez vezető utat is eltorlaszolták. Ez oda vezetett, hogy bár a fővárosban éltek, a fővárosi élet előnyeit egyszerűen eldobták maguktól. Arra ők maguk is rájöttek, hogy mindennapi életükben nincs semmi változatosság, és bár sohasem teltek be egymással, és soha a legcsekélyebb hiányérzetük sem volt, valahol, tudatuk mélyén, életük belső tartalmát illetően mégis valamilyen halvány lázongás derengett bennük, aminek igazi természetével azonban még ők maguk sem voltak teljesen tisztában. És ha mégis a változatlanul megisméltető egyforma benyomások és érzések terhével vonzólták a napok és hónapok végtelennek tetsző egymásutánját, ez nem azért volt, mintha kezdettől fogva nem érdeklődtek volna az emberek és a társadalom iránt. Valójában a társadalom zárkózott el kettőjük előtt, s fordított közömbösen háttal neki. Ha ki akartak törni zárkózottságukból, nem volt hol megvetniük lábukat, s kénytelenek voltak inkább visszahúzódnival a maguk csigaházába, s így elszigeteltségük még csak fokozódott. Egyszóval amit az életük veszített felszínen, visszanyerte mélységében. Az eltelt hat év alatt nem szaladgáltak ide-oda mindenféle társadalmi kapcsolat után, hanem a hosszú időt arra használták fel, hogy az egymás szívéhez vezető utat állandóan egyengessék. Így elérték, hogy alaposan megismerjék egymást. A házaspár a világ szemében, akárcsak azelőtt, most is két külön egyednek számított, valójában azonban egyetlen erkölcsileg szétválaszthatatlan szervezetet alkotott. Kettőjük lelke, idegrendszerük minden szála szorosan egymásba fonódva működött.

A vízmedence tükrére hullott két olajcsepphez hasonlíthatnánk őket. A két csepp nem azért tapad egymáshoz, mert eltaszítja magától a környező vizet, hanem azért, mert a víz taszítja egymáshoz őket, s így a kettő végül is egyetlenegy szétválaszthatatlan, kerek cseppé egyesül. És ebben a szoros összeforrottságban ott volt a családi összhang, a kielégülés és azt követő kellemes fáradtság, ami házastársaknál általában ritkán szokott így együttesen előfordulni. Nem is feledkeztek meg soha, még a fáradtság önfeledt perceiben sem arról, hogy ők így együtt milyen boldogok. Bár ez a fáradtság néha sűrű fátyolként borult tudatukra, és ilyenkor szerelmük mintha ködbe veszett volna, legalább elkerülték az olyan izgalmakat, amelyek azt az érzést váltják ki, mintha csupasz idegeiket éles kéfével súrolnák. Más szóval, minél inkább eltávolodtak az emberektől, annál közelebb kerültek egymáshoz, annál szorosabban fűzte őket össze a házassági kapocs.

És teltek a napok, hónapok, évek, a legcsekélyebb változás nélkül. Az átlag házasságokhoz képest ritka szép egyetértésben éltek, de erről köztük még legbizalmasabb együttlétükben sem esett szó. Néha-néha azonban, amikor ráébredtek arra, hogy mennyire egymáshoz tartoznak, ellenállhatatlan

szükségét érezték, hogy gondolatban újból és újból bejárják az együtt megtett utat, és visszaemlékezzenek, milyen nagy áldozatot is követelt tőlük vakmerő házasságuk. Tudatában voltak annak, hogy ezáltal kihívták maguk ellen a végzetet, és ezért állandóan reszketve, térdre hullva várták, mikor sújt le rájuk rettenetes bosszúja. Ugyanakkor azonban nem feledkeztek meg arról sem, hogy a kárpótlásul kapott boldogságért hálából a szerelem istenének oltárán illatos gyertyácskákat gyűjtsanak.

Bár közönséges halandók voltak, akik az élet ostorcsapásai alatt futottak a sír felé, érezték, hogy az ostor vége édes méztől csepeg, amitől minden fájdalomuk elmúlik...

Szószuke meglehetősen jómódú tokiói család sarja volt, aki már diákkorában megengedhette magának, hogy a vele egyívású ifjak kedvteléseinek minden megszorítás nélkül hódolhasson. Öltözködésében, viselkedésében és gondolkozásában tökéletes világfi, aki fensőbbiségesen lekezelte az embereket, és senkire nem volt tekintettel. És akárcsak patyolatfehér gallérja, kifogástalanul vasalt nadrágja hajtókája és az alóla kilátszó harisnya divatos mintája, éppúgy agyberendezése is tökéletesen az előkelő társaság ízléséhez igazodott. Mivel jó eszű volt, a tanulás nem okozott különösebb gondot. Egyébként úgy tudta, hogy az iskola és a tanulás csak eszköz az érvényesüléshez, és a tudós címre már csak azért sem pályázott, mert annak kedvéért nem volt hajlandó a nagyvilági szórakozásokból egy fikarcnyit sem engedni. Az egyetemen a többi közepes tanulóhoz hasonlóan, megelégedett azzal, hogy teleírjon egy csomó füzetet, amiket azonban otthon nagyon ritkán vett kézbe. Ha történetesen hiányzott valamelyik előadásról, nem vett magának fáradságot, hogy az elmulasztottakat bepótolja. Asztalán nagy halomban heverték a könyvek meg a füzetek, de mielőtt elment volna hazulról, a dolgozószobáját mindig a legnagyobb rendben hagyta. A barátai irigyelték könnyelmű, nagyvonalú életmódjáért, amire ő büszke is volt. Egyszóval a jövő biztató szivárványszínekben ragyogott előtte.

Az akkori Szószukénak a mostanitól eltérően nagyon sok barátja volt. Valójában, aki csak ennek a könnyelmű aranyifjúnak a közelébe került, válogatás nélkül barátjának számított. Született optimistához illően képtelen volt felfogni az „ellenség” szó igazi értelmét. Derűsen, mindig mosolyogva élte ifjú napjait.

– Tudd meg, hogy azt, aki nem vág savanyú képet, mindenütt szívesen látják – mondotta egy Jaszui nevű barátjának. És valóban, arra még nem volt példa, hogy Szószuke jó hangulatát valamivel is elrontotta volna.

– Boldog ember vagy, hogy ilyen szerencsés természeted van – sóhajtott fel irigykedve Jaszui, akinek lépten-nyomon kellemetlenségei voltak. Jaszui Ecsizen környékéről való volt, de olyan sokáig élt Jokohában, hogy sem kiejtésében, sem viselkedésében nem különbözött egy valódi tokiói bennszülöttől. Szeretett elegánsan öltözködni, s hosszúra növesztett haját középen elválasztotta. Bár Szószuke és Jaszui nem egy évfolyamon voltak, egyes előadásokat közösen látogattak, egymás mellett ültek, és ha Jaszui valamit nem értett meg, Szószukéhoz fordult magyarázatért. Így mind több és több alkalom nyílt beszélgetésre, míg végül is jó baráti viszony alakult ki köztük.

Ismeretségük még a tanév elején kezdődött, és a Kiótóba nem rég érkezett Szószukénak igen hasznos volt. Jaszui kalauzolása mellett a számára új város friss benyomásait olyan élvezettel szűrte, mint valami finom szakét. Kettesben, minden áldott este, hol a Szandzso, hol a Szidzso élénk forgalmú negyedekben csatangoltak. Később azt is megtették, hogy nyakukba vették a várost, és átbarangolták egyik végétől a másikig. Ilyenkor megálltak valamelyik híd közepén, s elnézték a Kama folyó tovasuhanó vizét, vagy felmentek a Higasi domb tetejére, és némán bámulták a felkelő holdat.

Ilyenkor az volt az érzésük, hogy a kiótói hold kerekesebb és nagyobb a tokióinál. Amikor pedig megunták a várost és az embereket, szombat és várnaponként nagyobb kirándulásokat tettek távolabbi helyekre. Szószuke nem győzött eleget gyönyörködni a magas bambuszbozót sötétzöld panorámájába, s nem tudott betelni az egymás mellett szépen felsorakozó fenyőfák sudár törzsében, melyet a lemenő nap sugarai pirosra festettek. Igazán felejthetetlen látvány. Egy napon felmentek a Daihikaku^[15] templomhoz, s mialatt Szókuhi képeit csodálták, a folyóról felhallatszott a csónakázók evezőcsapása, amelyről a két barát megállapította, hogy nagyon hasonlít a vadludak gágogásához. Máskor eljutottak egészen a Heihacsi pagodáig, ahol az egész napot eltöltötték. A fogadóasszony nyáron sült folyami hallal vendégelte meg őket, amit szakéval leöntve fogyasztottak el. Ez a fogadóasszony egyébként kendővel bekötött bejével és sötétkék lábszárvédőjével külön látványosság volt.

Az állandóan új izgalmakra szomjazó Szószukét ezek a szokatlan, friss benyomások eleinte kielégítették. Később azonban, amikor a hajdani főváros aromájával teleszívta magát, mindent laposnak, egysíkúnak kezdett látni, és ilyenkor szinte fájt, hogy a hegyek szép kék színe és a víz tiszta tükre már nem keltette benne azt a frissen csillogó benyomást, mint első ízben. Forrón lüktető ifjú véréhez nem talált ez a hűvös mély sötétkék szín. „Mi ennek az oka?” – kérdezte magában. Valószínűleg az, hogy még nem talált egy olyan lázasan lüktetőtevékenységre, amelybe belevethetné magát, és égő szenvedélyét maradéktalanul kielégíthetné. Sebesen áramló vére türelmetlenül ostromolta az erek falát, és csillapíthatatlan forrósággal bizsereggette minden porcikáját.

És egy szép napon, amint karba tett kézzel nézte a láthatárt körös-körül elzáró hegyeket, egyszerre kifakadt: „Torkig vagyok már ezekkel az ócskaságokkal.” Jaszui erre csak jóízűen nevetett, s okulásul elmondott egy történetet, amit az egyik barátjából hallott.

A történet egy postakocsi állomásról szólt, amelyik egy igen népszerű dzsóruri versszakain keresztül vált híressé, és ahol ez a barátja lakott. Aki itt élt, hajnaltól sötét estig, akármerre nézett, égnek meredő hegyeken kívül egyebet nem látott. Mintha egy óriási mozsár fenekén élne. Egyszer a szünni nem akaró júniusi záporok után a mozsár falát képező hegyoldalakról éjjel-nappal patakzott le a víz, és a kis települést már-már elnyeléssel fenyegette az áradat. Jaszui barátja azonban rettegett e saját maga elé képzelte szörnyű képtől.

Szószuke ahhoz fogható szörnyű sorsot, mint egy ilyen mozsár fenekén tölteni el az egész életet, el se tudott képzelni.

– Egyáltalán léteznek emberek, akik ilyen helyen tudnak élni? – kérdezte csodálkozva. Jaszui csak nevetett s aztán elmondott egy izgalmas történetet, amit szintén attól a bizonyos barátjától hallott, s amelyik Csucsijama leghíresebb hőséről szólt. Ezt a „nagy” embert keresztre feszítették, mivel egy pénzes ládát lopott, amiben ezer rjó volt. Szószuke, aki már végtelenül megunta a kiótói egyhangú életet, elgondolta magában, milyen kár, hogy ilyen izgalmas események, amelyek pedig változatosságot és színt visznek az életbe, minden száz évben csak egyszer fordulnak elő.

Szószukét abban az időben csak az újdonságok látványa elégítette ki. Ha a természet egyszer már végigmotogatta a négy évszak jellegzetes színeit, Szószuke fölöslegesnek találta, hogy a következő tavasszal újból nyíló virágokon vagy az őszi levelek bíborvörös köntösén legeltesse megint a szemét. Mindenáron izgalmas élményekben bővelkedő életre szeretett volna magának váltót kiállítani, és fő problémája a pillanatnyi jelen s a közeljövő volt, míg az egyszer tovasuhant, múlttá vált életet semmivel se becsülte többre, mint az alacsony árfolyamú álmodozást.

Miután meglátogatta és alaposan megszemlélte az omladozó szentélyeket és az elhagyott buddhista templomokat, nem érzett magában elég bátorságot ahhoz, hogy fekete hajjal övezett fejét tovább is

régi történetek kifakulófélben levő lapjai fölé hajtsa. Fiatalos lelkülete még nem érte el a lehiggadásnak azt a fokát, ami megtűrte volna a barangolást a százados álomba dermedt múltban.

A tanév végén, amikor Szószuke és Jaszui elváltak, abban egyeztek meg, hogy a vakáció végén megint találkoznak. Jaszui először szülőfalujába, Fukuiba utazott, s úgy tervezte, hogy később Jokahamába megy, s onnan levélben értesíti Szószukét a visszautazás idejéről, és ha csak lehet, együtt mennek majd Kiótóba. Közben, ha idejük megengedi, átrándulnak Okicuba, ahol meghálnak. Másnap folytatják útjukat, és meglátogatják a Szeikendzsi templomot, a hihói fenyvest és a Kuroszánt.

Szószukének nagyon tetszett ez a terv, és már előre örült annak a pillanatnak, amikor megkapja Jaszui lapját.

Amikor hazament Tokióba, az apja jó egészségnek örvendett, és Koroku még gyermek volt. Egyévi távollét után, a forgalmas főváros tikkasztó hőségét és füstös levegőjét valósággal élvezte. Amikor elnézte a magasból a háztetők több mérföldre kiterjedő cseréptengerét, amely fölött az égető napsütésben remegve örvénylett a forró levegő, elragadtatással gondolta magában: „Ilyent is csak Tokióban lehet látni.” És ha a mai Szószuke a dolgok ilyen káprázatos látványa előtt legfeljebb elvakultan hunyja be szemét, az akkori Szószukében gyermeki lelkesedést tudott okozni.

Szószuke jövője hasonlított egy alvó rügyhöz, amely kifeslés előtt nemcsak más számára, de még saját maga előtt is pecsétes titok. Amikor a jövőjére gondolt, úgy érezte, mintha csak siker várna rá és semmi egyéb. Különböző is a forró nyári időszak ellenére hozzá is fogott, hogy konkrét terveket készítsen, hogy tanulmányai befejezése után mihez is kezd, bár még nem is döntötte el véglegesen, hogy állami szolgálatba megy-e vagy inkább kereskedelmi pályára lép. Neki most mindegy volt az irány, amelyen elindult, csak az számított, hogy a választott úton olyan messzire érjen el, amennyire csak lehetséges.

Édesapja révén közvetlenül, az apja barátain keresztül pedig közvetve éppen elég összeköttetésük volt. Mindjárt ki is szemelt néhány befolyásos személyiséget, akikről feltételezte, hogy jövőjét egyengethetik, s kettő-háromhoz be is kopogtatott. Ezek közül az egyik a nagy hőség elől Tokióból a hegyekbe menekült. A másodikat nem találta otthon, míg a harmadik nagy elfoglaltságára hivatkozva másnapra kérte a hivatalos idő megkezdése előtt. Szószuke már koránreggel, még hét óra előtt beült a felvonóba, amely felvitte egy vörös téglapépület harmadik emeletére. Amikor bevezették a várószobába, legnagyobb meglepetésére ott már hét-nyolc hasonszőrű fiatalember várt bebocsátást ugyanazon „személyiséghez”, akihez ő is jött. Így protekció keresés közben eddig nem ismert helyeken járva, új dolgokat látott, és alkalma nyílt egészen közletről megismerkedni a való világ egy olyan oldalával, amely mellett eddig úgy haladt el, hogy sejtelve se volt a létezéséről. És – függetlenül attól, hogy sikerül-e összeköttetést szerezni vagy sem – ez neki nagyon tetszett.

Édesapja utasítására most is, mint minden nyáron, segédkezett a lakás szellőztetésében, amely ebben az időszakban a legérdekesebb elfoglaltságok közé tartozott. Ilyenkor le szokott ülni a dozó ajtaja előtt levő nedves köre, s a friss léghuzatot élvezve, nagy érdeklődéssel lapozgatott az „Edo^[16] nevezetes helyei” vagy „Edo homokjai” című képes albumban. Máskor maga alá húzott lábbal üldögélt a nappali szobában a napsütésben felmelegedett gyékényen, s azzal szórakozott, hogy a szolgálóval hozatott kámfort gyógyszeradagocskák formájában papírba csomagolta, és szépen egymásra rakta. A kámfor szaga már kora gyermekora óta az izzasztó kánikula legforróbb napjait, az agyaglábásokat s a sápadt kék égen méltóságteljes lassúsággal keringő keselyűket juttatta eszébe.

Közben az ősz is beköszöntött, s a kétszáztedik^[17] nap közeledtével megindult a szél, és beállott az esőzés. Az égen kifogyhatatlan, híg színű tintafelhők gomolyogtak. A hőmérőben a higanyoszlop

két-három nap alatt hirtelen lesüllyedt. Szószukénak elő kellett vennie vesszőkosarát, becsomagolnia, szalmakötéllal lekötnie, és elindulnia Kiótóba.

Közben azonban nem feledkezett meg arról, hogy miben állapotok meg Jaszuival. Amikor két hónappal ezelőtt hazaérkezett, arra gondolt, hogy van még bőven ideje, és nyugodtan várt, de most, hogy az idő egyre inkább telt, s a vakáció vége veszedelmesen közeledett, egyre türelmetlenebbül várta barátja értesítését. Jaszui azonban még csak egy levelezőlapot sem küldött. Szószuke írt Jaszuinak szülőfalujába, Fukuiba, de nem kapott választ. Akkor arra gondolt, jó lenne Jokohamában érdeklődni, de mivel annak idején elfeledte felírni magának ottani címét, oda sem írhatott.

Az elutazás előtti napon édesapja behívta magához, és kérésére a rendes útiköltségen felül még adott annyi pénzt, hogy útját két-három napra megszakíthassa, s még maradjon is. Amikor odaadta a pénzt, csak annyit mondott:

– Aztán takarékoskodj vele minél jobban. – Szószuke ezt az intelmet úgy fogadta, mint apáknak a fiaikhoz ilyen alkalommal intézett megszokott tanácsát. Édesapja még hozzátette: – A jövő nyárig nem látjuk többet egymást. Kérlek, ügyelj nagyon magadra.

Csakhogy a következő nyáron Szószuke nem jöhetett haza, és így édesapját már csak a ravatalon látta viszont. Még most is, valahányszor visszagondol erre az utolsó találkozásra, és emlékezetében felmerül édesapja arca, mindig lelkiismeret-furdalást érez.

Végre aztán, közvetlenül az indulás előtt, Jaszuitól levél érkezett. Ebből megtudta, hogy barátja megbeszélésük szerint, vele együtt szeretett volna visszatérni Kiótóba, de mivel bizonyos körülmények közbejöttek, kénytelen volt a tervezett időpont előtt elutazni. Ezután a mentegetőzés után hozzátette:

„Remélem azonban, hogy Kiótóban találkozunk, s akkor jól kibeszélhetjük magunkat.” Szószuke a levelet kabátja zsebébe dugta, s felszállt a vonatra. Okicuban, ahol az egyezés értelmében Jaszuival találkoznia kellett volna, egyedül ereszkedett le a rakpartra, és ment végig a Szeikendzsi templomhoz vezető keskeny, hosszú utcán. Mivel a nyárnak vége volt, a nyaralók már jórészt elszéledtek, s így a szállodák aránylag elcsendesedtek. Szószuke egy tengerre néző szobában hason fekve, sebtében két-három sort firkantott a Jaszuinak címzett képeslapra. Többek között ezt írta: „Mivel te nem jöttél, egyedül érkeztem ide.” Másnap a Jaszuival megbeszél programnak megfelelően elindult, hogy meglátogassa Mihót^[18] és Rjúgedzsi templomot, s igyekezett minél több anyagot gyűjteni, hogy amikor megérkezik Kiótóba, legyen miről beszámolnia barátjának. Nem tudni azonban, mi okból – a kedvezőtlen időjárás miatt-e, vagy azért, mert nem volt megfelelő útitárs –, hiába bámulta a tengert, hiába járta a hegyeket, semmi sem tudta lekötni érdeklődését, a lustálkodást a szállodában pedig még unalmasabbnak találta. Ezért fogta magát, s a csíkos övű szállodai fürdőköpenyt lekapta magáról, kiterítette az erkély korlátjára, csomagolt és nagy sietve elutazott Okicuból. Amikor az éjszakai vonattal megérkezett Kiótóba, nagyon kivolt merülve, és a holmija elrendezése is annyira igénybe vette, hogy az első nap ki se ment az utcára. Másnap elnézett az egyetemre. A tanárok még nem voltak ott teljes számban, diákok pedig alig lehetet látni. Leginkább az lepte meg, hogy Jaszuinak – akinek pedig előtte három-öt nappal kellett megérkeznie – híre-nyoma sem volt. Szószukét ez a körülmény erősen gondolkodóba ejtette, s elhatározta, hogy elmegy a barátja szállására. Jaszui egy fában és vízben bővelkedő negyedben, a Kamo templom környékén lakott. Még a nyári szünidő előtt említette, hogy szeretne egy csendes külvárosi utcába költözni, ahol jobban tudna tanulni, és ezért választotta ezt a vidékies környezetet. Az általa felfedezett régi stílusú házat kétfelől vályogkerítés vette körül. A tulajdonos, mint ahogy azt Szószuke Jaszuitól megtudta, egy sintoista pap volt. Jaszui háztartását a pap

felesége vezette, egy negyven év körüli, bőbeszédű derék asszonyság, akinek zamatos kiótói tájszólásával nem lehetett betelni. „Háztartásvezetésen értsd azt, hogy naponta háromszor valamilyen ízetlen kotyvalékot hoz fel szobámba” – jelentette ki Jaszui becsmérően. Szószuke kétszer-háromszor is meglátogatta barátját új lakásán, s alkalma volt megismerkedni az állítólag ízetlen kotyvalékot készítő asszonysággal.

Amikor most újból felkereste, a háziasszony jól emlékezett rá, túlradó szívéllyességgel üdvözölte, s lány csengésű tájszólással érdeklődött lakója felől, holott Szószuke azért jött, hogy tőle halljon valami újságot barátjáról. Az asszonytól csak annyit tudott meg, hogy Jaszui amióta hazament, mind a mai napig a legcsekélyebb életjelt se adta. Szószuke ezen a nem várt fejleményen elgondolkozva tért szállására.

Ezután csaknem egy egész hétig mindennap elment az egyetemre, és azzal a homályos előérzettel nyitott be a tanterembe, hogy ma viszontlátja barátját, fülébe csendül ismerős hangja, de minden alkalommal csalódott. Az utolsó három-négy napon már erősen nyugtalankodott, mi is lehet Jaszuival. Miután levélben kimentette magát, hogy valamilyen közbejött ok miatt előbb kell visszautaznia, mint ahogy megbeszélték, most egyszerűen nyoma veszett. Ekkor a kollégáktól próbált értesüléseket szerezni. Sorba kérdezte valamennyiüket, de senki sem tudott semmit. Már lemondott minden reményről, amikor az egyik kollégája közölte vele, hogy tegnap este, a Szidzso negyedben sétálva, a járókelők tömegében látott egy fiatalembert, jukatában, aki nagyon hasonlított Jaszuihoz. Szószuke hitetlenkedve csóválta fejét. Másnap, kereken egy héttel Kiótóba érkezése után, Jaszui váratlanul betoppant, éppen úgy öltözve, ahogyan azelőtt való nap leírta kollégája: könnyű nyári ruhában, kezében szalmakalappal. Szószuke jól megnézte rég nem látott barátját, és úgy tetszett, mintha arcának valamilyen újszerű kifejezése volna, amit a vakáció előtt nem látott. Olajjal bekent, közepén elválasztott fekete haját feltűnő gonddal fésülte. Jaszui észrevette, hogy Szószukénak ez szemet szúr, és mintegy mentegetőzve jegyezte meg, hogy éppen a borbélytól jön. A két barát több mint egy óra hosszat beszélgetett erről-arról. Jaszui méltóságteljes hanghordozásával, tartózkodó modorával, igen gyakran használt kedvenc „mindamellet” szavajárásával egészen a régi volt. Azt azonban egy szóval sem említette, hogy miért utazott el hamarabb Jokohamából, mint ahogy megegyeztek, s az sem derült ki, hogy útját hol és miért szakította meg olyan hosszasan, hogy Szószukénál jóval később érkezett Kiótóba. Azt azonban minden további nélkül beismerte, hogy már három-négy napja valóban a városban tartózkodik. Azt is megmondta, hogy többet nem megy vissza régi szállására.

– Hát akkor hol laksz? – kérdezte Szószuke. Jaszui erre közölte jelenlegi címét. Ez bizony csak egy harmadrendű szállás volt a Szandzso negyedben, amit Szószuke hírből ismert.

– Mi az oka, hogy éppen oda szálltál? Komolyan abban a negyedben szándékszol letelepedni?

Erre Jaszui röviden csak annyit válaszolt:

– Hát igen, most ez nekem így jobban megfelel.

Majd kis idő múlva hozzátette:

– Elegem van a bérelt szobákból. Elhatároztam, hogy egy kis házat veszek, ahol csak én lakom egyedül.

Szószukét ez a váratlan bejelentés nagyon meglepte.

Még egy hét se telt el, és Jaszui egy csöndes utcában külön házat bérelt. Hát ez bizony elég barátságatlan, sűrű házacská volt; sötétpirosra mázolt kerítésoszlopokkal, amely annyira jellegzetes eleme Kiótó város régies stílusának. A bejárat előtt egy magányos szomorúfűz

búslakodott, amiről senki sem tudta, hogy tulajdonképpen kié is. Ez a szomorúfűz, amikor a szél fúj, hosszú ágaival szinte horzsolja az eszterháj szélét. Az előkerten látszott, hogy a tokiói szokástól eltérően, valamennyire gondozzák. Ahova csak lehetett, köveket raktak, s néhány belőlük közvetlen a nappali ablaka alatt fehérlett. A kövek között mindenütt friss moha zöldellt. Hátralát egy roskadozó, teljesen üres fészer állott, s mögötte bambuszokrok közt az árnyékszék húzódott meg.

Szószuke októberben, az iskolai év kezdetén kereste fel barátját az új lakásban, amikor még volt egy kevés szabad ideje.

Verőfényes szép őszi napok voltak. Szószuke az egyetemre is napernyővel járt. Amikor a kis rácsos kapuhoz ért, napernyőjét összecsukta, s közben bekukucskált az udvarba. Egy pillanatra, csíkos jukatába öltözött női alak villant szemébe. A kapun túl cementjárda vezetett a házig.

Szószuke várt, amíg a jukatába öltözött nő, aki neki háttal állt, bemegy a házba, majd kinyitotta a rácsos kaput. A kapu csikorgására Jaszui jött ki elébe.

Bementek az ebédlőbe, és sokáig beszélgettek, de az imént látott nő egyáltalán nem mutatkozott, hangját sem lehetett hallani, és a legkisebb zaj sem árulta el jelenlétét. Pedig tekintve, hogy csak két szoba volt, feltétlenül a szomszéd szobában kellett lennie. Szószukénak mégis az volt az érzése, hogy ott egy lélek sincs. Ez az árnyékszerű, csöndesen meghúzódó teremtség O-Jone volt.

Jaszui beszélt barátjának a szülőfalujáról, Kiótóról, az egyetemi előadásokról és mindenről a világon, csak éppen O-Jonéről nem ejtett egy szót sem, Szószuke pedig nem tudta rászánni magát, hogy ilyen irányban kérdezősködjék. Így a nap eltelt anélkül, hogy megtudta volna, ki is az a nő.

Másnap, amikor az egyetemen találkoztak, Szószuke megint nem érdeklődött a barátja házában látott nő felől, pedig állandóan foglalkoztatta, Jaszui pedig úgy tett, mintha nem is tudna róla. A két jó barát egymás közt eddig mindig, mindent nyíltan, fésztelenül megbeszélt, most azonban Jaszui teljesen elzárkózott, és Szószuke nem volt annyira tapintatlan, hogy erőszakkal hatoljon be barátja féltve őrzött titkába. Így aztán, bár mindkettőjüket erősen foglalkoztatta az a „bizonyos” nő, mégis eltelt egy egész hét anélkül, hogy egyikük is csak egy árva szóval is említést tett volna róla.

A következő vasárnap Szószuke ismét felkereste Jaszuit, hogy beszéljen vele egy mindkettőjüket érdeklő gyűlésről. Ennek a látogatásnak igazán nem volt semmi köze a „nőhöz”. De amikor a nappaliban leült, ugyanott, ahol az előző alkalommal, és megpillantotta a kerítés mellé ültetett törpe szilvafát, egyszerre világosan visszaemlékezett az első látogatásra, még a legapróbb részletekre is. Akkor is, mint most, a nappali kivételével az egész ház csöndes, kihalt volt, és ahogy most ismét itt ült, önkéntelenül a közelében rejtőzködő, titokzatos lány karcsú alakjára gondolt. Meg volt győződve, hogy most sem fog előjönni, s így most sem lesz alkalma arra, hogy közelebről megismerje. De bármilyen furcsán is hangzik, pontosan abban a percben, amikor ezt elgondolta, váratlanul kinyílt az ajtó, és O-Jone lépett be a szobába. O-Jonén most nem az a durva vászonjukata volt, mint a múltkor. Úgy volt öltözve, mintha éppen el akarna menni a városba, vagy most jött volna haza. Szószuke meglepődött.

O-Jone öltözködésén nem látszott semmilyen keresettség. Sem ruhája színében, sem övének fényében nem volt semmi feltűnő. Viselkedésében nyoma sem volt annak az elbájoló szemérmességnek, ami fiatal lányoknál általában megfigyelhető, amikor először találkoznak idegen fiúval. Egyszerű, csöndes teremtségnek mutatkozott, aki mondanivalóját kevés szóval ki tudja fejezni. Amikor Szószuke látta, hogy O-Jone társaságban is éppen olyan nyugodtan, magabiztosan viselkedik, mint ha a másik szobában meghúzódva ülne, arra a következtetésre jutott, hogy a lány magányos, visszavonuló életmódjának nem csupán az az oka, hogy nem akar emberek előtt mutatkozni.

– A hűgom – mondotta Jaszui, miután bemutatta Szószukét.

Szószuke ez alatt a négy-öt perc alatt, amíg együtt voltak, és egy keveset beszélgettek, megállapította, hogy a lány kiejtése egyáltalán nem vidékies. Meg is kérdezte:

– Idáig mindig vidéken lakott?

De mielőtt O-Jone felelhetett volna, Jaszui gyorsan közbevágot:

– Nem, sokáig élt Jokohamában. – Aztán megjegyezte, hogy éppen bevásárolni indultak, ami nyilvánvaló is volt, hiszen O-Jone azért öltözködött át. Szószuke sajnálkozott, hogy a vásárlás miatta most késést szenved, de Jaszui nevetve nyugtatta meg: – Nem fontos. Képzeld, amióta saját háztartásunk van, minden áldott nap rájövünk, hogy valami hiányzik. Hetenként legalább kétszer megyünk a városba bevásárolni.

– Akkor egy darabig én is elkísérlek – mondta Szószuke, s már fel is állt. Jaszui azonban azt javasolta, hogy előbb tekintse meg, hogyan rendezkedtek be az új házban. Erre átmentek a szomszéd szobába, ahol megmutatták Szószukénak a négyszögletű, bádgaljú hibácsit, az olcsó, rikító színű sárgarézt teafőzőt, és az ütött-kopott lefolyó mellett heverő vadonatúj vizesvedret.

Amikor elmentek, Jaszui bezárta az ajtót, és elszaladt, hogy a kulcsot a szomszéd házban lakó ismerősüknél hagyja. Közben Szószuke és O-Jone néhány semmitmondó szót váltott, Szószuke még ma is jól emlékszik minden egyes szóra, ami ez alatt a rövid három-négy perc alatt elhangzott. Pedig amit ő mondott, semmivel sem volt több, mint amennyit bármelyik férfi egy nőnek mondani szokott, és ami egyszerűen csak az embereknek egymás iránt természetesen megnyilvánuló rokonszenvét fejezi ki. Hasonlással élve, olyan volt, mint a kútvíz: egyszerű és színtelen. Ki tudná megmondani, hogy már hányszor ismételte el ezeket a semleges szavakat annak a sok ismeretlen embernek, akikkel eddig úton-útfélen összehozta a véletlen.

Valahányszor felidézi emlékezetében akkori igen rövid beszélgetésüket, mondatról mondatra, mindig kénytelen megállapítani, hogy minden szó szinte szürke, hétköznapi volt. Ilyenkor elgondolta, hogy egy tisztán csengő hang képes volt életüket bíborvörösre festeni. Ámde ahogy az idő telt, ez a szín már halványult, sokat veszített eredeti ragyogásából.

Az a tűz, amit közösen gyújtottak meg, magától elhamvadt, s csak a fekete üszök maradt meg belőle. Mai életük olyan, mintha sötét verembe estek volna. Ahogy Szószuke a múltba tekintve az eseményeket visszapergette, és látta, hogy annak a néhány semmitmondó szónak, amit akkor egymással váltottak, milyen következménye volt egész életükre, megdöbbsent – a végzet a legbanálisabb mozzanatból is milyen nagy fontosságú eseményt képes kovácsolni!

Világosan emlékezett arra is, amint ketten a kapu előtt álltak, s árnyékuk derékban megtörve rávetődött a közelben levő vályogfalra. Mivel O-Jone árnyékának egy részét a napernyő eltakarta, a feje helyén csak az ernyő szabálytalan körvonala látszott. Az alkonyodó őszi nap langyos sugarai lágyan simogatták őket. O-Jone nyitott ernyővel a szomorúfűz alá állt, amely azonban egyáltalán nem nyújtott hűs árnyékot. És arra is jól emlékszik, hogy kissé visszalépve hosszasan elnézte a kékbe játszó, ibolyaszínű ernyő fehér csíkjait, s fölötte a szomorúfűz még érintetlen szép zöld színét. Megvárták, míg a vályogkerítés mögül előjön Jaszui, s elindultak a városba. Elöl a két férfi ment egymás mellett, míg O-Jone, szalmaszandálában csoszogva, kissé hátul maradt. A beszélgetés így főleg a két barát közt folyt. De ez se tartott sokáig, mivel a félúton Szószuke elköszönt és hazament.

Ennek a napnak a benyomása azonban sokáig megmaradt benne. Hazaérve megfürdött, majd leült a lámpa mellé és elgondolkozott. Jaszui és O-Jone egyszerű színekkel megrajzolt képe mindegyre megjelent előtte. De amikor lefeküdt, hirtelen felmerült a kétség, vajon O-Jone valóban Jaszui

nővére-e, mint ahogy bemutatta? Természetesen erre nehéz lenne felelni, ha csak nem kérdezi meg Jaszuit. Mindenesetre neki mindjárt gyanús volt az egész, és ha jól utána gondolt, úgy látta, hogy Jaszui és O-Jone viszonya éppen elég okot szolgáltat erre a gyanúra. Amikor az ágyban fekve mindezt meghányta-vetette, nagyon furcsának találta a helyzetet. De aztán rögtön észbe kapott, milyen számárság is részéről, hogy ilyesmiken járhatja az eszét, s az égve felejtett lámpát sietve elfújta.

Idővel aztán kiverte fejéből az efféle gondolatokat. Szószuke és Jaszui közt a barátság nem hűlt ki. Amellett, hogy az egyetemen naponta találkoztak, időnként most is meglátogatták egymást, akárcsak a nyári vakáció előtt, de Szószuke látogatásai alkalmával nem találkozott mindig O-Jonéval. Megtörtént, hogy színét se látta. Ilyenkor O-Jone, akárcsak első látogatása alkalmával, csöndben meghúzódott a szomszéd szobában. Szószukét ez a körülmény különösképpen nem izgatta. Egyébként minden egyes találkozásuk észrevétlenül közelebb és közelebb hozta őket egymáshoz úgyannyira, hogy hamarosan tréfálkoztak is.

Közben beköszöntött az ősz. Szószukénak egyáltalán nem volt ahhoz kedve, hogy az idei őszt a tavalyihoz hasonló körülmények közt töltsse. Egyszer Jaszui és O-Jone meghívták, menjen el velük gombát szedni. Szószuke a verőfényes őszi ég alatt az életnek egy egészen új, eddig nem ismert ízét fedezte fel. A momidzsi égőpiros színű levelében mindhárman együtt gyönyörködtek. Mialatt a hegyeken át megtették az utat Szagából Takaóig, O-Jone felhajtotta kimonóját, és csak az alsó ruhája ért le harisnyájáig. Útközben napernyőjét botként használta. A hegy tetejéről szép kilátás nyílt az alattuk alig száz méternyire folyó sebes hegyi patakra. A kristálytisza, fenékgig átlátszó víz ragyogóan tükrözte vissza a nap sugarait. O-Jone Szószuke felé fordult, és elragadtatással kiáltott fel:

– De szép hely is ez a Kiótó.

Valóban, ahogy így együtt szemlélték a tájat, Szószukénak is az volt a benyomása, hogy Kiótó valóban nagyon szép hely.

Ilyen közös kirándulást többször is rendeztek. Otthon meg éppen gyakran került sor találkozásra. Egy alkalommal Szószuke nem találta otthon Jaszuit, és úgy látta, mintha a magára hagyott O-Jone szomorkás kedvében lenne.

„Bizonyára unja magát” – gondolta Szószuke. Bement a nappaliba. Leültek a hibácsi mellé egymással szembe, és kezüket melegítették. Közben elbeszélgettek erről is, arról is. A beszélgetés szokatlanul hosszúra nyúlt.

Egy napon, amikor Szószuke otthon ült, az asztalra könyökölve, s azon gondolkozott, mivel is üsse agyon az időt, egyszerre csak kinyílt az ajtó, és belépett O-Jone. Úgymond, éppen ebben az utcában akadt valami vásárolnivalója, s gondolta, felnéz egy percre. O-Jone Szószuke unszolására elfogadott egy csésze teát és tésztát, s közben kedvesen elcsevegtek. Az ilyen „véletlen” találkozások többször megisméltődtek.

Egy szép napon a fák csak hullatni kezdték levelüket, és nemsokára a hegyek ormai fehérén tündököltek a felkelő nap fényében. A hídon átmenők hosszú, vékony árnyéka nesztelenül siklott tova a befagyott és hóval befújt fehér folyón.

Ebben az évben a kiótói tél észrevétlenül lepte meg az embereket, és makacsul kitartó, dermesztő hidege csontig hatott. Jaszui is áldozatául esett ennek a gyilkos hidegnek, súlyosan megbetegedett influenzában. Mivel láza sokkal magasabb volt, mint amilyen egy közönséges hűlésnél szokott lenni, O-Jone nagyon megijedt. A magas láz nem tartott sokáig, s amikor csökkenni kezdett, azt hitték, hogy most már hamarosan teljesen felgyógyul, de bizony nem így történt. Jaszui sokáig tehetetlenül vergődött a naponként leszálló s újból felugró láz lépvevesszőjén.

Az orvos megállapítása szerint valószínűleg légszűrőről volt szó, és levegőváltoztatást javasolt, mint ami szerinte leginkább használ.

Jaszui kelleetlenül vette elő a szekrényből vesszőkosarát, belesomagolt, és kenderkötéllel átkötötte. O-Jone is becsomagolt útitáskájába. Szószuke kikísérte őket a Hicsidzsó állomásra. A vonatindulásig velük maradt a fülkében, és vidám tréfákkal szórakoztatta a beteget. Amikor leszállt, Jaszui lekiáltott az ablakból:

- Aztán feltétlenül látogass meg.
- Igen, igen, feltétlenül várjuk – tette hozzá O-Jone.

A vonat méltóságteljesen haladt el Szószuke előtt, majd gyorsuló iramban, feketefüstöt okádva, robogott Kobe felé.

A beteg év végéig maradt az üdülőhelyen. Szószuke majdnem mindennap kapott tőle egy-egy képeslapot, az elmaradhatatlanul megismételt hívással, hogy látogassa meg őket. Ezeken a lapokon O-Jonétól is volt mindig egy-két sor. Szószuke a Jaszuitól és O-Jonétól kapott képeslapokat az asztalán szépen egymásra rakta, és amikor valahonnan hazament, legelőször ezekre esett tekintete. Időnként elővette őket, és érkezésük sorrendjében újból elolvasta, és elgyönyörködött a képekben. Az utolsó lapon ez állt:

„Már tökéletesen meggyógyultam. Nemsokára hazamegyünk, de nagyon sajnálnám, ha anélkül kellene elutaznunk, hogy téged itt vendégül lássunk. Ezért, kérlek szépen, ahogy megkapod ezt a lapot, kerekedj fel, és ha rövid időre is, látogass meg minket.”

És ez a néhány szó elég volt, hogy Szószuke, aki az egyhangú életet és az egy helyben ülést ki nem állhatta, azonnal vonatra üljön.

Még azon este megérkezett Jaszuiékhoz.

Amikor az annyira várt találkozás után a lámpa mellett együtt ültek, Szószukénak leghamarabb barátja egészséges arcszíne tűnt fel; mondhatni, még egészségesebbet mutatott, mint a betegsége előtt. Jaszui valóban igen jó hangulatban volt. Ingujját feltúrta, és kék eres, izmos karját tüntetően simogatta. O-Jonénak csak úgy ragyogott a szeme az örömtől, és Szószuke meglepetéssel figyelte, milyen élénk és eleven a tekintete. O-Jone Szószukéra a legmélyebb benyomást ezzel a tökéletes nyugalommal és kiegyensúlyozottsággal tette, ami a színek és hangok zűrzavarában sem hagyta el soha. Meg volt győződve, hogy ez főképpen attól van, hogy szemét sohasem forgatta fölöslegesen.

Másnap sétálni mentek, s elragadtatással bámulták a láthatáron messziről előtűnő tenger sötétkék színét, és élvezettel szívták magukba a fenyőfák gyantájától fűszerezett hegyi levegőt. A lemenőfélben levő téli nap méltóságteljesen tette meg rövid pályáját a felhőtlen égen át nyugat felé, és az alacsonyan úszó felhőket először sárgára, majd pirosra s végül lángvörösre festette. Lassanként beesteledett. Szélcsend volt, csak néha-néha borzongott meg a fenyők csúcsa. Szószuke három napig maradt velük. Ezalatt végig szép, meleg idő volt.

- Máskor is jó lenne ide kirándulni – mondotta Szószuke.
- El is jövünk – helyeselt O-Jone.
- Tudjátok, hogy Szószuke tiszteletére lett ilyen szép idő – jegyezte meg Jaszui.

Ismét becsomagoltak a vesszőkosárba és az útitáskába, és hármásban utaztak vissza Kiótóba.

Egész télen jeges, északi szél sepert végig a városon. De telt-múlt az idő, és a fényes hótakarót egyre több sötét folt kezdte ki, míg egyszer csak váratlanul minden zöld mezbe öltözött.

Valahányszor Szószuke felidézte emlékezetében ezt az időt, mindig arra gondolt, mennyivel jobblett volna, ha az események természetes folyását akkor meg lehetett volna állítani, vagy ha ő és

O-Jone kővé változtak volna. Mennyi bánattól menekültek volna meg!

De ők ártatlanoknak érezték magukat, akiket a kegyetlen sors csupa szeszélyből, mintegy saját szórakoztatására, orvul törbe csalt, és ezért még jobban el voltak keseredve.

A dolog akkor kezdődött, amikor a tél hótakarója alól a tavasz már kidugta a fejét, s akkor ért véget, amikor a cseresznyefán a lehulló virágok rózsaszínét a zsenge levelek zöldje váltotta fel. Közben a felszín alatt életre-halálra menő elkeseredett harc dúlt, s úgy szenvedtek, akárcsak a fiatal bambuszajtások, amelyeket lassú tűzön pirítanak, hogy az olajat kisajtolják belőlük. Majd a mit sem sejtő Szószukét és O-Jonét a hirtelen támadt orkán felkapta, és földhöz csapta. Amikor nagy nehezen feltápáskodtak, és egymásra találtak, maguk se tudták, hogyan is esett ez meg velük.

A kérlelhetetlen társadalom az erkölcs ellen elkövetett bűnnel vádolta őket. Ők azonban, mielőtt az elkövetett erkölcstelenség miatt lelkiismeret-furdalást érezték volna, egy ideig zsibbadtan néztek egymásra, s kételkedtek, vajon a fejük helyén áll-e. Még mielőtt erkölcstelének érezték volna magukat, akiknek szégyenkezniük kellene, úgy találták, hogy szinte valószínűtlenül összeillenek. Mivelhogy képtelenek voltak tettükre valamennyire is elfogadható magyarázatot adni, kimondhatatlanul szenvedtek. Mire bűnük nyilvánosságra került, és fejükre olvasták, már a mardosó lelkiismeret-furdalás minden kínját végigszenvedték, és csak az maradt hátra, hogy sápadt homlokukat engedelmesen odatartsák, hogy a közvélemény rásüsse a kipellengérezés bélyegét. Akkor megértették, hogy láthatatlan láncsal egymáshoz vannak kötve, arra ítélve, hogy amíg csak élnek, soha el ne szakadjanak egymástól. Elhagyták szüleiket, rokonaikat, barátaikat és az egész társadalmat. Helyesebben: a társadalom hagyta el és közösi tette ki őket. Természetesen Szószukét az egyetemről kizárták, s az, hogy tanulmányai megszakítását hivatalosan bejelentette, csupán csak formáság volt, amivel az emberi méltóság látszatát igyekezett megőrizni.

És ezt a fájdalmas múltat vonszolták magukkal Hirosimába és Fukuokába, sőt még Tokióban is érezték súlyos terhét. Az a bensőséges rokon kapcsolat, ami Szószukét a Szaeki családdal azelőtt összekötötte, ezért lazult meg. Közben nagybátyja meghalt. Nagynénje és Jaszunoszuke olyan leplezetlenül hűvösen viselkedtek, hogy lassanként minden bizalmas viszony lehetetlenné vált. Az idén még az év végi szokásos kölcsönös látogatás is elmaradt. Koroku sem tisztelte különösképpen a bátyját, s amikor az ifjú pár Tokióba költözött, a fiatalokra jellemző őszinteséggel, leplezetlenül utálta O-Jonét. Ezt egyébként O-Jone meg Szószuke is nagyon jól tudták.

És így telt el a tavalyi év, és így jött el ennek az évnek is a vége. Közben, mint ahogy a költő mondja: „Amikor a nap sütött, álmodoztak és mást sem csináltak.”

Ahogy közeledett az év vége, a házak kapuit a városban – a hagyománynak megfelelően – szépen feldíszítették, s az utcák két oldalán sok-sok fiatal fenyőfa sorakozott. A házak ereszei fölött mindenféle fiatal bambuszszalak emelkedtek, amelyek a csípős hideg szélben haragosan zizegtek. Szószuke is egy vékony fenyőt vásárolt, amely két szakunál is hosszabb volt, és felszegezte a kapufélfára. Azután az áldozási tálcára egy vörös narancsot tett, és bevitte a tokonomába, amelynek falán egy tusrajz függött. A rajz „feltehetően” egy virágzó szilvafát akart ábrázolni, amely ágai közt tengeri uborka alakú holdat tartott.

Szószuke maga sem volt tisztában, miért is kell az áldozási tálcát a vörös narancssal éppen ez alá a furcsa kakemono alá tennie.

– Egyáltalában, mi értelme is van ennek az egésznek? – kérdezte O-Jonétól, mialatt a felajánlásra előkészített tálcát nézegette.

De felesége sem értette ennek a minden évben megújuló szertartásnak jelentőségét.

– Sejtelmem sincs róla, csak annyit tudok, hogy szerencsét hoz – mondta s azzal kiment a konyhába.

– Bizonyosan azért teszik ide, hogy valaki megegye, nemde? – kérdezte Szószuke, és igazított egyet a tálcán.

A monaitát behozták az ebédlőbe, hogy az est folyamán a nosimocsit vágják fel rajta. Ebből a munkából mindnyájan kivették a részüket, kivéve Szószukét, akinek nem jutott kés. Koroku nagy igyekezettel fogott a munkához, s ő vágott a legtöbbet. Igaz viszont, hogy az övéi között volt a legtöbb szabálytalan szelet. Egyesek olyan rosszul sikerültek, hogy még nézni is rossz volt. Valahányszor egy-egy ilyen darab került ki kése alól, Kijo kajánul felnevetett. Koroku a kés fokára egy összehajtogatott asztalkendőt tett, s úgy próbálta levágni a tészta kemény szélét, s egyre azt hajtogatta:

– Mit számít az alakja, az a fő, hogy ehető legyen. – Olyan erővel nyomta a kés fokát, hogy a füle hegyéig kipirult. Ezenkívül az újév megünneplésére még gomamát, és préselt misimét készítettek elő. Az év utolsó napjának estéjén Szószuke elvitte a házbért Szakainak, s egyúttal boldog új évet kívánt. Túlzott szerénységből a cselédbejáró felé indult. A fényesen megvilágított csiszolt ablakon át vidám zsvajgás hallatszott ki.

Bent a konyhában, az ajtó mellett egy kifutófiú ült, füzettel a kezében, aki valószínűleg azért jött, hogy a hitelezett árukért felvegye a pénzt. Amikor Szószuke belépett, udvariasan felállt és köszönt.

A háziúr és felesége az ebédlőben voltak. A tágas ebédlő egyik sarkában egy napszámos kinézésű, ujjatlan munkaruhás ember ült, és lehajtott fővel serényen fonta rizsszalmából a gyűrűben végződő újévi díszcsokrokat. Mellette a padlón juzuriha levelek, uradzi páfrány, félíves papírlapok és egy

olló. A háziasszony előtt egy fiatal szolgáló ült, s a tatamira papírpénzt és ezüst váltópénzt számolt ki, amit bizonyosan bevásárlásból hozott vissza.

Amikor a házigazda megpillantotta Szószukét, örvendezve üdvözölte:

– Nagyon kedves, hogy eljött. Gondolom, hogy újévkor nagyon el lehet foglalva. Hát bizony, amint láthatja, itt is elég nagy felfordulás van. Parancsoljon helyet foglalni. Azt hiszem, mindkettőnknek elégünk van már az újévi cécóból. Bármilyen érdekes is legyen, ha már negyvenszer végigcsináljuk, unalmassá válik.

Bár a háziúr szavából arra lehetett következtetni, hogy torkig van az újévi előkészületekkel, magatartása a legkisebb mértékben sem árulta el, hogy ezért valóban bosszankodnék. Élénken társalgott, pirospozsgás arcáról csak úgy áradt a megelegedés, amihez minden bizonyal a vacsora közben elfogyasztott szake is hozzájárult. A háziúr vendégét cigarettával kínálta, s dohányzás közben kedvesen elcsevegett vele. Szószuke húsz-harminc percet maradt, aztán elkészönt és hazament.

Odahaza O-Jone és Kijo törülközőbe csomagolt szappannal éppen a fürdőbe készültek, és csak Szószukéra vártak, hogy ne maradjon a ház egyedül.

– Mi történt magával, hogy olyan sokáig maradt? – kérdezte O-Jone férjét, miközben az órára pillantott.

A tíznek sem sok híja volt. Kijo úgy tervezte, hogy a fürdőből hazajövet még bemegy a fodráshoz is, és rendbe téteti a haját.

Így hát Szószuke különben eseménytelen, egyhangú életében ez a nap éppen elég mozgalmas volt.

– Rendezted már az összes fizetnivalókat? – kérdezte Szószuke O-Jonétól, mielőtt leült volna.

– Csak a tűzifa nincs kifizetve – felelte O-Jone. – Ha jönnek, a számlával, legyen szíves, fizesse ki azt is. – Azzal kihúzott a kimonójából egy férfi irattáskát, kivette belőle a pénztárcát, s átnyújtotta férjének.

– Hát Koroku hová lett? – kérdezte Szószuke, miközben átvette a pénzt.

– Csak az imént ment el, hogy megnézzé, óesztendő estéjén milyen az élet az utcákon. Na, nem irigylem. Nem lehet valami kellemes dolog kint csatangolni ebben a nagy hidegben – felelte O-Jone.

Kijo, aki mögötte állt, erre hangos vihogásban tört ki.

– Hiába, fiatal az ember – mondta oktató hangon, s azzal kiment a konyhába, hogy előkészítse asszonya getáját.

– És hová ment, melyik negyedben nézi meg az esti ünnepeket? – érdeklődött Szószuke.

– A Ginzá és Nihonbasi közt... legalábbis ezt mondta – felelte O-Jone, mialatt az előszobába vezető lépcsőn lement, s mindjárt hallatszott is, ahogy kinyitotta a nyikorgó sódzsit. Szószuke figyelte a távozó lépések zaját, amíg egészen megszűnt, majd leült a hibácsi mellé, és hosszasan elnézegette, hogyan változik a pirosan izzó parázs sűrű hamuvá. Gondolatban maga előtt látta a felkelőnap korongját hordozó zászlókat, az utcákon sétakocsikban ülők fényes selyemkalapjának csillogását, hallotta a kardcsörtetést, a lónyerítést és a szárnyas labdát ütők kiabálását. Még néhány óra, és ismét részt vesz azon az ünnepségen, amely az év összes eseményei közül a legüdítőbben hat az ember lelkére.

Lelki szemei előtt számtalan embercsoport vonult el, egyik vidámabb és jókedvűbb, mint a másik, de ebből a végtelen emberáradatból senki, de senki sem akadt, aki hozzá jönne, kézen fogná s hívná, hogy tartson vele. Ő az, akit mint kívülállót sehova, egy lakomára sem hívnak meg, s mivel az ivás tilos, a mámort sem ismeri.

Semmi reménye nem volt, hogy az új évben az életük másképpen alakul; marad minden a régiben, a

megszokott gondokkal, bajokkal s egy csomó izgalommal.

Az is, ahogy ő ezen a vidám, zajos estén egyes-egyedül gubbaszt és őrzi a házat, hűen tükrözi élete igazi tartalmát.

Mire O-Jone hazajött, már tíz óra is elmúlt. Arca a lámpafényben a szokottnál egészségesebb színben ragyogott. Alsó kimonója gallérját kissé lehajtotta, hogy a fürdőtől még meleg testét kiszellőztesse, s közben hosszú, vékony nyaka végig kilátszott.

– Olyan sokan voltak, hogy meg se lehetett rendesen mosakodni, se vederhez hozzájutni – mondta O-Jone, és megkönnyebbülten sóhajtott fel.

Kijo csak tizenegy óra után jött haza. Szépen rendbe hozott fejét bedugta a sódzsin, köszönt, és mentegetőzött, hogy olyan soká maradt, de nem került mindjárt rá a sor, ketten-hárman is voltak előtte.

Még csak Koroku nem akart előkerülni. Amikor a tizenkettőt is elütötte, Szószuke kijelentette, hogy ideje lenne már lefeküdni, O-Jone azonban úgy vélte, hogy furcsa lenne, ha éppen ma lefeküdnének, mielőtt Koroku megjön, s mindent elkövetett, hogy a beszélgetés fonala ne szakadjon meg. Szerencsére Koroku nemsokára megérkezett. Késését azzal mentette, hogy Nihonbasitól Ginzába menet Suitengu felé került, és mivel a villamosok zsúfolva voltak, sokat kellett várnia, amíg valahogy fel tudott kapaszkodni egyre.

Közben bement a Hakubotán üzletbe, remélve, hogy elnyeri azt az aranyórát, amit a cég vásárlóinak tombola nyereménytárgyként kitűzött. Mivel azonban nem akadt más vásárló, aki játszott volna, kénytelen volt egy doboz kis zörgőkkel díszített tedamát venni. Azután sikerült elfognia egy léggömböt, amit egy készülék százsámra röpített fel a levegőbe. Miután Koroku minderről beszámolt, így folytatta:

– Ha már a szerencse nem segített hozzá az aranyórához, fogadják el ezt a csekélységet – s azzal kimonóujjából egy csomag „Klub” mosóport vett elő, és O-Jone elé tette: – Nénémnek hoztam ajándékba. Aztán elővette a kis zörgőkkel díszített, szilvafavirág alakú dedámás dobozt, és azt Szószuke elé tette: – Ezzel tessék megajándékozni Szakai valamelyik lányát.

S ezzel a kis család nem valami mozgalmas, szerény óesztendő estéje véget is ért.

Január másodikán leesett a hó, s a még újévi díszben pompázó fővárost fehér lepellel takarta be. Amikor a havazás elállt, mielőtt a háztetők visszakapták volna eredeti színüket, a vasbádoggal fedett ereszeokről lecsúszó hó nagy zajjal zuhant le. Ilyenkor a Szószuke házaspár mindig felriadt. Kivált éjszakánként hatottak ijesztően ezek a tompa huppanások. Az utcákat borító latyak, eltérően az eső után maradó sártól, még egy-két nap múlva sem mutatott hajlandóságot a felszáradásra. Szószuke alaposan összesározott cipővel jött haza, s ilyenkor felháborodva fakadt ki:

– Hát ez mégiscsak sok – s közben olyan szemrehányóan nézett O-Jonéra, mintha ő lenne felelős az utcák ilyen rossz állapotáért. A végén O-Jone nevetve mondta:

– Bocsánatot kérek, ezért valóban én vagyok a hibás, és nagyon sajnálom a dolgot – amire Szószuke hamarjában nem tudott valamilyen szellemes tréfával visszavágni.

– O-Jone – mondta egyszer panaszosan Szószuke –, amikor kimegyek a házból, akármerre is indulok el, lehetetlen asida nélkül kijutnom a központba, viszont ha egyszer kiértem, mindjárt más a helyzet: ott az utcák már annyira felszáradtak, hogy valósággal porosak, úgyhogy már kellemetlen asidával járni. Én mondom, hogy ilyen helyt lakni, mint mi, annyi, mint a világtól száz évvel elmaradni.

De ahogy ezt mondta, az arca nem árult el különösebb elégedetlenséget. O-Jone is szórakozottan hallgatta, és inkább azt nézte, hogyan bodrozik a cigarettafüst, amit a férje az orrán fűjt ki.

– Na, menjen el Szakaihoz, s mondja meg ezt neki is – vetette oda tréfásan.

– Hát persze, s egyúttal lealkuszom valamit a házbérből – mondta nevetve Szószuke, de természetesen nem ment el.

Egyébképpen újév napján már korán reggel járt a háziúrnál, de nem akart vele személyesen találkozni, és ezért köszöntő névjegyét bedobta a levélszekrénybe és elment, anélkül hogy bekopogott volna. Egész nap a kötelező köszöntésekkel volt elfoglalva, és amikor estefelé hazaért, és megmondták, hogy távollétében Szakai szan annak rendje és módja szerint meglátogatta, valósággal meghatódott. Másnap az egyedüli említésre méltó esemény a havazás volt. Január harmadikán estefelé Szakaiék szolgálója üzenetet hozott, hogy a gazdája kéreti a nagyságos urat, a nagyságos asszonyt és a fiatalurat, hogy ha idejük megengedi, töltsék nála az estét.

– Hát ezt vajon minek köszönhetjük? – hüledezett Szószuke, miután a szolgáló eltávozott.

– Bizonyosan utagarutát játszanak, hiszen olyan sok gyermek van. Maga csak menjen el feltétlenül! – biztatta O-Jone a férjét.

– Ha már olyan kedvesek voltak és meghívtak, jó lenne, ha te is eljönnél. Én már olyan rég nem játszottam utagarutát, hogy nem sok hasznomat veszik.

– Én se játszottam nagyon rég, úgyhogy jóformán már el is felejtettem.

Egyikük sem akart elmenni. Végül is úgy döntöttek, hogy csak a „fiatalúr” menjen el, aki mindnyájukat képviseli.

– „Fiatalúr”, tessék elmenni – szólt Szószuke tréfásan Korokunak.

Koroku fanyarul mosolygott, és kelletlenül felállott.

A házaspár nagyon mulatságosnak találta a „fiatalúr” elnevezést, és amikor látták, hogy Koroku milyen arcot vág ehhez a megszólításhoz, egyszerre hangos kacagásban törtek ki.

Koroku otthagya az újévi hangulattal fűszerezett családi kört, s miután a hidegben megtett néhány száz métert, egy másik, fényesen megvilágított újévi légkörben találta magát.

Koroku az ősztendő estéjén vásárolt szilvafa virág alakú tedamát elővette a kimonója ujjából, és átnyújtotta Szakai lányainak azzal, hogy ezt bátyja küldi nekik ajándékba. Cserébe hazamenet, a kimonóujjában egy kis, csupasz babát vitt, amit a háziúrnál rendezett újévi tombolán nyert.

A baba homlokán egy kis csorbulás látszott, amit tussal feketére mázoltak. Koroku a kis babát a Szószuke házaspár elé tette, s komoly arccal mondta:

– Azt hiszem, hogy ez itt Szodehagi^[19].

Hogy miért éppen Szodehagi, azt sem Szószuke, sem O-Jone nem foghatták fel. Természetesen, amikor az este Szakaiék megmutatták, Koroku sem értette meg, pedig Szakai felesége igyekezett türelmesen megmagyarázni. Erre a háziúr elővett egy darab papírt, ráírt egy két mondatból álló szójátékot, és átnyújtotta Korokunak:

– Otthon majd mutassa meg bátyjának és sógornőjének.

Koroku elő is kotorászta a kimonóujjából a papírdarabkát, és megmutatta, mit írt rá a háziúr:

„*Kono kaki hitoe ga kurogene no.*” – Ez az egyszerű kerítés acélból van, s alája zárójelben:

„*Kono gaki hitae ga kurogáke no.*” „Ennek a kis csibésznek a homlokán egy fekete csorbulás van.” Amikor Szószuke és O-Jone elolvasták a szójátékot, igazi, újévhez illő kacagásban törtek ki.

– Nagyon szellemes ötlet. Vajon ki is csinálhatta? – kérdezte Szószuke.

– Azt én is szeretném tudni – felelte Koroku szórakozottan, s azzal a babát ledobta az asztalra, és bement a szobájába.

Néhány nap múlva, pontosabban január hetedikén este, megint beállított Szakaiék szolgálója, s udvariasan átadta a Szószukénak szóló üzenetet: „Ha ráér, jöjjön át hozzám egy kis tereferére.”

A Szószuke házaspár épp akkor gyújtott lámpát, és vacsoránál ült. Szószuke, kezében a rizses csészével, akkor jegyezte meg:

– Na végre az újévi ünnepeken is túl vagyunk – amikor Kijo bejött, és közölte Szakai meghívását.

O-Jone a férjére nézett és mosolygott. Szószuke letette a csészét, s megütközve vont össze szemöldökét:

– Hát még mindig tartanak a fogadások?

Amikor megkérdezték Szakaiék szolgálóját, az elmondotta, hogy nem várnak más vendégeket, és semmiféle különösebb előkészületeket nem tettek.

– Különben a nagyságos asszony nincs is otthon, a gyerekekkel együtt elment valamelyik rokonához, aki vendégségbe hívta őket – mondta.

– Rendben van, akkor elmegyek – szólta Szószuke, és máris indult.

Szószuke irtózott a társadalmi érintkezés minden formájától, kivált az olyanoktól, ahol nagy társaság jött össze, s ezért ha csak tehetett, került mindenféle összejövetelt.

A sok barátjának sem érezte szükségét, és különben sem ért rá, hogy látogatóba járjon, és látogatókat fogadjon.

Egyedül Szakai képezett kivételt, akit időnként felkeresett, még akkor is, ha nem volt különösebb oka rá, és akivel nagyon jól eltöltötte az időt. Szakai egyébképpen született világfi volt, és az a tény, hogy az emberkerülő Szószukéval annyira összemelegedett, és bizalmasan elbeszélgetnek egymással, O-Jone előtt valóságos csodaszámba ment.

– Menjünk be az én birodalmamba – invitálta a háziúr Szószukét, s azzal az ebédlőn átmenve, megkerülték a folyosót, és bementek egy kis dolgozószobába. Itt a tokonoma falán öt kínai betű függött, amelyek olyan nagyok voltak, mintha egy legyezőpálma levelével vetekedő óriási ecsettel

mázolták volna. Egy állványon pompás fehér bazsarózsa virult. Általában az egész berendezés, az asztal, a számos párna igen ízléses és szép volt. Szakai megállott az ajtó előtt. – Erre tessék – mondotta s közben elfordította a kapcsolót. Villanyfény áradt szét a szobában. – Egy pillanatnyi türelem – szólalt meg ismét a háziúr, gyufát vett elő, és begyújtott a gázkályhába, ami a szoba méreteivel összhangban, szintén egész piciny volt. Szakai hellyel kínálta vendégét az egyik párnán:

– Ez itt az én barlangom – mondta –, ahova a gondok elől el szoktam bújni. – És valóban Szószuke is érezte, hogy mihelyt leült a vastag vattapárnára, jóleső nyugalom költözött lelkébe. A gázkályha alig hallhatóan duruzsolt, de a hátában már kellemes meleget érzett.

– Amikor itt vagyok, távol az emberektől, egészen megnyugszom – mondta Szakai. – Helyezze magát kényelembe. Ki se tudom mondani, hogy ez az újév mennyire az idegeimre ment. Tegnap már annyira kimerültem, hogy feladtam a küzdelmet. Higgye el, ez a sok ünnepi jövés-menés és eszemiszom egészen megfeküdte a gyomromat! Hát nem rémes ez?! Ezért ma ebéd után elhatároztam, hogy félrevonulok a gyarló világtól. Alvásban kerestem gyógyulást, és csak az imént ébredtem fel. Jól megfürödtem, utána megvacsoráztam, elszívtam egy cigarettát, s amikor szétnéztem a házban, rájöttem, hogy feleségem nincs itthon, a gyermekekkel együtt rokoni látogatásra ment. „Na végre, gondoltam magamban, legalább egy darabig csönd lesz a házban.” Nemsokára azonban unni kezdtem magam. Milyen kiszámíthatatlan is az emberi természet, nem igaz? De bárhogy is unatkoztam, sehogy se tudtam rászánni magam, hogy ismét bekapcsolódjak a fárasztó újévi látogatásokba. A sok évésivásnak még a gondolatától is visszariadtam. Elfogott a vágy, hogy végre valaki olyannal beszéljek, akinek idegen ez a sok újévi dínomdánom!... Ne haragudjon, ha tapintatlan voltam! Elbeszélgessek valakivel, akinek nem sok kapcsolata van a világgal. Újólág bocsánatot kérek, ha megbántottam. Vagyis röviden és velősen: szerettem volna elbeszélgetni egy olyan emberrel, aki bölcsen él: közönnyel viseltetik a földi dolgok iránt. Ezért hívtam meg magát.

Mindezt Szakai a maga megszokott módján, folyékonyan, egy szuszra mondta el. Szószuke ennek a jó kedélyű, életvidám embernek társaságában egészen megfeledkezett a múlttól, s néha arra gondolt, vajon ha az élete rendes kerékvágásban halad, belőle is ilyen ember lett volna.

Ekkor a keskeny ajtó kitérült, s bejött a szolgáló. Tisztességtudóan üdvözölte Szószukét, és egy fából készült tésztástányért tett elébe. Egy másikat a háziúr elé helyezett anélkül, hogy egy szót is szólt volna, kiment a szobából. A fatányéron kisebb gumilabdányi paraszt mandzsut volt s mellette a rendesnél kétszer nagyobb méretű fogpiszkáló.

– Fogyassza, míg meleg – kínálta a házigazda.

Szószukének elsősorban az tűnt fel, hogy az illatosan párolgó, aranybarnára sült mandzsut olyan friss, mintha egyenesen a tűzhelyről hozták volna be.

– Nem frissen sütötték – szólta a házigazda. – A valóság az, hogy tegnap este meglátogattam egyik ismerősömet, s az kínált meg velem. Evés közben, félig tréfából, addig magasztaltam, míg néhányat becsomagolt, s mit tehettem, haza kellett hoznom. Persze akkor, frissen, egészen meleg volt. Gondoltam, megkínálom magát is, és ezért újból felmelegíttetem – azzal fogta az evőpálcikát és a nagy fogpiszkálót, s füttyülve az illemszabályokra, darabokra tépte a mandzsut, s jóízűen gyúrta befelé.

Szószuke kényszeredetten követte a házigazda példáját. Evés közben Szakai azzal szórakoztatta vendégét, hogy elmesélte, milyen érdekes geisával találkozott tegnap este a vendéglőben:

– Ennek a táncosnőnek volt egy zsebkidású Rongója, amihez annyira ragaszkodott, hogy bárhol is járt, akár vonaton utazott, akár látogatóba ment, mindig magával vitte. Tőle hallottam, hogy

Konfucius a tanítványai közül legjobban Sirót kedvelte. Amikor megkérdezték, hogy miért, a mester így felelt: „Azért, mert ez az ember olyan következetes, hogy ha megtanul valamit, amíg azt nem viszi át a gyakorlatba, nem kezd új dolog tanulásába.” Az igazat megvallva én akkor erősen zavarba jöttem, mivel nem tudtam semmi közelebbit arról a Siróról, de azért megkérdeztem a geisától, hogyha egyszer neki megtetszik egy férfi, nagyon neheze esnék-e barátságot kötni egy másik férfival addig, amíg az elsővel nem egyesül.

A háziúr igen otthonosan mozgott az ilyenféle témákban. Az az unott hang azonban, amivel felelevenítette ezeket a történeteket, arra vallott, hogy az ilyen helyek gyakori látogatása következtében az ottani ingerekre érzéktelenné vált, és ha még most is eljárogat havonta néhányszor, azt csak megszokásból teszi. De bármennyire kiegyensúlyozott természetű volt is, időnként, az élvezetektől kimerülve, szükségét érezte, hogy visszavonuljon dolgozószobája csöndjébe, és szellemileg kipihenje magát.

Szószuke, akinek ebben a tekintetben szintén voltak némi tapasztalatai, nem találta szükségesnek, hogy mesterségesen felfokozott érdeklődést színleljen, és csupáncsak a legszükségesebb megjegyzésekre szorítkozott, amivel nagyon megnyerte a háziúr tetszését. Szakai magatartásán látszott, hogy a vendége egyszerű szavai mögött valamilyen rendkívül érdekes múltat sejt. Mivel azonban Szószukében a közlékenység legkisebb jelét sem látta, ami felbátorította volna, hogy ebben az irányban tapogatózzék, azonnal másra terelte a szót.

Ez nem cselfogás vagy taktika volt részéről, hanem egyszerűen csak tapintatosság, s ezért Szószukének egyáltalán nem esett rosszul.

Közben Koroku is szóba került. A háziúr vele kapcsolatban két-három olyan érdekes megfigyelést tett, ami eddig még az édestestvére figyelmét is elkerülte. Szószuke nagy érdeklődéssel hallgatta, anélkül hogy vitatta volna ezeknek a meglátásoknak helyességét.

Egyebek közt a következő kérdést vetette fel:

– Ugyebár az öccse egyrészt túl bonyolult és érzékeny lelkiületű, az élet gyakorlati követelményei szempontjából nem éppen kedvező észjárással rendelkezik, de másrészt néha gyerekes és naiv indulatokat sem restell kifejezésre juttatni. Nagyon érdekes fiatalember, remélem, nem tévedek ebben az elképzelésben.

Szószuke ezzel minden további nélkül egyetértett, csupáncsak annyit jegyzett meg, hogy Koroku esete jellemző mindazokra, életkortól függetlenül, akiknek iskolai nevelésben volt ugyan részük, de nélkülözték a társadalmi nevelést.

– Ez igaz; viszont mindazok, akiknek csak társadalmi nevelésben volt részük, s nem kaptak iskolai nevelést, lehetnek bármilyen bonyolult egyéniségek, észbelileg mindig csak gyermekek maradnak, s nem lehet tudni, hogy ez nem rosszabb-e, mint az előbbi eset – mondta a háziúr, s közben finoman mosolygott. Azután így folytatta: – Mit szólna hozzá, ha az öccsét beadná hozzám tanulónak? Hátha kapna nálam egy kis társadalmi nevelést.

Azt a fiatalembert, aki azelőtt a háziúrnál tanulóskodott, körülbelül egy hónappal ezelőtt besorozták katonának, be is vonult, s azóta sem került a helyébe más.

Szószuke nagyon megörült, hogy az új évben öccse számára ilyen jó alkalom kínálkozik, és szerfölött meglepődött, hogy azt a jóindulatot és szívességet, amit ő idáig nem mert másoktól kikövetelni, a házigazda most váratlanul magától kínálja fel. Rögtön arra gondolt, hogy valóban legjobb lesz, ha öccsét mielőbb Szakai gondjaira bízza. Az is megfordult az eszében, hogy ha ez sikerül, ő is meg tud majd takarítani valamennyi pénzt, amihez ha a Jaszunoszuke által felajánlott havi

összeget hozzáadja, teljesedik Koroku vágya, és folytathatja egyetemi tanulmányait. Mindezt őszintén elmondta a háziúrnak, aki figyelmesen végighallgatta, és néha-néha bólogatott: „Úgy van, úgy van.”

Amikor Szószuka bevégezte, biztatóan jegyezte meg:

– Nagyon jó lesz.

Többet aztán nem esett szó erről.

Szószuke azt gondolta, legjobb lenne, ha most búcsút vesz és hazamegy. Már készülődött is, de a háziúr marasztalta:

– Ne siessen, maradjon még nyugodtan. Mostanában olyan hosszúak az éjszakák, s még alig szállt le az este. – Még az óráját is elővette, és mutatta, hogy milyen korán van. Valóban látszott rajta, hogy unja magát egyedül. De meg Szószuke is, ha hazamegy, mit tehetne egyebet, mint hogy lefekszik és alszik. Ezért hát szívesen maradt, rágyújtott egy sötétbarna szivarra, s végül is a házigazda példáját követve leült a piha párnára, és kényelmesen kinyújtotta lábát.

Szakai Korokura célozva így szólt:

– Hát bizony, egy ilyen testvérrel éppen elég sok vesződség van. Erről jut eszembe, hogy nekem is van egy semmirekellő öcsém, akiről gondoskodnom kellett. – S azzal elmondta, hogy az öccse taníttatása az egyetemen milyen sok pénzébe került, s összehasonlítást tett, hogy neki diákkorában milyen kevéssel be kellett érnie.

Szószukét most az ördög megtaszította, hogy lebbentse fel a fátyolt a félelmetes végzet rendeléséről. Gyanútlanul megkérdezte Szakait, hogy az a tékozló fiú milyen pályát választott, és mi lett később a sorsa.

Mire a háziúr csak egyetlenegy szóval válaszolt: – „Adventurer”^[20].

De aztán elmondta, hogy amikor öccse befejezte tanulmányait, összeköttetése révén hamarosan álláshoz jutott egy bankban. De ezzel nem volt megelégedve, s folyton csak ezt hangoztatta: „Nekem ez nem cikk, itt nem lehet sok pénzt keresni.”

Alighogy a japán-orosz háború befejeződött, fogta magát, és Mandzsúriába utazott. A bátyja eleget igyekezett lebeszélni, nem hallgatott rá.

– Megyek szerencsét próbálni, hátha ott többre viszem – mondta.

Amikor megérkezett Mandzsúriába, szétnézett, hogy mihez is fogjon, s jobb híján betársult egy vállalatba, amely a Liangho folyón hajórakomány számra kisajtolt szójababot szállított. Ez a vállalkozás azonban hamarosan csúfosan megbukott. Magától értetődik, hogy a vállalatba befektetett tőke nem az övé volt. Amikor az utolsó pillanatban el kellett számolnia, óriási hiányt állapítottak meg, úgyhogy a vállalat további tevékenységére gondolni se lehetett, és így természetesen elvesztette állását.

– Azután jó ideig nem hallottam róla, és amikor végre hírek érkeztek felőle, nem voltam nagyon elragadtatva. Megtudtam ugyanis, hogy átment Mongóliába, s ott hanyódik-vetődik. Sejtelmem se volt, hová sodorja nyugtalan természete, s attól is tartottam, hogy még engem is bajba kever. Mindenesetre addig, amíg távol van, csak annyit tudjak felőle, él-e, hal-e, ami azon túl van, nem érdekel. Nagy ritkán kapok tőle levelet, amiben érdekes dolgokról ír. Például azt, hogy Mongóliában nagyon szűkében vannak a víznek, s amikor nagy meleg van, az utcákat a sáncokban poshadó vízzel öntözik, és ha az is elfogy, lóvizeletet használnak erre a célra. Micsoda szag lehet! Hét ilyesmikről szokott írni, na meg néha-néha pénzről is tesz említést, de hát tekintettel a Tokió és Mongólia közti nagy távolságra, az ilyesminek nincs gyakorlati jelentősége. Mondom, addig, amíg a fiú odaát élt, nem volt semmi baj, de képzelje csak, nemrég egyszerre csak minden előzetes értesítés nélkül betoppant.

És akkor a háziúr hirtelen gondolt egyet, s a tokonoma oszlopáról lekasztott egy cifra rojtos dísz tárgyat.

Ez egy körülbelül saku-nyi hosszú tör volt, aranybrokát tokban. A zöld színbe játszó, ismeretlen anyagból készült hüvely hegyikristályként csillogott, s három ezüstgyűrű övezte. A borotvavékony penge hossza csak hat sun-nyi lehetett. Ennek ellenére a tok pontosan olyan volt, mint egy hatélú tölgyfabot, s hozzá meglepően vastag. Közelebről megvizsgálva kiderült, hogy a markolat tövéhez két vékony pálcikát szúrtak, amelyeket a hüvelyhez egy ezüstpánt szorított.

– Ezt hozta ajándékba. Minden bizonnyal mongol törkard – magyarázta a háziúr, miközben a fegyvert kihúzta hüvelyéből. Utána a két, elefántcsontszínű, vékony pálcikát is kivette, és megmutatta Szószukénak.

– Nézze, ezek itt a hasik. A mongol ezt a fegyvert mindig övében hordja, s amikor étkezésre kerül a sor, a karddal vágja a húst, a mellette levő hasival pedig megeszi. – A háziúr ezt mindjárt be is mutatta: egyik kezébe vette a kardot, a másikba a két pálcikát, és úgy tett, mintha húst vágna és ennék. Szószuke illő figyelemmel nézegette ezt a szellemesen összeállított szerszámot.

– Ezenkívül még hozott egy nemezszőnyeget is, amit a mongolok a sátrukban használnak, ez azonban semmiben sem különbözik ami régi gyapjúszőnyegeinktől.

A háziúr még sokat mesélt abból, amit Mongóliából visszatért öccsétől hallott: hogy a mongolok milyen ügyes lóidomítók; hogy a mongol kutya hosszú, megnyúlt, sovány testével mennyire hasonlít az európai agárhoz, és hogy a beözönlő kínaiak hogyan szorítják ki fokról fokra Mongólia őslakosságát. Szószuke nem kis érdeklődéssel hallgatta ezeket a számára teljesen új dolgokat, s közben kíváncsisága nőttön-nőtt, hogy megtudja, mi mindent is csinált Szakai öccse Mongóliában. De amikor megpróbált ebben az irányban puhatolózni, a felelet ismét csak a már egyszer hallott „adventurer” szó volt, ezúttal még keményebben megnyomva. Szakai rövid szünet után kissé megenyhülve folytatta:

– Fogalmam sincs róla, hogy jelenleg mivel foglalkozhatik. Nekem ugyan azt mondta, hogy állattenyésztéssel, mégpedig állítólag eredményesen, de ezt egyáltalán nem lehet készpénznek venni. Már annyiszor felültem üres dicsekvésének. Egyébként az is igen gyanús, amiért most Tokióba jött. Azt mondja ugyanis, azért küldték ide, hogy egy bizonyos mongol hercegnek húszezer jenes kölcsönt szerezzen. Ha hinni lehet a szavának, azért lótfut annyit a kölcsön után, mert ha nem sikerül megszereznie, ez nagyon rontaná a hitelét odaát. Első áldozatnak engem szemelt ki, de én nyíltan megmondtam, hogy tőlem lehet az illető akármilyen herceg Mongóliában, leköthet bármilyen kiterjedt földbirtokot zálogba, Mongólia olyan fene messze van, hogy nemfizetés esetén nincs rá lehetőség, hogy Tokióból eljárást indítsak, hallani sem akarok az ügyről. Ekkor fogta magát, titokban elment a feleségemhez, s nagy szemtelenül kifejtette előtte, hogy aki olyan kicsinyes, mint én, soha ebben az életben nem csinál bombaüzletet. Hiába, ilyen ő, ezen már nem lehet segíteni – fejezte be a házigazda nevetve az öccséről szóló eszmefuttatását, s látva, hogy Szószuke nagyon elkomolyodott, hozzátette: – Nem akarna találkozni vele? Kíváncsi vagyok, mit szólna, ha meglátná különleges prémes kabátjában, lobogó, bő nadrágjában. Mondhatom, fura jelenség. Ha akarja, összeismertetem. Holnapután estére úgyszólván hívva vacsorára. Ne féljen, ezzel nem kötelezi magát semmire. Csak ül és hallgat, hagyja, hogy a másik beszéljen. Így igazán nem kockáztat semmit. Jól mulat, és kész – próbálta rábeszélni, jobb ügyszóhoz méltó buzgalommal vendégét.

Szószuke már szinte hajlott is, hogy elfogadja az ajánlatot, óvatosságból azonban megkérdezte:

– Ugye a kedves öccsén kívül más nem lesz itt?

– De igen. Azt hiszem, hogy egy barátját is magával hozza, akivel együtt jött vissza Mongóliából.

Ha nem csalódom, Jaszuinak hívják. Egyébként én még nem találkoztam vele, de mivel az öcsém állandóan unszol, hogy ismerkedjem meg vele, gondoltam, üsse kő, meghívom őt is.

Amikor Szószuke azon este a Szakaiék kapuján kijött, olyan sápadt volt, mint a ház fehér oldalfala.

Jaszui! Ez a név Szószuke és O-Jone életére sötét árnyékot vetett, s még csak a gondolata is, mint valami hazajáró lélek, állandó reszketésben tartotta őket. Mindkettőjük szívében valahol, egy kívülről láthatatlan, sorvasztó kór lappangott, aminek a létezését homályosan sejtették, de éveken át úgy viselkedtek, hogy egymás előtt azt a látszatot keltsék, mintha nem lenne tudomásuk róla.

Kezdetben az érintette őket a legfájdalmasabban, hogy Jaszui jövője veszélyben forog miattuk. Amikor végre a keblükben tomboló érzés forgószele valamennyire lecsillapodott, híre jött, hogy Jaszui is otthagyta az egyetemet. Később úgy hallották, hogy hazament szülőfalujába. Egy idő múlva arról értesültek, hogy betegen fekszik otthon. Amikor ezt megtudták, mindketten szívből sajnálták. Az utolsó hír, amit róla kaptak, arról számolt be, hogy Mandzsúriába ment. Szószuke akkor kételkedni kezdett abban, hogy Jaszui valóban meggyógyult-e, s arra gondolt, hogy hátha a mandzsúriai út csak mese. Jaszui ugyanis nem volt az a kalandvágyó, nyugtalan természet, akiről egykönnyen fel lehetett tételezni, hogy Mandzsúriába vagy Formozába megy szerencsét próbálni. Szószuke minden tőle telhetőt elkövetett, hogy a valóságot kiderítse, míg végül egy ismerőse révén minden kétséget kizáróan megtudta, hogy Jaszui tényleg Mukdenben tartózkodik. Egyúttal azt is megtudta, hogy jó egészségnak örvend, nagyon elfoglalt, tevékeny ember. Szószuke megkönnyebbülten sóhajtott fel. – Hálisstennek.

– Így sokkal jobb, mintha beteg lenne – mondta O-Jone.

Ettől fogva mindketten óvakodtak attól, hogy Jaszui nevét kiejtsék, sőt lehetőleg még gondolni sem mertek rá. Bármennyire is szenvedtek a szüntelenül mardosó lelkiismeret-furdalástól, és tudatában voltak annak, hogy mekkorát vétettek Jaszui ellen, aki miattuk szakította félbe egyetemi tanulmányait, visszavonult szülőfalujába, megbetegedett, s végül Mandzsúriába vándorolt, mégsem tehettek semmit, amivel a törtéteken változtathattak volna.

– O-Jone, mondd, hiszel te valamiben? – kérdezte egyszer Szószuke a feleségétől.

– Hiszek – felelte egyszerűen O-Jone, majd visszakérdezte: – Hát maga?

Szószuke erre csak finoman mosolygott, de nem felelt semmit. Viszont eltekintett attól is, hogy a feleségét a „hitére” vonatkozóan behatóan kikérdezze, minden bizonnyal O-Jone szerencséjére, akinek az agyában ezen a téren semmiféle tisztázottnak vagy rendezettnak nevezhető fogalom nem volt. Egyébként egyikük sem ült be soha a keresztény templomok padjába, de a buddhista szentélyekbe sem jártak el.

Lassanként a természet csodálatos gyógyító balzsama – az idő – elhozta számukra is a békét és a megnyugvást.

Néha-néha úgy tetszett, mintha egy panaszkodó hangot hallanának, amely vádat emel ellenük. De ez olyan messziről, annyira elmosódottan hallatszott, hogy alig lehetett kivenni; ezenkívül életüktől és napi elfoglaltságuktól túlságosan távol volt, semhogy megijeszthette volna őket, vagy fájdalmat okozhatott volna. Valójában mindkettőjük nem Istenben vagy Buddhában, hanem kölcsönösen egymás személyében találta meg hitének tárgyát. A házaspár egymást átölelve haladt elrendelt útján, amely most már egy önmagába visszatérő tökéletes körvonalat írt le. Életük hajója a lemondás csöndes révében kötött ki, ahol szinte jólesett kóstolgatni a szomorúság édesbús hangulatát. Mivel sem az irodalom, sem a filozófia nem volt kenyerük, nem rendelkeztek akkora műveltséggel, hogy a szomorúság serlegét tudatosan fenékgig ürítsék, s ráadásul erre még büszkék is legyenek, éppen ezért érzéseik mindenmellézköngétől mentesek és sokkal tisztultabbak voltak, mint a hasonló helyzetben

levő költőké vagy íróké.

Ilyen lelkiállapotban élt a fiatal házaspár az új év hetedik napjának estéjéig, amikor Szószuke Szakaitól megtudta, hogy Jaszui Tokióban van. Hazaérve, mindjárt elkezdett panaszkodni O-Jonénak:

– Ma este nem érzem jól magam, úgyhogy mindjárt le is szeretnék feküdni – s azzal a hibácsi felé indult. O-Jone, aki alig várta, hogy a férje haza jöjjön, nagyon megijedt.

– Mi van magával? – kérdezte és aggódva nézett Szószukéra, aki erre megállott. O-Jone számára a férje kijelentése annál meglepőbb volt, mivel nem emlékezett, hogy azelőtt ilyesmi valaha is előfordult volna. Hirtelen ismeretlen félelem rohanta meg, gyorsan felkelt, és gépiesen előszedte a paplant és a párnát, s nekilátott, hogy a férje kívánsága szerint megvesse az ágyat. Közben Szószuke még mindig kimonójába dugott kezekkel állt mellette, és ahogy kész volt az ágy, nagy sietve ledobálta magáról a ruhát, és a paplan alá bújt. O-Jonénak nem volt lelkiereje eltávozni az ágy fejétől.

– Mi van magával? – kérdezte másodsor is.

– Csak annyit tudok mondani, hogy rossz a közérzetem, de azt hiszem, hogy ha lefekszem, és kipihenem magam, bizonyosan elmúlik. – Szószuke szavai a paplan alól tompán, fojtottan jutottak el O-Jone fülébe, aki bocsánatkérő arccal, megkövülten ült az ágy fejénél.

– Kimehetsz nyugodtan – mondta Szószuke –, ha szükségem lesz rád, hívlak.

O-Jone nehéz szívvel ment ki. Szószuke a takaró alatt merev tagokkal, behunyt szemmel feküdt, s a sötétben újra és újra elismételte magában a Szakaitól hallottakat. A világon mindenre inkább el volt készülve, mint arra, hogy a Mandzsúriában élő Jaszuiról éppen a házigazdája révén szerez tudomást. Kis híja volt, hogy Jaszui és ő, akiket Szakai egyszerre hívott meg, a sors különös játéka folytán ne egymás mellett vagy egymással szemben ülve vacsorázzanak. Ez az eshetőség ma estig még álmában sem jutott eszébe. Ahogy végiggondolta magában az utolsó két-három óra eseményeit, végtelenül csodálkozott, és mélyen elszomorodott, hogy ilyen hirtelen és ennyire váratlanul érte utol a végzet... Jól ismerte saját magát, és tudta, hogy nem áll olyan erősen a lábán, hogy egy orvul jövő gáncsvetéssel ne lehetne földre teríteni, kivált egy ilyen váratlan esemény hatása alatt. Azzal is tisztában volt, hogy egy hozzáfogható gyenge embert még sokkal enyhébb eszközzel is le lehet teperni. Minél pontosabban felidézte gondolataiban a háziúrral folytatott beszélgetést: Korokuval kezdték, majd áttértek Szakai öccsére, utána Mandzsúria, Mongólia, aztán Tokió s végül Jaszui, annál csodálatosabbnak találta a véletlen játékát, és amikor látta, hogy millió és millió ember közül a végzet éppen őt szemelte ki arra, hogy régi, begyógyult sebe újból felszakadjon – ami pedig a legritkábban fordul elő –, végtelenül elkeseredett és dühös lett. Kebléből forró, fájdalmas sóhajtás szakadt fel a paplan alatti sötétségbe.

Az elmúlt három év alatt nehezen begyógyult seb most váratlanul megint sajogni, kízóan égni kezdett. Úgy érezte, mintha az újból felszakadt sebre a végzet csípős szele fújna, könyörtelenül, megállás nélkül. Szószuke ekkor arra gondolt, legjobb lenne mindent őszintén elmondani O-Jonénak, s megosztani vele a szenvedést.

– O-Jone, O-Jone! – kiáltotta.

O-Jone azonnal az ágy fejénél termett, s fürkészően nézett férjére, aki most egészen kidugta fejét a takaró alól. A szomszéd szobából besütő lámpafény O-Jonénak csak fél arcát világította meg.

– Hozz egy csésze forró teát – motyogta Szószuke, akinek időközben elpárolgott a bátorsága, hogy megmondja, amit akart, és ezért ehhez a kibúvóhoz folyamodott.

Másnap reggel Szószuke a rendes időben kelt fel, s reggelizés közben aggódva figyelte az ételt felszolgáló O-Jone viszonylagosan nyugodt arcát.

– Tegnap este nagyon megijedtem. Nem tudom elképzelni, mi lehetett magával – törte meg a csendet O-Jone.

Szószuke nem szólt semmit, csak lesütött szemmel szürcsölte a teát. Mit is felelhetne? Hiszen bármit is mondana, az úgysem fedné a valóságot.

Aznap kora reggeltől kezdve szakadatlanul erős szél sepegt végig az utcákon, s mindegyre lekapta a porfelhőben tovasiető járókelők fejéről a kalapot. Szószuke nem hallgatott az aggódó O-Jonéra, aki mindenáron rá akarta beszélni, hogy legalább egy napot pihenjen, nehogy belázasodjon, elindult a hivatalba. A villamoson behúzta a fejét a válla közé, hogy minél kevesebbet halljon a szélzúgással összevegyülő villamos zajából, és tekintetét egy pontra szegezve bámult maga elé.

Amikor leszállt, fülét megütötte a feje fölött magasan kihúzott vezeték zengése. Felnézett az égre, s csodálkozva látta, hogy a reggeli nap a dühöngő elemek tombolásával mit sem törődve, szokatlan ragyogással, méltóságteljesen emelkedik a zenit felé. A hideg szél szabadon fúj a nadrágszárán keresztül. Egy hirtelen támadt szélroham vadul száguldott az út túlsó oldalát határoló sánc felé. Szószuke tisztán ki tudta venni a magával sodort homokszemeket, amelyek olyanok voltak, mint a záporosó ferdén csapó cseppjei.

A hivatalban nem fogta a munka. Ujjai közé fogott íróecsettel, tenyerébe támasztott állal tűnődött. Időnként fölöslegesen, gépies mozdulattal megdörzsölte a tuspálcikát. Közben egyik cigarettát a másik után szívta. Néha, mintha valami eszébe jutott volna, felkapta a fejét, és kinézett az ablakon. A szél még mindig fúj. Közben csak arra gondolt, hogy bár már mielőbb hazamehetne.

Végre eljött ennek is az ideje. Amikor hazaért, O-Jone nyugtalanul nézett végig rajta.

– Semmi baja? – kérdezte, és Szószuke kénytelen volt elismerni, hogy kutya baja sincs, csak éppen nagyon fáradt. Mindjárt le is feküdt a kotacura, s vacsoráig pihent. Napnyugtával a szél is elállt, és hirtelen nagy csönd támadt, ami különösen hatott a napközben egy pillanatra el nem múló szélzúgás után.

– Jaj de jó, hogy végre elállt a szél – örvendezett O-Jone. – Tudja, az ilyen nagy szélfúvástól még itthon, a házban is félek –, s ahogy ezt mondta, érzett, hogy a szélnek valamilyen félelmetes, démoni erőt tulajdonít, Szószuke csöndesen megjegyezte:

– Úgy látszik, estére egy kicsit felmelegedik az idő. Kellemes januárunk van.

Ebéd után, cigarettázás közben, váratlanul megkérdezte a feleségét:

– O-Jone, mit szólnál, ha ma este elmennénk mi is a joszéba?

O-Jonénak természetesen semmi oka sem volt, hogy ne fogadja el a meghívást.

Koroku kereken kijelentette, hogy ő szívesebben marad itthon, és főz magának mocsit, mintsem gidaijut hallgasson. Erre a házaspár rábízta a házat, felöltözött és elment.

Elég későn érkeztek a zsúfolt joszéba. A párnázott ülésű sorokban már elfogyott minden hely, s csak egészen hátul tudtak valahogy beékelődni, ahonnan fél térdre ereszkedve nézték végig az előadást.

– Milyen sokan vannak!

– Bizonyosan az újév miatt vannak annyian. – Suttogva beszélgettek, s közben szétnéztek a tágas termet zsúfolásig megtöltő közönségen.

Elöl, a színpad közelében ülők arcát a sűrű cigarettafüst miatt csak homályosan lehetett látni. Szószuke elgondolta, hogy ez a nagyszámú közönség egytől egyig olyan emberekből tevődött össze, akiknek módjukban áll ilyen mulatóhelyen egy vidám estét eltölteni, s kíváncsisággal vegyes irigységgel nézett végig a sok ismeretlen arcon. Aztán a színpadi játékot kezdte nézni, és minden igyekezettel azon volt, hogy figyelmesen hallgassa a dzsórurit. De hiába, bármennyire is erőlködött,

az előadás sehogy se kötötte le az érdeklődését. Mindegyre rajta kapta magát, hogy félrefordítja a fejét, s lopva O-Jone arcát vizsgálgatja. Ilyenkor megállapította, hogy a felesége kizárólag a színpadot nézi, és teljesen megfélemezve mellette ülő férjéről, komolyan hallgatja az előadást. Szószuke erre kénytelen volt O-Jonét is az irigylésre méltók közé sorolni.

A szünetben Szószuke hirtelen O-Jonéhoz fordult:

– Nem megyünk haza?

O-Jonét ez a váratlan kérdés nagyon meglepte:

– Mi az, Nem tetszik? – kérdezte, s amikor Szószuke nem felelt semmit, megadással tette hozzá:

– Ahogy akarja, nekem mindegy – jelezve, hogy nem akar nyíltan szembeszegülni férjével.

Szószuke ekkor észbe kapott, és szemrehányást tett magának, hogy elrontja felesége estéjét, pedig szegény milyen örömmel jött el a színházba. Ezért elhatározta, hogy erőt vesz magán, s bár rettenetesen unta, türelmesen kivárta az előadás végét.

Amikor hazaértek, Korokut a hibácsi előtt találták, ahol maga alá húzott lábbal ült, és egy szép kötésű, kíméletlenül kifordított könyvet olvasott, amelyet két kézzel magasra emelve tartott. A tűzről levett és maga elé tett teafőző üstben a víz már csak langymeleg volt. Egy tálcán állt a maradék mocsli. Egy kistányérban, a szita alatt a megmaradt soju vörösesbarna színe vont a magára a figyelmet.

Koroku felugrott:

– Érdekes volt? – kérdezte.

A házaspár vagy tíz percig melegedett a kotacunál, majd lefeküdt. Szószuke másnap is rossz hangulatban volt. Lelkébe még mindig nem tért vissza a nyugalom. A hivatalból hazajövet, mint rendszeren, villamosra szállt, de közben folyton arra gondolt, hogy a Szakaihoz meghívott Jaszui is körülbelül vele egy időben érkezik meg, s ezért ésszerűtlennek találta, hogy olyan gyorsan közeledjék ahhoz a helyhez, ahol találkozhatnak vele. Ugyanakkor nagyon szerette volna ha csak egy pillantást vethetne Jaszuirra – természetesen úgy, hogy ő ne tudjon róla –, hadd lássa, mennyit változott „azóta”.

Az „adventurer” szó, amivel a háziúr tegnapelőtt este az öccsét röviden és velősen jellemezte, most különös élességgel visszhangzott Szószuke fülében. Ez az egyetlen szó olyan sok mindent fejezett ki: kétségbeesést, elégedetlenséget, gyűlöletet, züllöttséget, romlottságot, meggondolatlanságot, mindenre elszántságot, s feltehetően ezek a tulajdonságok nagyrészt a háziúr öccsében valóban meg is találhatóak. Ekkor megpróbálta elképzelni, milyen ember is lehet Jaszui, aki Mandzsúriából Szakai öccsével együtt jött vissza, s akivel bizonyosan érdekközössége is van. Az a kép, ami kialakult benne, természetesen az „adventurer” fogalom által megszabott keretek közt a lehető legélesebb színekkel volt megfestve. Szószuke, aki az „adventurer” legelvetemültebb oldalait erősen eltúlozva képzelte el, úgy érezte, hogy ha Jaszui is idáig süllyedt, azért egyes-egyedül csak őt terheli a felelősség, és éppen azért nagyon szerette volna meglátni, hátha külsejéről a benne végbement változásokra is következtethet. Közben azzal vigasztalta magát, hátha mégsem éppen olyan elvetemült, ahogyan azt elképzelte. Már-már azon töprengett, vajon nem akad-e Szakaiék háza környékén egy alkalmas hely, ahonnan észrevétlenül megleshetné az oda bemenőket. Sajnos azonban ilyenre nem emlékezett. Igaz, hogy naplemente után amúgy sem vennék őt észre, de viszont ő sem tudná tisztán kivenni az előtte elhaladó arcvonásait.

Közben a villamos Kandába érkezett, de Szószuke még a gondolatától is irtózott, hogy hazamenjen. Megfeszült idegei nem bírták el, hogy bár egy lépést is tegyen abba az irányba, ahol Jaszuival találkozhatnak. Igaz, hogy mire Kandába érkezett, már távolról sem kínoztta úgy a kíváncsisága, hogy Jaszuit észrevétlenül megfigyelje. Leszállt a villamosról, és a forgalmas, hideg tokiói utcát éppolyan

közömbös arccal róttá, akárcsak a többi járókelő. Ezekről eltérően azonban neki nem volt semmiféle meghatározott célja. Közben az üzletekben meggyújtották a villanyt, s a villamosokban égtek a lámpák. Szószuke belépett egy étterembe, és szakét rendelt. Az első üveget szórakozottan ürítette ki, a másodikat éppen csak erőltette. Megitta a harmadikat is, és mégsem érezte, hogy be lenne csípve. Az egyedül ivók szokása szerint hátával a falhoz támaszkodva bambán bámult maga elé.

Közben múlt az idő, s az itt vacsorázó vendégek egymásnak adták a kilincset. A legtöbbjük miután jól evett-ivott, azonnal hívta a pincért, fizetett és távozott. Szószuke némán ült ebben a zajos környezetben, s miután úgy érezte, hogy kétszer, sőt háromszor annyi időt töltött el a vendéglőben, mint mások, nem akart tovább maradni. Fizetett és távozott.

Az utca két oldalán levő üzletekből kisütő fény elegendő volt ahhoz, hogy a házak előtt elhaladó járókelők kalapjának és ruhájának a színét is jól ki lehessen venni, de már ahhoz gyengének bizonyult, hogy a hideg, huzatos főutcat egész szélességében bevilágítsa. Fent az éjszakai égbolt pedig nem sokat törődve a gáz- és villanyvilágítással, kifürkészhetetlenül és fenségesen sötét maradt.

Szószuke tovább bandukolt. Fázósan gombolta össze fekete felöltőjét, amelynek színe olyan jól beleillett a környezetébe. Mintha a belélegzett levegő is ólomszürke lenne, és szinte érezte, hogyan horzsolja a tüdejét.

Ma este nem akarta az útját villamossal folytatni, amely lármás csilingeléssel nagy sietve robogott el mellette mindkét irányban. Ahogy ment az utcán, nem igyekezett lépését a többi járókelőéhez igazítani, akik mind, de mind meghatározott cél felé tartottak.

Egyedül neki nem volt semmiféle meghatározott célja, egyedül ő nem tudott sehol sem szilárdan meggyökerezni, és csak hányódott erre-arra ezen a világon. Így hát nem csoda, ha aggodalommal gondolt a jövőre, és szorongó szívvel kérdezte magától, mi lesz vele, ha ez az állapot még sokáig tart.

Saját személyes tapasztalata alapján győződött meg arról, hogy mennyire igaz az a közmondás, hogy az idő minden sebet begyógyít. Tegnapelőtt este azonban ez a meggyőződése kártyavárként omlott össze. És mialatt a sötét éjszakában céltalanul ödögött, csak az foglalkoztatta, hogyan szabadulhat meg az őt kínzó gondolatoktól, tépelődésektől. Milyen szálnalmasnak is tűnt ebben a pillanatban nyugtalan, félénk, ingadozó és határozatlan, végtelenül gyáva mivolta! A nyomasztó érzések hatása alatt azon törte fejét, hogyan találhatna valamilyen hatásos módot, hogy ettől a nyomástól és szorongástól megszabaduljon, s közben teljesen megfélekezett az elkövetett bűn és következménye közti összefüggésről, holott itt kellett volna keresnie szorongása okát. Képtelen volt másokkal is törődni, egyedül csak a saját énje foglalkoztatta. Eddig türelemmel viselte sorsát, de mostantól kezdve cselekvően akart változtatni egész életfelfogásán. Igen ám, de új életfelfogást nehéz akár szavakban kifejezni, akár ésszel felfogni, mivel az emberi léleknek nem adatott meg a korlátlan fejlődés lehetősége.

Amint ment, egyszer csak rajtakapta magát, hogy félhangosan folyton a vallás szó – sukjó – két szótagját ismételteti. De alighogy kiejtette a szót, a hang nyomtalanul elszállt. Számára a vallás szó éppoly anyagtalan volt, akárcsak a szertefoszló füst, amelyet hiába markol meg, mire a tenyerét kinyitja, hogy megnézze mi van benne, semmit sem talál.

A vallással kapcsolatban Szószukének eszébe jutott a zazen. Amikor Kiótóban járt az egyetemre, volt egy osztálytársa, aki ilyen vallásos elmélkedés céljából a Sókokudzsi kolostorba vonult el, s jól emlékszik, hogy ő ezt akkor nagy butaságnak tartotta, és csak kacagott rajta:

„A mai világban ilyesmit csinálni?” – csodálkozott magában. És mivel az osztálytársa „bűne” semmivel sem különbözött attól, amit később ő is elkövetett, „vezeklése” akkor még

nevetségesebbnek tűnt. Most azonban, ha arra gondolt, hogy az indítóok, ami miatt kollégája nem sajnálta elvesztegetni drága idejét a kolostorban, bizonyosan magasan fölötte állt az ő csúfolódásának, mélységesen elszégyellte magát, amiért olyan felületes tudott lenni. Mindenesetre, ha ennek a vallásos elmélkedésnek a segítségével el lehet érni az annyira óhajtott lelki nyugalmat és egy emelkedett, tisztultabb életformát, amint ezt a legrégebb idők óta hiszik, megéri, hogy kivegyen tízhúsznap szabadságot, és egy próbát tegyen. De mivel a zen vallás tekintetében teljesen járatlan volt, természetesen ebben a kérdésben sem látott tisztán.

Amikor hazaért, és látta, hogy minden a régi megszokott, O-Jone, Koroku, az ebédlő, a nappali, a lámpa és a szekrény – rájött, hogy az utolsó négy-öt órát csak egyedül ő élte át rendkívüli lelki állapotban.

A hibácsin egy kis fazék állt, amelynek fedője alól pára csapott ki. A hibácsi mellett Szószuke megszokott helyén párna, s a párna előtt gondosan megterített asztalka. Az asztalon Szószuke csészéje szándékosan le volt borítva. Mellette két pálcika, amellyel Szószuke már három éve eszik. Amikor Szószuke ezt látta, csodálkozva kijelentette:

– Én már nem vacsorázom. – Mire O-Jone méltatlankodva válaszolt:

– Igazán? amikor láttam, hogy olyan későre jár az idő, és maga még mindig nem jön, én is gondoltam, hogy már biztosan megvacsorázott valahol a városban. De azért előkészítettem mindent, hátha még eszik valamit.

Ezzel felkapott egy asztalkendőt, gyorsan megfogta a fazekat és levette a hibácsiról, majd behívta Kijót, és kivitette az asztalt a konyhába.

Valahányszor Szószuke hivatalból jövet késve érkezett haza, az első dolga az volt, hogy részletesen elmondja O-Jonénak késése okát. Ezt különben a felesége is elvárta, aki addig nem nyugodott, amíg mindent meg nem tudott. De ma este Szószukénak nem volt kedve elmondani, hogy Kandában leszállt a villamosról, bement a vendéglőbe vacsorázni, és szakét is magába erőltetett. O-Jone persze erről nem vett tudomást, és addig nem hagyott békét férjének, amíg el nem mondta töviről hegyire, mi történt ma vele.

– Eszem ágában sem volt, hogy vendéglőbe menjek, de véletlenül éppen arra jártam, s úgy megkívántam egy kis borjúpecsenyét, hogy nem tudtam megállni, hogy be ne térjek – mondta Szószuke mentegetőzve.

– S a jó emésztés kedvéért aztán gyalog tette meg az utat hazáig.

– Úgy van. Eltaláltad.

O-Jone erre csúfondárosan nevetett. Szószuke elkomorodott, s kis idő múlva megkérdezte:

– Távollétemben Szakai szantól nem keresett senki.

– Nem. Miért kérdi?

– Mert tegnapelőtt este, amikor ott voltam, meghívott vacsorára.

– Megint? – kérdezte O-Jone meglepődve.

Szószuke nem folytatta tovább a társalgást, levetkőzött és lefeküdt. A fejében minden „tótágast állt”. Amikor néha-néha kinyitotta szemét, látta, hogy a bágyadtan pislogó éjjeli mécses, mint rendszeren, most is ott van a tokonomán, s hogy O-Jone nyugodtan alszik mellette. Elgondolta, hogy eddigelé ő volt az, aki mindig jól aludt, míg szegény feleségének ki tudja, hány éjszakán át álmom se jött a szemére. Kimondhatatlanul bosszantotta, hogy neki most álmatlanul kell itt feküdnie, s hallgatnia a szomszéd szobából az óra egyenletes ketyegését, és időről időre az ütését. Egy darabig nagyon sokat ütött, majd egy idő múlva hallotta, amikor nagy zengéssel elütötte az egyet. A zengést

fülében hosszú visszhang követte, akárcsak üstököst a csóvája. A két órát komor, kísérteties kongás jelezte; az utána beálló csöndben Szószuke elhatározta, hogy ezután egészen új, sokkal szélesebb alapokra fekteti életét.

A hármát egészen homályosan, nagyon messziről hallotta, ha egyáltalán hallotta. A négy, öt és hat órát már nem hallotta, de közben szörnyű, lidércnyomásos álmai voltak.

Egyszerre mintha az egész világmindenség mozgásba jött volna; az ég tenger gyanánt hullámozva hol kitágult, hol összeszűkült, a föld pedig olyan volt, mint egy zsinagrára kötött nagy gumilabda, amelyik az űrben szédítő ívben himbálózik. Amikor elütötte a hetet, hirtelen felrezzent. Kinyitotta szemét, és O-Jonét látta maga előtt, amint szokása szerint mosolyogva föléje hajol.

A kint vakítóan ragyogó nap egykettőre elűzte a nyugtalanító, sötét álmvilágot.

Szószuke, keblében ajánlólevéllel, belépett a kolostor főkapuján.

Az ajánlólevelet az egyik kollégája ismerősétől kapta. Ezzel a kollégájával mindig egy villamoson mentek a hivatalból hazafelé. Útközben a kollégája európai szabású ruhája zsebéből elő szokott venni egy vallásos tárgyú könyvet, s szorgalmasan olvasgatta. A könyv címe „Zöldséges kert”^[21] volt. Szószuke, akit egyáltalán nem érdekelt az efféle, fogalma sem volt, hogy mi is lehet a „Zöldséges kert”. Egyszer, amikor megint egymás mellett ültek a villamoson, megkérdezte:

– Mondja már, miféle könyvet olvas?

– Hát kérem, ez egy csodálatos könyv – felelte kollégája, és Szószuke elé tartotta a kis formátumú, sárga kötésű könyvecske címtábláját.

Szószuke újból megkérdezte:

– Jó, jó, de miről szól?

A kollégája azonban valószínűleg nem talált olyan kifejezést, ami megfelelő magyarázatul szolgált volna, s ezért kurtán-furcsán csak annyit mondott:

– A zen vallásról.

Szószuke nagyon jól emlékezett erre a feleletre.

Négy-öt nappal azelőtt, hogy az ajánlólevelet megkapta volna, kollégája asztalához lépett, s váratlanul megkérdezte:

– Mondja, maga valóban tanulmányozza a zen vallást?

Kollégája Szószuke arcán látta, hogy rendkívül feszült lelkiállapotban van, és nagyon meglepődött.

– Nem mondhatnám. Inkább szórakozásból olvasom el az ilyenfajta könyveket, s többet aztán nem is érdekel.

Szószuke erre csalódottan biggyesztette le az ajkát, és szó nélkül visszaült a helyére.

Aznap, hazamenet, megint egy kocsiban utaztak. Kollégája, aki a múltkori beszélgetésük óta együttérzéssel vegyes érdeklődéssel figyelte Szószuke zaklatott lelkiállapotát, sejtette, hogy a mai egyszerű kérdés mögött több rejlik, mint pusztán kíváncsiság, és most már sokkal előzékenyebben szolgált felvilágosítással. Őszintén megmondta, hogy ő maga még eddig sohasem végzett zen vallásos gyakorlatokat, s így ezen a téren nem rendelkezik tapasztalattal, de ha Szószuke közelebbit szeretne megtudni, összehozhatja egy ismerősével, aki járt Kamakurában^[22]. Szószuke még akkor, a villamoson felírta jegyzetfüzetébe ennek az embernek a nevét és címét, másnap pedig fel is kereste. Az ajánlólevelet, amely most keblében volt, akkor kérte tőle.

A hivatalban sikerült elintéznie, hogy betegség címén tíznapos szabadságot kapjon. O-Jone előtt is ügyesen megjátszotta beteg szerepét:

– Úgy érzem, hogy szellemileg nagyon ki vagyok merülve, s gondoltam, nagyon jót tenne, ha legalább egy hétre elmennék valahová üdülni.

O-Jone, aki az utóbbi időben nem kis aggodalommal látta, hogy a férje viselkedésében van valami rendellenesség, egyrészt megörült annak a határozottságnak, amivel a különben annyira tétovázó természetű Szószuke közölte vele szándékát, másrészt azonban ez a bejelentés olyan váratlanul érte, hogy valósággal megrémült.

– Üdülni megy? És ugyan bizony hová? – kérdezte alig leplezett csodálkozással.

– Gondolom, hogy Kamakura környéke nagyon megfelelő lenne – felelte Szószuke nyugodt hangon. A szerény jövedelmű kispolgár Szószuke és Kamakura, az elegáns nagyvilági üdülő, annyira távol

álltak egymástól, hogy már pusztá egymás utáni említésük is nevetségesen hatott. O-Jone nem is állta meg, hogy finoman el ne mosolyodjon.

– Olyan sok pénze van?! – kérdezte enyhe iróniával. – Ugye engem is magával visz?

Szószuke a felesége részéről több megértésre számított, s ez a csipkelődés nemigen volt ínyére.

Komoly arccal magyarázkodott:

– Egyáltalán nem szándékom luxusszállodába menni. A zen kolostorban kapok elszállásolást. A fő az, hogy nyolc-tíz napig pihentessem az idegeimet. Hogy aztán ez milyen eredménnyel jár, jó lesz-e, rossz lesz-e, azt természetesen előre nem tudnám megmondani, de mindenkitől csak azt hallom, hogy a levegőváltozás igen jót tesz az idegeknek.

– Ez így is van. Feltétlenül el kell mennie. Az előbb csak tréfáltam.

O-Jone még lelkiismeretfurdalást is érzett, amiért képes volt bosszantani ezt az áldott jó embert.

Szószuke másnap az ajánlólevéllel keblében, Sinbasiban^[23] vonatra ült.

Az ajánlólevél borítékán ez állt: „Saku Gidó szama.”^[24]

Kollégájának ismerőse a következő szavak kíséretében adta át a levelet:

– Gidó azelőtt dzsisa volt, de úgy értesültem, hogy nemrég a taccsu közelében egy régi kápolnát bíztak rá, s most ott lakik. Mindenesetre, amikor odaérkezik, közelebbről megérdeklődi. A kápolna neve, ha nem csalódom: Isszó-an.

Szószuke megköszönte az ajánlólevelet, s a számára teljesen új dzsisa és taccsu fogalmakat illetően adott szíves felvilágosítást.

A kolostor udvarán a két sor magasba nyúló óriási cédrus egészen eltakarta az eget, úgyhogy az útra hirtelen sötét árnyék ereszkedett. Amint Szószuke ebbe a komor hangulatú környezetbe belépett, rögtön rádöbbsent a külső, világi élet és a kolostor világa közti különbségre. A csend és a béke otthonának kapujában állva, az első pillanatban hideg borzongás futott át rajta, amit olyankor szokott érezni, amikor megnáthásodott.

Elindult egyenesen előre. Amerre ment, jobbra is, balra is mindenféle szentély- és kápolnaszerű épületek sorakoztak, azonban egy lelket se látott bemenni vagy kijönni. Az egész környezetet régen elmúlt idők ódon patinája és az elhagyottság pókhálója lepte be.

Szószuke megállt, tétován nézett szét, s közben azon gondolkozott, ki adhatna felvilágosítást, hogy merre menjen, hol keresse Gidót.

A templom száz-kétszáz méterrel odébb, a hegy oldalába vágott teraszszerű emelkedésre épült. Mögötte a kilátást az erdő zöld függőnye zárta el. Jobbra és balra egymás végtében dombok és kisebb halmok emelkedtek. Több dombtetőn, ahová kőlépcső vezetett fel, két-három épület is látszott, templomkapura emlékeztető bejárattal. A dombok közti sík terület is valósággal be volt szórva kerítéssel körülvett szentélyekkel. Amikor az épületekhez ért, látta, hogy a cseréptetős kapubejáratokon kis táblák vannak, s kápolna vagy a remetelak nevével. Szószuke elolvasott egy-két régi megfakult aranyozású feliratot. A keresést véletlenségből éppen az „Isszó-an” kápolnán túl kezdte el. Úgy gondolta, hogy ha itt elől nem találja meg azt a papot, akinek a levél szól, addig megy, amíg egyszer csak ráakad lakására. Amikor véget értek az épületek, visszafordult, s miután gondosan sorba vett minden egyes bejáratot, rájött, hogy az „Isszó-an” nevet viselő kápolna és remetelak mindjárt a főkapun túl, egy magas kőlépcső tetején van.

A magas hegytől elég távol levő, verőfényes helyre épült lak, amelyet elől a főbejárat védett a szél ellen, míg hátával a lankás dombok ölen melegedett, a tél viszontagságai ellen igen alkalmas mentsvárnak mutatkozott.

Szószuke bement a kapun, s egy földes padlójú előtérbe jutott. A belső szobába vezető sódzsi előtt megállt, s kétszer-háromszor is kérdezte, szabad-e bemenni, de senki sem válaszolt. Egy darabig nem mozdult. Várta, hátha valaki mégiscsak kijön. De akárhogy is fülelt, bentről egy moccanást se hallott.

Nagyon különösnek találta a dolgot. Megfordult, és ismét kilépett az ajtón, s a főkapu felé indult, amikor a lépcső alján felbukkant egy frissen borotvált, kékesen fénylő fejű, legfeljebb huszonnégy-huszonöt éves, sápadt arcú fiatalember.

Szószuke az ajtó előtt állva bevárta és megkérdezte:

– Kérem szépen, Gidó szama itt lakik?

– Én vagyok – felelte a fiatal bonz.

Szószuke kissé meglepődött, de ugyanakkor megörült és késedelem nélkül elővette az ajánlólevelet, s átnyújtotta címzettnek, aki felszakította a borítékot, elolvasta a levelet, majd újból összehajtotta és visszatette a borítékba.

– Legyen üdvözölve – köszöntötte Szószukét mély meghajlással, s azzal előre lépett, hogy mutassa az utat. Az előtérben mindketten lehúzták a getát, kinyitották a sódzsit, és beléptek a belső szobába. Ebben a szobában a padló közepén egy nagy, süllyesztett, szabad tűzhely állt. Gidó levetette gyapotkimonó fölött hordott durva szövésű csuháját, s felakasztotta egy szegre.

– Bizonyára fázik – mondta és mindjárt neki is látott, hogy a hamutakaró alatt izzó parazsat előkotorássa. Gidó nyugodt modora egyáltalán nem volt összhangban fiatal korával. Halk hangú feleleteit édeskés mosoly kísérte, ami egészen nőies benyomást keltett. Szószuke azon gondolkozott, vajon mi indíthatta ezt a fiatalembert arra, hogy fejét megborotválja,^[25] de úgy találta, hogy ez nagyon jól áll neki, és rokonszenvvel vegyes részvétet érzett iránta.

– Milyen csöndes itt minden. Úgy látszik, hogy társai ma nincsenek itthon.

– Ó nem. Ez nemcsak ma van így. Én mindig egyedül vagyok. De azért ha el kell mennem, nem zárom be az ajtót. Most is egy kis dolgom akadt a faluban, és elnézését kérem, hogy nem voltam itthon, amikor megtisztelt látogatásával, de nem tudtam hamarabb végezni.

És Gidó bocsánatot kért messziről jött látogatójától, amiért megérkezése pillanatában nem volt otthon.

– Hát bizony elég fárasztó lehet egy ilyen nagy lakást egyedül rendben tartani, kivált ha még másról is kell gondoskodni – mondta Szószuke látható röstelkedéssel.

– Szó sincs róla. Egyáltalán ne legyenek ilyen aggályai. Hiszen minden csak a szent tanoknak megfelelően történik – tiltakozott Gidó, s aztán elmondta, hogy Szószukén kívül még egy másik tanítvány is van gondjaira bízva, aki már két éve a kolostorban lakik.

Szószuke csak két-három nap múlva találkozott ezzel a tanítvánnyal, aki egy ravasz képű, mindig jókedvű rakan kinézésű fickó volt. Éppen néhány vékonyka retket lóbált kezében.

– Ma vettem. Micsoda lakomát csapok belőle – mondta, majd átadta Gidónak, és megkérte, hogy főzze meg neki. A kész ételt aztán Gidóval és Szószukével szívélyesen megosztotta.

Gidó egyszer nevetve állapította meg:

– Ennek a fiúnak olyan jó bonzarca van, hogy ha beáll a falura menő papok közé, senki sem mondja meg, hogy nem hozzájuk tartozik, és a szeretetlakomákból ő is alaposan kiveheti részét.

Gidó sok érdekes történetet mesélt el világi emberekről, akik a kolostorban vallásos gyakorlatokat végeztek. Ezek között volt egy, aki írószerekkel kereskedett. Hátán áruval telides-teli zsákkal, húsz-harminc napig házalt a környék faluiban, s amikor kifogyott a portékája, visszajött a kolostorba, hogy abbahagyott vallásos gyakorlatait folytassa. Ha elfogyott az elemózsiája, megint hátára vette a batyut,

s elindult kereskedni. És soha nem unta meg ezt a kettős életet, amely a visszatérő – szakaszos tizedes törtek szabályosságával váltakozott.

Amikor Szószuke összehasonlította ezeknek a bonzoknak első látásra gondtalannak tetsző életét a sajátjával, megijedt az óriási különbség láttán: „Vajon a nagy lelki nyugalom teszi képessé őket az elvont vallásos elmélkedésre, vagy ellenkezőleg, az elvont vallásos elmélkedés eredménye a lelki nyugalom?” – tűnődött ezen a megoldatlannak látszó kérdésen.

– A lelki nyugalom nem elsődleges – mondta Gidó. – Hiszen ha ez olyan magától jönne, mit gondol, akadna bárcsak egy pap is, aki vállalná húsz-harminc éven át egy hanyatott élet minden nyomorúságát?

Gidó sok hasznos útmutatást adott az elmélkedések gyakorlatát illetően. Egyebek közt azt tanácsolta, hogy ha a főnöktől egy témát kap, teljes erejével vesse rá magát annak megoldására, gondolkozzék rajta éjjel-nappal, reggel, délben, este, egy pillanatnyi szünet nélkül. Ezek a tanácsok Szószuke előtt akkor meglehetősen bizonytalan értékűnek tündek. Végül a bonz felállt, és így szólt:

– Most megmutatom a szobáját.

Egy tágas termen átmenve, a verandára jutottak, ahonnan egy félreeső kisszoba nyílt. Szószuke akkor érezte először igazán, hogy egy messzi, idegen helyen egyedül van, amikor félrehúzta a sódzsit, és belépett ebbe a kis szobába. Szinte hihetetlen, de úgy érezte, hogy az idegei még jobban fel vannak korbácsolva, mint Tokióban. Ez valószínűleg a szokatlanul csendes, kihalt környezet hatásának volt tulajdonítható.

– A főnök szeretné megismerni. Ha nincs ellenére, még most elmennék hozzá – mondta és udvariasan megérintette térdével a küszöböt. Távozásuk után a remetelak megint üresen maradt. A kolostor kapujától mintegy száz méternyire, az úttól balra egy lótusz-tó látszott. A tó mozdulatlan tükre kissé zavaros volt, ami megfosztotta a tökéletes tisztaság jelképes bájától. A túlsó partján házikó állt, melynek korláttal körülvett verandája egy kiugró szikla széléig merészkedett elő. Az egész kilátás úgy hatott, mint egy tussal festett szép tájkép.

– Ott lakik a főnök – mondta Gidó, s a tó túlsó partján emelkedő, aránylag új épületre mutatott.

Elhaladtak a tó mellett, felmentek egy öt-hatfokos kőlépcsőn, s amikor maguk előtt a hatalmas garan tetejét látták, balra fordultak. A bejárat elé érve, Gidó Szószukéhoz fordult:

– Bocsánatot kérek, egy pillanatra magára hagyom – s azzal bement a hátsó kapun. Néhány pillanat múlva visszajött: – Tessék bejönni – mondta és bevezette Szószukét a főnök szobájába.

A „főnök” ötven év körülinek látszott. Barnapiros, kenyérhajszerű arcának rugalmas bőre és kemény izma hajthatatlan akaraterőről tanúskodott, s az egész férfi Szószukét bronzszoborra emlékeztette. Egyedül csak kissé túl vastag ajkai lágyították meg némileg arckifejezését, de ezt a szeméből ki-kivillanó rendkívüli akareterő teljes mértékben semlegesítette. Amikor Szószuke tekintete első ízben találkozott a főnökével, hirtelen az volt az érzése, mintha meztelen kardpenge csillant volna fel a félhomályban.

– A célt tekintve – szólt a főnök a bemutatás után Szószukéhoz – nem lényeges, hogy hol kezdi el az elmélkedést. Így például mindjárt gondolkozhatna afelől, mi is az értelme annak, hogy: „Lényegében már létezett, még mielőtt a szülők a világon lettek volna.”

Szószuke nem értette meg világosan ennek a mondásnak az értelmét, de feltételezte, hogy körülbelül ezt jelenti: „Mi is tulajdonképpen az ember énje? Erre csak akkor lehet felelni, ha megismerjük eredeti, igazi lényegét.” Mivel a zen vallás hitelveit illetően igen sekélyes ismeretekkel rendelkezett, nem volt bátorsága beszélni vagy kérdezősködni, s ezért némán várt, míg elbocsátják.

Utána visszatértek az Isszó-an remetelakba.

Vacsora közben Gidó megmagyarázta, hogy templomba mindennap kétszer kell menni: a reggeli és az estéli órákban, míg az oktatáson naponta egyszer, délelőtt kell részt venni.

– Valószínűleg ma este még nem kell mennie a templomba, de majd holnap reggel vagy este magam jövök el, hogy hívjam – mondta előzékenyen, majd a következő tanáccsal látta el: – Mivel kezdetben nagyon fárasztó dolog, olyan hosszú ideig megszakítás nélkül, mozdulatlanul ülni, jó lenne tömjénes gyertyácskákat gyújtani, s azzal mérni az időt, s így közbe-közbe még pihenhet is egy kicsit.

Szószuke vette a tömjénes gyertyácskákat, s a főtermen keresztül visszament a számára kijelölt kishálóba, és unottan ült le elmélkedni. Lehetetlen volt rá nem jönnie, hogy az elmélkedés tárgyául számára kijelölt témának vajmi kevés köze van az ő mostani állapotához. „Nekem tudniillik, hogy úgy mondjam – gondolta magában Szószeke –, fáj a hasam, és azért jöttem ide, hogy orvosságot kapjak fájdalomra. De amit most nekem adtak, az az én belső, égető problémámhoz képest olyan, mintha nehéz számtanpéldákat kaptam volna megoldásra. Szívesen töröm is a fejem, gondolkozásra is kényszerítem magam, ha ez használ. De, az igazat megvallva, jobban szeretném, ha először a hasfájásommal foglalkoznának!”

Ekkor eszébe jutott, hogy ő kizárólag azért vett ki magának szabadságot, hogy ide jöhessen elmélkedni, és különben is, ha nem veszi komolyan a zen rendszabályait, ez részéről hálátlanság azzal az emberrel szemben, akitől az ajánlólevelet kapta, de Gidóval szemben is, aki pedig minden tekintetben a legmesszebbmenően gondoskodik róla. Ezért összeszedte magát, és merészen elhatározta, hogy amennyiben jelenlegi állapota megengedi, hozzálát a kapott téma megoldásához. Hogy aztán ez hová vezet, s milyen haszonnal jár rá nézve, azt maga sem tudta volna megmondani. Egyelőre csak annyit tudott, hogy a tetszetős „kinyilatkoztatás” szó varázsától megejtve olyan kalandba bocsátkozott, amely egyébképpen az ő természetétől teljesen idegen volt. De valahol lelke mélyén mégis fel-felvillant egy halvány reménysugár: „Hátha ez a kaland mégis sikerrel jár, és akkor végre megszabadulok a nyugtalanság és bizonytalanság kínszenvedésétől, amiben most tehetetlenül vergődöm.”

Ezért beleszúrta a füstölgő tömjénes gyertyácskát a hibácsi kihűlt hamujába, és leült a zabutonra, úgy, ahogy tanították, keresztbe rakott lábbal. A szobája napközben nem is tűnt olyan hidegnek, de naplemente után hirtelen lehűlt. Olyan hűvös volt, hogy miután egy ideig mozdulatlanul ült, mindjárt borzongott. Idővel a hideg csaknem elviselhetetlenné vált. Szószuke azért csak tovább elmélkedett. De az elmélkedés iránya, valamint az elmélkedés tárgyát képező feladat természete teljesen megfoghatatlan, elvont és homályos volt számára; a megfeszült gondolkodás közben felmerült benne a gyanú, vajon az, amit ő most csinál, teljesen felesleges kerülő-e.

Képzeletében mindenféle kép merült fel, aminek egy részét egészen világosan ki lehetett venni, míg más része olyan volt, mint valami zavarosan gomolygó felhő. Honnan jönnek, és hova mennek? Erre a kérdésre nem tudott feleletet adni. Alighogy az egyik eltűnt, azonnal megjelent a következő, és ez folyton így ment, megállás nélkül. És Szószukének nem állt hatalmában, hogy képzelete országútján kifogyhatatlanul elvonuló végtelen és számtalan jelenést tetszése szerint megállítsa. Ellenkezőleg, minél inkább szeretett volna véget vetni a jelenés-áradatnak, az annál elemibb erővel örvénylett tovább.

Szószuke megrettent, s hogy mielőbb visszatérjen a valóságba, figyelmesen szétnézett a gyengén megvilágított félhomályban. A hamuba állított tömjénes gyertyácska még félig sem égett el, s Szószuke csak most döbrent rá, milyen ijesztő lassúsággal telik az idő.

Ekkor újból megpróbált gondolataiba mélyedni. Nemsokára változatos színű és alakú lények jelentek meg előtte. Nyüzsgő hangyasereghez hasonlítottak, amelyek sűrű, beláthatatlan sorokban vonultak el képzelete mezején. Minden mozgott és hullámzott, egyedül Szószuke volt merev – mozdulatlan. Csak a szíve vert féktelenül és szinte elviselhetetlenül fájdalmasan. Időközben a hosszasan tartó mozdulatlanság tűrhetetlenné vált; legelőször a térdkalácsa kezdett sajogni, majd zsinóregyenesen kihúzott hátgerince fokozatosan előrecsuklott. Szószuke kénytelen volt bal lábát fokában két kézzel szorosán átkapcsolni, kis ideig felemelve tartani, majd ismét leengedni. Egyszer csak, előre megfontolt szándék nélkül, hirtelen felállt, és kinyitotta a sódzsit. Szinte ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy kirohanjon, és a kapubejárat előtt körbe szaladgáljon.

Kint koromsötét volt, és sehol semmi jel se mutatott arra, hogy a környéken egy árva lélek is van, akár alvó, akár éber állapotban. Szószukénak nem volt bátorsága kimenni, de ha arra gondolt, hogy élő szoborként, mozdulatlanul ülve megint az ijesztő látomások martaléka lesz, valósággal megborzadt.

De aztán hirtelen elhatározással mégis egy új tömjénes gyertyácskát gyújtott meg, beállította a hamuba, és megint leült. Ekkor majdnem hajszálpontosan megisméltődött az imént lezajlott folyamat.

Végül is kiokoskodta magában: ha magán az elmélkedésen van a hangsúly, teljesen egyre megy, hogy ülve vagy fekvé csinálja. Ez után a megállapítás után nyugodt lelkiismerettel felállt, s a szoba egyik sarkában összehajtott, piszkos ágyneműt kiterítette, és gyorsan lefeküdt. Annyira fáradt volt, hogy még jóformán hozzá sem kezdett az elmélkedéshez s az álom máris ellenállhatatlanul elnyomta.

Amikor felébredt, és kinyitotta a szemét, az ágyfejével egy vonalban levő sódzsi már világos volt, és a fehér papíron táncoló fényfoltok jelezték a felkelő nap közeledtét.

A hegyre épült kolostorra napközben sem vigyázott senki, de az éjszaka közeledtével becsukódó ajtóablák zaját sem lehetett hallani. Ahogy Szószuke álmittasan rájött, hogy most nem a meredek hegyoldal tövében meglapuló Szakai-féle ház sötét szobájában fekszik, fűgén kiugrott az ágyból, és kiment a verandára. Az első dolog, ami szemébe ötlött, egy, az eszterhajnál is magasabb, óriási kaktusz volt. A főtermen keresztül átment az ebédlőbe, amelynek közepén a nyitott tűzhely volt. Amikor belépett, látta, hogy Gidó koromója most is ott függ a kampósszegen, ahová tegnap felakasztotta. Gidó a konyhában a főző kemence előtt guggolt, és tüzet rakott. Amikor megpillantotta Szószukét, udvariasan köszönt:

– Jó reggelt. Már voltam magánál, hogy hívjam a templomba, de amikor láttam, hogy olyan édesen alszik, inkább egyedül mentem el. Ugye nem haragszik?

Szószuke ebből megértette, hogy a fiatal bonz ma reggel már hajnalban eleget tett vallásos kötelességének, s most a reggeli elkészítésén fáradozik. Amikor közelebb lépett, látta, hogy míg bal kezével időnként fát tesz a tűzre, jobb kezében egy fekete kötésű könyvet tart, s ahogy egy pillanatnyi szabad ideje van, bele-beleolvas.

Szószuke megkérdezte, mi a könyv címe:

– „Sziklák és falak” – felelte Gidó.

Ez bizony elég visszariasztó cím volt. Szószuke akkor azt gondolta magában: „Hát nem lenne jobb, ha ahelyett, hogy haszontalan elmélkedéssel gyötörjem az agyamat – mint például tegnap este –, kérnék kölcsön egy könyvet, amely a szent tanokat tárgyalja? Így bizonyosan sokkal hamarabb megérteném a lényegét.” Amikor ezt a véleményét Gidóval közölte, az habozás nélkül elutasította:

– A könyvek olvasása a lehető legrosszabb módszer. Nyíltan megmondom, semmi sem gátolja annyira a szent tanok fölötti elmélkedést, mint az olvasás. Nem mondom, mi olykor hozzáfogunk olyan

könyvek olvasásához, mint például ez a „Sziklák és falak”, de be kell vallanom, hogy amikor olyan részekhez érek, amelyek meghaladják ismereteimet, teljesen céltalannak látom, hogy tovább kínlódjam vele. Még ha sejteném is a dolgok igazi értelmét, az elmélkedés óráiban ez nagyon zavaros, mivel ha túl korán próbálok behatolni az ismereteimet meghaladó területre, vagy pedig megérezem a „kinyilatkoztatás” közeledését, ez mindenképpen megtorpanáshoz vagy megrázkódtatáshoz vezethet. Amint látja, ez az út nagyon veszélyes, s ezért ajánlatosabb, ha rá se lép. De ha mégis mindenáron olvasni akar, úgy a „Hasznos tanácsok a „zen” vallásos gyakorlatokhoz” című művecskét ajánlom, amelyben sok bátorítást és lelkesítést talál. Megjegyzem azonban, hogy ennek az olvasását is csupán csak átmeneti segédeszköznek kell tekinteni, aminek magához a szent tanhoz valójában semmi köze sincs.

Az igazat megvallva, Szószuke Gidó fejtegetéseiből nem sokat értett. Ahogy a fiatal, borotvált, kékesen fénylő fejű bonz előtt állt, egy észbelileg visszamaradt gyermeknek érezte magát. Különben a Kiótó utáni időkben a büszkesége teljesen elkopott. Az utóbbi években a legszürkébb, nyárspolgári életjutott osztályrészéül, és a nagyravágyásnál semmi sem állt messzebb tőle. Ezért most Gidó előtt csak annak látta magát, mint aki valójában volt. De ezenfelül lehetetlen volt nem éreznie, hogy most a megszokottnál is gyámoltalanabb és együgyűbb; valósággal kisgyermek benyomását kelti. Ez a felfedezés, amely számára teljesen új volt, az önbecsülésnek még a nyomát is kiirtotta belőle.

Gidó kioltotta a konyhában a fűzet, s a rizst még hagyta párolni. Ezalatt Szószuke lement a kertbe, és a kútnál megmosta arcát. Közvetlen előtte emelkedett a vegyes erdővel borított hegyoldal. A hegy lábánál elterülő lankás részen az erdőt kiirtották, s a helyén zöldséges kert volt. Szószuke megnedvesített fejét élvezettel fűrésztötte a reggeli hűvös levegőben, és elsétált a zöldséges kertig. Amikor odaért, egy mély árkot pillantott meg, amely a domboldalt keresztül szelte. Megállt s egy darabig kíváncsian vizsgálta a sötét árok alját, aztán megfordult, és visszament az ebédlőbe. A szabad tűzhelyen már vidáman pattogott a meleget árasztó tűz, és az üstben zubogva forrt a víz.

– Nagyon sajnálom, hogy így megkéstem – mentegetőzött Gidó –, de nem volt segítségem. Rögtön megterítem az asztalt. Mindenesetre szíves elnézését kérem, hogy az itteni körülmények között nem láthatom el illendő módon. De kárpótlásul holnap jó meleg fürdő áll rendelkezésére. – Szószuke udvariasan megköszönte, s leült a tűzhely mellé.

Étkezés után Szószuke ismét visszament a szobájába, s a „Lényegében már kezdettől fogva létezett, még mielőtt a szülők a világon lettek volna” titokzatos talányra összpontosítva figyelmét, mozdulatlanul ült és feszülten gondolkozott. De bárhogy törte a fejét, úgy találta, hogy a feladvány alapvetően értelmetlen.

Sehogy sem volt képes a feladatot egy oldaláról sem megközelíteni, s így okoskodása egy helyben topogott. Ennek aztán az volt a következménye, hogy hamarosan beleunt, s a pokol fenekére kívánta az egész elmélkedést. Közben hirtelen eszébe jutott, hogy amióta ide érkezett, még egy sort sem írt O-Jonénak. Erre, mint aki megörül, hogy végre valami rendes, világi foglalkozás is akad, kapva kapott az alkalmon. Böröndjéből azonnal elővett egy tekeres írópapírt, borítékot, s levelet írt O-Jonénak. Azzal kezdte, hogy milyen kellemes, csöndes helyen lakik, s hogy itt sokkal melegebb van, mint Tokióban, amit valószínűleg a tenger közelségével lehet magyarázni. Megírta, milyen tiszta a levegő, s hogy az a bonz, akihez ajánlólevele volt, milyen kedves. Aztán kitért arra, hogy az ételek nem a legízletesebbek, meg hogy az ágynemű tisztasága sem egészen kifogástalan stb. stb. Úgyhogy a levél hamarosan három lábnyi hosszúságot is meghaladt. Ekkor letette az íróecsetet. Arról, hogy a lelki gyakorlatok milyen gyötrelmesek, hogy a sok kuporgástól megfájdult a térde, meg hogy a

megerőltető, elvont gondolkodás következtében idegkimerültsége egyre inkább súlyosbodik, egy árva szóval sem tett említést.

A levélre bélyeget ragasztott, s miután bejelentette Gidónak, hogy a postára megy, kiment akolostorból, és fűrgén leereszkedett a hegyről. Miután feladta a levelet, a „Lényegében már kezdettől fogva létezett stb.” talányról, O-Jonéről és Jaszuiról gondolkodva felkavartan csatangolt a faluban, majd visszament a kolostorba.

Délben ismét találkozott az új tanítvánnyal. Ez a fiatalember, amikor Gidó ebéd közben szétosztotta a rizst, és az ő csészéjébe is tett, szégyenlősen lehajtotta fejét, egy szót sem szólt, csak összetett kézzel vagy más jellel fejezte ki köszönetét. Ebéd után a novícius megmagyarázta Szószukénak, hogy a szabályok szerint mindent csöndben, szó nélkül kell végezni, lehetőleg a legkisebb zaj nélkül, hogy ne akadályozzák az elmélkedést. „Így kell tehát helyesen végezni a vallásos gyakorlatokat” – gondolta magában Szószuke, s kezdte szégyellni tegnap esti viselkedését.

Ebéd után a három férfi leült a nyitott tűzhely köré, és kis ideig elbeszélgetett. A tanítvány elmondta, hogy néha a csöndes elmélkedés közben, akarata ellenére is el-elbóbiskol, s az álom és az ébrenlét ködös határán néha úgy tűnik, hogy már bekövetkezett a „kinyilatkoztatás” boldog pillanata. Ilyenkor nagy öröm tölti el, de amikor egészen felébred, csalódottan jön rá, hogy minden a régi.

Szószuke ezen jóízűen nevetett, és megkönnyebbülten látta, hogy ilyen emberek is akadnak, akik a zen vallásos gyakorlatokat könnyen veszik. Azonban amikor felálltak, hogy mindegyik a maga szobájába menjen, Gidó komoly hangon hívta fel Szószuke figyelmét:

– Most üljön le, és elmélkedjen egész nap. Ma este önért jövök.

Szószuke tudatában volt annak, hogy milyen felelősség terheli, s ezért rossz érzéssel indult szobájába; mintha gyomrát egy nagy adag nehezen emészthető étel feküdte volna meg. A szobájába érve, meggyújtott egy tömjénes gyertyácskát, s leült, hogy megkezdje az elmélkedést. Természetesen szó sem lehetett arról, hogy ezt a mozdulatlanúságot megszakítás nélkül kibírja estig. Csak az a gondolat foglalkoztatta, hogyan tudna valamilyen megoldást találni a feladott témára. A végén aztán elfogyott a türelme, és egyébire nem tudott gondolni, mint arra, hogy bár jönne már Gidó, és jelentené, hogy kész a vacsora.

Mialatt Szószuke agyonfáradva, ilyen lelki gyötrelmek közt vergődött, a nap lassan lehanyatlott.

És abban a mértékben, ahogy a sódzsi papírján az idő múlását jelző fény- és árnyéksávok távolodtak, a kolostor fagyos levegője a padlón keresztül egyre nagyobb erővel tört be a szobába. Reggel óta olyan szélcsend volt, hogy a fák ágai meg se rezdültek. Szószuke kiment a verandára, s felnézett a magas tetőre; a megfeketedett cserepek fűrészfogú szélén túl a szelíden kéklő ég a lemenő nap búcsúzó, bágyadt sugarait végtelen ölébe befogadva, egyre halványabbnak, egyre elérhetetlenül távolibbnak látszott.

– Vigyázat – szólta vissza figyelmeztetően Gidó, amint a sötét kőlépcsőn leereszkedett. Szószuke óvatosan követte. Itt sokkal nehezebb volt a járás, mint az utcán. Hogy jobban lássanak, Gidó meggyújtotta a magával hozott kézi lámpást, és avval világított az alig száz méter hosszú úton. Amikor leereszkedtek a kőlépcsőn, s tovább indultak, a két oldalt sűrűn növő fák lombja fejük fölött boltozatosan összehajolt, és teljesen eltakarta az eget. Bár már egészen besötétedett, Szószuke mégis homályosan kivette, vagy talán inkább sejtette a falevelek halvány zöldjét, s egyszerre fázósan borzongott meg tőle, mintha ez a hideg szín a ruháján keresztül bőréig hatolna. Az volt az érzése, hogy még a lámpavilágnak is kísértetiesen zöldes színe van. Egyébképpen ez a lámpás a kétoldalt sorakozó, hatalmas fák törzsével összehasonlítva, szerfölött parányinak látszott, s fénye alig volt képes néhány lábnyira megvilágítani az utat. A lámpa fénye a mindent betakaró, sűrű sötétségből egy kis szürke foltot ragadott ki, amely kettőjük árnyékával együtt imbolygott tovább. Amikor elhagyták a lótusz-tavat, az út balra térve ismét emelkedni kezdett. Szószuke, aki éjszaka eddig még nem járt itt, kellemetlenül csúszósnak találta a talajt, s egyszer-kétszer a geta orrát alaposan beleütötte a földből kiálló nagy kemény kövekbe. A tó innenső oldalán volt ugyan egy sokkal rövidebb ösvény, de mivel ez nagyon hepehupás területen vezetett át, és Szószuke a járást nem ismerte, Gidó jobbnak látta, ha a kerülő, hosszabb utat választják.

A kápolna előcsarnokában már sok geta sorakozott. Szószuke lehajolva, óvatosan ment át közöttük, nehogy rájuk lépjen. A következő helyiség körülbelül nyolc tatami nagyságú lehetett. Az egyik fal mellett, egymás mögött hat-hét ember ült. Volt közöttük néhány kopaszra borotvált, fénylő fejű, fekete csuhás bonz is. A többiek nagyrészt bő hakamát viseltek. Mind úgy helyezkedtek el, hogy derékszögben megtört vonalat képezve, szabadon hagyták egy körülbelül három lábnyi széles folyosónak a bejáratát, amely a kápolna belsejébe vezetett.

A teremben síri csönd volt. Szószuke kíváncsi pillantást vetett erre a különös gyülekezetre, s első tekintetre az a kemény, szigorú kifejezés ragadta meg a figyelmét, ami ráfagyott a jelenlevőknek szoborszerű arcára. Szorosan összeszorított ajkuk, erősen összevont szemöldökük arra vallott, hogy valami nagyon súlyos kérdésen töprengenek.

Egyikük se látszott tudomást venni arról, hogy ki a szomszédja. Jöhetett-mehetett akárki, senki se törődött vele. Olyan mozdulatlanul, néma csöndben ültek a teljesen fűtetlen helyiségben, mint valami élő szobrok.

Szószuke a dermedt hideg kápolnában valamilyen fenségesen komor hangulat nyomasztó hatását érezte.

Végre a csöndet lépések zaja szakította meg. Kezdetben olyan halk volt, hogy alig lehetett hallani, majd egyre hangosabban kopogva közeledett. Végre egy bonz bukkant elő a belső folyosó bejáratánál, gyorsan elhaladt Szószuke előtt, szó nélkül kiment a teremből, és alakja hamarosan beleolvadt a sötétségbe. Ezután valahol távol, az épület belsejében megszólalt egy csengő. Erre a Szószukéval együtt komor csendben ülők közül egy kokura szövetből készült hakamát viselő férfi némán, árnyékszerűen felemelkedett, s a terem egyik sarkába, közvetlenül a belső folyosó bejárata mellé ült. Itt egy két lábnyi magas és egy lábnyi széles fakeretben gongra emlékeztető, de a gongnál sokkal nehezebb és vastagabb fémtárgy függött, amely a helyiséget alig megvilágító, nyomorúságos lámpafényben kékesfeketén csillogott. A hakamát viselő férfi a mellette levő állványról elvett egy fakalapácsot, s azzal kétszer ráütött a fémkorong kellős közepére, aztán felállt, és eltűnt az épület

belsejébe vezető folyosó bejáratán. Ezúttal a léptek zaja, ellentétben az előbbivel, fokozatosan halkult, már-már alig hallatszott, s végül teljesen elhalt.

Szószuke mozdulatlanul ült, feszülten figyelt, és találgatta magában, vajon mi is történhetett a hakamás férfival. A teremre ismét síri csend borult. A Szószukével egy sorban ülőknek egy arcizma sem rándult meg. De ő lelke mélyén érezte, hogy most valaminek történnie kell. És csakugyan, megint csengettyűszó ütötte meg a fülét, s mindjárt utána a folyosó felől közeledő lépésekre lett figyelmes. Nemsokára a folyosó bejáratán megjelent a hakamát viselő férfi, kilépett a teremből, lement a lépcsőn, és eltűnt a zúzmarás hideg éjszakában. Ekkor egy másik férfi emelkedett fel, a gonghoz lépett, ő is megütötte kétszer, majd döngő léptekkel eltávozott a kápolna belsejébe vezető folyosón. Szószuke némán figyelte az eseményeket. Kevéssel azután, hogy az előtte második helyen ülő férfi felkelt, és kiment, a folyosó mélyéből hirtelen éles kiáltás szakította meg a csendet. Bár a kiáltás elég messziről jött, Szószuke mégis nagy belső feszültséget és fenyegetést érzett ki belőle. A hang egyéni színezete arra vallott, hogy csak egyetlenegy ember torkából szakadhatott fel.

Amikor a közvetlenül előtte guggoló férfi felemelkedett és kiment, és tudta, hogy most mindjárt ő következik, a még meglevő kevés nyugalma is cserbenhagyta. Roppant izgalom vett erőt rajta.

Szószuke már kidolgozta magában a főnöktől kapott feladványnak a megoldását, de érezte, hogy ez csak egy gyenge, teljesen bizonytalan tákolmány. Attól a pillanattól fogva azonban, hogy belépett ebbe a terembe, nem tehetette, hogy a számonkérés alkalmával ne mutasson fel valamelyes eredményt, s úgyszólván rá volt kényszerülve, hogy úgy tegyen, mintha értené azt, amit pedig nem képes felfogni. Olyan szerencséről még csak álmodni sem mert, hogy ezzel a silány próbálkozással sikerül megkerülnie a nehézséget, annál pedig komolyabb volt akkori lelkiállapota, semhogy megkísérelte volna, hogy félrevezesse a főnököt. Tudta, hogy az a megoldás, amivel most előáll, pusztán csak kiagyalt fércmunka, és azt bemutatni éppen olyan, mintha valakinek valódi moci tézta helyett csak festett képét adná. Éppen ezért nagyon szégyellte azt a visszas helyzetet, amibe most került.

De már rajta volt a sor. Felállt és a többiekhez hasonlóan ő is megütötte kétszer a gongot, de közben érezte, hogy neki nincs meg a jogcíme, hogy ezzel a fakalapáccsal megszólaltassa a gongot, és mélységesen utálta saját magát, hogy csupa majmolásból még sem átallja megszólaltatni. Gyengesége tudatában még jobban megijedt. Bizonytalan léptekkel ment végig a hideg folyosón. Elég sokat kellett mennie. A bal felől nyíló szobák mind sötétek voltak. A második sarok után egy félreeső, halványan megvilágított sódzsival került szembe. A küszöb előtt megállt.

Előírás szerint annak, aki bemegy ebbe a szobába, a főnököt háromszor kell üdvözölnie, vagyis a rendes japán köszönés módján mélyen meghajolva, homlokával csaknem érinteni a tatamit, s ugyanakkor két kezét felfelé fordított tenyérrel a fejtől jobbra és balra fülmagasságig felemelni, mintha valamit tartana.

Szószuke a küszöb előtt letérdelt, és előírászerűen üdvözölni akarta a főnököt. De alighogy meghajolt, belülről megszólalt egy parancsoló hang:

– Egyszer elég. – Szószuke a másik két meghajlást elhagyta, és belépett a szobába.

A szobát megvilágító lámpa fénye olyan gyenge volt, hogy még a legnagyobb betűs írást sem lehetett volna olvasni mellette. Szószuke nem emlékezett, hogy látott volna valakit, aki éjszaka ehhez fogható gyenge világításnál dolgozott volna. A lámpafény a holdvilágnál valamivel erősebb volt, és hiányzott belőle a holdvilágra jellemző sápadt, zöldes derengés is, és mégis azt a benyomást keltette, hogy a szoba megvilágítása alig haladja meg a sötétség határát.

De ez a bizonytalan megvilágítás is elég volt ahhoz, hogy Szószuke a mintegy négy-öt lábnyi

távolságra vele szemben álló alakban felismerje azt, akit Gidó főnöknek hívott. Bronzarca most is olyan mozdulatlan volt, mint egy ércszoboré. Testét egészen beburkoló palástja a datolya és a tea vörösesbarna színű keverékét mutatta. Nem látszott sem a keze, sem a lába. Csak a nyaka és a feje volt fedetlen.

Komor arcvonásai rendkívüli belső feszültséget fejeztek ki. Szószuke valósággal megbabonázva bámulta. Az volt az érzése, nézheti bármeddig, azon a szoborarcon egy vonás sem változik.

A főnök feje tükörsimára volt borotválva. Szószuke ernyedten ült előtte, és egyetlenegy mondattal kimerítette minden mondanivalóját.

– Ha nem tanúsít több szorgalmat, semmire se megy – intette a főnök. – Egy ilyen kérdésre bárki meg tudná adni a választ, aki csak egy kicsit is foglalkozik vele.

Szószuke mint megvert kutya távozott a szobából. Mögötte a hevesen megrázott csengő haragosan szólalt meg.

A sódzsin keresztül kétszer is behallatszott a kiáltás:

– Nonaka szan! Nonaka szan! – Szószuke félálomban válaszolni akart, de még mielőtt megszólalt volna, tudata elsötétült, és újból elnyomta az álom. Amikor megint felébredt, és kinyitotta a szemét, ijedten ugrott ki az ágyból, és egyenesen a verandára sietett. Gidó szürke kimonójában, amelynek bő ujját visszatúrta, és taszukival felkötötte, lendületesen súrolta a padlót. Hidegtől kivörösödött és meggémberedett ujjakkal csavarta ki a törlőrongyot, s közben kedvesen, mosolygó arccal üdvözölte Szószukét:

– Jó reggelt.

Úgy látszik, hogy korán elvégezte a reggeli áhítatosságát, s utána mindjárt munkához fogott. Amikor Szószuke rájött, hogy Gidó csupa kedvességből felébresztette, de ő mégsem kelt fel, egészen odavolt, és keserves szemrehányást tett magának, hogyis tudott ilyen hanyag lenni.

– Bocsásson meg, hogy ma reggel is elaludtam az áhítatosságot – mentegetőzött restelkedve.

Azzal a konyhabejáraton keresztül kiosonta kúthoz, friss vizet merített, és nagy sietve megmosta arcát. Borostás álla olyan érdes volt, hogy valósággal szúrta a tenyerét, de erre most ügyet se vetett. Azzal volt elfoglalva, hogy párhuzamot vonjon saját maga és Gidó közt.

Kollégájának barátja, akitől az ajánlólevelet kapta, elmondta neki, hogy ez a Gidó nevű bonz milyen nagyszerű ember. Már jórészt befejezte hittudományi tanulmányait, amelyekben nagy eredményeket ért el. Annál nagyobb meglepetés volt Szószuke számára, amikor megismerkedett vele, hogy olyan alázatos és szolgálatkész, mintha egy közönséges, írástudatlan cseléd lenne. És valóban, aki látta, amint taszukival felkötött kimonóban padlót súrol, nem gondolta volna, hogy egy önálló kápolnával rendelkező, nagy pap áll előtte; sokkal inkább hasonlított egy alacsony beosztású vagy egy kezdő kispaphoz.

Ez a köpcös, alacsony termetű bonz már annak idején, mielőtt még belépett volna a papi rendbe, és amikor csak mint egyszerű világi ember jött a kolostorba vallásos gyakorlatokat végezni, képes volt egy álló hétig az előírásnak megfelelő helyzetbe tett lábbal, mozdulatlanul ülni, amíg a lába úgy meggémberedett, hogy nem tudta kiegyenesíteni, és amikor ki kellett mennie, hogy szükségletét elvégezze, a falhoz támaszkodva vonszolta magát. Ebben az időben kőfaragó volt. A kinyilatkoztatás nagy napján örömeiben felszaladt a kolostor mögött levő hegyre, és ujjongva kiáltotta: „Nirvána növénynek, fának, országnak, földnek s az egész mindenségnek!”, és mindjárt meg is borotváltatta a fejét.

Elmondta Szószukénak, hogy még azután is, hogy megbízták a kápolna vezetésével, két álló esztendeig nem aludt rendes ágyban, kényelmesen, kinyújtott lábakkal; még télen is felöltözve, a falnak támaszkodva aludta végig az éjszakát. Azt is elmondta, hogy amikor cselédpap volt, még a főnöke fundosiját is ki kellett mosnia. Amikor néha, ha lopva is, egy-egy kis időt szakított, hogy leüljön és elmélkedjék, mogorva főnöke nem hagyta békén, a háta mögé állt, és folyvást epéskedett, szidta, mint a bokrot, úgyhogy nem csoda, ha sokszor keserűen fakadt ki: „Miért is borotváltattam meg a fejemet?”

– Az utóbbi időben azonban – folytatta – valamivel nyugodalmasabb az életem; bár nem tudni, mit tartogat még számomra a jövő. Tagadhatatlan, hogy a hitben való tökéletesedés útja nagyon rögzös. Hiszen ha olyan könnyű volna, annyira ostobák éppen nem vagyunk, hogy tíz-húsz éven át fölöslegesen kínozzuk magunkat.

Szószukét a Gidótól hallottak lesújtották, s ugyanakkor nagyon gondolkozóba ejtették. Egyrészt nagyon bántotta az a tudat, hogy nem rendelkezik a szükséges lelkierővel és kitartással, de másrészt feltette magának a kérdést: „Mit keresek én itt ebben akolostorban, ha a kívánt cél eléréséhez olyan hosszú idő – sok-sok év szükséges?” Ekkor jött rá az első és legfőbb ellentmondásra.

– Attól ne tartson, hogy az itt eltöltött idő kárba vészett – vigasztalta Gidó. – Ha tíz percig elmélkedik, tíz percnek megfelelő eredményhez jut, míg ha húsz percet szán rá, úgy természetesen annak a haszna is kétszer akkora. Ezenkívül, ha egyszer az első próbálkozáson szerencsésen átesik, később már nem is szükséges, hogy ilyen hosszú időt töltsön a kolostorban.

Szószuke ezután kötelességének tartotta, ismét visszavonulni a szobájába, és folytatni az elmélkedést. Szerencsére nemsokára bejött Gidó.

– Nonaka szan, jöjjön, hallgassa meg a hitoktatást.

Szószuke szívből megörült a hívásnak. Éppoly értelmetlennek találta, hogy kínozza magát ebben a véget érni nem akaró gyötrelmes mozdulatlanságban, mintha egy kopasz ember nemlétező hajába akarna mindenáron belekapaszkodni.

Szívesen vállalt volna bármilyen megerőltető munkát, csak már végre valamilyen hasznos tevékenységre használja fel izmait.

Az a terem, ahol a hitoktatást tartották, az Isszó-an kápolnától száz méternyire lehetett. Amikor elhagyták a lótosz-tavat, ahelyett hogy balra kanyarodtak volna, egyenesen előre tartottak, amíg a fenyőfák közt egy magas épületet pillantottak meg, amely hatalmas, emeletes cseréptetejével fenséges látványt nyújtott. Gidó a kimonója alatt egy fekete kötésű könyvet hozott magával. Mondani sem kell, hogy Szószuke üres kézzel jött. Ő különben csak most tudta meg, hogy ez a „hitoktatás” olyan előadásfélének felel meg, amilyent az iskolában szoktak tartani.

A magasságával arányosan tágas teremben nagyon hideg volt. A kifakult tatamik és a megkopott oszlopok régmúlt időkről tudnának mesélni. Szószuke körülnézett a gyülekezeten, amelyről úgy látta, hogy eszerű emberekből tevődik össze. Mindenki odaült, ahová akart, viszont hangos beszédet, nevetgélést nem lehetett hallani. A papok sötétkék kendervászon palástot viseltek, és lefelől, jobbra és balra két sorban elhelyezett, cinóbervörösre festett karosszékekben ültek, egymással szemben.

Nemsokára megjelent a főnök is.

Szószuke, aki akkor éppen lesütött szemmel nézegette a tatamikat, nem értette egészen, hogy hol jött be, csak egyszerre azt látta, hogy fenséges nyugalmat sugárzó, tiszteletet parancsoló alakja a karosszék felé közeledik. Aztán arra lett figyelmes, hogy egy fiatal pap felállt, kioldotta a kezében tartott ibolyaszínű kendőt, kivette a benne levő könyvet tiszteletteljes mozdulattal az asztalra tette, majd szertartásosan mélyen meghajolt és visszavonult. Ekkor az előljáró papok összekulcsolták kezüket, és egyszerre hangosan kezdték mondani Muszó Kokusi parancsolatait, amibe azonnal bekapcsolódtak a Szószuke előtt és mögött összevissza ülő novíciusok is, és a többiekkel együtt buzgón szavalták a szent szöveget. Hol úgy hallatszott, mint valami ima, hol pedig mint közönséges szavak, amelyeket különleges éneklő hanglejtéssel ejtettek ki:

„Háromféle tanítványom van. A legjobbak azok, akik lemondanak mindenről a világon, és egyedül csak az én tanításaim elsajátításának szentelik életüket. A közepesek azok, akiknek a vallásgyakorlatuk nem a legtökéletesebb, és a világi tudományok felé vonzódnak...”

A szavalás nem tartott hosszú ideig.

Szószoneknek először fogalma sem volt, hogy ki is az a Muszú Kokusi, amíg Gidó meg nem magyarázta, hogy Muszú Kokusi, Daitó Kokusival együtt a zen felekezeti fő reformátora volt. Ezzel az alkalommal Gidó érdekes történeteket mesélt el Daitó Kokusiról:

– Ez a nagy hitújító sánta volt, és sohasem tudta a lábát úgy keresztbe rakni, ahogy az előírás megkövetelte. Bántotta is ez őt eléggé. Halála napján elszántan jelentette ki: „Na, végre ma legalább egyszer úgy lesz, ahogy én akarom”, s azzal megragadta a rossz lábat, és erőszakkal addig görbítette, amíg eltörött, és miközben először és utoljára, szabályosan keresztbe tette a lábát, patakzó vére pirosra festette palástját.

Vége megkezdődött a hitoktatás.

Gidó elővette kebeléből a könyvet, kinyitotta, és Szószonek elé tette. A könyv címe: „A hit kimeríthetetlen világossága.”

Amikor elindultak, hogy részt vegyenek a hitoktatáson, Gidó nagyon dicsérte: – Igen remek, tanulságos könyv.

A könyvecskét Hákuin főpap tanítványa, Tórei főpap szerkesztette a zen vallás követőinek használatára, és hasznos útmutatásokat tartalmazott, hogyan lehet fokozatosan elsajátítani a tant, a könnyebb fogalmakon kezdve az egyre nehezebbek felé – s egyszersmind megvilágította a lelki életben ezzel párhuzamosan végbemenő változásokat.

Szószonek, aki nem vett részt az előző hitoktatási órákon, nem sokat értett a szónoklatból, de az előadó olyan ékesszólóan beszélt, hogy ha jól odafigyelt, egyes részeket egészen érdekesnek talált.

A hitoktatás során hagyományos szokássá vált, hogy a szónok időnként a beszédét érdekes, régi történetekkel színezi, amelyeket a zen vallás útját önmegtágadással járó, érdemes elődök életéből merített. Ennek a célja valószínűleg az volt, hogy a novíciusok lelkesedését fokozza. Erre ma is sor került. Amikor az előadó befejezte a történetet, egy pillanatra megállt, majd szigorú hangon folytatta:

– Valaki közülünk, aki nem régen érkezett ide, arról panaszkodott, hogy tisztátalan gondolatok gyötrik. – És szigorú dorgálásban részesítette az egyik jelenlevőt, aki nem bizonyult eléggé buzgónak.

Szószonek önkéntelenül összerázkódott; az, aki idejövet ilyesmiről panaszkodott, nem volt senki más, mint ő.

Egy óra múlva Gidó és Szószonek együtt mentek vissza az Isszó-an remetelakba. Útközben Gidó megjegyezte:

– Hát igen, gyakran előfordul, hogy oktatás közben az előadó célzást tesz egyik vagy másik novícius hiányosságaira.

Szószonek erre nem szólt semmit.

Közben a kolostori visszavonultság napjai peregtek, egyik a másik után. O-Jonétól már két, elég hosszú levél is jött. Egyikben sem volt olyan, ami Szószukénak újabb izgalmat okozott volna. Bár igen nagy szeretettel gondolt most is feleségére, érthetetlen módon a válással végképp adós maradt.

Arra gondolt, hogy amennyiben hazautazásáig nem oldódik meg az a lelki válság, amit Jaszui visszatérésének a híre okozott, úgy teljesen hiábavaló volt az itt-tartózkodása. Ezzel kapcsolatosan Gidóval szemben is lelkiismeret-furdalást érzett. Ezek a nyugtalanító gondolatok attól a pillanattól kezdve, hogy felébredt, egész nap súlyos teherként nyomták szívét, és ahogy telt az idő, egymást váltogatva múltak a nappalok és éjjelek, és nőtt a kolostorban megért napfelkelték száma, egyre inkább félt, mint aki tudja, hogy üldözik, s a távolság közte és üldözői közt állandóan fogy. De akármennyire is törte a fejét, a feladott téma megoldásához egy lépéssel sem jutott közelebb, mint ahogy az első nap volt. Minél többet gondolkozott, annál inkább meggyőződött, hogy az a megoldás a helyes, amire legegyszerűbben gondolt. Mivel azonban ez pusztán a logikai következtetés eredményeként szűrődött le, és a szívében egyáltalán nem talált visszhangra, nem elégitette ki. Kész volt arra, hogy ezt a helyesnek látszó megoldást elvesse, mihelyt egy másik, ugyancsak helyesnek mutatkozó megoldást talál. Csakhogy ilyen nem mutatkozott.

Így töprengett a szobájában egyedül. Amikor belefáradt a megerőltető gondolkodásba, kiment a kápolna mögötti zöldsávos kertbe, lemászott a hegyoldalba ásott széles sáncba, s egy darabig mozdulatlanul állt egy helyben. Eszébe jutottak Gidó szavai: „Szórakozottan, ide-oda csapongó gondolatokkal nem lehet semmiféle eredményt elérni; ha nem sikerül fokozatosan, szívósan annyira összpontosítani a gondolatait, míg a lélek olyan kemény lesz, mint egy vasvessző – minden hiábavaló!”

Minél tovább hallgatta Gidó fejtegetéseit, annál leküzdhetetlenebbnek látta az előtte álló akadályokat.

„Azért nem megy semmire sem, mivel előre elgondolta, hogyan jár el, s ezen most már nem tud változtatni” – figyelmeztette Gidó.

Szószuke még inkább elkeseredett. Hirtelen ismét Jaszuirra gondolt. Ha ez az ember bejáratos talál lenni a háziúrhoz, és egyelőre nincsen szándékában visszatérni Mandzsúriába, nem marad más hátra, mint azonnal felmondani Szakainak a lakást, és máshová költözni. Majd arra gondolt, nem lenne-e tanácsosabb, ha ahelyett, hogy itt fölöslegesen tölti az időt, most azonnal visszautazik Tokióba, és megteszi a szükséges intézkedéseket. Ha még sokáig habozik, az a veszély is fenyegeti, hogy ráadásul még O-Jone is tudomást szerez a dolgról, ami csak növelné a bajt.

– Aki olyan szerencsétlen, mint én, tegyen le minden reményről, hogy valaha is része lehet a kinyilatkoztatásban – mondta lemondóan Gidónak hazatérése előtt néhány nappal.

– Téved – felelte Gidó, habozás nélkül –, a kinyilatkoztatásban mindenkinek része lehet, aki hisz benne. Merüljön el fanatikusan a hokke szemléletében, s amikor az elmélkedés tárgyát képező eszme teljesen betölti egész lényét, a feje tetejétől a lábujjáig, meglátja, hogy egyszerre csak egy új világ tárul fel a szeme előtt.

Szószuke nagyon sajnálta, hogy sem helyzete, sem természete nem engedi meg, hogy minden egyebet félretéve, egy ilyen egész embert követelő, intenzív szellemi munkára vállalkozzék, annál is inkább, mivel kolostori tartózkodásából már csak néhány nap volt hátra.

Be kellett ismernie, hogy ő, aki mindig úgy szerette rendezni a dolgokat, hogy lehetőleg elkerülje a

bonyodalmakat, végül is könnyelműen belement ebbe az ostoba játékba, s most egy hegyi kolostorban járja a bolondját.

Természetesen mindezt csak magában gondolta, de ahhoz már nem volt mersze, hogy Gidó előtt még csak célozzon is rá. Annál jobban tisztelte és becsülte ezt a fiatal zen papot hősies elszántságáért, lelkesedéséért, komolyságáért és jó szívéért.

„Az út, melyet követned kell, ott van melletted, és te mégis a távolban keresed”. – Mennyi igazság van a bölcs szavaiban – mondta Gidó. – Az igazság, amit keres, az orra előtt van, s mégsem látja meg! – s hangjából mintha sajnálkozás csengett volna.

Ekkor Szószuke megint visszavonult szobájába, s meggyújtotta a tömjénes gyertyácskát.

Szószukének ez a zaklatott lelkiállapota végig tartott egészen elutazása napjáig, anélkül hogy egyetlen kedvező alkalom mutatkozott volna, ami számottevően változtatott volna helyzetén. Az utolsó reggelen Szószuke összeszedte magát, férfiasan leküzdötte féltékenységét, s ezekkel a szavakkal fordult Gidóhoz:

– Nagyon hálás vagyok, hogy olyan hosszú ideig gondomat viselte. Végtelenül sajnálom, hogy fáradozása hiábavaló volt. Mivel nem valószínű, hogy hamarosan viszontlátjuk egymást, most köszönök meg mindent, és jó egészséget kívánok.

Gidó sajnálkozva felelte:

– Szót sem érdemel. Tudom, hogy nem láttam el úgy, ahogy kellett volna, s ezért bizonyosan sok hiányt is szenvedett. Meg vagyok azonban győződve, hogy a vallásos gyakorlatok után, amelyeket nálunk végzett, nagy változásokon ment keresztül. Már magában véve az a körülmény, hogy saját magától kíváncsított ide, nagy mértékben hozzájárult ehhez.

Szószuke azonban világosan érezte, hogy egész itt-tartózkodása csak fölösleges időpazarlás volt, s nagyon szégyellte magát, hogy ezt Gidó részéről megszépítve, ilyen kíméletes formában kellett hallania, ami ismét csak az ő gyámoltalanságát bizonyítja.

– Az, hogy a novícius korábban vagy későbbben részesül a kinyilatkoztatásban, szoros összefüggésben van az illető természetével, de ez nem csupán az ő érdeme vagy hibája – mondta Gidó. – Vannak, akik kezdetben nagyon gyorsan elsajátítják az ismereteket, de később megtorpannak, és egy helyben topognak, míg mások, ellenkezőleg, igen nehezen indulnak el, de a továbbiak folyamán igen szép eredményt érnek el. Higgye el, semmi oka nincs az elkeseredésre. A fő dolog a buzgó áhítat. A megboldogult Koszen főpap kezdetben a konfucióizmus híve volt, s csak élete delén tért át a zen vallás gyakorlására, s amikor pap lett, az első három évben egy lépést sem haladt előre a szent tanokban; azt is mondta, hogy bizonyosan a bűnei miatt nem részesül a kinyilatkoztatás kegyében. Akkor annyira megalázta magát, hogy reggelenként, még az árnyékszék előtt is elvégezte a szertartásos leborulást. Mégis milyen híres tudós lett belőle. Ennek a főpapnak a példája a legkövetendőbbek közé tartozik.

Nem volt kétséges, hogy Gidó, mindazzal, amit most elmondott, kerülő úton azt akarta megelőzni, hogy Szószuke, Tokióba visszatérve, teljesen abbahagyja a vallásos gyakorlatokat.

Szószuke illő tisztelettel hallgatta Gidó intelmeit, de érezte, hogy távolról sem tulajdonít olyan nagy fontosságot az egész dolognak, mint kezdetben.

Igaz, hogy ő jószántából jött ide és kérte, hogy nyissák ki a Kaput, de hiába kopogtatott, a kapus még csak arra sem méltatta, hogy megmutassa magát.

„Kopogtatással nem érsz semmit! Ha be akarsz jönni, saját magadnak kell kinyitnod a kaput” – szolt ki egy hang.

Erre Szószuke törni kezdte a fejét, hogy rájöjjön a zár nyitjára. Kidolgozott magának egy elméletet, és annak megfelelően egy módszert, amit azonban képtelen volt alkalmazni.

Ennélfogva jelenlegi helyzete semmiben sem különbözött az előbitől, amikor még nem is foglalkoztatta ez a kérdés. Most is, csakúgy mint eddig, gyámoltalan gyermek módjára kénytelen ácsorogni a bezárt kapu előtt. Eddig úgy látta, hogy minden esetben támaszkodhatik józan eszére, de most fájó szívvel kellett tapasztalnia, hogy a józan ész bajba sodorta, s kezdte irigyelni a korlátolt emberek csökönös magabiztosságát, akik fölöslegesnek tartják, hogy két eshetőség között válasszanak vagy cselekedeteiket mérlegeljék. Ugyanakkor csodálta azokat a megingathatatlan hitű embereket, akik vakbuzgóságukban megfélemeznek a józan észről, és anélkül, hogy aprólékosan fontolgatnák tetteiket, tökéletesen átadják magukat a lelküket megtisztító áhítatnak.

Ezzel szemben őt a sorsa a kapu előtt vég nélküli várakozásra kárhoztatta. Sajnos, ez már így van, és nem lehet többé segíteni rajta. De ha a kapu számára zárva marad, mire való volt annyit törnie magát, hogy idejöjjön?!

Amikor visszatekintett a megtett útra, úgy érezte, hogy nem lenne bátorságra visszamenni rajta. Előretekintett, ott meg a kérlelhetetlen kapu zárta el a kilátást. Nem, ő igazán nem az az ember, aki képes lenne saját erejéből kinyitni ezt a kaput, de az az ember se, akinek nincs szüksége a kapuhoz jutásra. Szószuke az az ember volt, akinek sorsa a ki nem nyíló kapu előtt állni és várni, míg leszáll az est.

Indulás előtt Gidó kíséretében búcsúlátogatást tett a főnöknél.

A főnök ezúttal abban a teremben fogadta Szószukét, amelyiknek a lótusz-tó felé kiugró erkélye volt.

Gidó a szomszéd szobában várt rá.

– Tokióban még bizonyosan hideg van – mondta a főnök, majd rövid hallgatás után hozzátette: – Ha sikerült volna legalább részben megoldani a feladatot, még ha mindjárt a számonkérés után is, hiszem, hogy lelkébe újra visszaköltözött volna a nyugalom... Igazán sajnálom...

Szószuke udvariasan köszönetet mondott a főnöknek, s azzal kiment a főkapun, amelyen tíz nappal azelőtt lépett be a kolostorba.

Mögötte olyan volt a cryptomeria toronymagas, sötétzöld lombkoronája, amely már árnyékot vetett a templom szerepes tetejére, mint a távozó telet lezáró pecsét.

Amikor Szószuke átlépte lakása küszöbét, még saját maga előtt is siralmas látványt nyújtott. Az elmúlt tíz nap alatt reggelenként éppen csak hogy hideg vízzel benedvesítette az arcát, a hajában fésű foga azóta sem járt. Arról nem is szólva, hogy borotválkozni ideje sem volt. Gidó jóvoltából reggel, délben és este főtt rizst evett, egyébként azonban be kellett érnie egy-egy kevés párolt zöldséggel és retekkel; nem csoda tehát, ha lesoványodott, és az arca sápadtabb, beesettebb volt, mint amikor Kamakurába elutazott. Ezenkívül az Isszó-an kápolnában gyakorolt állandó elmélkedésről még mindig nem tudott egészen leszokni: az esze olyan volt, mint egy tojáson ülő kotlós tyúk; képtelen volt szabadon működni.

Ugyanakkor gondolatai mindegyre Szakaihoz tértek vissza, azaz nem is annyira Szakaihoz, mint inkább Szakai úgynevezett adventurer öccséhez – ez a szó mindig fülében csengett –, s az ő baráti köréhez tartozó Jaszuihoz, akinek megjelenése annyira felkavarta életét. Róla szeretett volna újabb híreket hallani, de nem volt bátorsága, hogy Szakainál személyesen tudakozódjék. Arról pedig, hogy közvetve, O-Jonénál érdeklődjék, szó sem lehetett. Hiszen még azalatt is, amíg a kolostorban tartózkodott, nem volt nap, hogy szorongással ne gondolt volna arra, vajon O-Jonének véletlenül nem jutott-e fülébe Jaszui visszatérének híre.

A nappaliban ültek. Annak a háznak a nappalijában, amelyben hosszú évek óta laknak, s amelyet már annyira megszoktak.

– De fárasztó volt ez a rövid utazás is. Nem mondom, lehet hogy van egy kis képzelődés is benne, de szörnyen kimerített – mondta Szószuke, majd megkérdezte: – Távollétem alatt nem történt semmi különös?

Közben olyan szenvedő arcot vágott, hogy aki látta, mindjárt elhitte róla, hogy valóban nem bírja a legrövidebb utazást sem.

O-Jone még mosolyogni is képtelen volt, amiről pedig azelőtt a férje jelenlétében semmi körülmények közt sem feledkezett meg. Magában azt gondolta: „Hát így állunk? Végre nagy nehezen rászánja magát, hogy az egészsége érdekében üdülni menjen, s most hogy visszatért, rosszabbul néz ki, mint amikor elment. Hát ez igazán elég szomorú.”

Mivel azonban nem akart a férjének rossz érzést okozni azzal, hogy ezt neki leplezetlenül megmondja, inkább erőltetett vidámsággal igyekezett vigasztalni:

– Hát így van ez. Akárhogy is használjon az üdülés, a hazautazás mindig megviseli az embert. Hanem, mondhatom, rémes, milyen piszkos és gondozatlan. Az isten szerelmére kérem, ha egy kicsit kipihen magát, azonnal fürödjék meg, vágassa le a haját, és borotválkozzék meg. Közben az asztalfiókjából elővett egy kis tükröt, és Szószuke elé tartotta.

Amikor Szószuke O-Jone gondoskodó szavait hallotta, az volt az érzése, mintha az Isszó-anból magával hozott kolostori légbört a szél hirtelen elfújta volna, és ő végre valóban itthon van, és újra a régi Szószuke.

– Szakai szan azóta nem üzent nekem?

– Nem, nem üzent.

– Koroku ügyében sem?

– Abban sem.

Koroku nem volt otthon. Azt mondta, hogy a könyvtárba megy.

Szószuke vette a törülközőt és a szappant, és ment fürödni.

Másnap a hivatalban mindenki melegen érdeklődött egészségi állapota felől. Többen megjegyzték, hogy kissé lefogyott. Szószukénak úgy rémlett, mintha ebből a megjegyzésből valamelyes nem szándékos gúny is kicsengene. Az a kollégája, aki annak idején a villamosban a „Zöldséges kert”-et olvasta, csak annyit kérdezett:

– Na, hogy van megelégedve? Minden jól ment?

Ez a kérdés Szószukében igen fájdalmas gondolatokat váltott ki.

Aznap este O-Jone és Koroku körülülték Szószukét, s töviről hegyire kikérdezték, hogy és mint volt Kamakurában.

– Úgy látszik, azoknak az embereknek nincs semmi gondjuk. Egyszerűen elmennek hazulról, anélkül, hogy az ajtót bezárnák, vagy valaki ügyelne a házra – csodálkozott O-Jone.

Koroku megkérdezte:

– Egynapi ellátásért mennyit kellett fizetni? – majd megjegyzte: – Ha puskát vittél volna magaddal, vadászhattál volna, és így jobban telt volna az idő.

– Gondolom, nagyon unalmas lehet egy ilyen félreeső helyen. Mi egyebet is lehet ott csinálni, mint reggeltől estig heverni – mondta O-Jone.

– Gondolom, az sem tesz valami jót az egészségnek, ha nincs ahol tisztességesen lehessen étkezni – méltatlankodott Koroku.

Amikor Szószuke lefeküdt, szilárdan elhatározta, hogy még másnap felkeresi Szakait, és valahogy kerülő úton kiveszi belőle, hogy mi van Jaszuival, s ha kiderül, hogy még Tokióban van, s gyakran fordul meg Szakaiék házánál, feltétlenül egy távolabbi negyedbe költözik.

A következő reggelen a nap a megszokott fényében kelt fel keleten, és süttött le Szószukéra, este pedig minden különösebb esemény nélkül áldozott le nyugaton.

Már besötétedett, amikor Szószuke kijelentette: – Elnézek egy kicsit Szakai szanhoz – és elment hazulról. A holdtalan estén nekivágott a domboldalnak. A gázfénnyel megvilágított ösvényen lármásan ropogott a kavics a lába alatt. Amikor a kis oldalkapuhoz ért, eszébe jutott, mi lesz, ha a sors ma este összehozza Jaszuival, de aztán hamar megvigasztalta magát, hogy ilyen véletlenek nincsenek.

„De azért mégsem árt egy kis óvatosság” – gondolta magában, s a konyha felé kerülve megérdeklődte, nincsenek-e vendégek Szakai szannál, és csak azután ment be.

– Örülök, hogy ismét látom. Mit szól hozzá, hogy még mindig tart a hideg? – üdvözölte a háziúr megszokott élénk modorában. Nagyszámú gyermekei között ült, s éppen azzal volt elfoglalva, hogy az egyikkel jankent^[26] játszott, s közben versenyt kacagott vele. A háziúr játszótársa egy hat év körüli kislány volt. Piros masnija úgy libegett a feje búbján, mint egy nagy pillangó. Keményen összeszorított piciny öklét nagy lendülettel lökte maga elé. Egész lényéből sugárzott a nagy elszántság, hogy nem hagyja magát legyőzni. Ez a harcias fellépés, valamint az a kirívó ellentét, ami a leányka piciny keze és a háziúr óriási, csontos ökle közt volt, ellenállhatatlan kacagást váltott ki a jelenlevőkből. A háziasszony, aki a hibácsi mellől nézte a játékot, felkiáltott:

– De most igazán Jukiko nyert – s közben jóízűen mosolyogva csillogtatta hófehér fogát.

A kuporgó gyermekek mellett rengeteg fehér, piros és sötétkék üveggyöngy hevert.

– Beismerem. Jukiko tényleg megvert – mondta a háziúr, azzal felállt, és Szószuke felé fordult. – Mi ketten most visszavonulunk barlangunkba, nem igaz?

A dolgozószoba egyik oszlopán, aranybrokát tokjában most is ott díszelgett az a bizonyos mongol tör. A vázákban frissen szedett sárga virágcsokor. Vajon hol nyíl ki ilyen korán?

Szószuke nem vette le a szemét a tokonoma oszlopát díszítő csillogó aranybrokát tokról.

– Látom, még mindig itt tartja – mondta s közben feszülten figyelte a háziúr arcát.

– Igen bizony. Ugye milyen érdekes mongol tőr? Tudja, ha meggondolom, hogy az a gézengúz öcsém hozta ezt a játékszert, azzal a szándékkal, hogy szeretett bátyját az orránál fogva vezesse, és jól megpumpolja, még most is előnt az epe.

– Na, és tessék megmondani, mi történt azóta a kedves öccsével? – kérdezte Szószuke tettetett közömbösséggel.

– Négy-öt nappal ezelőtt fogta magát és visszautazott Mongóliába. De jól is tette. Úgyis csak odavaló. Én mondtam is neki: „A magadfajta vad emberek úgyse érzik jól magukat Tokióban, ezért legjobb, ha minél gyorsabban visszamégy.” Mire ő szemtelenül azt felelte: „Én is tökéletesen ezen a véleményen vagyok”, azzal „elhúzta a csíkot”. Tudja ez olyan ember, aki a Nagy Fal túlsó oldalán érzi magát jól, s meglátja, még gyémántmezőre bukkan a Góbi-sivatagban.

– És az a másik, a barátja, aki vele jött?

– Jaszuit gondolja? Természetesen ő is vele ment. Mondhatom, belőle sem néztem ki azt az embert, aki nyugodtan egy helyben meg tudna vénülni. Pedig ha hinni lehet, amit mondott, valamikor a kiótói egyetemen tanult. Hogy is tud egy ember ennyire megváltozni?!

Szószuke érezte, hogy a hónalját ellepi az izzadság. Őrizkedett megkérdezni, hogyan is változott meg Jaszui, és miért nem tud nyugodt lenni, csak magában hálálkodott az Égnek, amiért eddig nem mondotta el a háziúrnak, hogy Jaszuival együtt járt egyetemre. A háziúr volt az, aki amikor az öccsét és Jaszuit meghívta vacsorára, megígérte neki, hogy összeismerteti. Bár azzal, hogy kimentette magát, és nem jött el a vacsorára, s ezáltal megmenekült a szégyenteljes találkozástól, nincs kizárva, hogy Szakai valamilyen alkalommal Jaszui előtt felhozta az ő nevét. Szószuke csak most értette meg, mekkora előnyt is jelent az, ha egy sötét múltú ember álnév alatt járja a világot. Alig tudta megállni, hogy meg ne kérdezze Szakait: „És mondja, nem említette az én nevemet véletlenül Jaszui előtt?” Azonban ez volt az egyedüli kérdés, amit semmilyen körülmények közt sem tehetett fel.

Bejött a szolgáló, s egy nagy tálon igen furcsa tésztafélét hozott. Egy jókora tofu szeletnyi, cukrozott, átlátszó aszpikkockában két belesütött aranyhalacska csillogott. A szolgáló egy éles késsel óvatosan kifejtette a halacskákat, úgyhogy teljesen épek maradtak.

Szószukének a különös tésztakombináció első látásra érdekesnek tűnt, de nem tudta lekötni a figyelmét, egészen másutt járt az esze.

– Na, mit szól hozzá, nincs kedve megkóstolni? – kínálta a házigazda, és szokása szerint saját kezűleg szolgálta ki vendégét. – Tegnap ezüstlakodalomba voltam hivatalos, s ott adták. Azt mondták, szerencsét hoz. Vegyen egyet, hogy legyen magának is szerencséje – biztatta Szószukét, és azon a címen, hogy ő se maradhat ki a szerencséből, jóízűen kezdte majszolni az édes, puha csemegét.

Szakai ritka jó egészségnek örvendett. Ehetett-ihatott, amennyi belefért. Mindegy, hogy mit: tea, rizs, tészta – egyre ment.

– Az igazat megvallva – mondta –, nem is olyan nagy boldogság az, ha egy házaspár húsz-harminc esztendőtt együtt tölt el, míg úgy megvénülnek, hogy csupa ránc a képük. Különben, mit mondjak, minden viszonylagos ezen a világon. Egyszer, amint a Simizudani-park előtt mentem el, nagyon meglepő jelenetnek voltam tanúja.

Szakai nagyon könnyen siklott át egyik témáról a másikra. Ezt a képességét nagy társadalmi jártasságának köszönhette. Változatos témáival elérte, hogy vendégei sohasem unatkoztak.

– Simizudani felől egy árokszerű keskeny patakocska folyik a Benkei-híd felé – mesélte a háziúr. – Ebben a patakban tavasszal megszámlálhatatlan sok béka kel ki. Amikor a békák felnőnek, addig nyüzsögnek, brekegnek, amíg száz és száz, ezer meg ezer szerelmespár kerül ki közülük, amelyek állandó szeretkezésben élnek a pocsolyában. Az idén is annyian voltak, hogy alig fértek el egymás mellett. S ahogy úszkáltak a boldogságtól önfeledten, egyszer csak arra járt egy inasforma vagy valami más naplopóféle, aki fogta magát, és addig dobálta kővel a békákat, amíg a sok szerelmespárból hírmondó se maradt, s azzal továbbállt. Olyan nagy volt a megöltek száma, hogy az árokban valóságos „hullahegyek” emelkedtek. S ha meggondoljuk, hogy szegények mind házaspárok voltak! Hát nem megható?! Szóval egy néhány száz méteres sávon belül megszámlálhatatlan tragédia zajlott le. Ha erre gondolok, azt kell mondanom, mi ketten igazán szerencsések vagyunk, mivel nem kell tartanunk attól, hogy valaki egy kővel behasítja a koponyánkat, amiért nem tetszik neki, hogy házasok vagyunk. Bizony, nagy szerencse is kell ahhoz, hogy még húsz-harminc évig nyugodtan élvezhessük az életet. Ezért még feltétlenül ennünk kell ebből a szerencsét hozó csemegéből.

S azzal a két evőpálcikával felemelt egy darabot, és Szószuke tányérjára tette. Szószuke kesernyés mosollyal köszönte meg a háziúr figyelmességét.

A háziúr ilyen és ehhez hasonló, szellemes tréfákban kifogyhatatlan volt, és bizonyos fokig sikerült is lebilincselnie vendégét, akinek a lelkében azonban távolról sem honolt az a paradicsomi gondtalanság, mint az övében.

Szószuke nemsokára elköszönt, és amikor kiment a még mindig holdtalan éjszakába, s felnézett a végtelen sötét égre, megmagyarázhatatlan szorongás és rettegés vett erőt rajta.

Pedig a mai látogatásával kizárólag az volt a célja, hogy ettől az érzéstől megszabaduljon. Ezért leküzdve szégyenkezését és rosszkedvét, tervszerűen úgy irányította beszélgetést, hogy a házigazdából, aki maga volt a jóindulat és becsületesség, kivegye azt, amit akart. Ez azonban csak részben sikerült. Ahhoz pedig, hogy élete sebezhető pontjáról, bár egy őszinte szót szóljon, nem volt bátorsága, de értelmét se látta.

A feje fölött tornyosuló viharfelhők valahogy elvonultak, de valami belülről azt súgta, hogy ilyen izgalom még máskor is megisméltődhetik. Hogy hányszor és milyen körülmények között, azt csak az Ég tudja, amely sorsát intézi. Az viszont csak rajta áll, hogy kitérjen előle.

A rákövetkező hónapban a hideg lényegesen enyhült. A hónap végéig nagyjában befejeződött a hivatalok és az osztályok személyzetének leépítése is, amelyet az állami alkalmazottak fizetésének emelésével párhuzamosan kellett végrehajtani, s amely a hírek szerint elég nagyszámú tisztviselőt érintett. Amíg ez a folyamat tartott, Szószuke mindennap újabb és újabb ismerős és ismeretlen neveket hallott, akiket állásukból kitettek, és időnként azzal állított be haza:

– Most már bizonyosan én következem.

O-Jone ezt félig tréfászamba, félig komolyan vette, de néha Szószuke szavait úgy magyarázta, mint rossz viccet, s félt, nehogy ezzel kihívja maga ellen a sorsot, amelynek rendelése még a jövő rejtett titka. Egyébként, bár Szószuke könnyen beszélt, azért az ő lelkében is a nyugtalanság sötét felhői gomolyogtak.

A következő hónap elején a minisztériumban véget ért az elbocsátási hullám. Amikor Szószuke erről értesült, egésztermészetesnek találta, hogy ezt ép bőrrel úszta meg, ugyanakkor azonban a véletlen szerepét sem tagadta.

Amikor hazaért, a hibácsi mellett ülő O-Jone fölé hajolt, és különös, tompa hangon közölte:

– Megmenekültem. Meghagytak. – Mire O-Jone ránézett merev faarcára, s végtelenül nevetségesnek találta, hogy az se örömet, se bánatot nem fejez ki.

Két-három nap múlva Szószuke fizetését öt jennel felemelték.

– Igaz, hogy eredetileg huszonöt százalékos fizetésemelésről volt szó, de még így is jó, kivált ha meggondoljuk, hogy hány embert dobtak ki, és még milyen sokan maradtak a régi fizetésükkel – jegyezte meg Szószuke, aki úgy látszik, elégedett volt, mintha ennek az öt jennek megfelelően az ő értéke is megnőtt volna. Ami meg O-Jonét illeti, természetesen neki sem volt semmi oka elégedetlenségre.

Másnap este Szószuke a megterített asztalon egy akkora halat látott, hogy a farka túlért a tál szélén. Ráadásul az orrát párolgó rizses étel finom illata csiklandozta.

O-Jone már elküldte Kijót, hívja haza Korokut, aki időközben Szakaiékhoz költözött. Amikor a fiatalember megérkezett, és meglátta a pazarul megterített asztalt, elragadtatással kiáltott fel:

– Micsoda pompás lakoma!

A szilvafák mindenütt virágba borultak. A korábban kinyílt virágok szirma már kezdett halványodni, és lassan lehullni.

Időnként finom, ködszerű eső szitált, s amikor kiderült az idő, az égető nap tűző sugaraiban felmelegedett föld színéről, meg a háztetőkről – mintha a tavasz visszatérését köszöntének – finom páraoszlopok szálltak a magasba. A konyhaajtó mellé száradni tett esernyővel kutyakölykök hancúroztak, s az ernyőre festett színes csíkok csak úgy sziporkáztak a napfényben.

Nyugodalmas, kellemes napok voltak.

– Végre elmúlt a tél. Jövő szombaton feltétlenül menjen el Szaeki nényéhez, s döntsenek már egyszer Koroku ügyében. Ha még sokáig halogatja ezt a dolgot, meglátja, a végén Jaszunoszuke szan még megfélekedzik az ígéretéről – próbálta O-Jone rábeszélni a férjét.

Szószuke erre csak annyit mondott:

– Hm. Feltétlenül elmegyek.

Koroku beállt Szakaihoz tanulónak, és oda is költözött. Ezenkívül Szószuke értésére adta öccsének, hogy a tanulmányai folytatásához szükséges költségeket Jaszunoszukeval közösen, ha csak

egy lehetőség van rá, magukra vállalják. Korok nem várta meg, míg bátyja lépéseket tesz ennek érdekében, hanem azonnal elment, és maga tárgyalta Jaszunoszukével. Sikerült is elérnie, hogy Jaszunoszuke megígérte, amint Szószuke hozzá fordul ebben a kérdésben, kész elfogadni javaslatát, és akkor feltétlenül nyélbeütik a dolgot.

Így hát Szószuke és O-Jone, akik szívből utálták a mozgalmas életet, ha mindjárt átmenetileg is, egy kis nyugalomhoz jutottak.

Egy vasárnap délben Szószuke szükségét érezte, hogy elmenjen a fürdőbe, és a hét szennyét lemossa magáról. A fürdőben ketten beszélgettek: egy borotvált fejű, ötven év körüli, s egy kereskedő formájú harmincöt-negyven körüli férfi.

Elégtétellel állapították meg, hogy most már igazán vége van a télnek, s kellemes tavaszt kívántak egymásnak. A fiatalabbik diadallal újságolta, hogy reggel már hallotta is az első fülemülét, mire a bonzfejű fölényesen azt felelte, hogy ő már két-három nappal ezelőtt gyönyörködött a fülemüle énekében.

– De mivel az idén ez volt az első fellépése, nem ment a „legsimábban” – tette hozzá mosolyogva.

– Hát persze, még nem forgott elég jól a nyelve – tette hozzá a fiatalabbik.

Otthon Szószuke szóról szóra elismételte O-Jonénak a fülemülékről hallott párbeszédet. O-Jone figyelmesen hallgatta, s közben a napsugár csillogásában gyönyörködött:

– Valóban nagyon kellemes, hogy végre megjött a tavasz – mondta s fehér homloka megnyugodva simult ki.

Szószuke, aki közben kiment a verandára, hogy levágja hosszúra nőtt körmét, beszólt:

– Hm. Ez igaz, csak hogy sajnos, nemsokára megint itt a tél.

S lehajtott fővel csattogtatta tovább az ollót.

Natsume Sōseki

Natsume Kinoszuke, írói nevén Sōseki, 1867-ben született Tokióban, s életét már nem a feudális, hanem a liberális polgári színezetű monarchikus Japánban élte. De míg a hűbérurak az új rendszerben is csakhamar megtalálták a helyüket, a régi rendszert szolgáló kisemberek közül sokan kenyér nélkül maradtak. Ezek közé tartozott Sōseki édesapja is, aki azelőtt elég jól kereső köztisztviselő volt.

1888-ban Sōseki beiratkozott a tokiói egyetem előkészítő tanfolyamára, s 1890-től angol nyelvet és irodalmat hallgatott. Egyetemi éveiben jól megtanult angolul, és alaposan megismerte az angol – és általában a nyugati – irodalmat. A tokiói egyetemen eltöltött évek nagy hatással voltak írói fejlődésére. Itt ismerkedett meg Maszaoka Sikivel (1867-1902), a tehetséges, új utakat kereső költővel, aki akkor maga köré tömörítette a fiatal írókat.

1893-ban tanári oklevelet kapott; később Kumamoto-ba került gimnáziumi tanárnak. 1900-ban tanulmányútra küldték Londonba. Az ott töltött három év nem sok örömet nyújtott: nem tudta megszokni a nyugati életformát, s ezért nagyon zárkózottan élt. Sokat dolgozott, s igyekezett minél több anyagot gyűjteni „Az irodalomról” c. művéhez. Londoni benyomásairól levelekben számolt be. 1903-ban tért vissza hazájába, és a tokiói egyetemre nevezték ki az angol irodalom tanárának. Írói pályafutása 1904-ben kezdődött, amikor a „Londoni beszámolók” sorozatosan megjelentek. Az elkövetkező években óriási lendülettel alkotott: regényeket, számos elbeszélést és kritikai cikket írt. Korai, 1916-ban bekövetkezett haláláig megfeszített ütemben dolgozott. Népszerűsége a japán olvasók körében oly nagy volt, hogy a tizenegy évet, amelyben alkotott, „Natsume évek”-nek nevezték.

Az „Alázatos szolgájuk – a Kandur” című satirikus regényével emelkedett a legismertebb japán írók sorába. Utolsó könyveiben, „A kapu” és a „Félhomály” c. regényekben a japán értelmiség problémái foglalkoztatták. „A kapu”, egy trilógia önmagában is megálló kötete, az író érett mesterségbeli tudásáról tanúskodik, s igen érdekes bepillantást enged a század eleji Japán mindennapi életébe.

Kolumbán Mózes

Gyakrabban előforduló szavak magyarázata

A

amado – tolóajtó

asida – különleges magas talpú geta (facipő), amit sárban vagy hóban viselnek

B

bjóbu – díszes paraván (spanyolfal)

D

daimjo – hűbérúr

daruma – japán játékszer, amely buddhista szentet ábrázol, és ha lefektetik, akár a magyar „keljfeljancsi”, magától ismét felkel

dozó – tűzbiztos hely, amelyben értékes tárgyakat őriznek

dzsisa – egy magasabb állásban levő bonz szolgálatában álló alacsony beosztású pap

dzsóruri – a gidaijuhoz hasonló, balladaszerű vers, amely népszerű japán hőskről szól, és melyet vagy színpadon adnak elő kar kíséretében, vagy megzenésítve énekelnek el

E

ennicsi – vásár, amelyet esténként az utcákon tartanak

F

fundosi – ágyékkötő

furosiki – nagy tarka kendő, amelyet Japánban tarisznya, általvető, zsák, hátizsák stb. gyanánt használnak

fuszuma – a japán házakban használatos állítható közfal

G

garan – templomépület

geta – egyszerű facipő, amelyet a nagy lábujj és a második lábujj közt átvitt szíj tart

geisa – szórakozóhelyen vendégeket tánccal és énekkel szórakoztató nő

gidaiju – melodráma, ballada

gomame – apró, szárított, sós szardínia

H

hagi – japán lóhere (*Lespedeza bicolor*)

haiku – 5-7-5 szótagú háromsoros vers

haori – felöltőféle, amit a kimono fölött viselnek

hasi – evőpálcikák

hibácsi – egy japán házból sem hiányzó rácsos melegítő serpenyő, amelyben

faszén izzik

hicsirin – a japán konyhákban használatos tűzálló téglából készült, faszénnel fűthető főzőkemence

hijodori – japán fülemüle

hisaku – kézmosáskor használatos nagy fa merítő kanál

hokke – a törvény virágai: a szent tan parancsolatai

hosszu – a buddhista papok jelképes seprűje, amivel a világot a szennytől megtisztítják; nyélből és hosszú, selymes, fehér rostokból áll

I

inga – (a szanszkrit Karma) előre elrendeltség, végzet, sors, buddhista felfogás szerint: mindenki sorsát érdemei és bűnei határozzák meg

J

josze – kis kabarészínház, ahol vegyes műsort adnak elő

jukata – könnyű nyári öltözet

juzuriha – hegyvidéki örökzöld levelű fa, amelynek a gesztenyefához hasonló, az ág hegyén növő csokros, bolyhos felületű levelét újévi díszítéshez használják (Dephniophyllum macropodium)

K

kacuoszelet – szárított, deszkakemény bonító szelet, amit ízesítőnek levesbe és mártásba reszelnek bele

karakami – fuszumához hasonlító, állított közfal

kenin – a sogun (hűbérúr) közvetlen alárendelt hűbérese

kikjó – kínai harangvirág (Platycodon grandiflorum)

konnicsi – ma

koromo – papi felső ruha, csuha

kotacu – szobamelegítő, fölötte ellenzóvel, amely alá bebújnak melegedni

kozuka – a kard hüvelyében tartott kis tör

kura – tűzbiztos helyiség

kuzu – rózsanád (Pueraria triloba-maranta)

M

manaita – vágódeszka

mandzsu – gabonalisztból készült édes tészta babtöltelékkel

marumage – asszonyok hajviselete

meiszen – selyemből és pamutból készült ruhaanyag

miso – szójababból készült fűszer

mocsi – főtt rizstészta

mokugjo – hal alakú kivájt fa, amit ima közben a buddhista papok fakalapáccsal ütnek

momidzsi – japán „juhar”, amelynek levelei ősszel szép tűzpiros színt öltenek

mon – igen csekély értékű pénzegység („fitying”)

N

natto – főtt szójabab

nisime – dobozba gyömöszölt vegyes főzelék

nosimocsi – gyúrt és kinyújtott, főtt rizzzel készített tészta

O

ominaesi – Valerián-fajta, ősszel nyíló virágok (*Petrunia scabiosae folia*,
scitiosaefolia)

R

rakan – Buddha tanítványa

ri – kb. 4 kilométer

rin – 1/10 szen

rjó – régi pénz (érme)

S, Sz

saku – kb. 30 cm

sintoizmus – japán vallás

sódzsi – átlátszó, papírból készült vagy üvegezett válaszfal, amelyen át a japán lakások világítást kapnak

sogun vagy taikun – japán feudális hadvezérek címe, akik 1186-tól az 1868-i reformig Japán tényleges urai voltak

soju – szójával készült csípős mártás

sukaidó – szép piros virágú növény (*Begonia Evansiana*)

sun – saku 1/10 része

szake – könnyű rizspálinka

szaku – 3, 03 dm

szan – úr, asszony (általános megszólítás)

szen – jen századrésze

szobagaki – hajdinakása

szuszuki – a japán kertészek hangulatos növénynek tartják (*Miscanthus sinensis*)

T

taccsu – a zen kolostorok egyik fajtája

tamoto – a kimono ujja, ami zsebül is szolgál

tan – kb. 10 méter

taszuki – zsinór, amivel munka közben a kimonó bő ujját megkötik

tatami – négyszögletű, vastag gyékény

tedama – kis zsákocskák, tele babszemekkel, amelyekkel a japán gyerekek, (főleg a kislányok) szórakoznak úgy, hogy feldobják a levegőbe, és kifogják

tobukuro – szekrény, amiben használaton kívül az amadókat tartják

tofu – sajtolt szójababbal készült étel

tokonoma – hálófülkeféle, amelynek falára japán fali írásos képet, kakemonót akasztanak

U

ucsiva – japán legyező

uradzi – páfrányféle, amit újévi díszítésre használnak (*Gleichenia glauca*)

uta – 4 szótagú japán vers

utagaruta – elmaradhatatlan újévi japán családi kártyajáték

Z

zabuton – ülőpárna

zazen – mozdulatlanul ülve, elmélyülten elmélkedni, s közben semmi földi dologra nem gondolni (a zen buddhista felekezet szabályai szerint)

zóni – rizs, hal és zöldségből készült leves, amit a japánok nagy mennyiségben fogyasztanak újévkor

JEGYZETEK

- [1] Kolumbán Mózes (Felsőrákos, 1904. máj. 4.-1973. máj. 29. Kolozsvár) – orvosi szakíró, műfordító, Románia.
- [2] O-Jone – tkp. Joneko v. Jone családnév, o-val: férjes asszony megszólítási formája.
- [3] Kinrai – mostanában, a napokban.
- [4] Oomi – egy folyó neve.
- [5] History of gambling – A szerencsejáték története. (angolul)
- [6] Nonaka – Szószuke családnéve.
- [7] Hóicu – Szakai Hóicu (1761-1826). Ogata Korin, a világhírű japán festő tanítványa.
- [8] templom vásár (szent napok Kami és/vagy Buddhával kapcsolatba)
- [9] Rongo – Konfuciusz Beszélgetései és Mondásai (Lun-jü).
- [10] Né szan – az idősebb nővér, néne.
- [11] Obaszan gokko – papa-mama és más felnőtteket utánzó játék, amelyben a gyermekek felveszik a nagyok ruháját.
- [12] kínai olvasattal kójó a gyönyörű piros, narancs és sárga színű őszi faleveleket és a japán juhart is jelenti.
- [13] Hajaucsi kata – fájdalmas kemény csomó a váll tájékán (valószínűleg anginás roham alatt jön létre); hajaucsi – lovas, gyors küldönc, futár kata – váll.
- [14] Halál után adott nevet – buddhista szokás.
- [15] Daihikaku – az Arasijama hegyoldalon épült templom, amelynek kertje cseresznyefairól híres.
- [16] Edo – Tokió régi neve.
- [17] A kétszáztedik nap – szeptember első napjaira esik, amikor a rizs javában virágzik, s amikor az időjárásnak nagy befolyása van a termésre, egyben a tájfun-korszak is beáll.
- [18] Miho – homokos partú félsziget.
- [19] Szodehagi – egy népszerű ballada hősnője; Minamoto egyik hívének a lánya volt, akit az apja megátkozott, mivel egy lázadó fiához ment férjhez. Később Szodehagi elhagyottan és megvakulva jött kislányával a szülei kastélyához, megállt a kerítés előtt, s akkor mondta: „Ez az egyszerű kerítés áthághatatlanabb számunkra, mint egy acélfal.”
- [20] Adventurer – kalandor. (angolul)
- [21] „Zöldséges kert” – (Szaikontan) egy vallásos (konfucianizmus-zen buddhizmus) tárgyú könyv szimbolikus címe.
- [22] Kamakura – város, ahol többek között ismert zen kolostorok vannak.
- [23] Sinhasi – Tokió egyik vasútállomása.
- [24] Skau szama – úr: a zen vallás papjainál, illetve híveinél gyakran előforduló, felvett családnév.
- [25] Fejét megborotválja – belép a papi rendbe.
- [26] Janken – ketten egyszerre gyorsan előrelökik jobb kezüket, amelyik lehet összeszorítva (kő), kinyitva (papír), vagy a mutató- és középujj szétnyitva (olló). A papír betakarja a követ, az olló elvágja a papírt, a kőbe beletörik az olló, ennél fogva a nyitott tenyér nyer az összeszorított ököllel szemben, a szétnyitott mutató- és középujj a nyitott tenyérrel szemben, az összeszorított ököl pedig a szétnyitott mutató- és középujjal szemben.

TARTALOM

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23

Natsume Sōseki

Gyakrabban előforduló szavak magyarázata

JEGYZETEK